

BIBLE ČESKÁ.

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SWAZEK I.

PATERO KNIH MOJŽÍŠOVÝCH

PODLE OBEENÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘEATELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL,

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ „DĚICTVÍ SVATOJANSKÉHO“ NA ROK 1930

ČÍSLO 3

V PRAZE 1930

NÁKLADEM „DĚICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO“
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR

Pragae, 3. Januarii 1930

Dr. Antonius Podlaha,
vicarius generalis

N. E. 162.

—

Všecka práva vyhrazena

—

Všech posvátných knih obojího zákona jest sedmdesát a tři knihy. (Počítáme-li starozákonních jen 45, pak jest jich jen 72.)

Biblické knihy S. z. třídíme nyní se zřetelem k jich obsahu ve tři skupiny:

A. *Knihy dějepisné*, dějinné, které obsahují z veliké části příběhy. Jsou to všechny knihy uvedené svrchu pod čísly: 1—19, č. 45 a 46.

B. *Knihy poučné* (didaktické, básnické, mravoučné, mudroslovné v širším slova smyslu, theosofické). K této skupině patří knihy svrchu uvedené pod čísly 20—26.

C. *Třetí skupinu* tvoří knihy *prorocké*, uvedené svrchu pod čísly 27—44.

Biblické knihy pocházejí od dvou činitelů: prvním jest sám Bůh, druhým jest člověk, svatopisec, jako byl Isajáš, Jeremjáš, Ezechiel atd.

Je tedy bible kniha *božsko-lidská* a dlužno rozeznávat při každé biblické knize dva původce, dva spisovatele, a to: 1. *původce hlavního*, kterým byl Duch svatý, a 2. *původce vedlejšího*, kterým byl příslušný lidský spisovatel.

Nadpřirozený vliv Ducha sv., pod nímž biblické knihy vznikly, nazývá se *inspirace, vnuknutí, vdechnutí*.

Uvádí-li svatopisec něco, o čem jest přesvědčen, že se zakládá na pravdě, nebo schvaluje-li výslovně anebo mlčky výrok jiné osoby, kterou uvádí, pak nelze s pojmem inspirace srovnati možnost omylu, poněvadž by omyl takový bylo nutno přičísti tomu, jenž za spisovatelem stojí -- Bohu, který nemůže ani klamati ani oklamán býti.

Může však svatopisec uvést též osoby nebo prameny jiné, za jejichž pravdivost nebere žádné odpovědnosti. Ano může z dobrých důvodů uvést i osoby pronášející názory nesprávné.

Mezi *jistým výsledkem vědy* a *mezi jistým smyslem některého místa Pisma svatého* nemůže býti skutečného rozporu.

Zdánlivé rozpory zavinují lidé, kteří buď překračují meze svého oboru, v němž jsou povolányi činiteli, anebo vydávají za *jisté výsledky* vědecké *málo odůvodněné domněnky*.

O poměru bible k vědám přírodním

dlužno připomenouti: 1. Bible poskytuje čtenářům předně a hlavně poučení náboženského, nemá však v úmyslu poučovati lidstvo o vědách přírodních. Tu a tam některá zmínka v bibli o zjevech přírodních je tam jen proto a potud, že a pokud je toho třeba k podání pravdy náboženské; mluví tedy o těchto zjevech takřka mimochodem.

2. K poučení náboženskému nebylo třeba, by inspirující Bůh svatopisce povznesl na stanovisko moderního přírodovědce, který líčí jevy přírodní jak ve skutečnosti se odehrávají, užívaje při tom vědeckého názvosloví (terminologie). Pro účel bible stačilo, by svatopisec zůstal na stanovisku prostého lidového pozorovatele přírody. Líčí tedy její zjevy tak, jak působí na smysly, na zrak, sluch atd., a užívá při tom *mluvy lidové*. Poněvadž na př. lidskému oku prostého pozorovatele se zdá, že slunce se po obloze pohybuje a země že stojí, proto svatopisec podle tohoto vnějšího smyslového vjemu též věc poznačuje. Oko lidového pozorovatele přírody řadí netopýra mezi „létavce“.

Svatopiscové jakožto synové své doby, podávající dějiny, neužívali historicko-kritické metody, podle jaké pracují a dějiny podávají dějepisci XX. věku. K náboženskému poučení, jež jest hlavním úkolem bible, nebylo nutno, by inspirující Bůh povýšil spisovatele na stanovisko moderního historického badatele.

Přece však biblický vypravovatel pod vlivem inspirace byl tak veden a chráněn, že nemohl svým jménem, t. j. jménem Božím vydávati něco za historickou pravdu, co jí skutečně nebylo.

Autograf (prvopis) biblických knih, t. j. rukopis, který sám inspirovaný spisovatel psal nebo který písaři diktoval, *se nám nezachoval ani jediný*. Znění biblických knih známe jen z *opisův*.

Žádná jiná kniha nebyla tolikráte opisována jak v původním znění, tak v různých překladech, jako bible.

Přes to zachovalo se znění biblických knih *v podstatě* neporušeno, t. j. nauky víry a mravů, podstata biblických příběhů, podstata proctví v dnešním znění biblickém, úplně se srovnává se zněním vyšlým z pera (= ze *třtiny*) svatopiscův. Dokazuje to *soulad* v podstatných věcech *mezi rukopisy*, podávajícími nám původní znění, a *mezi rukopisy podávajícími nám totéž znění v různých starých překladech*.

Nepatrné odchylky ve věcech podružných nazýváme *různočtením* čili *variantem* (variantou).

Biblické knihy S. z. byly původně většinou napsány jazykem hebrejským, některé aramským a dvě řeckým. Záhy byly knihy ty překládány.

I. Překlady řecké.

1. Nejstarší překlad bible S. z. do jazyka řeckého jest t. zv. překlad *alexandrijský*, zvaný tak podle města, v němž vznikl; sluje též překladem Sedmdesáti („Septuaginta“ zkratka: LXX), poněvadž podle pověsti pořídilo jej (překlad Pentateuchu) sedmdesát (dva) překladatelů, Různí pracovníci překládali též různou metodou mezi r. 285 a asi 150 před Kristem. Když se častým opakováním do něho vloudilo něco omylů a nedostatků, opravil jej Origenes. Text Origenem upravený nazývá se *zněním hexaplovým* čili šestisloupcovým, poněvadž bylo napsáno v jednom ze šesti sloupců velikého díla Origenova, podávajícího v jiných sloupcích kromě původního znění hebrejského též jiné překlady, uvedené níže pod č. 2—4. Jiné opravené vydání překladu alex. obstaral Lucian, kněz syrský († 312), a Hesichius, biskup egyptský (z téže doby).

2. Řecký překlad Akylův pochází z počátku II. století křesťanského.

3. Řecký překlad Theodotionův pochází z druhé polovice téhož století.

4. Řecký překlad Symmachův pochází z konce téhož století.

II. Z překladů bible do jazyka *aramského*, zvaných „*targumy*“, kde překladatel text biblický spíše opisuje (volně podává) než překládá, zasluhují zmínky:

1. Targum Onkelův, t. j. opis pěti knih Mojž.

2. Targum Jonatanův (ben Uziel), t. j. opis „Proroků“ (podle pojmu židov.).

3. Targum Lži-Jonatanův, t. j. opis pěti knih Mojž.

III. Překlad čili targum *samaritánský* (pěti knih Mojž.).

IV. Z překladů syrských

1. první místo zaujímá t. zv. *Pešitá*, pořizená podle hebrejského původního znění ne-li již v prvním století křesťanském, jistě ve století druhém.

2. Překlad *syrsko-hexaplový*, pořizený podle Origenova řeckého znění „šestisloupcového“.

3. Překlad *filoxenský*, z počátku VI. století, podle obecného znění překladu alexandrijského, Origenem neopraveného.

V. Z překladů latinských jest jmenovati:

1. Překlad, kterého užívala církev latinská před Jeronymem. Byl pořizen z řecké LXX. Sluje obyčejně (ač ne zcela správně) *Itala*.

2. Obecný překlad latinský čili *Vulgata*, dílo to sv. Jeronyma. Překlad tento byl sněmem Tridentským prohlášen za překlad *autentický*, t. j. *církev úředně jej ověřila*; prohlásila, že v podstatě se srovnává s originálem. Podle usnesení sněmu tohoto vydal Apoštolský Stolec ve vatikánské knihtiskárně překlad Jeronymův v podobě co nejdokonalější (r. 1592, 1593 a 1598 za Klementa VIII.). Podle tohoto latinského úředního znění katolické církve jest pořizen též tento český překlad.

VI. Z ostatních starých překladů (koptického, etiopského, arménské, gotského, gruzského, arabského) nás nejvíce zajímá překlad sv. apoštolů Slovanstva, soluňských bratří *Cyrila a Metoda*, do jazyka *staroslověnského*.

VII. Také do češtiny byly záhy knihy posvátné překládány.

Celé překlady knihy žalmů jsou v žaltáři *klementinském* (z počátku XIV. věku), *wiltemberském* (ze druhé polovice téhož věku), „kapitulním“ a poděbradském (z r. 1395). V téže době přeloženo bylo patero knih Mojž. Za Karla IV. (1346—1378) byly již přeloženy všechny biblické knihy.

Jak velkou pozornost naši předkové věnovali Písmu sv., svědčí, že máme z XV. století tak veliký počet českých biblí různých recensí; český národ může čestně v tom zápoliti s velikými národy kulturními. Budtež jmenovány: a) bible, v nichž se ještě „pravopis Husův“ nevyskytuje: *Leskovecká bible* (sluje nyní *drážďanskou*, poněvadž se chová v Drážďanech; pochází z doby kolem r. 1410), *litoměřická bible* (čili *slavatovská* z roku 1411—16), *emauzská bible* (z r. 1416), *vatikánská bible* (zvaná též *římskou*, anebo *královny Kristiny*), *olomoucká bible* (z r. 1416).

b) „*Pravopisem Husovým*“ jsou psány: opis bible šafhúské (z roku 1450—1470), b. musejní (z r. 1462), b. boskovská, b. Dlabáčova; b. Bočkova, b. strahovská atd.

Když byl vynalezen tisk, používali naši předkové i této možnosti pro zmnožování biblí. Již r. 1475 vytištěn byl N. z. Dvě léta nato r. 1477 vyšel v Plzni *první český tištěný žaltář*. V Praze vytištěna byla celá bible r. 1480 anebo 1488 „prací Jana Pytlíka, Severina Kramáře, Jana od Čápů a Matěje od bílého lva“. R. 1489 vytištěna byla bible *kutnohorská*, 1509 bible *benátská*. Po bibli Severina z Kapí Hory (Praha 1529), po bibli norimberské (z r. 1540) a po bibli Netolického (Praha 1549) vycházely bible v krásné úpravě v Praze u Jiřího *Melantricha* (1556 nebo 1557, 1561, 1570, 1577).

Ačkoliv se Čeští bratři odvrátili od církve, přece podrželi lásku a úctu k biblí, kterou přijali od církve katolické! O péči, jakou věnovala bratrská jednota psanému slovu Božímu, svědčí veliká jejich bible zvaná biblí „*kralickou*“ (Vycházela v Kralicích od r. 1572—1593.)

Pro katolíky vydána v Praze v letech 1677, 1712, 1715 t. zv. bible *svatováclavská*, která se později dočkala druhého (1769—1771) i třetího vydání (1778—1780). Toto vydání bylo později základem bible *Procházkovy* (1804), *Krbcovy* (1851), *Srdínkovy a Borového* (1857, nové vydání 1888—89). *Frenclova a Desoldova bible* (1864) jest zpracována na základě vydání z roku 1851. *Lenz* jen nepatrně změnil znění své bible, provázené obrazy Doreovými (z r. 1892), „*Zlatá Bible*“ (z r. 1884—94) přidržela se textu bible z r. 1888—89. Překlad bible z původních jazyků vydal *Tomáš Draský* 1821—27.

Svatou povinností každého křesťana jest, bible na výsost si vážit, poněvadž obsahuje psané slovo Boží, a výroky její, poněvadž jsou to výroky Boha, jenž nemůže ani klamat ani být oklamán, *přijímat s nezloumnou věrou*.

Tuto povinnost celá křesťanská starobylost též svědomitě, ba nadšeně plnila.

a) Jíž ze *jmen*, kterými biblí označovala, prosvítá tato úcta, „*svatá písma*“, „*svatá písma*“, „*svaté knihy*“, „*Boží písma*“, „*Boží knihy*“, „*zákon*“, „*měřítko pravdy*“, „*nebeské stránky*“, „*list všemohoucího Boha psaný k tvorstvu*“, toť jsou čestné názvy, kterými staří biblí pociťovali.

Jindy označovali biblí slovem „*knih*“ beze všeho přívlastku, aby dali najevo, že bible jest kniha knih, kniha nejznamenitější, nejdůležitější, nejdražší, nejvzácnější; jí že přísluší název „*knih*“ v nejdokonalším významu, a tento titul že tak jí stačí, že není třeba blíže ji označovati.

b) Hned od počátku církve kladla se kniha tato na oltář, užívalo se jí, když se slavila svatá tajemství, předčítaly se z ní úryvky shromážděnému lidu. *Církev* obcujíc při bohoslužbě s Bohem, projevuje mu svou oddanost slovy *biblickými*. Křesťané modlitbou i zpěvem mluvíce s Bohem, činívali to nejraději *slovem biblickým*.

Kázání ve starších dobách církve nebylo nic jiného než přiměřený *výklad bible*.

Ve školách křesťanských dlouho *jedinou učebnicí* bývala bible, a *jádr*em bohosloví byl opět *výklad této knihy*.

Obhájcové čistě pravdy jak proti židům, tak proti různým bludařům uváděli opět a opět výroky bible, a hlasy bludařů pod tíží této autority oněmovaly.

c) Tisíce a tisíce duší nejšlechetnějších čítaly v knize této ve dne i v noci, od svého mládí až do posledního svého vzdechu, dle obsahu jejího dávaly směr celému svému životu. *Biblicky* smýšlely, *biblicky* cítily, *biblicky* mluvily, *biblicky* jednaly! Když některá duše chřádlá, v biblí hledala a našla lék pro svoji chorobu; když bouře života se nad ni snesly a zahálily ji v ponuru truchlivost, která svírala její srdce, tu v biblí, ve slovu Božím, hledala a našla nevysychající prameny živé vody, *občerstvení a útěchy*. Ve svých vnitřních úporných bojích proti odvěkému nepříteli lidstva čerpaly duše *válečná hesla a sílu* opět z bible.

d) Která kniha byla v minulosti s takovou pietou tolikráte krasopisně opisována, tolikráte uměleckými iniciálkami, ozdobami nejrůznějších tvarů zdobena, v tak drahocenné desky, zlatem, stříbrem a drahokamy zdobené vázána, která kniha byla s takovou pečlivostí a nákladem dávána do tisku po celé zeměkouli jako bible? Z bible čerpali největší malíři a sochaři náměty ke svým nesmrtelným dílům, biblické texty provázeli mistři-skladatelé zpěvem i hudbou. Která jiná kniha se těšila z takové pozornosti jako bible?

e) Byli křesťané, kteří i život raději obětovali, než by byli vydali božské knihy, když pohané jich žádali. Jiní kráčeli na popraviště šeptající si slova biblická, jiní kladli hlavu pod katův meč se slovy biblickými na rtech, jiní na lůžku smrtelném opět a opět sílice a těšice se slovy Ducha sv. načali některý výrok biblický, aby jej dopověděli na věčnosti. Sám Kristus umíral se slovy žalmu na rtech. (Z 2 1² a Mt 27⁴⁶ Z 30⁶ a Lk 23⁴⁶.)

Učitelkou a povolanou, Bohem oprávněnou a zmocněnou vykládatelkou bible jest církev katolická.

Jako státní autorita, vydávši zákoník, vykládá jeho nejasná místa autenticky příslušným úřadem, tak Bůh, jenž dal lidstvu bibli, také zákoník, podle něhož jest smýšleti a jednati, pověřil úřad církevní. církev učící, právem, zákoník ten. Písmo, autenticky vykládati.

Svatí Otcové, kteří vykládají jednomyslně některé místo bible, týkající se víry a mravů, představují nám samu církev a její výklad: i není proto dovoleno takovému místu vykládati proti jednomyslnému výkladu sv. Otců.

Krásně píše spisovatel knihy po bibli nejrozšířenější, „Zlaté knihy o následování Krista“, ve IV. knize v hl. 11. nadepsané: „Duši věřící nezbytně jest potřebí těla Kristova a Pisma svatého“ pod č. 4.: „Pocituji, že jest mi v životě tomto potřebí nade všechno obzvláště dvojího, bez čehož by mi bídný tento život byl nesnesitelným. Držán jsa v žaláři svého těla vyznávám, že potřebuji dvojího: pokrmu totiž a světla. A tu jsi tedy mně slabému dal svaté tělo své k posile duše i těla, a za svítlnu nohám mým jsi postavil slovo své. Bez toho dvojího bych ani žiti nemohl, neboť slovo Boží je světlem mé duši a tvá svátost jest mi chlebem života. To dvojí lze nazvati dvěma stoly, kteréž stojí z obou stran v klenotnici církve svaté. První z nich je stůl svatého oltáře, chovající posvátný chléb, a to jest drahocenné tělo Kristovo. Druhý je stůl Božího zákona, obsahující svaté učení, které vyučuje víře pravé a vede bezpečně až za záclonu, kdež jest Nejsvětější. Díky tobě, Pane Ježíši, světlo z věčného světla, za stůl svaté nauky, kterýž jsi nám uchystal svými služebníky, proroky, apoštoly a učiteli.“

V dějinách národa českého shledáváme, že láska k Eucharistii a k bibli byly dvě charakteristické známky staré duše české. Kéž by tyto dva rysy zdobily každého Čecha XX. věku!

Běžné zkratky.

a. za číslicí verše znamená první jeho část.

b. za číslicí verše znamená druhou jeho část (případně c., d., znamená další jeho části).

dosl. = doslovně.

hebr. = hebrejský text čili znění (buď znění běžné [masoretské] nebo kriticky upravené).

hl. = hlava, kapitola.

n. = následující (jedn. čís.).

nn. = následující (množ. čís.).

n. u. m. = na uvedeném místě.

N. z. = Nový zákon.

Pt. = Pentateuch.

Srv. = srovnej.

S. z. = Starý zákon.

v. = verš.

vv. = verše.

Vulg. = Latinská Vulgata.

LXX = Překlad sedmdesáti čili Septuaginta.

() Okrouhlou závorkou uzavřená slova k snadnějšímu porozumění dlužno si domyslit nebo doplnit.

[] Hranatou závorkou uzavřená slova jsou sice ve Vulgatě, z vážných důvodů však lépe si je odmyslit nebo vynechat.

ÚVOD DO PENTATEUCHU ČILI DO PĚTI KNIH MOJŽÍŠOVÝCH

Pentateuch čili pětídílná kniha Mojžišova popisuje vývoj zjevení Božího od stvoření světa až do osazení Palestiny Israelity. Poněvadž tento „pětisvazek“ obsahuje soubor zákonů náboženských, mravních, bohoslužebných, společenských, občanských i politických, proto nazývali Israelité knihu tu právem tóra, t. j. zákon, zákoník.

Jádrum pětisvazku Mojžišova jsou tři prostřední knihy: první kniha jest velikým úvodem, předmluvou k celému dílu, poslední pak závěrem či doslovem. Celé dílo, jak patrně, činí organický, zaokrouhlený celek.

Na základě četných výroků jak Starého tak Nového zákona, na základě nepřetržitého ústního podání Israelitů, jakož i podle vnitřních známek, které podává samo znění Pentateuchu, byla kniha tato takměř až do XVIII. století jednomyslně přisuzována Mojžišovi. Od té doby jali se však bibličtí rozumáři na celé čáře mojžišský původ potíratí, tvrdíce, že Pentateuch byl složen v dnešní podobě teprve po návratě Židů ze zajetí babylonského z písemných památek, které vznikly teprv v době pomojžišské (od IX. století do V.).

Papežská biblická komise však za souhlasu Pia X. dne 27. června 1906 rozhodla, že důvody sebrané od těchto kritiků k vyvrácení mojžišského původu posvátných knih, které se označují jménem Pentateuchu, nemají té váhy, by vyvážily důvody uváděné pro mojžišský jeho původ.

Netřeba si však představovati mojžišský původ Pentateuchu tak, že by Mojžiš všechno do nejmenších podrobností sám byl vlastnoručně napsal nebo svým písařům diktoval. Papežská komise připouští domněnku, že Mojžiš své dílo pojaté pod vlivem Boží inspirace uložil jedné neb i více osobám napsati, ale tak, že jeho myšlenky věrně podaly, ničeho proti jeho vůli nenapsaly, ničeho nevynechaly, a že pak dílo tímto způsobem složené od téhož Mojžiše, hlavního a inspirovaného původce, bylo schváleno a jeho jménem veřejnosti odevzdáno.

Mojžiš k sepsání svého díla užíval pramenův, buď písemných památek neb ústních podání.

Po smrti Mojžišově byly k Pentateuchu připojeny některé dodatky jiného inspirovaného spisovatele.

Věrohodnost Pentateuchu jest nade vši pochybnost zajištěna. Neboť Mojžiš

a) všechno, co vypravuje, věděti mohl. V posledních čtyřech knihách svého díla podává, čeho byl sám očitým svědkem. V první knize sice vypravuje věci, které se neodehrávaly před jeho zrakem a sluchem, však i tu jest uvážiti následující skutečnosti:

Události, které jsou podány z doby nejstarší, byly společným majetkem všeho lidstva. U jiných národů byly sice postupem doby obestřeny nejrozličnějšími výtvy nevázané lidské obrazivosti, takže čím dále jdou do minulosti, tím více báječného dovedou vypravovati, jejich jádro však přece jen obsahuje události skutečně historické, a toto jádro právě nám podává Mojžiš, který o původu člověka, jeho stavu a pádu vypravuje velice střízlivě. Byv vychován a vzdělán na dvoře egyptském, byl i přirozeně uschopněn čerpati z různých písemných památek, které za

jeho doby již ve velikém počtu existovaly. Jsa původu israelského mohl čerpati jmenovitě pro dobu patriarchů z nevysychajícího pramene ústního podání, kteréž odkazovalo jako vzácné dědictví pokolení jedno druhému. Rodokmeny, kteréž byly zajiště již záhy písemně poznamenávány, tvořily pevnou kostru pro tyto vypravované příběhy o patriarchích. Posvátná úcta, jakou lnuli Israelité ke svým praotcům, nedovolovala, by zděděné o nich vypravování podstatně měnili. Za těchto okolností Mojžíš, jsa nad to uschnout nadpřirozeně inspirací, *byl dokonale s to, by podal ve svém díle čistou historickou pravdu.*

b) O Mojžíšově dobré vůli, podati pravdu, svědčí nejlépe jeho přisná, upřímná, ukázněná nezištná povaha. Jak prostě, nestrojeně líčí události! Jeho prostřednictvím se sice dějí zázraky veliké, ale Mojžíš přičítá vše Bohu, sebe považuje jen za vedlejší nástroj, a nikde nelze nalézt ani stopy, aby něco z daných poměrů vykořistil pro sebe, pro svoji rodinu, aby zajistil potomstvu vynikající místo, sobě nehynoucí slávu, sebe prohlásil za nadčlověka a pod. Nikde není ani nejmenšího stínu něčeho podobného, přes to že pokušení bylo tak blízké!

c) Mojžíš podává ve svých knihách události, ze kterých mnohé se odehrávaly před očima jeho čtenářů. Jak by byl mohl jim předkládati něco jinak, než se stalo? O jiných událostech, které Mojžíš zaznamenal, slyšeli vypravovati první jeho čtenáři od svých otcův. Kdyby Mojžíš byl něco napsal, co se nesrovnávalo s tímto vypravováním, jistě by se byly ozvaly hlasy, že porušil pravdu! Mojžíš uložil lidu těžké zákony, rozhodně a přísně proti všem vystupoval, kdo jich nedbal. Bylo by nevysvětlitelnou a neuvěřitelnou hádankou, že by se Israelité neozvali jako jeden muž proti Mojžíšovi, že je podvádí, zákony podvrhuje, autoritu Boží jen předstírá. *Za těch okolností Mojžíš ani nemohl psátí nepravdu!*

d) Ačkoliv již po tak dlouhou dobu tisíce a tisíce útoků byly proti věrohodnosti Mojžíšova díla podniknuty jménem jazykozpytu, starozákonitostí, vykopávek, jménem assyriologie, egyptologie a jiných věd. přece nebyl dosud ani na jednom místě v Pentateuchu zjištěn historický blud. Naopak, právě jmenované vědy vydávají svědectví pravdivosti knih Mojžíšových.

Knihy Mojžíšovy jsou nejdůležitější složkou Písma starozákonného. Čím jsou evangelia následujícím knihám novozákonným, tím jest Pentateuch ostatním knihám starozákonným. Kromě vzešených zákonů, jimiž se řídil lid Boží celá staletí a jež majíce platnost věčnou, pokud jsou prohlášením zákona přirozeného, i nás křesťany tedy zavazují, obsahuje Pentateuch zprávy neocenitelné, jako na př. o prvotním stavu a pádu lidstva, o zaslíbeném Spasiteli,¹⁾ které tvoří základ péče Boží o spásu lidstva nejen v Starém zákoně, nýbrž i v Novém. Pentateuch jest vzácnou školkou, v jejíž půdě zasazena jsou semena i sazenice budoucí spásy lidstva, jež se později stále více rozvíjela.

Zákoník starobabylonského krále *Chammurapiho* jest sice starší, avšak proniknut duchem *mnohobožství*, kdežto Pentateuch jest — aby ch o jiných jeho přednostech pomlčel — provanut přísným a čistým *jednobožstvím*.

¹⁾ Messiašská proroctví v Pt. obsažená dlužno hledati v 1 Mojž 3¹⁶ 9²⁶ 27 12³ 18¹⁸ 22¹⁸ 26⁴ 28¹⁴ 49⁸ — 12, 4 Mojž 24¹⁴. — 20, 5 Mojž 18¹⁵ 18 19.

GENESIS

ČILI

PRVÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

O STVOŘENÍ SVĚTA A POVINNOSTI SVĚTITI SOBOTU. (1, 1—2, 3.)

Nadpis. Vznik světa (v. 1.). — Stav prvotné hmoty (v. 2.). — Stvoření a) světla (v. 3.—5.), b) oblohy (v. 6.—8.), c) oddělení pevniny od moře a stvoření rostlinstva (9.—13.), d) stvoření nebeských těles (14.—19.), e) vodní zvířeny a ptactva (20.—23.), f) ostatního živočišstva (24.—25.) a prvních lidí (26. n.). Bůh jim žehná a odevzdává rostliny za pokrm (28.—31.). — Závěrek o tvůrčí činnosti Boží (2, 1.).
g) Posvěcení soboty (2, 2. n.).

HLAVA 1. — ¹ Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.

² Země však byla pustá a prázdná, tma byla nad hlubinou, a duch Boží vznášel se nad vodami.

³ Tu řekl Bůh: Budiž světlo! I stalo se světlo. ⁴ A viděl Bůh světlo, že jest dobré. A oddělil světlo od tmy. ⁵ Nazval pak světlo dnem a tmou nocí. A nastal večer a jitro, den první.

⁶ Dále řekl Bůh: Budiž obloha uprostřed vod a děl vody od vod. ⁷ Učinil tedy Bůh oblohu, a oddělil vody, které byly pod oblohou, od těch, které byly nad oblohou. I stalo se tak. ⁸ Nazval pak Bůh oblohu nebem. A nastal večer a jitro, den druhý.

⁹ Dále řekl Bůh: Ať se shromáždí vody, které jsou pod nebem, na jedno místo a ukáže se souš! I stalo se tak. ¹⁰ Nazval pak Bůh souš zemi, a shromážděné vody nazval mořem. A viděl Bůh, že je to dobré. ¹¹ Řekl pak: Ať zplodí země zelené a semenonosné rostliny, jakož i plodné stromy, které nosí na zemi podle svých druhů ovoce, ve kterém jest jejich símě! I stalo se tak. ¹² Vydala tedy země zelené a semenonosné rostliny podle jejich druhů, jakož i ovocné stromy, z nichž každý přináší símě podle svého druhu. A viděl Bůh, že je to dobré. ¹³ A nastal večer a jitro, den třetí.

¹⁴ Dále řekl Bůh: Buďte světla na nebeské obloze, dělte den a noc, buďte znameními, (označujte) časy, dny a roky, ¹⁵ a svíte na nebeské obloze osvěčující zemi! I stalo se tak. ¹⁶ Učinil tedy Bůh dvě veliká světla — světlo větší, by panovalo dni, a světlo menší, by panovalo noci — a hvězdy. ¹⁷ A umístil je na nebeské obloze, by svítila nad zemí, ¹⁸ panovala dni i noci, a dělila světlo od tmy. A viděl Bůh, že je to dobré. ¹⁹ A nastal večer a jitro, den čtvrtý.

²⁰ Dále řekl Bůh: Vyvoďtež vody živá zvířata, která se pohybují; létavci pak nad zemí pod nebeskou oblohou (lítejtež)! ²¹ Stvořil tedy Bůh veliká zvířata vodní a všelijaké pohybné živočichy, které vydaly vody podle jejich druhů, jakož i všeliké druhy létavců. A viděl Bůh, že je to dobré. ²² I požehnal jim řka: Rosťte, množte se a naplňte mořské vody; také ptáci ať se rozmnožují na zemi! ²³ A nastal večer a jitro, den pátý.

V. ⁷ „I stalo se tak“ stává obvykle hned za rozkazem (vv. 3. 9. 11, 15. 24.). Zde asi nedopatřením opisovatelů následuje teprve po v. 7. Má končiti v. 6., jak je tomu v překladě alex. (LXX).

V. ⁹ jest v LXX delší o větu: „Shromáždily se tedy vody, které jsou pod oblohou, od svých shromáždění a ukázala se souš.“

V. ²⁰. Hebr. lépe: „Ať se vody hemží hemžícími se živočichy.“ Tím jest naprosto vyloučen nesprávný názor, že podle bible vodní živočišstvo vzniklo z vody!

Za v. 20. bylo by radno s LXX vložit: „I stalo se tak.“

V. ²¹. Místo „živočichy, které vydaly vody“, opět správněji hebr. „kterými se vody hemží“.

²⁴ Bůh dále řekl: Ať vydá země živočišstvo podle jeho druhů, totiž zvířata krotká, drobnou zvířenu a všelijaké druhy zvířat divokých. I stalo se tak. ²⁵ Učinil tedy Bůh divoká zvířata podle jejich druhů, krotká zvířata, jakož i všechnu zemskou drobnou zvířenu podle jejich druhů. A viděl Bůh, že je to dobré.

²⁶ Řekl také: Učiňme člověka k obrazu a podobě naší; ať panuje nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nad krotkými zvířaty, nad celou zemí, jakož i nade vši drobnou zvířenu, která se pohybuje po zemi.

²⁷ Stvořil tedy Bůh člověka k obrazu svému,
k obrazu Božímu stvořil ho,
muže a ženu stvořil je.

²⁸ Požehnal jim též Bůh, řka: Rosťte, množte se, naplňte zemi, podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem a nade všemi živočichy, kteří se po zemi pohybují. ²⁹ Bůh také řekl: Hle, dávám vám semenonosné rostliny, cokoliv jich na zemi jest, a všechny stromy, které chovají v sobě semena svých druhů, abyste je měli k potravě; ³⁰ (dávám je) též všem zvířatům na zemi, všemu nebeskému ptactvu a všemu drobnému zvířectvu, které se na zemi pohybuje a v němž jest živá duše, aby měla potravu. I stalo se tak. ³¹ A viděl Bůh všechno, co byl učinil, a bylo to velmi dobré. A nastal večer a jitra, den šestý.

HLAVA 2. — ¹ Tak dokonána byla nebesa, země a všechna jejich okrasa.

² Dokončil tedy Bůh dne sedmého své dílo, které byl konal, a odpočinul dne sedmého ode vši práce, kterou byl činil. ³ Požehnal pak dni sedmému a posvětil ho, poněvadž dne toho byl ustal ode všeho svého díla, o kterém při stvoření pracoval.

Prvotná nevinnost lidstva. (2, 4—2, 25.)

⁴ Toto jsou dějiny nebes a země po jejich stvoření:

⁵ Tehdy, když učinil Hospodin Bůh nebe a zemi — na zemi ještě nebyly žádné polní křoviny, aniž jakákoliv rostlina na lukách pučela; neselhal totiž Hospodin Bůh deště na zemi a nebyl člověk, jenž by

V. ²⁶. V množném čísle „Učiňme“ vidí Irenej, Efrem, Basil, Rehoř z Nysy a j. rozmluvu Trojice Boží, proto také přeloženo „naši“ (své). — Místo „nad celou zemí“ lépe jest čísti s Pešitou: „nade všemi divokými zvířaty“, jak žádá též souvislost.

III. 2, 1. Místo „okrasa“ má hebr. „vojska“. Tato vojska jsou: hvězdy, ptactvo, ryby, zvířata a lidstvo.

Nábožensko-mravní obsah Gn 1, 1.—2, 3. jest neocenitelný. *Dvě hlavní myšlenky*: 1. že vesmír jest od Boha stvořen, 2. že den sedmý jest světiiti, jsou vetkány v *proslávě vysoké věrouky*.

Rozumný čtenář je vděčen, že se mu zde dostalo vzácného poučení nábožensko-mravního, nehledá však zde poučení o záhadách, které patří do řádu věd přírodních (přírodovědy, kosmogonie, geogonie, palaeontologie atd.), neboť nebylo a není úkolem Písma sv. poučovati o předmětech, o kterých badati jest ponecháno lidskému rozumu. Bible nepraví na tomto místě, ani v kolika tisíciletých periodách se vesmír vyvinul, až nabyl nynějšího tvaru. Nepraví, že mezi úplným rozvojem říše rostlinné (den třetí) a mezi počátkem ryb a ptáků (den pátý) uplynula tisíciletá perioda, v níž se vyvíjela nebeská tělesa (den čtvrtý). Nepraví, že pozemská zvířata počala se teprv rozvíjeti, kdy zvířata vodní a vzduchová (= ptáci) byla již dokonale vyvinuta. Rovněž není

vzdělával půdu; ⁶ potom vystupoval pramen ze země a zavlažoval všecek povrch země — ⁷ utvořil Hospodin Bůh člověka z hlíny země, a vdechl v tvář jeho dech života; tak se stal člověk živoucím živočichem.

⁸ Byl pak na počátku Hospodin Bůh, štípl rozkošný ráj a do toho postavil člověka, jehož byl utvořil. ⁹ Vyvedl totiž Hospodin Bůh ze země všeliké stromy, oku krásné a na chuť dobré; také strom života uprostřed ráje, jakož i strom poznání dobrého i zlého. ¹⁰ Vychází pak z místa rozkoše řeka, aby zavlažovala ráj, načež se dělí ve čtyři ramena. ¹¹ Jméno jednoho Fison; to obtéká celou zemí Hevilat; tam (se těží) zlato — ¹² zlato krajiny té jest výborné — tam (se nalézá) bdellium a kámen onyx. ¹³ Jméno ramene druhého jest Gehon; ten obtéká celou Etiopii. ¹⁴ Jméno ramene třetího je Tigris; ten teče na východě Assyrie. Rameno pak čtvrté jest Eufrat.

¹⁵ Pojal tedy Hospodin Bůh člověka a postavil ho v rozkošném ráji, aby jej vzdělával a hleděl si ho.

¹⁶ A přikázal mu: S každého rajskeho stromu smíš jísti; ¹⁷ avšak se stromu poznání dobrého a zlého ať nejíš! Neboť kterýkoliv den s něho budeš jísti, jistě zemřeš!

¹⁸ Hospodin Bůh také řekl: Není dobře člověku býti sám; učinme mu pomocnici podobnou jemu.

¹⁹ Stvořiv tedy z hlíny všechny pozemské živočichy a všechny nebeské ptáky, Hospodin Bůh přivedl je k Adamovi, by viděl, jak by je nazval; jméno pak každého živočicha mělo býti takové, jaké mu Adam dá. ²⁰ Dal tedy Adam všem krotkým živočichům, všem nebeským ptákům a všem divokým zvířatům jejich jména.

Pomocnice však sobě podobný Adam nenalezal. ²¹ Seslal tedy Hospodin Bůh na Adama tvrdý spánek; když usnul, vyňal mu jedno žebro, a místo jeho vyplnil masem. ²² Ze žebra pak, které byl vyňal z Adama, Hospodin Bůh učinil ženu a přivedl ji k Adamovi.

účelem bible podati jednotlivé tvářl kony Boží v přesném časovém (chronologickém) postupu. Jednotlivé úkony Boží jsou položeny na jednotlivé dny, že tím vzniká celý týden, aby člověk, Bohu podobný, byl poučen, že jest mu šest dní pracovatí, dne sedmého pak že má odpočívati, jak to učinil Bůh.

V. 5. „Vzdělávati půdu“ znamená zde hlavně umělé zavodňování, jaké bylo známo spisovateli z Egypta, kde se stavěly již od pradávna průplavy.

V. 6 Místo „pramen“ lépe „mlha“.

V. 7. Místo „v tvář“ lépe v hebr. „do nozder, do nosu“. „Dech“ jest prostému pozorovateli známkou a účinkem života (dokud člověk dýchá, dotud žije), pak znamená i zdroj života v lidském těle, t. j. lidskou duši. Biblická zpráva o původu člověka nikterak není v rozporu s tím, co přírodní vědy o této otázce praví. „S důstojností vědy se srovnává jedině přiznání, že o původu člověka (věda) ničeho neví.“ (Reinke.)

V. 8. Místo „na počátku“ lépe jest čísti se LXX „na východě“, a místo „rozkošný ráj“ — „ráj v Edenu“; podává tedy LXX zeměpisnou polohu ráje určitěji: byl na východě (se stanoviska svatopiscova), v krajině zvané Eden.

V. 10 nn. Místo „z místa rozkoše“ lépe: „z Edenu“. Etiopie, hebr. Kúš, kde tekly řeky Fison (hebr. Pišón) a Gehón (hebr. Gichón). Ví se jen, že hebr. Hiddekel jest dnešní Tigris a hebr. Feráth jest dnešní Eufrat, ale hebr. Kúš není dnešní Etiopie, jak by se podle Vulg. mohlo zdáti.

V. 12. Bdellium (hebr. bedólach) jest asi rostlina *Amyris agallochum*, vydává vzácnou klovatinu, které lze užití za kuřidlo (kadidlo).

V. 21. Spánek ten byl spojen s viděním (Efr. Aug.), co se děje. Eva byla utvořena z boku Adamova, a) že muž a žena jsou jedné a téže přirozenosti (Ambrož. b)

23 Tu řekl Adam:

To jest konečně kost z mých kostí

a maso z mého masa.

Bude sloužit mužce,

neboť z muže je vzata.

24 Protož opustí člověk otce svého i matku

a přilne k manželce své,

že budou dva tělem jedním.

25 Byli pak oba — Adam totiž a žena jeho — nazí a nestyděli se.

Pád prvních lidí. (3, 1—24.)

HLAVA 3. — ¹ Had byl lstivější, než všechna polní zvířata, která byl Hospodin Bůh učinil. Ten řekl ženě: Proč vám zakázal Bůh jísti se všech rajských stromů? ² Žena mu odpověděla: Z ovoce stromů, které jsou v ráji, jísti smíme; ³ z ovoce stromu však, který jest uprostřed ráje, zakázal nám Bůh jísti, ano i dotýkat se ho, abychom snad nezemřeli. ⁴ Tu pravil had ženě: Nikoliv! Nikterak nezemřete! ⁵ Ví totiž Bůh, že toho dne, kterého z něho požijete, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, poznávající dobré i zlé.

⁶ Tu zdálo se ženě, že je strom ten na chut velmi dobrý, oku krásný a zraku lahodný: vzala tedy z jeho ovoce a jedla; dala též svému muži, a ten jedl také.

⁷ I otevřely se oběma oči. Poznavše, že jsou nazí, sešili fíkové listy a urobili si zástěry. ⁸ Když pak zaslechli kroky Hospodina Boha, procházejícího se za podvečerního vánku v ráji, skryl se Adam i žena jeho před tváří Hospodina Boha v rajském stromovi.

⁹ Tu zavolal Hospodin Bůh Adama a řekl mu: Kde jsi? ¹⁰ On odpověděl: Když jsem uslyšel kroky tvé v ráji, bál jsem se, že jsem nahý; proto jsem se skryl. ¹¹ Řekl mu (Bůh): Kdo ti oznámil, že jsi nahý? Nejedl jsi se stromu, s něhož jísti jsem ti zakázal? ¹² I pravil Adam: Žena, kterou jsi mi dal za družku, dala mi s toho stromu, a tak jsem jedl. ¹³ Řekl tedy Hospodin Bůh ženě: Proč jsi tak učinila? Odpověděla: Had mě obelstil a tak jsem jedla.

aby muž měl tím větší lásku k ženě, když v ní vidí jakousi část sebe (srv. lásku mateřskou k dětem, které utvořeny byly v jejím lůně). c) aby byl Adam jedním počátkem a zdrojem pro celé lidstvo, ani Evy nevyjímajíc. a d) by patrně bylo, že jest Adam hlavou nejen svých dětí, nýbrž i své ženy. — Otcové vidí ve vzniku Evy ze žebra Adamova předobraz církve, která se zrodila z otevřeného boku, ze srdce Krista, druhého to Adama (Jan 19, 34.), a která jest v podobném poměru ke Kristu, v jakém byla Eva k Adamovi. (Efes 5, 23.—32.)

III. 3. V. ¹ Had, pokoušející Evu v ráji, byl skutečný had, podle většiny vykladačů. Někteří novější však připouštějí možnost, že představa hada byla ďáblem jen vytvořena (Selbst). — Had tento byl nástrojem zlého ducha. Ačkoliv Písmo sv. dosud nevypravovalo výslovně o stvoření andělů, o jejich stavu, o pádu některých, přece zde mluvíc o vyšší bytosti zlé, předpokládá známost jmenovaných pravd o andělech. Mluvil, t. j. zvuky neb dojmy sluchové vyvozoval ďábel, nikoliv had, který mluvidel nemá.

V. 6. Místo nadbytečného „zraku lahodný“ má hebr. „žádoucí pro vědění, které poskytuje“.

V. 8. „Kroky“ místo doslovného „hlas“, „zvuk“ nohou.

¹⁴ Tu pravil Hospodin Bůh hadu:

Že jsi toto učinil,
jsi zlořečený mezi všemi zvířaty (domácími)
i mezi zvířenou polní.
Po břěše budeš se plaziti
a prach země žrátí po všechny dny života svého.

¹⁵ Nepráteleství ustanovuji mezi tebou a ženou,
mezi potomstvem tvým a potomstvem jejím;
ona rozdrtí hlavu tvou,
kdežto ty budeš úklady činiti její patě.

¹⁶ Ženě pravil:
Rozmnožím tvé útrapy zejména při těhotenství,
s bolestí budeš roditi děti.
Pod mocí muže budeš.
on bude nad tebou panovati.

¹⁷ K Adamovi pak pravil: Že jsi poslechl hlasu své ženy a jedl se stromu, s něhož jísti jsem ti byl zakázal — pro tento tvůj čin zlořečená buď země; s námahou budeš se z ní živiti po všechny dny svého života. ¹⁸ Trní a hloží bude ti ploditi, ačkoli polní zeliny budou ti potravou. ¹⁹ V potu tváře jísti budeš chléb, dokud se nevrátíš do země, ze které jsi vzat. Ano, prach jsi, a v prach se navrátíš.

²⁰ Dal pak Adam jméno ženě své Eva, protože se stala matkou všech živých.

²¹ A učinil Hospodin Bůh Adamovi a jeho ženě sukně z kůže, oděl je ²² a pravil: Hle, Adam stal se jako jeden z nás, poznávaje dobré i zlé; nyní jen aby snad nevztáhl ruky své, nebral také se stromu života, nejedl s něho a nežil tak věčně! ²³ I vykázal ho Hospodin Bůh z rozkošného ráje, aby vzdělával zemi, ze které byl vzat. ²⁴ Vyhnal tedy Adama, a postavil před rozkošný ráj cheruby, jakož i plamenný a blýskavý meč, aby hlídali cestu ke stromu života.

Lidstvo se rozdělilo na dvojí tábor. (4, 1.—26.)

HLAVA 4. — ¹ Adam poznal Evu, svou ženu; ona počala a porodila Kaina řkouc: Obdržela jsem člověka pomocí Boží. ² A opět porodila jeho bratra Abela. Abel byl pastýřem bravu. Kain pak oráčem.

³ Po mnohých dnech Kain přinesl Hospodinovi oběti z polní

V. ¹⁵. Výrok tento sluje právem *prvoevangelium*, t. j. první radostná zvěst, poněvadž jím svítá první paprsek lepší budoucnosti v mlhách neštěstí, které po hříchu lidstvo zahálily. — *Potomstvo* (doslovně: símě) *ženino* jest především *Ježíš Kristus*. Poněvadž pak Ježíš Kristus jest *panenský plod „ženy“*, jejímž Eva byla jen předobrazem (typem), dlužno v „ženě“ tohoto verše viděti matku Spasitelovu, *Marii Pannu*. Jest proto Vulg. „ona“ (žena) překlad, který zároveň vykládá smysl katolické církve.

V. ¹⁶. Místo „pod mocí muže budeš“ hebr.: „k muži bude tvá přichylnost (tě puditi)“.

V. ²². Co znamená množné číslo, ve kterém Bůh o sobě mluví, viz 1, 26.

V. ²⁴. Místo „před ráj“ hebr. lépe „na východní straně ráje“. — Místo „plamenný, blýskající se meč“ lépe: „zhoubný a sem tam kmitající plamen“ (Hummelauer), tedy blesk.

úrody. ⁴ Také Abel obětoval, a to nejučtější části prvorozců svého stáda. I shlédl Hospodin na Abela a na jeho dary, ⁵ na Kaina však a na jeho dary neshlédl. Kain se tak rozhněval, že mu až hlava sklesla. ⁶ I pravil mu Hospodin: Proč se hněváš a proč klopiš hlavu? ⁷ Budeš-li dobře činiti, zdaž se ti nedostane odměny; pakli zle, nebude hřích hned ve dveřích? Budiž pod tebou žádost jeho, ovládní ji! ⁸ Kain však řekl Abelovi, svému bratru: Vyjděme si! A když byli na poli, povstal Kain proti svému bratru Abelovi a zabil ho.

⁹ Tu pravil Hospodin Kainovi: Kde je tvůj bratr Abel? On odpověděl: Nevím. Jsem já strážcem svého bratra? ¹⁰ I řekl mu: Co jsi to učinil? Hlas krve tvého bratra se země volá ke mně. ¹¹ Buď tedy nyní zlořečený na zemi, která otevřela ústa, aby pila z ruky tvé krev tvého bratra! ¹² Když ji budeš vzdělávat, nebude ti dávatí úrody. Budiž tulákem a poběhlíkem na zemi! ¹³ Tu pravil Kain Hospodinu: Můj zločin jest větší, než abych zasluhoval odpuštění. ¹⁴ Hle, vyháníš mě dnes ze země, skrývati se budu před tebou a budu tulákem a poběhlíkem na zemi. Teď každý, kdo mě nalezne, zabije mě. ¹⁵ Hospodin však mu pravil: Nikoliv, nestane se tak! Každý, kdo zabije Kaina, bude potrestán sedmeronásobně! Učinil pak Hospodin Kainovi znamení, aby ho nikdo, kdo by ho našel, nezabil. ¹⁶ Kain vzdálil se od Hospodina, sídlil v krajině na východ od Edenu, sem tam se potuluje.

¹⁷ Když Kain poznal svoji ženu, ona počala a porodila Henocha. A vystavěl pevné sídlo, jež nazval jménem svého syna, Henocha. ¹⁸ Henoch pak zplodil Irada, Irad Maviaela, Maviael Matusaela, a Matusael Lamecha. ¹⁹ Ten pojal dvě manželky, jméno jedné Ada, jméno druhé Sella. ²⁰ Ada porodila Jabel, který se stal praotcem těch, kdož sídlí pod stany a pasou stáda. ²¹ Jméno bratra jeho bylo Jubal; ten se stal praotcem těch, kdož hrají na loutnu a šalmaj. ²² Také Sella porodila, Tubalkaina, jenž koval a robil různé práce z mědi a ze železa. — Sestra Tubalkainova byla Noema.

²³ Pravil pak Lamech manželkám svým, Adě a Selle:

Slyšte hlas můj, ženy Lamechovy,
poslouchajte řeči mé!

Usmrtím muže, který mi zasadí ránu,
usmrtím jinocha, který mi učiní jízvu;

²⁴ Sedmkrát bude pomstěn Kain,
Lamech však sedmdesátkrát a sedmkrát!

V. 7. „Budeš-li dobře činiti...“ hebr. „Kdybys dobře činil, mohl bys choditi se vztyčenou hlavou“. — „Pakli zle...“ hebr. „Nebudeš-li dobře jednati, hřích (vnější, zločin) číhá ve dveřích (jako šelma, aby tě zhltila)“.

V. 8. Abel spravedlivý, bezdětný(?), přinášející bohudobrou obět, zavražděný svým vlastním bratrem, považován za předobraz (typus) spravedlivého, panického Krista, jenž přinesl nejcennější obět a byl usmrcen svými bratry, soukmenovci.

V. 13. Hebr. „Následky mého provinění jsou větší, než abych mohl je snést.“

V. 14. „Ze země“, t. j. z Edenu.

V. 15. „Znamení“ podle mluvy biblické jest zázrak.

V. 16. Místo „sem tam se potuluje“ hebr. jmenuje krajinu „Nod“, kde Kain sídlil.

V. 17. Pevné ono sídlo vystavěl Kain patrně ještě než zavraždil Abela; sídlo však opustil, když za trest odešel do kraje Nod.

²⁵ Poznal také Adam ještě svou ženu a ona počala syna, jehož nazvala Set řkouc: Nahradil mi Bůh jiným potomkem Abela, jehož zavraždil Kain. ²⁶ Pak také Setovi narodil se syn, jehož nazval Enos; ten počal vzývati jméno Hospodinovo.

Rodopis Setovcův až po Noema. (5, 1.—31.)

HLAVA 5. — ¹ Toto jest soupis rodu Adamova:

Když stvořil Bůh člověka, učinil ho k Boží podobě; ² muže a ženu stvořil je a požehnal jim. A dal jim jméno „člověk“, když byli stvořeni.

³ Když bylo Adamovi sto třicet let, zplodil k svému obrazu a k podobě (své syna), a dal mu jméno Set. ⁴ Byl pak po narození Seta Adam živ osm set let, a zplodil syny i dcery. ⁵ Celkem byl Adam živ devět set třicet let; potom zemřel.

⁶ Když bylo Setovi sto pět let, zplodil Enosa. ⁷ Po narození Enosa byl Set živ osm set sedm let, a zplodil syny i dcery. ⁸ Všech dnů Setových bylo devět set dvanáct let; potom zemřel.

⁹ Když bylo Enosovi devadesát let, zplodil Kainana. ¹⁰ Po jeho narození živ byl osm set patnáct let, a zplodil syny i dcery. ¹¹ Všech dnů Enosových bylo devět set pět let; potom zemřel.

¹² Když bylo Kainanovi sedmdesáte let, zplodil Malaleela. ¹³ Po narození Malaleela živ byl Kainan osm set čtyřicet let, a zplodil syny i dcery. ¹⁴ Všech dnů Kainanových bylo devět set deset let; potom zemřel.

¹⁵ Když bylo Malaleelovi šedesát pět let, zplodil Jareda. ¹⁶ Po narození Jaredově živ byl Malaleel osm set třicet let, a zplodil syny i dcery. ¹⁷ Všech dnů Malaleelových bylo osm set devadesát pět let; potom zemřel.

¹⁸ Když byly Jaredovi sto šedesát dva roky, zplodil Henocha. ¹⁹ Po narození Henochově živ byl Jared osm set let, a zplodil syny i dcery. ²⁰ Všech dnů Jaredových byly devět set šedesát dva roky; potom zemřel.

²¹ Když bylo Henochovi šedesát pět let, zplodil Matusalema. ²² Henoch chodil s Bohem, po narození Matusalemově tři sta let, a zplodil syny i dcery. ²³ Všech dnů Henochových bylo tři sta šedesát pět let. ²⁴ Chodil tedy s Bohem. A zmizel, neboť Bůh ho vzal.

²⁵ Když bylo Matusalemovi sto osmdesát sedm let, zplodil Lamecha. ²⁶ Po narození Lamechově živ byl Matusalem sedm set osmdesát dva roky, a zplodil syny i dcery. ²⁷ Všech dnů Matusalemových bylo devět set šedesát devět let; potom zemřel.

²⁸ Když byly Lamechovi jedno sto osmdesát dva roky, zplodil syna, ²⁹ a dal mu jméno Noe, řka: Tento nás potěší v namáhavých pracích našich rukou na zemi, které byl Hospodin zlořečil. ³⁰ Po narození Noemově živ byl Lamech pět set devadesát pět let; a zplodil syny

Gn 5, 1. nn. Soupis tento nalezl asi Mojžíš i s číslicemi na starší písemné památce.

V. 22. „Choditi s Bohem“ znamená zvláštní svatost života, kterou vynikal Henoch nad ostatní patriarchy. Srv. Gn 6, 9. (Noe) 17, 1. (Abraham). O Henochovi viz Sir 44, 16; Žid 11, 5; Juda 14; Sir 48, 10. a Zjev. 11, 3. nn.

i dcery. ³¹ Všech dnů Lamechových bylo sedm set sedmdesát sedm let; potom zemřel.

Když bylo Noemovi pět set let, zplodil Sema, Chama a Jafeta.

Záměr Boží vyhubiti lidstvo pro jeho nepravosti. (6, 1.—8.)

HLAVA 6. — ¹ Když se počali lidé na zemi množiti a když se jim narodilo dcer, ² synové Boží vidouce, že dcery jejich jsou krásné, brali si je podle libosti za manželky.

³ Tu pravil Bůh: Nezůstane na věky dech můj v člověku — jeť (příliš) tělesný — ale bude dnů jeho sto dvacet let.

⁴ Byli pak za těch dob, když synové Boží vcházeli k dcerám lidským a ony rodily, na zemi obři; jsou to staří rekové, pověstní mužové.

⁵ Bůh vida, že jest zloba lidí na zemi veliká a že veškero smýšlení jejich stále tihne k zlému, ⁶ želel, že učinil na zemi člověka.

V hloubi srdca jsa holesti jat, pravil: ⁷ Vyhladím člověka, jehož jsem učinil, s povrchu země; člověka i zvířata, od plazů až do nebeských ptáků: jeť mi líto, že jsem je učinil.

⁸ Noe však našel milost před Hospodinem.

Příprava na potopu. (6, 9.—7, 5.)

⁹ Toto jsou osudy Noemovy:

Noe byl muž spravedlivý a bezúhonný mezi svými vrstevníky. Chodil s Bohem — ¹⁰ měl tři syny, Sema, Chama a Jafeta — ¹¹ avšak svět se před Hospodinem kazil a naplňoval zločiny. ¹² Když tedy viděl Bůh, že svět je zkažený — všichni lidé totiž na zemi byli porušili své mravy — ¹³ řekl Noemovi: Ustanovil jsem konec všem bytostem, které mají tělo. Naplnily zemi zločiny, proto je zničím i se zemí. ¹⁴ Vystav si archu z tesaného dříví, udělej v ní příhrady, vysmol ji uvnitř i zevně. ¹⁵ Zbuduj ji takto: Tři sta loket budiž délka archy, padesát loket šířka a třicet loket její výška. ¹⁶ Světlik v ní učin — jeden loket budiž jeho výška — kolem dokola nahoře; v boku dole umísti dveře; na přízemí, prvé a druhé patro ji rozděl. ¹⁷ Ille, já uvedu vody potopy na zemi, abych zahubil každé tělo, ve kterém jest dech života pod nebem: všecko, co jest na zemi, bude zničeno. ¹⁸ S tebou však učiním smlouvu: Vejdeš do archy, ty a s tebou tvoji synové, tvá žena a ženy tvých synů. ¹⁹ A ze všech živočichů jakéhokoliv těla uvedeš do archy po dvou, samce i samice, aby se zachovali s tebou na živu. ²⁰ Z různých druhů ptactva, z různých druhů dobytka, z různých druhů drobné pozemské zvířeny, ze všech po dvou vejdou s tebou, by se zachovali na živu. ²¹ Nabereš s sebou též různých potravin, kterých lze požívat i a nashromáždíš jich u sebe, bys měl potravu jak ty, tak i ona.

²² Noe učinil všecko, co mu Bůh byl přikázal.

HLAVA 7. — ¹ Řekl mu tedy Hospodin: Vstup ty i všechna tvá rodina do archy; neboť vidím, že jsi v tomto pokolení přede mnou spravedlivý. ² Ze všech živočichů čistých vezmi dvakrát po sedmi, samce i samice; ze zvířat pak nečistých dvakrát po dvou, samce i sa-

V. 14. Místo z „tesaného dříví“ hebr. udává druh dříví „gófer“, nejspíše cypríše.

mice. ³ Také z nebeského ptactva vezmi dvakrát po sedmi, samce a samice, by se pro celou zemi zachovalo šimě. ⁴ Ještě totiž sedm dní — a potom budu já deštiti na zemi čtyřicet dnův a čtyřicet nocí, takže vyhladím s povrchu země všechny bytosti, které jsem učinil.

⁵ Učinil tedy Noe všechno, co mu byl Hospodin přikázal.

Vstup do archy. (7, 6.—16.)

⁶ Bylo mu šest set let, když se vody potopy po zemi rozlily. ⁷ Vstoupil tedy Noe a s ním jeho synové, manželka a manželky jeho synů, pro vody potopní do archy. ⁸ Také ze zvířat čistých i nečistých, z ptáků a ze všeho, co se na zemi hýbe, ⁹ dvakrát po dvou, samec a samice, vstoupilo s Noemem do archy, jak mu byl Hospodin přikázal.

¹⁰ Když uplynulo sedm dní, vody potopní počaly se rozlévat po zemi. ¹¹ Šestistého roku věku Noemova, druhého měsíce, sedmnáctého dne tohoto měsíce provalily se všechny prameny veliké hlubiny, otvory nebeské se otevřely ¹² a pršelo na zemi čtyřicet dní a čtyřicet nocí.

¹³ Téhož dne vstoupil do archy Noe, synové jeho Sem, Cham a Jafet, s nimi pak jeho žena, jakož i tři ženy jeho synů. ¹⁴ Tito a všechna zvířata ve svých družích, všecek dobytek ve svých družích, všechno, co se na zemi hýbe v různých družích, všichni létavci ve svých družích, všichni ptáci, všichni okřídlení ¹⁵ vstoupili k Noemovi do archy, dvakrát po dvou z každého těla, v němž byl dech života. ¹⁶ Co vešlo, bylo samec a samice z každého živočicha, dle příkazu Božího.

I zavřel Hospodin Noemu a venku.

Popis potopy. (7, 17.—8, 22.)

¹⁷ Nastala tedy čtyřicetidenní potopa na zemi; vody se rozmnožily a pozvedly archu od země vysoko. ¹⁸ Rozlily se totiž vody velice a zaplavily všechno na povrchu země; archa však se vznášela nad vodami. ¹⁹ Tak se vody na zemi rozmohly, že přikryty byly všechny vysoké hory pod celým nebem. ²⁰ O patnáct loket byla voda výše než hory, které pokrývala. ²¹ Tu zahynulo všeliké tělo, které se na zemi hýbalo, ptáci, zvířata divoká i krotká, všechna drobná zvířena, jež leze po zemi. Všichni lidé ²² a všechno, v čem jest na zemi dech života, vymřelo. ²³ Každou bytost, která byla na souši, (Bůh) vyhladil; od člověka až po dobytek, jak plazivci, tak nebeští ptáci byli se země vyhlazeni; jediný Noe zůstal, a ti, kdož byli s ním v arše.

²⁴ Zatopovaly pak vody zemi sto a padesáte dní.

HLAVA 8. — ¹ I rozpomenuv se Bůh Noemu a všech živočichů, zvláště bravu a skotu, který byl s ním v arše, přivedl na zemi vítr, takže vody počaly opadávati; ² zavřely se též prameny hlubiny a nebeské otvory, že deště, přicházející s nebes, ustaly. ³ Mizely pak vody znenáhla se země, když po stu a padesáti dnech počaly opadávati.

⁴ Sedmého měsíce, dvacátého sedmého dne toho měsíce, zastavila se archa na horách Arménských.

Hl. 8. V. 4. Místo „na horách Arménských“ hebr. a LXX má na horách Ararat. V. 4. Dle hebr. přistála archa již 17. dne.

⁵ Odcházel pak a opadávaly vody až do desátého měsíce; prvního dne toho desátého měsíce objevila se temena hor.

⁶ Když bylo uplynulo čtyřicet dní, Noe otevřev světlík archy, jež byl učinil, vypustil krkavce; ⁷ ten sem tam poletoval, až vyschly na zemi vody. ⁸ Po něm vypustil holubici, aby zvěděl, zda již vody s povrchu země zmizely. ⁹ Ta nenalézajíc, kde by mohla nohou stanouti, vrátila se k němu do archy — byly totiž ještě vody na celé zemi — on pak vztáhl ruku, chytil ji a vnesl do archy. ¹⁰ Nato počkav ještě sedm dní, vypustil opět holubici z archy. ¹¹ K večeru k němu přiletěla, nesouc v ústech olivovou ratolest s rozзелenalým listím. Poznal tedy Noe, že vody se země zmizely. ¹² Nicméně počkal opět sedm dní, načež vypustil holubici, která se již nevrátila k němu.

¹³ Roku šestistého prvního tedy, prvního měsíce, prvního dne toho měsíce, opadly vody na zemi.

Noe odklidiv střechu archy rozhlédl se, a viděl, že jest povrch země suchý; ¹⁴ druhého měsíce, a to dvacátého sedmého dne toho měsíce, vyschla země.

¹⁵ Tu mluvil Bůh k Noemovi: ¹⁶ Vyjdi z archy, ty a s tebou tvá žena, synové a jejich ženy! ¹⁷ Všecky živočichy jakéhokoliv těla — kteří jsou u tebe — jak z ptactva, tak ze zvěře a z drobně zvířených, která leze po zemi, vyveď s sebou; rozšiřujte se po zemi, rostte a množte se na ní!

¹⁸ Vyšel tedy Noe a s ním jeho synové, žena, jakož i ženy jeho synů. ¹⁹ Také však vyšli z archy všichni živočichové různých druhů, domácí zvířata, jakož i zvířátka, která se hýbají po zemi.

²⁰ Noe pak vzdělal Hospodinu oltář a vzav ze všech čistých zvířat i ptáků, přinesl na tomto oltáři zápalné oběti.

²¹ Hospodin čichaje příjemnou vůni, pravil si: Budoucně nebudu více pro lidi zemi zlořečiti; neboť cit i smýšlení lidského srdce kloní se od mládí ke zlému; proto nezničím již budoucně všech živoucích bytostí, jako jsem (právě) učinil. ²² Pokud bude země trvati, nepřestane se střídati setba a žně, studeno a vedro, léto a zima, noc a den.

Události po potopě. (9, 1.—17.)

HLAVA 9. — ¹ Žehnaje pak Hospodin Noemovi a synům jeho pravil: Rostte, množte se a naplňte zemi: ² strach a hrůzu mějtež z vás všechna zvířata země, všichni nebeští ptáci a všecko, co se po zemi hýbe; všechny mořské ryby jsou odevzdány do vaší ruky.

³ Všecko, co se hýbe a žije, bude vaší potravou; všecko vám dávám právě tak, jako zelenající se byliny. ⁴ Jen masa s krví nesmíte požívat!

⁵ Krev však života vašeho budu vymáhati na každém zvířeti, a

V. ²². Ani Písmo sv. ani ústní podání a tedy ani církev nezavazuje nikoho, by přijal za pravdu, že potopa byla zeměpisně všeobecná; proto smí se plně ceniti a připouštěti různé námitky, jaké věda činí proti této všeobecnosti, jmenovitě silozpyt, živočichopis a nauka o povětrnosti. *Potopa* byla podle sv. Otcův a podle bohoslužebných výroků katolické církve *předobraz* (typus) svátosti křtu. — *Archa* byla *předobraz* církve.

V. ⁴. Zakazuje se zde požívatí krve, poněvadž se vyhrazuje Bohu, jemuž se přináší při obětech (Zlatoústec), a tak se vyznává, že Bůh jest pánem života i smrti. Srv. Lv. 17, 11.

život člověka budu vymáhati z ruky každého jeho bližního. ⁶ Kdokoliv lidskou krev prolíje, toho krev budiž prolita; jeť člověk učiněn k obrazu Božímu!

⁷ Vy tedy rostte, množte se, rozšiřujte se po zemi a naplňte ji!

⁸ Bůh pravil Noemovi a synům, kteří s ním byli, také toto:

⁹ Hle, já učiním s vámi a s potomstvem vaším po vás smlouvu, ¹⁰ týkající se i každého živočicha, který jest s vámi — jak z ptactva, tak z domácího zvířectva a ze vši zvěře polní, která vyšla z archy — který jest vůbec v pozemské zvířené. ¹¹ Učiním s vámi smlouvu, že nikdy již nebude vyhubeno veškeré živočišstvo vodami potopy, poněvadž nebude budoucně potopa pustošící zemi.

¹² A Bůh mluvil dále: Toto bude znamení úmluvy — kterou dávám mezi mnou a vámi pro všechna budoucí pokolení, která se týká všech živočichů, jež jsou s vámi: ¹³ Svoji duhu v oblacích ustanovují, by byla znamením smlouvy mezi mnou a zemí. ¹⁴ Když zahálím nebe mračny a objeví se v nich má duha, ¹⁵ tu rozpomenu se své úmluvy, učiněné s vámi a s každou duší, která oživuje tělo; a nebude vícekráté vod potopy, která by vyhladila každého živočicha. ¹⁶ Když tedy bude duha ve mračnách a uvidím ji, tu se rozpomenu věčné úmluvy, jež jest učiněna mezi Bohem a všemi živočichy jakéhokoliv těla, kteří jsou na zemi.

¹⁷ Bůh také řekl Noemovi: To bude znamením úmluvy, kterou jsem učinil mezi mnou a mezi všemi živočichy na zemi.

Kletba a požehnání Noemovo. (9, 18.—29.)

¹⁸ Byli tedy synové Noemovi, kteří vyšli z archy, Sem, Cham a Jafet; Cham jest otec Kanaanův. ¹⁹ Ti tři jsou Noemovi synové; od nich rozšířilo se veškeré lidstvo po vsi zemi.

²⁰ Oráč Noe počal vzdělávati půdu. Štípil též vinici. ²¹ Když se napil vína, opil se a obnažil se pod stanem. ²² Uviděv Cham, otec Kanaanův, že přirození otce jeho jest obnaženo, pověděl to svým dvěma bratřím venku. ²³ Ale Sem a Jafet vložili na svá ramena plášť a krácejíce pozpátku, zakryli otcovo přirození; tváře jejich byly odvráceny, že neviděli otcova přirození.

²⁴ Noe probrav se z vína a zvěděv, co mu byl učinil mladší syn, ²⁵ pravil:

Zlořečen buď Kanaan,
sluhou sluhů svým bratřím buď!

²⁶ Rekl také:

Požehnan buď Hospodin, Bůh Semův.
budiž Kanaan jeho sluhou!

V. 16. Židovské ústní podání pravi, že Bůh tehdy dal kromě zákazu požívati krve zvířat ještě jiná přikázání, jež slují „*přikázání noemská*“. Jsou to: 1. Nežiti bez vrchnosti, bez zákonité vlády. 2. Nerouhati se. 3. Neklaněti se modlám. 4. Nedopouštěti se krvesmilstva, 5. vraždy, 6. krádeže a loupeže. 7. Nejisti krve aniž masa ze zvířete udáveného. Tato přikázání byla později ukládána tak zvaným proselytům brány, t. j. pohanům, kteří chtěli mezi židy žiti a jejich náboženství vyznávatí a vykonávatí, obřízce však se nepodrobili. Srv. Šk 15.

²⁷ Rozšíříž Bůh Jafeta,
a bydlíž pod Semovými stany;
budiž Kanaan jeho sluhou!

²⁸ Žil pak Noe po potopě tři sta padesát let. ²⁹ Všech jeho dnů bylo devět set padesát let; potom zemřel.

Národopisná tabulka. (10, 1.—32.)

HLAVA 10. — ¹ Toto jsou rody synů Noemových. Sema, Chama a Jafeta, jimž se po potopě narodili synové:

² Synové Jafetovi: Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Mosoch a Tiras.

³ Synové Gomerovi: Ascenez, Rifat a Togorma.

⁴ Synové Javanovi: Elisa, Tarsis, Cet a Dodan.

⁵ Z těch se rozvětvili obyvatelé přímořských krajín pohanských podle jejich území, jazyků a kmenů v jejich národech.

⁶ Synové Chamovi: Chus, Mesraim, Fut a Kanaan.

⁷ Synové Chusovi: Saba, Hevila, Sabata, Regma a Sabatacha. Synové Regmovi: Saba a Dadan.

⁸ Chus zplodil též Nemroda; ten počal býti rekem v zemi. ⁹ Byl zdatným lovcem před Hospodinem, takže vzešlo přísloví: Zdatný lovec před Hospodinem, jako Nemrod. ¹⁰ Počátek jeho říše byl Babylon, Arach, Achad a Chalanne v zemi Sennaar. ¹¹ Z té země vyšel do Assuru a vystavěl Ninive, Rechobot — Ir, Chale a ¹² Rezen mezi Ninivem a Chalem, to jest velké město.

¹³ Mesraim zplodil Ludy, Anany, Laaby, Neftuy, ¹⁴ Fetrusy, Chasluy, — odtud vyšli Filištinští — a Kaftory.

¹⁵ Kanaan zplodil Sidona svého to prvorozence, — Heta, ¹⁶ Jebusana, Amofana, Gergesana, ¹⁷ Hevea, Aračana, Sinea, ¹⁸ Arašana, Simiřana a Chamašana. Když se potom národové kanaanější rozptýlili, tu ¹⁹ území Kanaanovo sahalo od Sidonu směrem ke Geraře až po Gazu, směrem pak k Sodomě, Gomorrze a Seboim až po Lesu.

²⁰ To jsou synové Chamovi podle svých kmenů, jazyků, čeledí, krajín a národů.

²¹ Také Semovi — praotci to všech synů Heberových a staršímu bratru Jafetovu — zrodili se synové. ²² Jsou to: Elam, Assur, Arfaxad, Lud a Aram.

²³ Synové Aramovi: Us, Hul, Geter a Mes.

²⁴ Arfaxad pak zplodil Sale, od něhož pochází Heber. ²⁵ Hebe-

V. ²⁷. Jafetovcům předpovídá Noe, že se velice rozšíří, že budou v míru spolu-
bydliti se Semity a že přijmou od Semitů jejich náboženství a úctu pravého Boha
Jahve (= Hospodina). Jafetovci, přijavše od židů (Semitů) náboženství křesťanské,
vstoupili do jejich stanů, t. j. do církve katolické.

V. ²⁸. n. Také Noe měl některé společné rysy se *Spasitelem* (Augustín).
takže byl jeho *předobraz*.

Gn 10. obsahuje asi 70 různých národů a kmenů, by se nezapomnělo, že *všichni*
národové jsou stejného původu, že všichni *troří jednu velikou rodinu*, a že *spása*,
kterou Bůh připravuje v lůně jednoho člena této veliké rodiny, stane se svým časem
společným majetkem všeho lidstva. Veliké myšlenky o bratrství všech národů není
na újmu, že se *nevypočítávají všichni národové* s vědeckou úplností.

rovi se zrodili dva synové, jméno jednoho je Faleg — poněvadž za jeho dnů rozdělila se země — a jméno bratra jeho Jektan.

²⁶ Tento Jektan zplodil Elmodada, Salefa, Asarmota, Jare, ²⁷ Adurama, Uzala, Deklu, ²⁸ Ebala, Abimaela, Sabu, ²⁹ Ofira, Hevilu a Jobaba. Ti všichni jsou syny Jektanovými. ³⁰ Sídla jejich sahala od Messy až k Sefaru, hoře na východě.

³¹ To jsou synové Semovi podle svých kmenů, jazyků a sídel mezi národy.

³² To jsou rodové Noemovi podle národů a kmenů svých. Od nich se po potopě rozvětvili národové na zemi.

Zmatek jazyků a rozchod lidstva. Semovci. (11, 1.—26.)

HLAVA 11. — ¹ Byli pak (všichni) lidé jednoho jazyka a téže řeči. ² Přicházejíce od východu, našli v zemi Sennaar rovinu a usadili se na ní.

³ A řekli si: Pojdme, nadělejme cihel a palme je v ohni. — Místo kamene užívali totiž cihel a místo malty asfaltu. — ⁴ Řekli také: Nuže, vystavějme si město s věží a vrch její ať sahá k nebi; proslavme tak své jméno, než se rozptýlíme do všech krajin!

⁵ Tu sestoupil Hospodin, aby viděl město a věž, kterou stavěli synové Adamovi, ⁶ a pravil: Ille, jsou jeden národ a všichni mají jeden jazyk; počali pracovat a neupustí od svých záměrů, dokud jich neprovedou. ⁷ Nuže, sestupme a zmaťme jim tam jazyk, by nerozuměl jeden řeči druhého.

⁸ A tak rozptýlil je Hospodin s tohoto místa, když přestali stavět město; ⁹ poněvadž tam byl jazyk všeho lidstva zmaten, dáno mu bylo jméno Babel. Odtud tedy rozptýlil je Hospodin po všech krajinách.

¹⁰ Rodové Semovi jsou tito:

Semovi bylo sto let, když — dvě léta po potopě — zplodil Arfaxada. ¹¹ Po jeho narození žil Sem pět set let a zplodil syny i dcery.

¹² Když bylo Arfaxadovi třicet pět let zplodil Sale. ¹³ Po jeho narození žil Arfaxad tři sta tři roky a zplodil syny i dcery.

¹⁴ Když bylo Salemu třicet let, zplodil Hebera. ¹⁵ Po jeho narození žil Sale čtyři sta třicet let a zplodil syny i dcery.

¹⁶ Když byly Heberovi třicet čtyři roky, zplodil Falega. ¹⁷ Po jeho narození žil Heber čtyři sta třicet let a zplodil syny i dcery.

¹⁸ Když bylo Falegovi třicet let, zplodil Reua. ¹⁹ Po jeho narození žil Faleg dvě stě devět roků a zplodil syny i dcery.

²⁰ Když byly Reuovi třicet dva roky, zplodil Saruga. ²¹ Po jeho narození žil Reu dvě stě sedm roků a zplodil syny i dcery.

²² Když bylo Sarugovi třicet roků, zplodil Nachora. ²³ Po jeho narození žil Sarug dvě stě let a zplodil syny i dcery.

V. 10. V LXX mezi Arfaxadem a Salem jest i patriarcha Kainan, jehož sv. Lukáš pojal též do svého rodopisu Kristova (3, 36.) — Vše nasvědčuje, že spisovatel nemínil podati úplnou řadu všech přímých potomků od Noema do Abrahama, nýbrž že vybral jen některé, by ukázal původ Abrahamův z rodu Noemova a Semova. Starší vynechávali v rodopisech střední členy, jak viděti z rodopisu Kristova u sv. Matouše (1, 8, 17.), kde mezi Joranem a Oziášem jsou vynecháni tři členové: Ochoziáš, Joas a Amasiáš, a přece existence jich nade vši pochybnost je zjištěna

²⁴ Když bylo Nachorovi dvacet devět roků, zplodil Tarea. ²⁵ Po jeho narození žil Nachor sto devatenáct let a zplodil syny i dcery. ²⁶ Když bylo Tareovi sedmdesát let, zplodil Abrama, Nachora a Arana.

Rodina Tareova a její cesta z Uru do Haranu. (11, 27.—32.)

²⁷ Rodové Tareovi jsou tito:

Tare zplodil Abrama, Nachora a Arana, Aran pak Lota.

²⁸ Aran zemřel před svým otcem Tarem ve svém rodišti, v Chaldejském Uru.

²⁹ Abram a Nachor pojali manželky: žena Abramova slula Sarai a žena Nachorova Melcha; ta byla dcerou Arana, jenž byl otcem Melchy a spolu též otcem Jeschy. ³⁰ Sarai byla neplodná, takže neměla dětí.

³¹ Tu pojav Tare svého syna Abrama, svého vnuka Lota, syna to Aranova, jakož i Sarai, svou snachu — ženu to Abrama, svého syna — vyvedl je z Chaldejského Uru, aby se přestěhovali do země Kanaan. Přišli až do Haranu a tam se usadili.

³² Tareových dnů bylo dvě stě pět let; v Haranu zemřel.

Abram povolán jsa od Hospodina, odebírá se do Kanaanu a odtud do Egypta. (12, 1.—20.)

HLAVA 12. — ¹ Řekl totiž Hospodin Abramovi: Vyjdi ze své země, příbuzenstva i z domu svého otce a pojď do země, kterou ti ukáži. ² Učiním z tebe veliký národ, požehnám ti, zvelebím tvé jméno a budeš požehnaným. ³ Žehnati budu těm, kdož tobě budou žehnati, zlořečiti však budu těm, kdož zlořečiti budou tobě; a v tobě požehnána budou všechna pokolení lidstva. ⁴ Podle rozkazu Hospodinova Abram vyšel a Lot šel s ním.

Sedmdesát pět let bylo Abramovi, když vycházel z Haranu. ⁵ Vzal Sarai, svou manželku, Lota, syna bratrova, všecek majetek, jehož nabyli, i služebnictvo, které získali v Haranu a vydali se na cestu do země Kanaan. Když tam přibyli, ⁶ prošel Abram zemi až k místu Sichem, až k Slavnému údolí. — Kanaanejští sídlili tehdy 4 Král 8, 24; 11, 2; 12, 1; 14, 1. Nepodává tedy Písmo sv. žádné vědecké soustavy letopočtů (chronologické), neudává přímo stáří lidstva, nesčítává svoje roztroušená data.

Gn. 11. V. 4. Místo „dříve než se rozptýlíme“ lépe hebr. „abychom se nerozptýlili“.

V. 28. Ur je starobylé město jihobabylonské (babyl.-assyrsky Uru) na pravém břehu dolního Eufratu, kde se vypíná dnes pahorek *Mugrair*. — Sluje Ur Chaldejské (doslovně: Chaldejských), jelikož leželo v kraji, kde přebývali kmenové „Kaldů“, t. j. Kaldové, Chaldejští. Země jimi osazená sluje Chaldea neb Chaldejsko.

V. 31. Haran = (Karrhae) jest město v horní Mesopotamii, u veliké obchodní cesty od Středozemského moře k Perskému zálivu.

Gn 12. V. 3. „V tobě“, t. j. tebou či, jak určitěji 22, 18., „v tvém potomstvu“ (semeni). Zaslíbení toto se opakuje a rozšiřuje 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14; jest již třetím místem messiášským (tak zv. zaslíbení patriarchální). Slibuje se, 1. že potomstvo Abramovo bude zvláštním požehnaným národem Božím, ze kterého 2. vzejde spása všem ostatním národům, kteroužto spásu 3. způsobí Abramův potomek. Nad to i Palestina zaslíbena Abramovcům.

v zemi. — ⁷ Tu zjevil se Abramovi Hospodin a pravil mu: Tuto zemi dám tvému potomstvu. On pak vystavěl tam oltář Hospodinu, jenž se mu byl zjevil.

⁸ Odtud odebral se dále k vyvýšenině na východě od Betelu a tam postavil své stany, takže měl Betel na západě a Hai na východě. Také tam vystavěl Hospodinovi oltář a vzýval jeho jméno.

⁹ Nato bral se Abram stále k jihu, na různých místech se zastavuje.

¹⁰ Když nastal v zemi hlad, Abram vydal se na cestu do Egypta, aby tam užíval pohostinství, neboť hlad v zemi těžce doléhal. ¹¹ Když se blížil k Egyptu, pravil své manželce Sarai: Vím, že jsi krásná žena ¹² a že Egypťané, když tě uvidí, řeknou: To jest jeho žena. A zabijí mě, kdežto tebe nechají na živu. ¹³ Rci tedy, prosím tě, že jsi má sestra, bych se k vůli tobě dobře měl a nepřišel pro tebe o život.

¹⁴ Když tedy přišel Abram do Egypta, viděli Egypťané ženu, že jest velmi krásná. ¹⁵ Dvořeni nově oznámili to faraonovi, chválice ji před ním, a tak byla žena odvedena do domu faraonova. ¹⁶ Abramovi pak k vůli ní dobře činili, takže dostal ovec, hovězího dobytka, oslů, služebníků, služebnic, oslic a velbloudů.

¹⁷ Hospodin však mrskal převelikými ranami faraona i dům jeho pro Sarai, manželku Abramovu. ¹⁸ Povolav tedy farao Abrama, řekl mu: Co jsi mi to učinil? Proč jsi mi neoznámil, že je to tvá manželka? ¹⁹ Proč jsi pravil, že je to tvá sestra, takže jsem ji pojal za manželku? Nyní tedy hle, je to tvá manželka; vezmi ji a jdi! ²⁰ Dal pak farao o Abramovi rozkaz svému mužstvu, že ho doprovodili i s manželkou a se vším, co měl.

Lot z rodu zaslíbení vyloučen. (13. 1.—18.)

HLAVA 13. — ¹ Stoupal tedy Abram z Egypta k jižní straně: on, jeho manželka, všecko, co měl, a Lot s ním. ² Byl velice bohat, máje množství zlata a stříbra. ³ Vrátil se cestou, kudy byl šel, od jihu směrem k Betelu až na místo, kde byl prve vztyčil stan mezi Betelem a Haiem, ⁴ na místo, kde byl dříve vzdělal oltář. Tam vzýval jméno Hospodinovo.

⁵ Také však Lot, jenž byl s Abramem, měl stáda ovec, skotu a hojnost stanů, ⁶ že jich nemohla země pojmouti, by mohli pospolu sídliti. Byl tedy majetek jejich veliký a nemohli společně bydleti. ⁷ Proto též vznikl svár mezi pastýři stád Abramových a Lotových. — Kromě toho sídlili toho času v oné zemi Kanaanejští a Ferezejští. — ⁸ Řekl tedy Abram Lotovi: Prosím, ať není sváru mezi mnou a tebou, mezi pastýři mými a tvými, vždyť jsme bratři! ⁹ Hle, celá země jest ti volná; odluč se, prosím, ode mne; půjdeš-li nalevo, já si podržím pravou stranu; vybereš-li si ty stranu pravou, půjdu já nalevo. ¹⁰ Tu Lot pozvednuv oči, viděl, že celá krajina Jordánská — jako ráj Hospodinův, neb jako Egypt — jest kolkolem zavlažována až po Segor. — Tehdy ještě nebyl Hospodin vyvrátil Sodomy a Go-

V. 6. Místo k „Slavnému údolí“ lépe: k dubu (dubině srv. Dt 11, 30.) More(ovu?). More byl snad majitelem oné dubiny.

morrhý. — ¹¹ Tuto krajinu okolo Jordánu si Lot zvolil a uchýlil se na východ.

Tak oddělili se tito bratři od sebe.

¹² Kdežto Abram sídlil v zemi Kanaan, Lot obýval v městech v okolí Jordánu a přebýval i v Sodomě.

¹³ Lidé sodomští pak byli velmi zlí a velicí hříšníci před Hospodinem.

¹⁴ I řekl Hospodin k Abramovi, když se byl Lot od něho odloučil: Pozvedni oči svých a pohleď s místa, na němž nyní jsi, na sever, na jih, na východ a na západ. ¹⁵ Všecku zemi, kterou vidíš, dám tobě a potomstvu tvému až na věky. ¹⁶ A rozmnožím potomstvo tvé jako prach země: může-li kdo z lidí sečísti prach země, bude moci také spočítati tvé potomstvo. ¹⁷ Vstaň a procházej tuto zemi na délku i na šířku, neb hodlám ti ji dáti.

¹⁸ Posunuje tedy své stany. Abram se ubíral, až se usadil vedle údolí Mambré, které jest v Hebronu: tam vzdělal Hospodinu oltář.

Abram a Melchisedech. (14, 1.—24.)

HLAVA 14. — ¹ Toho času Amrafel, král sennaarský, Arioch král pontský, Chodorlahomor, král elamský, a Tadal, král Národů, ² zvedli válku proti Barovi, králi sodomskému, proti Bersovi, králi gomorrhskému, proti Sennaabovi, králi adamskému, proti Semeberovi, králi seboimskému, a proti králi (města) Bály, t. j. Segoru. ³ Ti všichni sešli se v údolí Siddim, které jest nyní Solným mořem.

⁴ Když totiž dvanácte roků byli Chodorlahomorovi sloužili, třináctého však roku byli od něho odpadli, tu ⁵ roku čtrnáctého Chodorlahomor a králové, kteří byli s ním (společně), vytrhli do pole.

A porazili Ragozae v Astarot-Karnaím, s nimi Zuzovce, Emovce v Save-Kariataim, ⁶ Chorrejské na horách Seirských až k pláním Faranu, který jest na poušti. ⁷ Obrátivše se pak přišli k prameni Misfat, to jest do Kadesu, a pohubili celé území Amalečanů a Amorhejských, kteří bydlili v Asason-Tamar.

⁸ Vytáhl tedy král sodomský, král gomorrhský, král adamský, král seboimský, jakož i král Bály, to jest Segoru, a sešikovali se proti nim v údolí Siddim, ⁹ totiž proti Chodorlahomorovi, králi elamskému, Tadalovi, králi Národů, proti Amrafelovi, králi sennaarskému, a proti Ariochovi, králi pontskému, čtyři králové proti pěti. — ¹⁰ Mělo pak údolí Siddim mnoho asfaltových pramenů. — Král sodomský a gomorrhský davše se na útěk padli tam; ostatní utekli do hor. ¹¹ Po-
bravše pak všecek majetek Sodomských a Gomorrhských, jmenovitě všechny potraviny, odtáhli: ¹² vzali též Lota, syna bratra Abramova, jenž v Sodomě sídlil, a jeho majetek.

¹³ Tu hle, jeden, jenž byl unikl, zvěstoval to Hebreu Abramovi, jenž sídlil v údolí Mambré, Amožana, bratra Escholova a bratra Anerova, — ti totiž byli učinili s Abramem smlouvu. — ¹⁴ Když Abram uslyšel, že Lot, jeho bratr, je zajat, shromáždil tři sta osmnácte

Gn 13. V. ¹⁸. Místo „údolí Mambré“ dlužno čísti dub (dubina) Mambré.

III. 14. V. 1. Amrafel jest slavný král starobabylonský Chammurapi (2133 až 2078?). — „Národové“ hebr. Gójim jsou asi Gati, Gutim klinopisů.

svých ozbrojenců, domorodých to otroků, a hnal se až k Danu. ¹⁵ Rozděliv své spojence přepadl nepřátele v noci; porazil je a pronásledoval až do Hoby, jež leží na sever od Damašku. ¹⁶ A přivedl zpět všecek majetek i Lota, bratra svého, s jeho majetkem, jakož i ženy a služební lid. ¹⁷ Když se vracel z vítězné bitvy nad Chodorlahomorem a nad králi, kteří s ním byli, vyšel mu vstříc král sodomský do údolí Save, to jest do údolí Královského.

¹⁸ Melchisedech pak, král Salemu, podal (v obět) chléb a víno — byl totiž knězem nejvyššího Boha. — ¹⁹ požehnal mu a pravil: Požehnan budiž Abram od Boha nejvyššího, jenž stvořil nebe i zemi: ²⁰ a požehnan buď Bůh nejvyšší, jenž vydal nepřátele do tvé moci. I dal mu ze všeho desátek.

²¹ Tu pravil král sodomský Abramovi: Dej mi služební lid, ostatek si vezmi. ²² On mu odpověděl: Zvedám ruku svoji k Hospodinu, Bohu nejvyššímu, vládci nebe i země, ²³ že ani nitky ze šatu, ani řeménku z obuvi ze všeho tvého majetku nepřijmu, abys nemohl říci: Já jsem obohatil Abrama; ²⁴ vyjímám jen to, co snědlo mužstvo a podíly mužů, kteří táhli se mnou. Anera, Eschola a Mambra; ti at obdrží své podíly.

Hospodin vchází s Abramem ve smlouvu. (15, 1.—21.)

HLAVA 15. — ¹ Po těchto událostech mluvil Hospodin ve vidění k Abramovi řka: Neboj se, Abrame, já jsem ochráncem tvým a odměna tvoje (bude) velmi veliká. ² I řekl Abram: Pane Bože, co mi dáš? Já odejdu bez dětí a syn správce mého domu, tento Eliezer z Damašku... ³ Mně však — dodal Abram — nedal jsi potomstva, takže hle, domorodý můj služebník bude mým dědicem. ⁴ Tu mu ihned pravil Hospodin: Nebude on tvým dědicem, nýbrž toho budeš mítí dědicem, který vzejde z tvého lůna. ⁵ A když ho byl vyvedl ven, pravil mu: Vzhleďni k nebi a spočítej hvězdy, můžeš-li. Tak (četným) — pravil mu — bude tvé potomstvo. ⁶ Abram Bohu uvěřil a bylo mu to přičteno ke spravedlnosti.

⁷ A pravil mu: Já jsem Hospodin, jenž jsem tě vyvedl z Uru Chaldejského, abych ti dal zemi tuto v majetek. ⁸ On však řekl: Hospodine, Bože, podle čeho mohu poznati, že bude mým majetkem? ⁹ Vezmi — odpověděl Hospodin — vezmi tříletou krávu, tříletou kozu, tříletého berana, hrdličku a holubici. ¹⁰ Vzáv to vše, rozpůlil je a položil poloviny na dvě strany proti sobě; ptáků však nerozpůlil. ¹¹ Tu sestupovali ptáci na mrtvá těla a Abram je zaháněl. ¹² Když se slunce chýlilo k západu, náhle připadl na Abrama spánek a hrůza veliká a mráкотná ho pojala. ¹³ Bylo mu pak řečeno: Věz předem, že potomstvo tvé hostem bude v cizí zemi, bude porobeno a utiskováno čtyři sta roků. ¹⁴ Ale já budu souditi národ, kterému budou sloužiti, načež vytáhnou s velikým jméním. ¹⁵ Ty však se odebereš

V. ¹⁸. David 2 109, 4. a Pavel Žid hl. 5. a 7. nazývají Krista knězem podle řádu, t. j. způsobu Melchisedechova. — Pro tuto obět jest *Melchisedech jedním z nejkrásnějších předobrazů Krista*, který přinesl v nejpámatnějších okamžiku svého života a přináší denně obět svého těla a krve své pod způsoby chleba a vína.

Hl. 15. V. ¹³. Cizí země = Egypt — 400 roků jest zde řečeno okrouhle. Dle Ex 12, 40. trvala doba ta 430 let.

v pokoji k otcům svým a pochován budeš u vysokém stáří. ¹⁶ Ve čtvrtém koleně se sem (potomci tvoji) navrátí; neboť dosud nejsou nepravosti Amorrhejských dovršeny. ¹⁷ Když pak bylo slunce zapadlo, nastala hustá tma a objevila se kouřící pec a ohnivý plamen, jenž procházel mezi oněmi půlemi. ¹⁸ Toho dne učinil Hospodin smlouvu s Abramem, řka: Potomstvu tvému dám tuto zemi od Egyptského potoka až po veletok Eufkrat, zemi ¹⁹ Kinejských a Kenezejských, Kedmonejských, ²⁰ Hetejských, Ferezejských, Rafaovců, ²¹ Amorrhejských, Kananejských, Gergesejských a Jebusanů.

Abramovi narodil se Ismael. (16, 1.—16.)

HLAVA 16. — ¹ Sarai tedy, manželka Abramova, nerodila dětí; majíc však egyptskou otrokyni, jménem Agar, ² pravila svému manželu: Hle, Hospodin mě zavřel, abych nerodila; vstup k mé otrokyni, zda se mi snad aspoň z ní dostane synů. Když byl ochoten vyhověti její prosbě, ³ vzala Agar, svou egyptskou otrokyni — po deseti letech svého pobytu v zemi Kanaan — a dala ji muži svému za manželku.

⁴ Když pak k ní vešel a ona zpozorovala, že počala, jala se pohrdati svou paní.

⁵ Tu pravila Sarai Abramovi: Jednáš nespravedlivě vůči mně, já jsem dala svoji otrokyni do tvého klína a ta, vidouc, že počala, pohrdá mnou. Sudiž Hospodin mezi mnou a tebou! ⁶ Odpověděl jí Abram: Hle, otrokyně tvá jest v tvé moci, nalož s ní po libosti. Když ji tedy Sarai utiskovala, ona utekla. ⁷ Když pak ji nalezl anděl Hospodinův na poušti u pramene vody, který jest na cestě do Suru, ⁸ pravil k ní: Agaro, otrokyně Sarajina, odkud přicházíš a kam jdeš? Odpověděla: Utíkám před Sarai, svou paní. ⁹ Tu jí pravil anděl Hospodinův: Vrať se ke své paní a podrob se její ruce. ¹⁰ A dále pravil: Velice rozmnožím tvé potomstvo, takže nebude moci býti pro množství sčítáno. ¹¹ A opět pravil: Hle, počala jsi a porодиš syna a dáš mu jméno Ismael, poněvadž slyšel Hospodin bolestné vzdechy tvé. ¹² Bude to člověk divoký, ruce jeho proti všem a ruce všech proti němu; a naproti všem svým bratřím bude vztyčovati stany. ¹³ Tu nazvala jméno Hospodina, jenž k ní mluvil: Tys Bůh, který mě viděl. Pravila totiž: Jistě jsem tu viděla Vidoucího mě zezadu. ¹⁴ Proto nazvala (téz) onu studnu „Studna Žijícího a Vidoucího mě“. Pramen ten jest mezi Kadesem a Baradem.

¹⁵ Porodila pak Agar Abramovi syna, jenž mu dal jméno Ismael. ¹⁶ Osmdesáte šest roků bylo Abramovi, když mu Agar porodila Ismaela.

Hospodin potvrzuje svou smlouvu s Abramem. (17, 1.—27.)

HLAVA 17. — ¹ Když byl Abram počal devadesátý devátý rok, zjevil se mu Hospodin a pravil: Já jsem Bůh všemohoucí; choď přede

Hl. 16. V. ¹³. Místo „Tys Bůh, který mě viděl“ žádá souvislost „Tys Bůh, kterého lze viděti bez nebezpečí“. Agar zde naráží na názor, že kdo viděl Boha, musí zemřít. (Srv. Ex 33, 23.) — Agar tedy neviděla Boha tvář v tvář. — Podle sv. Pavla (Gal 4, 22.—31.) jest Agar typem *Žákona starého*, Sarai pak *Nového*. Ismael představuje *Israelity*. Isák jest předobrazem *křesťanů*.

mnou a buď dokonalý. ² Učiním smlouvu mezi mnou a tebou a rozmnožím tě velice velmi. ³ Tu padl Abram na svou tvář. ⁴ A Bůh mu řekl: Já jsem to, jenž má s tebou úmluvu, že budeš otcem četných národů. ⁵ Nebude již tvé jméno zníti Abram, nýbrž slouti budeš Abraham, poněvadž otcem mnohých národů jsem tě ustanovil. ⁶ Způsobím, že náramně vzrosteš, učiním z tebe národy a králové z tebe vzejdou. ⁷ Ustanovuji smlouvu mezi mnou a tebou a mezi pokolením tvého potomstva po tobě, že budu podle věčné smlouvy Bohem tvým a Bohem tvého potomstva po tobě. ⁸ A dám tobě a potomstvu tvému zemi, ve které jsi hostem, celou zemi Kanaan ve věčný majetek a budu jejich Bohem.

⁹ A dále pravil Bůh Abrahamovi: Také ty však šetřití budeš mé úmluvy a rody potomstva tvého po tobě. ¹⁰ Toto jest závazek plynoucí ze smlouvy mezi mnou a vámi a mezi potomstvem tvým po tobě, (závazek to,) který budete zachovávat: Obřezán budiž každý z vás, kdo jest mužského rodu; ¹¹ obřežte maso předkožky vaší, aby to bylo znamením naší vzájemné smlouvy. ¹² Osmidenní nemluvně budiž mezi vámi obřezáno; každý mužský příslušník vašich rodů; obřezán budiž tak každý otrok domorodý i za peníze koupený, třebaš není z vaší krve. ¹³ Bude pak úmluva má na těle vašem (vyřezaná) úmluvou věčnou. ¹⁴ Chlapec, jehož předkožky maso nebude obřezáno, budiž z národa vyhlazen, poněvadž smlouvu moji porušil.

¹⁵ Řekl též Bůh Abrahamovi toto: Sarai, manželku svou, nebudeš nazývat Sarai, nýbrž Sára.

¹⁶ Požehnám jí a dám ti z ní syna, jemuž hodlám požehnati; vzniknou z něho národové a králové národů z něho vzejdou. ¹⁷ Abraham padl na svou tvář a smál se, mysle si: Narodí se stoletému syn, a devadesátiletá Sára porodí? ¹⁸ A řekl Bohu: Kéz by Ismael před tebou zůstal na živu. ¹⁹ Tu řekl Bůh Abrahamovi: Sára, manželka tvá, porodí ti syna a dáš mu jméno Isák a učiním smlouvu svou smlouvou věčnou pro něho i pro potomstvo jeho po něm. ²⁰ Také v příčině Ismaela jsem tě vyslyšel; hle, požehnám mu a rozmnožím ho a rozplodím velice; dvanácte knížat zplodí a učiním z něho národ veliký. ²¹ Smlouvu svou však učiním s Isákem, jehož ti porodí Sára za rok o těchto dobách. ²² Když byl mluvící Bůh řeč s ním skončil, vznesl se od Abrahama do výše.

²³ Vzal tedy Abraham svého syna Ismaela a všechny své domorodé otroky, všechny, které byl koupil, všechny mužské příslušníky své čeládky a obřezal maso jejich předkožky ihned téhož dne, jak mu byl Bůh přikázal. ²⁴ Abrahamovi bylo devadesát devět let, když obřezal maso své předkožky. ²⁵ Ismael v době svého obřezání dovršil třináctý rok. ²⁶ Téhož dne byl obřezán Abraham a syn jeho Ismael. ²⁷ Všichni mužští jeho domu, jak doma narození, tak i koupení cizinci, byli obřezáni.

Hospodin návštěvou u Abrahama. (18, 1.—33.)

HLAVA 18. — ¹ Ukázal se mu pak Hospodin, když za největšího denního žáru seděl u vchodu do stanu v údolí Mambre.

Hl. 18. V. 1. Misto „v údolí Mambre“ v dubině Mambrové. Srv. 13, 18; 14, 13.

² Když totiž pozvedl očí, uviděl tři muže státi nedaleko sebe; uzřev je, běžel jim vstříc od vchodu svého stanu, a pokloniv se až k zemi, ³ řekl: Pane, nalezl-li jsem milost ve tvých očích, nepomíjej svého služebníka, ⁴ ale — přinesu vody — dejte si umýti nohy a odpočítejte pod stromem; ⁵ předložím skývu chleba, abyste se posilnili; — potom půjdete — vždyť proto jste se uchýlili k svému služebníku. Oni řekli: Učiň podle slov svých. ⁶ Abraham, pospíšiv do stanu k Sáře, pravil: Rychle, směs tři míry jemné mouky a nadělej podpopelných chlebů. ⁷ Sám pak běžel ke stádu, vzal z něho mladé, velmi pěkné tele a dal je služebníkově, kterýž je rychle připravil. ⁸ Poté vzal máslo, mléko a tele, jež byl uchystal, a předložil jim to; sám pak stál vedle nich pod stromem.

⁹ Když byli pojedli, řekli mu: Kde je tvá manželka Sára? Když odpověděl: „Hle, ve stanu,“ ¹⁰ pravil mu: Navrátím se k tobě touto dobou, — budete-li živi — a Sára, tvá manželka, bude mít syna. Sára slyšíc to za oponou stanu, zasmála se. ¹¹ Byli totiž oba staří, pokročilého věku a Sáře minula již doba, kdy ženy rodí. ¹² Nepozorovaně se smála, myslíc si: Když jsem zestárla a když můj pán jest kmetem, budu vyhledávati rozkoše? ¹³ Hospodin však řekl Abrahamovi: Proč se směje Sára řkouc: „Porodím skutečně já, stařena?“ ¹⁴ Zdaž jest Bohu co nesnadného? Jak jsem pravil, vrátím se k tobě o těchto dobách, budete-li živi, a Sára bude mít syna. ¹⁵ Sára zapírala řkouc: „Nesmála jsem se“ — byla velice ustrašena — Hospodin však pravil: Není tomu tak; smála jsi se.

¹⁶ Když pak oni mužové odtud se zvedli, zaměřili k Sodomě: Abraham kráčel s nimi, doprovázejce jich. ¹⁷ I pravil Hospodin: Zdaž budu moci tajiti před Abrahamem, co hodlám učiniti, ¹⁸ když přece vzroste v národ veliký, velice četný, a když jím požehnání mají býti všichni národové země? ¹⁹ Vím, že přikáže svým synům i svému potomstvu, by ostříhali cest Hospodinových a jednali podle práva a spravedlnosti, aby Hospodin pro Abrahama vyplnil všechno, co mu slíbil. ²⁰ Pokračoval tedy Hospodin: Křik o Sodomanech a Gomořanech se rozmnožil a hříchy jejich nabyly veliké tíže. ²¹ Sestoupím, abych viděl, zdali činili opravdu podle křiku, který ke mně přišel, či není-li tomu tak, abych to zvěděl. ²² I obrátili se odtud a kráčeli směrem k Sodomě.

Abraham však stále ještě stál před Hospodinem. ²³ A přistoupiv pravil: Zdali zahubiš spravedlivého s bezbožným? ²⁴ Bude-li ve městě padesáte spravedlivých, zahynou společně? A neušetříš místa toho pro padesát spravedlivých, bude-li jich tolik v něm? ²⁵ Budiž daleko tebe, abys, tak jednaje, usmrtil spravedlivého s bezbožným, aby spravedlivý byl na roveň postaven s bezbožným; to není tvé jednání; ty, který soudíš celou zemi, nebudeš přece takto vykonávati soud. ²⁶ I řekl mu Hospodin: Najdu-li v Sodomě mezi obyvatelstvem padesáte spravedlivých, odpustím pro ně celému městu. ²⁷ Tu počal Abraham opět mluvit, řka:

„Poněvadž jsem jednou začal, budu mluvit (dále) k svému Pánu,

V. 19. „*Cesta Hospodina*“ jest pravá bohopocta vzdávaná výhradně jedinému pravému Bohu.

ačkoli jsem prach a popel. ²⁸ Což, bude-li spravedlivých padesáte bez pěti? Zničíš pro pět celé město?"

I řekl: „Nezničím, naleznu-li jich tam čtyřicet pět.“

²⁹ A opět mu pravil: „Co učiníš, bude-li jich tam nalezeno čtyřicet?"

Řekl: „Nebudu pro těch čtyřicet bít.“

³⁰ „Nehněvej se,“ — pravil — „prosím, Pane, budu-li (dále) mluvit. Což, bude-li jich tam nalezeno třicet?"

Odpověděl: „Neučiním tak, naleznu-li jich tam třicet.“

³¹ Poněvadž jsem jednou začal,“ — pravil — „budu mluvit dále k svému Pánu. Což, bude-li jich tam nalezeno dvacet?"

Řekl: „Nebudu usmrcovati pro těch dvacet.“

³² „Prosím,“ — pravil — „nehněvej se, Hospodine, budu-li ještě jednou mluvit. Což, bude-li jich tam nalezeno deset?"

Řekl: „Nebudu vyhlazovati pro deset.“

³³ I odešel Hospodin, když byl domluvil s Abrahamem; ten pak vrátil se domů.

Zkáza Sodomy. (19, 1.—29.)

HLAVA 19. — ¹ Dva (oni) andělé přišli do Sodomy podvečer, právě když Lot seděl v bráně města. Uzřev je, vstal, šel jim vstříc a poklonil se hluboce k zemi. ² Řka: Prosím, pánové, uchylte se do domu svého služebníka a zůstaňte tam. Umyjte si nohy a zítra budete moci jíti svou cestou. Oni pravili: Nikoliv, zůstaneme na ulici. ³ Tu je naléhavě nutil, aby se k němu uchýlili. Když (konečně) do jeho domu vstoupili, vystrojil hody a napekl nekvašených chlebů. I jedli. ⁴ Dříve však než šli spat, mužové města oblehli dům, všecek lid bez rozdílu, od chlapců až po starce. ⁵ Zavolavše Lota řekli mu: Kde jsou ti mužové, kteří k tobě v noci vešli? Vyveď je sem, abychom je poznali! ⁶ Lot vyšel k nim a zavřev za sebou dveře pravil: ⁷ Nechtějte, prosím, bratři moji, nechtějte činit toho zla. ⁸ Mám dvě dcery, které ještě muže nepoznaly; vyvedu je vám a budete jich moci užítí podle libosti; jen těmto mužům nečiňte nic zlého, poněvadž vešli do stínu mé střechy. ⁹ Oni však řekli: Klid se odtud! A pokračovali: Na to jsi sem přišel, cizinče, abys nás soudil? Proto učiníme tobě horších věcí, než oněm. A doráželi na Lota s velikou silou, takže by byli bezmála vylomili dveře. ¹⁰ Tu však oni mužové vystrčili ruce a vtáhše Lota k sobě, zavřeli dveře. ¹¹ Ty pak, kteří byli venku, od nejmladšího do nejstaršího ranili slepotou, že nemohli najíti dveří.

¹² A řekli Lotovi: Máš tu někoho ze svých? Zetě nebo syny, nebo dcery, všechny své příslušníky vyveď z tohoto města; ¹³ neboť zahladíme toto místo, poněvadž se rozmohl křik o nich před Hospodinem, který nás poslal, abychom je zahubili. ¹⁴ Vyšel tedy Lot a mluvil ke svým zefům, kteří hodlali za manželky vzítí jeho dcery,

Hl. 19. V. ⁸. Dcery ty — jak patrně z v. 14. — byly již zasnoubeny. — Co tu Lot nabízel, nutno ovšem zavrhovati; na jeho však omluvu možno říci, že povinnost hostitelovu, chrániti svých hostů proti jakékoliv křivdě, považoval za tak svatou, že jí možno neb i dlužno obětovati i nevinnost dcer. Aspoň chtěl voliti ze dvojího zla menší.

řka: Vstaňte, vyjděte z tohoto místa, neb Hospodin toto město zničí. Zdálo se jim však, že mluví žertem.

¹⁵ Když nastalo jitro, nutili ho andělé řkouce: Vstaň, vezmi ženu svou a dvě dcery, které máš, abys také nezahynul pro zločiny města. ¹⁶ Když on váhal, chopivše ho za ruku, i ženu jeho i dvě dcery jeho — Hospodin chtěl ho totiž ušetřit — ¹⁷ vyvedli ho a postavili za město a tam mluvili k němu řkouce: Zachraň svůj život! Neohlédej se za sebe a nikde v okolí se nezastavuj, ale na horách hledej spásy, abys také nezahynul. ¹⁸ Tu jim pravil Lot: Prosím, Pane můj, ¹⁹ poněvadž našel služebník tvůj milost před tebou, poněvadž prokázal jsi mi skutečně veliké milosrdenství zachovav mi život a poněvadž nemohu na horách se zachránit — snad (i tam) by mě zasáhlo neštěstí a zemřel bych — ²⁰ tu nedaleko jest město, do toho bych mohl utéci — jest malé — tam se budu moci spasit — zdaž není nepatrné? — a zůstanu na živu. ²¹ I řekl mu: Hle, také v tom přijímám tvé prosby, takže nevyvrátím města, za něž jsi se přimlouval. ²² Pospěš a zachraň se tam; neboť nebudu moci nic činiti, dokud tam nevstročíš. Proto dáno jest jméno tomu městu Segor. ²³ Slunce vzešlo nad zemi, když Lot vešel do Segoru.

²⁴ Hospodin tedy deštěl na Sodomu a Gomorrhru síru a oheň od Hospodina s nebe ²⁵ a zničil ta města i celou okolní krajinu, všechny obyvatele (těch) měst a všechno, co se na zemi zelenalo.

²⁶ Žena jeho, která se ohlédla za sebe, obrácena byla v solný sloup.

²⁷ Abraham odebral se za jitra na místo, na kterém byl prve stál před Hospodinem. ²⁸ Pohleděv na Sodomu, Gomorrhru a na celé území té krajiny, užírl dým vystupující ze země jako kouř z peci.

²⁹ Když Hospodin vyvracel města té krajiny, rozpomenuv se na Abrahama, vysvobodil Lota ze záhuby měst, ve kterých byl přebýval.

O původu Moabců a Ammonců. (19. 30.—38.)

³⁰ Lot pak se odebral ze Segoru do hor a zůstal tam; s ním také jeho dvě dcery — bál se totiž zůstat v Segoru. — A usadil se v jeskyni, on a s ním obě jeho dcery. ³¹ Tu pravila starší k mladší: Otec náš jest (již) starý a na zemi nezůstal žádný muž, který by mohl k nám podle obyčeje celého světa vejít. ³² Nuže, opojme ho vínem a spěme s ním, abychom mohly zachovati ze svého otce potomstvo. ³³ Daly tedy oně noci svému otci pítí vína; i vstoupila starší dovnitř a spala s otcem; on však nepozoroval ani když dcera přilehla, ani když vstala. ³⁴ Druhého dne pravila zase starší k mladší: Hle, spala jsem včera se svým otcem, dejme mu pítí vína také této noci, a spi s ním, abychom zachovaly z otce svého potomstvo. ³⁵ Daly tedy také té noci svému otci pítí vína a mladší dcera, vstoupivši dovnitř, spala s ním; ani však tentokrát nepozoroval, když přilehla, anebo když vstala.

³⁶ Tak počaly obě dcery Lotovy ze svého otce.

³⁷ Když porodila starší syna, dala mu jméno Moab; ten jest prarotec Moabských až do dneška.

³⁸ Také mladší porodila syna a dala mu jméno Ammon, to jest syn lidu mého; ten jest praotec Ammonských až do dneška.

Abraham v Gerarách. (20, 1.—21, 34.)

HLAVA 20. — ¹ Odtud odebral se Abraham do krajin jižních, bydlil mezi Kadesem a Surem a byl hostem v Gerarách. ² Říkal pak o Sáře, své manželce: Je (to) má sestra. Dal ji tedy Abimelech, král gerarský unést. Avšak Bůh přišel v noci ve snu k Abimelechovi a pravil mu: Hle, zemřeš pro ženu, kterou jsi dal unést, neboť má muže. ⁴ Abimelech, který se jí byl nedotkl, pravil: Pane, usmrtíš národ nic nevědoucí a spravedlivý? ⁵ Vždyť on mi sám řekl: Je to má sestra, a ona také řekla: Je to můj bratr. V prostotě srdce svého a v čistotě rukou svých jsem to učinil. ⁶ Tu mu pravil Bůh: Vím také, že jsi tak učinil v prostotě srdce; proto jsem tě chránil, bys proti mně nezhřešil, a proto jsem nedopustil, by ses jí dotkl. ⁷ Nyní tedy vrať ženu jejímu muži, neboť jest prorokem; bude se za tě modliti a živ budeš; pakliže jí nevrátíš, věz, že smrti zemřeš ty i všecko, což tvého. ⁸ Abimelech hned za jitřního šera vstal, svolal všechny své služebníky a vypravoval jim všechny tyto věci, všichni pak muži ti velmi se báli. ⁹ Potom povolal Abimelech také Abrahama a řekl mu: Co jsi nám to učinil? Cím jsme se proti tobě provinili, že jsi na mne a na mé království uvedl tak veliké provinění? Čeho jsi neměl učiniti, učinil jsi nám. ¹⁰ A opět mu domlouvaje řekl: Co jsi zamýšlel, že jsi tak učinil? ¹¹ Abraham odpověděl: Myslil jsem si: Snad není na tomto místě bázně Boží; zabijí mě tedy pro moji ženu; ¹² ostatně však skutečně také jest mou sestrou, dcerou otce mého, ne však dcerou mé matky a já jsem ji pojal za manželku. ¹³ Když mě pak vyvedl Bůh z domu otce mého, řekl jsem jí: Tu službu milosrdenství mi prokaž; kamkoli přijdeme, všude říkej, že jsem tvůj bratr. ¹⁴ Vzal tedy Abimelech ovce i býky, otroky i otrokyně a dal je Abrahamovi; navrátil mu také Sáru, jeho manželku, ¹⁵ řka: Země jest vám volná, přebývej, kdekoli se ti zlíbí. ¹⁶ Sáre pak pravil: Hle, tisíc stříbrných dal jsem tvému bratru, což zastře oči všech, kteří jsou s tebou, ať si jdeš kamkoli; a měj na paměti, že se ti dostalo zadostučinění. ¹⁷ Když se pak Abraham modlil, uzdravil Bůh Abimelecha, ženu a otrokyně jeho, takže porodily; ¹⁸ Hospodin byl totiž zavřel lůno každé ženy v domě Abimelechově pro Sáru, manželku Abrahamovu.

HLAVA 21. — ¹ Navštívil pak Hospodin Sáru, jak byl slíbil, a splnil, co byl pravil. ² Počala tedy a porodila ve svém stáří syna v čas, který jí byl Bůh předpověděl. ³ Abraham dal synu svému, jehož mu Sára porodila, jméno Isák, a ⁴ osmého dne ho obřezal podle Hospodinova rozkazu, ⁵ když mu bylo sto let — v tomto věku svého otce se totiž Isák narodil. ⁶ Tu pravila Sára: Radostný úsměv mi způsobil Bůh; každý, kdo to uslyší, bude se radostně usmívat se mnou. ⁷ A opět pravila: Kdo by byl uvěřil, že uslyší Abraham, že Sára kojí syna, kterého mu porodila, když byl již vysokého věku?

Hl. 20. V. 7. Abraham sluje prorokem, že se mu dostalo nadpřirozeného osvědčení a poučení Božího.

⁸ Chlapec pak rostl a byl odstaven; v den jeho odstavení učinil Abraham veliké hody.

⁹ Když pak viděla Sára, že syn Egyptanky Agary s Isákem, jejím synem, si hraje, pravila Abrahamovi: ¹⁰ Vyvrz tuto děvku i jejího syna; neboť nesmí býti dědicem synův, které se synem svým Isákem. ¹¹ Abraham to přijal těžce se zřetelem na svého syna. ¹² Bůh mu (však) pravil: Nepovažuj to se zřetelem na syna svého a k vůli služebné své za věc krutou; ve všem, co ti Sára praví, poslechni jejího hlasu; neboť podle Isáka bude se nazývati tvé potomstvo. ¹³ Avšak i ze syna otrokyně učiním veliký národ, poněvadž jest tvým potomkem.

¹⁴ Vstal tedy Abraham ráno, vzal chléb a měch vody, vložil to na její rámě, dal jí chlapce a propustil ji. Ona pak, když odešla, bloudila na poušti Bersabe. ¹⁵ Když byla voda z měchu vyčerpána, uložila chlapce pod jedním ze stromů, které tam byly, ¹⁶ vzdálila se a posadila se stranou opodál, co by mohl z luku dostřeliti; pravila: Nemohu viděti, kterak chlapec umírá. Tak naproti sedíc, hlasitě plakala. ¹⁷ Tu vyslyšel Bůh hlas chlapcův a anděl Boží zavolal s nebe na Agaru, řka: Co je ti, Agaro? Neboj se; vyslyšel Bůh hlas pacholete s místa, na němž jest. ¹⁸ Vstaň, vezmi chlapce a drž ho za ruku; neboť učiním z něho veliký národ. ¹⁹ I otevřel jí Bůh oči, že uzřela studnici vody. I šla, naplnila měch a dala chlapci pít. ²⁰ (Bůh) byl s ním; on pak rostl, přebýval na poušti a stal se z něho mladistvý lučištník. ²¹ Přebýval pak na poušti Faran a matka jeho mu vzala manželku z Egypta.

²² Téhož času řekl Abimelech a Fikol, velitel jeho vojska, Abrahamovi: Bůh je s tebou ve všem, co činíš. ²³ Přisáhej mi tedy při Bohu, že nebudeš škoditi mně, ani potomstvu mému, ani rodu mému, ale že budeš jednati se mnou a se zemí, ve které jsi byl hostem, podle lásky, s jakou jsem jí choval se k tobě. ²⁴ I pravil Abraham: Budu přísahati. ²⁵ Domlouval pak Abimelechovi pro studnu vody, kterou (mu) byli násilím služebníci jeho odňali. ²⁶ Abimelech odpověděl: Nevím, kdo tuto věc učinil; ani ty jsi mi o tom nic neoznámil, aniž jsem slyšel do dneška (o tom odjinud). ²⁷ Tu vzal Abraham ovce a býky a dal je Abimelechovi; a oba učinili smlouvu. ²⁸ Postavil pak Abraham sedm jehnic ze stáda zvláště. ²⁹ I řekl mu Abimelech: K čemu jest těchto sedm jehnic, jež jsi postavil o sobě? ³⁰ On řekl: Sedm jehnic dostaneš z mé ruky, aby mi byly svědectvím, že jsem já kopal tuto studnu. ³¹ Proto nazváno bylo ono místo Bersabe — protože tam oba přísahali. ³² Tak učinili smlouvu o Studnici přísahy. ³³ Povstal pak Abimelech a Fikol, velitel jeho vojska, a vrátili se do země Filištanů. — Abraham štipil háj v Bersabe a vyzval tam jméno Hospodina, Boha věčného. ³⁴ A byl hostem v zemi Filištanů dlouhou dobu.

Veliká odměna za obětavou poslušnost. (22, 1.—19.)

HLAVA 22. — ¹ Po těchto událostech Bůh zkoušeje Abrahama pravil mu: Abrahame, Abrahame! On odpověděl: Tu jsem. ² Vezmi jednorozenného svého syna Isáka, ježž miluješ — pravil mu (Bůh) —

jdí do země Vidění a tam ho obětuj v zápalnou obět na jedné hoře, kterou ti ukáží. ³ Abraham tedy ještě za tmy vstav osedlal osla a vzal s sebou dva služebníky i syna Isáka. Když našel k zápalné oběti dříví, vydal se na cestu k místu, které mu Bůh byl určil. ⁴ Třetího dne pozvednuv oči a uzřev z daleka to místo, ⁵ pravil svým služebníkům: Počkejte s oslem tuto; já pak a chlapec tento si pospíšíme; až vykonáme pobožnost, vrátíme se k vám. ⁶ Vzav tedy dříví k zápalné oběti, vložil je na syna Isáka; sám nesl v rukou oheň a nůž. Když tak oba spolu kráčeli, ⁷ řekl Isák svému otci: Otče můj! On odpověděl: Co chceš, synu? Hle — pravil — oheň a dříví; kde jest (však) dobytce pro zápalnou obět? ⁸ Tu pravil Abraham: Bůh si opatří zvíře pro zápalnou obět, synu můj. Šli tedy spolu ⁹ a přišli na místo, které mu byl Bůh ukázal. Tam vzdělal oltář, svrchu narovnal dříví, a když byl Isáka, svého syna, svázal, položil ho na oltář na hranici dříví. ¹⁰ Vztáhl pak ruku a uchopil nůž, aby svého syna v obět usmrtil. ¹¹ Tu hle, anděl Hospodinův volal s nebe, řka: Abrahame, Abrahame! On odpověděl: Tu jsem. ¹² I řekl mu (anděl): Nevztahuj své ruky na chlapce a nic mu nečiň; neboť nyní poznávám, že se Boha bojiš, poněvadž jsi k vůli mně nešetřil (ani) jedno-rozeného syna svého. ¹³ Abraham pozvednuv oči, uzřel za sebou berana vězíciho za rohy v trní; toho vzal a přinesl v zápalnou obět místo syna. ¹⁴ Nazval pak jméno místa toho: Hospodin se stará. Odtud říká se až do dneška: Na hoře se Hospodin postará.

¹⁵ Volal pak anděl Hospodinův s nebe na Abrahama po druhé, řka: Přisahám sám při sobě — praví Hospodin — ¹⁶ poněvadž jsi toto učinil a nešetřil jsi kvůli mně jedno-rozeného syna svého, ¹⁷ budu ti žehnati a rozmnožím tvé potomstvo jako nebeské hvězdy a jako písek, který jest na mořském břehu; tvoje potomstvo bude vládnouti branami svých nepřátel; ¹⁸ a v tvém potomstvu budou požehnání všichni národové země, poněvadž jsi poslechl mého hlasu. ¹⁹ Potom se Abraham vrátil k služebníkům svým, odešel s nimi do Bersabe a tam přebýval.

Potomstvo Nachorovo. (22, 20.—24.)

²⁰ Po těchto událostech bylo Abrahamovi zvěstováno, že také Melcha porodila syny Nachorovi, jeho bratru, a to: ²¹ prvorozeného Husa, Buza, jeho bratra Kamuela, otce Syrů, ²² Kaseda, Azaua, Feldasa, Jedlafa a ²³ Batuela, který zplodil Rebeku. Těchto osm (synů) porodila Melcha Nachorovi, bratru Abrahamovu.

²⁴ Ženina pak jeho, jménem Roma, porodila Tabe, Gahama, Tahasa a Maachu.

Sáraina smrt. (23, 1.—20.)

HLAVA 23. — ¹ Sára byla živa stodvacetsedm let, ² načež zemřela v Arbe, to jest v Hebroně, v zemi Kanaan. I přišel Abraham, aby o ni nařikal a ji oplakával.

³ Když pak povstal od služeb, které bývaly obyčejně prokazovány
Hl. 22. V. ²⁴. Ženina jest vedlejší žena.

mrtvým, pravil synům Hetovým: ⁴ Jsem cizincem a hostem u vás; dejte mi právo míti u vás hrobku, bych mohl pochovati svou mrtvou. ⁵ Synové Hetovi odpověděli: ⁶ Slyš nás, pane! Knížetem Božím jsi u nás; pochovej mrtvou svou v nejlepším z našich hrobů; nikdo ti nebude moci brániti pochovati tvou mrtvou v jeho hrobě. ⁷ Abraham se zvedl, poklonil se domácímú lidu, totiž synům Hetovým, a pravil jim: ⁸ Souhlasíte-li s tím, bych směl pochovati svou mrtvou, slyšte mě a přimluvte se za mne u Efrona, syna Seorova, ⁹ aby mi dal dvojitou jeskyni, kterou má na konci svého pole; za slušný peníz ať mi ji dá před vámi, bych měl hrobku.

¹⁰ Efron seděl mezi syny Hetovými.

I odpověděl Efron Abrahamovi, že to slyšeli všichni, kdož vcházelí do bran onoho města, řka: ¹¹ Nikoliv, tak se nestane, pane můj; poslechni raději, co ti pravím: Daruji ti pole s jeskyní, která jest na něm před syny svého lidu; pochovej svou mrtvou. ¹² Abraham se poklonil před lidem země té ¹³ a pravil Efronovi před lidem vůkol stojícím: Prosím, bys mne vyslechl; dám ti peníze za pole; přijmi je a tak pochovám na něm svou mrtvou. ¹⁴ Efron však odpověděl: ¹⁵ Pane můj, slyš mě! Půda, kterou si přeješ, má cenu čtyř set lotů stříbra; to jest cena mezi mnou a tebou; avšak jak mnoho to jest? Pochovej svou mrtvou! ¹⁶ Když to Abraham uslyšel, odvážil peníze, jak žádal před syny Hetovými Efron, čtyři sta lotů stříbra dobré běžné váhy.

¹⁷ Tak bývalé pole Efronovo, na němž byla dvojité jeskyně na východě (od) Mambre, jak pole tak i jeskyně a všechny stromy na celé jeho ploše kolem dokola, bylo trvale odevzdáno ¹⁸ v majetek Abrahamův před očima synů Hetových a všech, kdož vcházelí do brány onoho města.

¹⁹ Tak tedy pochoval Abraham svou manželku Sárú v dvojité jeskyni toho pole, na východě (od) Mambre, to jest Hebronu, v zemi Kanaan. ²⁰ Tak odevzdáno bylo pole to i jeskyně, která na něm byla, od synů Hetových Abrahamovi v trvalou vlastní hrobku.

Abraham opatřil svému synu manželku. (24, 1.—67.)

HLAVA 24. — ¹ Abraham byl stařec vysokého věku. Hospodin mu žehnal ve všech věcech. ² I pravil k staršímu služebníkům svého domu, jenž byl ustanoven nad veškerým jeho majetkem: Polož ruku pod mou kyčli, ³ abych tě zavázal přísahou při Hospodinu, Bohu nebes i země, že nevezmeš manželky pro syna mého z dcer Kananejských, mezi nimiž přebývám, ⁴ ale že půjdeš do mé vlasti, k mému příbuzenstvu a odtud že vezmeš manželku mému synu Isákovi. ⁵ Služebník odpověděl: Nebude-li chtíti žena jíti se mnou do této země, přeješ si, bych uvedl tvého syna zpět do země, ze které jsi ty vyšel? ⁶ Abraham pravil: Chraň Bůh, abys kdy nazpět uvedl tam syna mého! ⁷ Hospodin, Bůh nebe, který mě vzal z domu otce mého a ze země, v níž jsem se zrodil; ten, jenž ke mně mluvil a přísahal mi, řka: „Potomstvu tvému dám tuto zemi“ — ten pošle před tebe svého anděla,

Hl. 23. V. 9. Místo „dvojité jeskyně“ lépe jest ponechati vlastní jméno *Machpéla*, které přísluší poli a tím ovšem i jeskyni, která na něm byla.

abys odtamtud dostal manželku pro mého syna. ⁸ Odepře-li však žena jíti s tebou, nebudeš přísahou vázán; jen syna mého tam nevod zpět. ⁹ Vložil tedy služebník ruku pod kyčli Abrahamovi, svému pánu, a přísahal mu na tu věc.

¹⁰ Vzal pak deset velbloudů ze stáda svého pána a odešel. Nesa s sebou ze všech jeho vzácných věcí, vydal se na cestu a přišel do Mesopotamie k městu Nachorovu. ¹¹ Večer, v dobu, kdy obyčejně ženy chodí pro vodu, nechav velbloudy před městem u studnice vody odpočívati, pravil: ¹² Hospodine, Bože pána mého Abrahama, vyjdi mi, prosím, dnes vstříc a prokaž milost pánu mému Abrahamovi. ¹³ Hle, stojím u studny vody a dcery obyvatelů tohoto města budou choditi pro vodu. ¹⁴ Dívka tedy, které řeknu: „Nachyl svého džbánu, abych se mohl napítí,“ a která řekne: „Pij, a velbloudy tvé také napojím,“ bude ta, kterou jsi určil pro svého služebníka Isáka; z toho poznám, že jsi učinil milosrdenství s mým pánem. ¹⁵ Ještě nedomluvil, a hle, vycházela Rebeka, dcera Batuela, syna Melchy, manželky Nachora, bratra Abrahamova, majíc na rameni džbán. ¹⁶ Byla to dívka velmi spanilá, panna překrásná, od muže netknutá. Sestoupila do studně, nabrala do džbánu a vracela se. ¹⁷ Tu vyšel služebník rychle proti ní, řka: Dej mi ze svého džbánu trochu se napítí. ¹⁸ Ona odpovídajíc: „Pij, pane můj,“ rychle složila džbán na loket a podala mu pítí. ¹⁹ Když se napil, dodala: I velbloudům tvým navážím vody, až se všichni napojí. ²⁰ A vylívši džbán do koryta, běžela zase do studně pro vodu, navázila a dala všem velbloudům. ²¹ On díval se mlčky na ni, aby zvěděl, dal-li mu Hospodin šťastnou cestu. ²² Potom, když se velbloudi napili, vyňal zlaté náušnice, dva loty těžké, a tolikéž náramků, těžkých deset lotů, ²³ a pravil jí: Cí jsi dcera? Pověz mi, je-li u vás místa, bych tam mohl zůstat? ²⁴ Odpověděla: Jsem dcera Batuela, syna Melchy, která ho porodila Nachorovi. ²⁵ A pokračovala řkouc: Také slámy a píce jest u nás hojnost a místo prostranné k zůstávání. ²⁶ Tu sklonil se muž ten a klaněl se Hospodinu, ²⁷ řka: Požehnán budiž Hospodin, Bůh pána mého Abrahama, kterýž neodepřel milosrdenství ani věrnosti své pánu mému, nýbrž pravou cestou mě přivedl do domu bratra mého pána. ²⁸ Dívka pak běžela a oznámila v domě své matky všechno, co byla slyšela.

²⁹ Rebeka měla bratra jménem Labana: ten spěšně vydal se na cestu k onomu člověku u studny. ³⁰ Viděl totiž náušnice a náramky v rukou své sestry, a slyšel všechno, co vypravovala: „To a to pravil mi onen člověk.“ Přišel k muži tomu, který stál u velbloudů nedaleko od studně vody, ³¹ pravil mu: Pojď, požehnaný Hospodinův; proč stojíš venku? Připravil jsem ti příbytek a místo pro velbloudy. ³² A uvedl ho do domu, odsedlal velbloudy a dal jim slámy a píce. jakož i vody, by si umyli nohy on i mužové, kteří s ním přišli. ³³ Když mu pak předložili chleba, řekl: Nevezmu do úst, dokud nevyřídím, co mi uloženo. (Laban) mu odpověděl: Mluvi! ³⁴ On tedy mluvil: Jsem služebník Abrahamův. ³⁵ Hospodin velmi pánu mému požehnal, takže se stal velikým; dal mu brav i skot, stříbro i zlato,

Hl. 24. V. ¹³. Eliezer nejedná tu z pověry, nýbrž z popudu Božího.

V. ²². Místo náušnic má hebr. *prsten*, který dle Pent. samaritánského Eliezer zavěsil do zder Rebečiných.

služebníky i služebnice, velbloudy i osly. ³⁶ Také Sára, manželka mého pána, porodila ve vysokém věku syna mému pánu, jemuž dal všecek svůj majetek. ³⁷ Mě pak zavázal pán můj přísahou, řka: Nevezmeš manželky synu mému z dcer Kananejských, v jejichž zemi přebývám; ³⁸ nýbrž půjdeš do domu otce mého a z mého příbuzenstva vybereš manželku mému synovi. ³⁹ Já však jsem svému pánovi odpověděl: Což, nebude-li žena chtít se mnou jít? ⁴⁰ Řekl: Hospodin, před jehož tváří chodím, pošle s tebou svého anděla a povede tě po cestě, tak že dostaneš pro mého syna ženu z mého příbuzenstva a z domu otce mého. ⁴¹ Až přijdeš k mým příbuzným, a oni by ti nedali ženy, nestihne tě má kletba. ⁴² Když jsem tedy dnes přišel ke studni vody a řekl jsem: Hospodine, Bože pána mého, jestliže jsi mi dal štěstí na cestu, kterou nyní konám, — ⁴³ hle, stojím u studně — pak pan-
na, která vyjde pro vodu a uslyší ode mne: „Dej mi ze svého džbánu trochu se napít,“ ⁴⁴ a řekne mi: „Pij ty a také velbloudům tvým navážím,“ ta bude ženou, kterou určil Hospodin pro syna mého pána. ⁴⁵ Zatím co jsem mlčky o těchto věcech uvažoval, objevila se Rebe-
ka, přicházejíc a džbán nesouc na rameni; sestoupila do studně a navázila vody. I díím jí: Zavdej mi trochu. ⁴⁶ Ona spěšně složila džbán s ramene a řekla mi: Pij, a také velbloudy tvé napojím. I pil jsem a napojila (též) velbloudy. ⁴⁷ I otázal jsem se jí, řka: Cí jsi dcera? Odpověděla: Jsem dcera Batuela, syna Nachora, jehož mu porodila Melcha. Tu jsem jí zavěsil náušnice, by zdobily její líce, a na ruce jsem jí dal náramky. ⁴⁸ I sklonil jsem se, klaněje se Hospo-
dinu a velebě Hospodina, Boha pána mého Abrahama, který mě vedl pravou cestou, bych dostal dceru bratra pána mého pro jeho syna. ⁴⁹ Proto řekněte mi, chcete-li se zachovati laskavě a věrně k mému pánu; myslíte-li však jinak, i to mi řekněte, abych se dal vpravo nebo vlevo. ⁵⁰ Tu odpověděl Laban a Batuel: Od Hospodina vyšla tato věc; nemůžeme ti nic jiného říci, leč co jemu se líbí. ⁵¹ Hle, Rebeka jest před tebou, vezmi ji a jdi; budiž manželkou syna tvého pána, jakož mluvil Hospodin. ⁵² Když to služebník Abrahamův uslyšel, padnuv na zemi, klaněl se Hospodinu. ⁵³ Vyňav pak stříbrné a zlaté předměty, jakož i šaty, dal je Rebece darem; také jejím bratrům a matce ode-
vzdal dary. ⁵⁴ A počavše hody, jedli a pili pospolu a zůstali tam.

Ráno pak služebník vstav, pravil: Propusťte mne, ať jdu ke svému pánu. ⁵⁵ I odpověděli její bratři i matka: Ať zůstane dívka aspoň deset dní u nás, a potom ať jde! ⁵⁶ On však řekl: Nezdržujte mne, neboť Hospodin dal mi šťastnou cestu; propusťte mě, ať jdu k svému pánu. ⁵⁷ I pravili: Zavolejme dívku a zeptejme se, jak ona myslí. ⁵⁸ Když zavolaná přišla, tázali se: Chceš jít s tímto člověkem? Ona řekla: Půjdu. ⁵⁹ Propustili ji tedy, kojnou její, služebníka Abrahama a jeho průvodce, ⁶⁰ přejíce štěstí sestře své a řkouce:

Sestra naše jsi, rozmnožíš se v tisíc tisíců
a potomstvo tvé vládniž branami svých nepřátel.

⁶¹ Potom Rebeka a její služebné na velbloudech jely s mužem tím, an rychle se vracel k svému pánu.

⁶² Téhož času kráčel Isák po cestě, vedoucí ke studni, jež sluje

(studně) Živého a Vidoucího; přebýval totiž v zemi jižní. ⁶³ Byl pak vyšel, když se den již schýlil, aby v polích se oddal svým myšlenkám. Když pozvedl oči, užířel zdaleka příjízdy velbloudy. ⁶⁴ Také Rebeka spatřila Isáka; i sesedla s velblouda ⁶⁵ a řekla služebníku: Kdo je ten člověk, který jde po pláni proti nám? I řekl jí: To jest můj pán. Tu ona, vzavši rychle závoj, zastřela se. ⁶⁶ Poté služebník vše vypravoval Isákovi, jak byl pořídil. ⁶⁷ Isák pak uvedl ji do stanu Sára, své matky, a pojal ji za manželku. Rebeka tak se mu zalíbila, že se mu zmírnila bolest, jež ho zatím stihla matčinou smrtí.

Poslední léta Abrahamova. (25, 1.—11.)

HLAVA 25. — ¹ Abraham pojal jinou manželku, jménem Keturu. ² Ta mu porodila Zamrama, Jeksana, Madana, Madiana, Jesboka a Sue.

³ Jeksan zplodil Sabu a Dadana.

Synové Dadanovi byli: Assurové, Latusové a Loomové.

⁴ Z Madiana pochází Efa, Ofer, Henoch, Abida a Eldaa.

Tito všichni jsou synové Keturini.

⁵ Všecek svůj majetek dal Abraham Isákovi; ⁶ synům pak ženin dal dary a oddělil je od Isáka, svého syna, ještě za svého života, poslav je na východ.

⁷ Bylo pak dnů života Abrahamova stosedmdesátpět let. ⁸ Skonav, umřel v pěkném věku, ve vysokém stáří, zaživ mnoho dnů; a přiřazen byl k lidu svému. ⁹ Pohřbil ho Isák a Ismael, jeho synové, ve dvojité jeskyni, která jest na poli Efrona, syna Seora Hetského, naproti Mambre, ¹⁰ jež byl koupil Abraham od synů Hetových. Tam byl pochován, on i Sára, manželka jeho. ¹¹ Po jeho smrti žehnal Bůh Isákovi, jeho synu, jež přebýval vedle studně jmenované studně „Živoucího a Vidoucího“.

Rody Ismaelovy. (25, 12.—18.)

¹² Toto jsou rody Ismaela, syna Abrahamova, jehož mu porodila Egyptanka Agar, otrokyně Sárina, ¹³ a toto jsou jména jeho synů podle jejich rodů:

Prvorozenec Ismaelův byl Nabajot, po něm Kedar, Adbeel, Mabsam, ¹⁴ Masma, Duma, Massa, ¹⁵ Hadar, Tema, Jetur, Nafis a Kedma.

¹⁶ To jsou synové Ismaelovi a to jsou jejich jména v jejich osadách a táborech, dvanácte knížat jejich kmenů.

¹⁷ Všeck roků Ismaelových bylo sto třicet sedm let. Dokonav umřel a přiřazen byl k lidu svému. ¹⁸ Sídílil od Hevily až po Sur, který leží proti Egyptu, jdeme-li směrem k Assyrii. Zemřel přede všemi svými bratry.

Rody Isákovy. — Esau a Jakob. (25, 19.—34.)

¹⁹ Rody Isáka, syna Abrahamova, jsou tyto:

Abraham zplodil Isáka; ²⁰ ten, když mu bylo čtyřicet roků, pojal

za manželku Rebeku, dceru Batuela Syrského z Mesopotamie, sestru Labanovu.

²¹ Poněvadž byla manželka jeho neplodná, modlil se za ni Isák k Hospodinu; ten ho vyslyšel a učinil, že Rebeka počala. ²² Když se maličci v jejím životě šťouchali, pravila: Mělo-li se mi takto státi, proč jsem musila počít? I šla, aby se otázala Hospodina. ²³ Ten odpověděl, řka:

Dva národové jsou v tvém životě.
a dva kmeny z lůna tvého vzejdou,
národ jeden bude silnější než národ druhý
a starší bude sloužiti mladšímu.

²⁴ Když přišel čas porodu, ejhle, shledána dvojčata v jejím lůně. ²⁵ První narozený byl ryšavý a všecek chlupatý jako kožich. Dáno mu jméno Esau. Druhý, ihned po něm vycházejí, držel rukou bratra za patu, pročež pojmenován byl Jakob. ²⁶ Sedesát roků bylo Isákovi, když se mu narodili tito maličci.

²⁷ Když dorostli, stal se z Esaua zkušený lovec a divoch; Jakob však, člověk tichý, přebýval ve stanech.

²⁸ Isák miloval více Esaua, poněvadž rád jídal, co mu ulovil. Rebeka však více milovala Jakoba.

²⁹ Když (jednou) se vrátil Esau s pole, jsa zemdlen, měl Jakob uvařený pokrm. ³⁰ Esau řekl: Dej mi toho ryšavého vaření, jsem náramně zemdlen. — Z té příčiny nazván byl Edom. — ³¹ Jakob mu pravil: Prodej mi své prvorozenství. ³² On odpověděl: Ille, umírám, co mi platno právo prvorozenství? ³³ Jakob řekl: Odprisáhni mi to tedy. Esau mu přísahal a tak prodal své prvorozenství. ³⁴ Vzav pak chléb a pokrm čočkový, jedl a pil, načež odešel, nedbaje, že prodal práva prvorozenská.

Pobyt Isákův v Gerarách. (26, 1.—22.)

HLAVA 26. — ¹ Když po neúrodě, která nastala ve dnech Abrahamových, začal opět v zemi hlad, odešel Isák k Abimelechovi, králi Filištanů, do Gerar. ² Tam ukázal se mu Hospodin a řekl: Nesestupuj do Egypta, ale zůstaň v zemi, kterou ti povím. ³ Procházej ji, já budu s tebou a budu ti žehnati; neboť tobě a potomstvu tvému dám všechny tyto krajiny, bych splnil přísahu, jížto jsem se zavázal Abrahamovi, otci tvému. ⁴ Rozmnožím potomstvo tvé jako hvězdy nebeské, dám potomkům tvým všechny tyto krajiny a požehnání budou v tvém potomstvu všichni národové země, ⁵ poněvadž poslouchal Abraham hlasu mého, ostříhal rozkazův a příkazů mých a zachovával předpisy a zákony mé.

⁶ Zůstal tedy Isák v Gerarách. ⁷ Když se ho ptali tamější mužové po jeho manželce, odpověděl: Je to má sestra. — Báł se totiž přiznati, že jest s ním spojena svazkem manželským, mysle si, aby ho nezabili pro její krásu. — ⁸ Když minulo velmi mnoho dnův od té doby, co se tam usadil, Abimelech, král Filištanů, hledě oknem, užířel ho pohrávati si s Rebekou, svojí manželkou. ⁹ I povolav ho, pravil:

Jest vidět, že je to tvá manželka; proč jsi lhal, že je tvá sestra? „Bál jsem se,“ odpověděl, „bych pro ni nezemřel.“¹⁰ Tu pravil Abimelech: Proč jsi nás oklamal? (Snadno) mohl někdo z lidu sejít se s tvou manželkou, a byl bys tak uvalil na nás veliký hřích. A přikázal všemu lidu říka: ¹¹ Kdo by se dotkl manželky tohoto člověka, smrtí ať zemře!

¹² Isák v zemi té pak zasel, a klidil toho roku stonásobně; žehnal mu totiž Hospodin. ¹³ Bohatý člověk ten, prospíval víc a více a rostl, až se stal velmi velikým. ¹⁴ Měl brav i skot a čeládky veliké množství. Proto záviděli mu Filištinští — ¹⁵ všechny studnice, které byli vykopali služebníci jeho otce Abrahama, tehdy zasypali, vyplnivše je hlinou — ¹⁶ tak velice, že sám Abimelech řekl Isákovi: Odejdi od nás, neboť stal ses mnohem mocnějším, nežli jsme my.

¹⁷ Odešel tedy, aby se odebral do údolí Gerarského, a usadil se tam. ¹⁸ Vykopal opět jiné studně, které byli vykopali služebníci otce jeho Abrahama, ale po jeho smrti kdysi Filištinští je zasypali, a nazval je týmiž jmény, jak je byl předtím otec pojmenoval.

¹⁹ Kopající v údolí, našli živou vodu. ²⁰ Než i tam počali pastýři gerarští hádati se s pastýři Jakobovými řkouce: Naše jest tato voda. Proto nazval studnici podle toho, co se bylo přihodilo, „Hádka“.

²¹ Potom kopali jinou studni; a také o tu se hádali; proto ji nazval „Nepřátelství“.

²² Odešel odtud, kopal jinou studni, o kterou se nevadili; proto ji nazval „Uvolnění“. Řka: Nyní nám Hospodin uvolnil a učinil, že se budeme moci v zemi rozmnožovati.

Isák v Bersabe. (26, 23.—28, 9.)

²³ Odtud se odebral nahoru do Bersabe. ²⁴ Tam se mu ukázal Hospodin téže noci a pravil: Já jsem Bůh Abrahama, tvého otce; neboj se, neboť já jsem s tebou; budu ti žehnati a rozmnožím tvé potomstvo pro mého služebníka Abrahama. ²⁵ Vzdělal tam tedy oltář a vzýval jméno Hospodinovo, načež vztýčil stan a dal služebníkům rozkaz, by kopali studni.

²⁶ Když na to místo přišel z Gerar Abimelech, přítel jeho Ochozat a Fikol, velitel vojska, ²⁷ pravil jim Isák: Co jste přišli ke mně, člověku, jehož jste nenáviděli a od sebe zapudili? ²⁸ Oni odpověděli: Viděli jsme, že jest Hospodin s tebou, a proto jsme pravili: Buď přisaha mezi námi a učiníme smlouvu, ²⁹ že nám nic zlého neučiníš, jako jsme i my ničeho z tvého majetku se nedotkli, aniž jsme učinili, co by tě poškodilo, nýbrž v pokoji jsme tě propustili, zbohatlého Hospodinovým požehnáním. ³⁰ Tu jim učinil hody a oni jedli a pili. ³¹ Ráno vstavše, přísahali si navzájem. Pak je propustil Isák v pokoji do jejich domova.

³² Téhož dne — hle — přišli služebníci Isákovi a oznámili mu o studni, kterou byli vykopali, řkouce: Nalezli jsme vodu. ³³ Proto nazval ji „Hojnost“; a město sluje Bersabe až do dneška.

³⁴ Když bylo Esauovi čtyřicet let, pojal za manželky Juditu, dceru Beeria hetského, a Basematu, dceru Elonovu z téhož místa. Obě popudily mysl Isákovu a Rebečinu.

HLAVA 27. — ¹ Když Isák zestárnul, zakalil se mu zrak, že neviděl.

Povolav (jednou) Esaua, svého staršího syna, pravil mu: Synu! On odpověděl: Tu jsem. ² Řekl mu otec: Vidiš, že jsem zestárnul a nevím dne své smrti. ³ Vezmi zbraň, toulec a lučiště, a jdi něco ulovit, ⁴ udelej mi z toho pokrm, jaký víš, že rád, a přines jej, ať pojím; požeňnám ti, dříve než umru. ⁵ Když to uslyšela Rebeka a on odešel do polí, aby splnil rozkaz otcův, ⁶ řekla svému synu Jakobovi: Slyšela jsem otce tvého, když mluvil s Esauem, bratrem tvým, a pravil mu: ⁷ Přines mi z lovu svého a nadělej pokrmů, bych pojechl, a pak ti před Hospodinem požeňnám, dříve než umru. ⁸ Nyní tedy, synu, jednej podle mé rady. ⁹ Jdi k stádu a přines mi dvě z nejlepších kůzlat, ať nadělám z nich tvému otci pokrmů, které on rád. ¹⁰ Když mu je přineseš a on pojí, ať ti požeňná, dříve než umře. ¹¹ On jí (však) odpověděl: Víš, že Esau, můj bratr, jest člověk chlupatý, a já hladký; ¹² jestli mě otec ohmatá a pozná, bojím se, aby se nedomníval, že jsem si z něho chtěl tropiti posměch, a abych neuvalil na sebe zlořečení místo požeňnání. ¹³ Matka mu řekla: Na mně buď to zlořečení, synu; jen poslechni mé rady, jdi a přines, co jsem řekla. ¹⁴ Odešel (tedy), přinesl a dal to matce, kteráž připravila pokrmu tak, jak věděla, že otec jeho rád. ¹⁵ Potom oblékla mu nejlepší šaty Esauovy, které měla doma, ¹⁶ kozelčími kůžkami obložila mu ruce, zakryla holou část hrdla, ¹⁷ dala mu pokrm a odevzdala chleby, které byla upekla. ¹⁸ Když to přinesl otci, pravil: Otče. On odpověděl: Slyším. Kdo jsi, synu můj? ¹⁹ I řekl Jakob: Já jsem tvůj prvorozenec Esau; učinil jsem po tvém rozkazu; vstaň, sedni a pojez z mého lovu, aby mi tvá duše požeňnala. ²⁰ Tu pravil opět Isák synu svému: Jak jsi mohl tak brzy něco ulovit, synu můj? Odpověděl: Byla to vůle Boží, že se mi tak brzy naskytlo, co jsem chtěl. ²¹ I pravil Isák: Přistup sem, ať se tě dotknu, synu, a zkusím, jsi-li ty syn můj Esau či nejsi. ²² Přistoupil tedy k otci. Isák ohmatav ho pravil: Hlas jest sice Jakobův, ale ruce — jsou Esauovy. ²³ A nepoznal ho, poněvadž chlupaté ruce způsobily, že se podobal staršímu. Chtěje mu tedy požeňnati ²⁴ pravil: Jsi ty můj syn Esau? On odpověděl: Jsem. ²⁵ Tu pravil Isák: Podej mi pokrm ze svého lovu, synu, aby ti požeňnala má duše. Když Isák z podaného pojechl, podal mu Jakob také vína. Když se Isák napil, ²⁶ pravil: Přistup ke mně a dej mi políbení, synu. ²⁷ Přistoupil a políbil ho. Tu jakmile ucítil vůni jeho roucha žehnaje mu pravil:

Ano, vůně mého syna
jest jak vůně bohaté nivy,
které Hospodin požeňnává.

Hl. 27. V. ¹⁰. Jakob nejednal správně, tím méně jeho matka; oba také za to později pykali. Jakobovi bylo dlouho přebývat u Labana, od něhož byl rovněž obelstíván, matce pak bylo dlouho žítí odloučeně od svého miláčka. Vědouc o Jakobově vyvolení neměla užívatí nedovolených prostředků, nýbrž měla ponechatí prozřetelnosti Boží, kterými cestami Jakob dojde zaslíbení Božího.

V. ¹³. Rebeka má za to, že nemůže ji veliká kletba stihnouti, když urychlí, co bylo jí, a Jakobovi od Boha předpověděno v 25, 23.

- ²⁸ Dávej ti Bůh z nebeské rosy
jakož i z tučnosti země
nadbytek obilí a vína.
²⁹ Ať ti slouží národové,
kmenové ať se tobě klaní.
Bratři svých buď pánem,
synové matky tvé ať se ti koří!
Zlořečen buď, kdo ti zlořečí,
požehnán však, kdo ti žehná.

³⁰ Sotvaže Isák dokončil řeč a Jakob vyšel ven, přišel Esau ³¹ a přinesl vařené pokrmy z lovu otci řka: Vstaň, otče můj, a jez z lovu svého syna, aby mi požehnala tvá duše. ³² Isák mu řekl: Kdo jsi ty? Odpověděl: Jsem tvůj prvorozený syn Esau. ³³ Tu se Isák lekl, hrozně zděsil a nevýslovně se divě pravil: Kdo jest tedy ten, který před chvílí uloviv zvěř přinesl mi ji a jedl jsem ze všeho dříve než jsi ty přišel? Požehnal jsem mu a zůstane požehnaným. ³⁴ U-slyšev Esau řeči otcovy zařval velikým křikem a zděšen jsa pravil: Požehnej také mně, otče. ³⁵ On pravil: Tvůj bratr lstivě přišel a vzal tvoje požehnání. ³⁶ (Esau) doložil: Právem bylo nazváno jméno jeho Jakob, neboť — hle — po druhé mě obelstil; nejprve mi odňal prvorozenská práva a nyní zase uchvátil mé požehnání. Opět pak pravil otci: Zachoval jsi také mně požehnání? ³⁷ Isák odpověděl: Tvým pánem jsem ho ustanovil a všechny bratry jeho jsem podrobil jeho službě; obilím a vínem jsem ho trvale opatřil, co tedy tobě, synu, po tom všem mohl bych ještě učiniti? ³⁸ Otče — pravil Esau — máš toliko jedno požehnání? Prosím, bys požehnal též mně. Když pak hlasitě vzlykal, ³⁹ tu Isák byl dojat a pravil mu:

V tuku země a v rose nebes shora
bude tvé požehnání.

- ⁴⁰ Živ budeš od meče,
avšak sloužití budeš svému bratru.
Přijde však čas, kdy jeho jho
setřešes a svrhneš se své šíje.

⁴¹ Měl tedy Esau Jakoba stále v nenávisti pro požehnání, které mu byl otec udělil, a pravil si: (Až) pominou dni smutku za mého otce, pak zabiju Jakoba, svého bratra. ⁴² Rebeka, když jí to bylo oznámeno, dala zavolatí Jakoba, svého syna, a pravila mu: Hle, bratr tvůj Esau hrozí, že tě zabije. ⁴³ Proto, synu můj, poslechni nyní mého hlasu, vstaň a utec k Labanovi, mému bratru, do Haranu. ⁴⁴ Zůstávej u něho nějaký čas, až se utiší hněv tvého bratra. ⁴⁵ až přestane jeho zlost a zapomene, co jsi mu učinil; potom pro tě pošlu a dám tě odtamtud přivést sem; proč bych jednoho dne měla býti zbavena obou synů? ⁴⁶ Řekla také Rebeka Isákovi: Mrzí mne život

V. ³⁹. Lépe překládati s hebr. takto:

Věru daleko od tučné půdy bude sídlo tvé
a daleko od rosy nebes shora (padající).

pro dcery Hetovy; vezme-li si Jakob ženu z národa této země, pak nechci (ani) živa býti.

HLAVA 28. — ¹ Zavolal tedy Isák Jakoba, požehnal mu a přikázal mu říka: Neber si manželky z kmene Kananejských, ² nýbrž vydej se na cestu a jdi do Syrské Mesopotamie, do domu Batuela, otce matky tvé, a přiveď si odtud manželku, jednu z dcer Labana, tvého ujce. ³ Bůh pak všemohoucí ti žehnej, uděl ti vzrostu a rozmnož tě v zástupy národů. ⁴ Dej požehnání Abrahamova tobě i potomstvu tvému po tobě, by se ti dostalo v majetek země, ve které jsi hostem a kterou slíbil tvému dědu.

⁵ Když ho tak Isák propustil, vydal se na cestu a přišel do Syrské Mesopotamie k Labanovi, synu Batuela Syrského, bratru Rebeky, své matky.

⁶ Esau pak vída, že dal otec jeho požehnání Jakobovi, že ho poslal do Syrské Mesopotamie, aby si přivedl odtamtud ženu, že mu po požehnání přikázal: „Nevezmeš si manželky z dcer Kananejských“ a ⁷ že Jakob poslušen jsa svých rodičů odešel do Syrie, ⁸ shledav též, že jeho otec nerad vidí dcery Kananejských, ⁹ šel k Ismaelovi a pojal za manželku — mimo ty, kteréž již měl — Maheletu, dceru Ismaela, syna Abrahamova, sestru Nabajotovu.

Jakob v Mesopotamii. (28, 10.—30, 43.)

¹⁰ Vyšel tedy Jakob z Bersabe ubíral se do Haranu. ¹¹ Když přišel na jedno místo a chtěl na něm po západu slunce přenocovati, vzal jeden z kamenů, které tam ležely, položil si jej pod hlavu a spal na tom místě. ¹² Tu viděl ve snách žebřík stojící na zemi, jehož vrch se dotýkal nebes; andělé Boží vystupovali a sestupovali po něm; ¹³ Hospodin pak stál nad žebříkem a pravil mu: Já jsem Hospodin, Bůh otce tvého Abrahama a Bůh Isákův. Zemi, na které spíš, dám tobě i potomstvu tvému. ¹⁴ Bude pak potomstvo tvé jako prach země, rozložíš se na západ i na východ, na sever i na jih; a požehnána budou v tobě a v potomstvu tvém všechna pokolení země. ¹⁵ Budu strážcem tvým, ať jdeš kam jdeš, a přivedu tě zase do této země; a neopustím tě, dokud nevyplním vše, co jsem slíbil. ¹⁶ Když Jakob ze spánku procítl, pravil: Vpravdě Hospodin jest na tomto místě a já jsem nevěděl. ¹⁷ Pln úžasu pokračoval: Jak účtyhodné je toto místo! Není tu nic jiného než dům Boží a brána nebeská. ¹⁸ Ráno pak vstav vzal kámen, který byl měl pod hlavou, vztyčil jej na památku a polil na vrchu olejem.

¹⁹ A nazval město, jež slulo dříve Luza, Betel.

²⁰ Učinil také slib říka: Bude-li Bůh se mnou, bude-li mne chrá-

HI. 28. V. ¹⁸. Z nejnovějších vykopávek patrně, že Kananejští a jiní Semité podobně vztyčovali ve svých svatyních balvany, které slují *masseby*. Jestliže však měli východní národové za to, že v těchto kamenech sídlí jejich bohové, a jestliže těmto kamenům vzdávali též božskou poctu, neplyne z toho, že i Jakob podobně pohlížel na tento kámen. Jakob nechtěl nic jiného než postavit posvátný památník. Aby jej Bohu zasvětil, polil jej olejem. Měl olej po ruce, jelikož staří Východané rádi a často se mazávali olejem, kteréžto mazání patřilo k denním jejich potřebám jako pokrm a nápoj. Berouce tedy na další cestu s sebou potraviny, nezapomínali ani na olej. (Srv. též podobnosti o milosrdném Sannaritanu.)

nití na cestě, kterou se беру, dá-li mi chléb, bych měl co jísti, a roucho, bych se měl čím odívati, ²¹ a vrátím-li se šťastně do domu otce svého, pak Hospodin bude mým Bohem ²² a kámen tento, který jsem vztyčil na památku, bude sloužit Dům Boží; a ze všeho, co mi dáš, budu ti obětovati desátky.

HLAVA 29. — ¹ Kráčeje pak dále Jakob přišel do východní země. ² Tam užírl na poli studnici a tři stáda ovec u ní; neboť býval z ní dobytek napájen. Otvor její byl zavřen velikým kamenem. ³ Byl pak obyčej, že (teprv) když se sešly všechny ovce, odvalovali kámen, a když se stáda napojila, opět jej kladli na otvor studnice. ⁴ Tu pravil (Jakob) pastýřům: Bratři, odkud jste? Odpověděli: Z Haranu. ⁵ Jakob se jich otázel: Znáte Labana, syna Nachorova? Řekli: Známe. ⁶ „Má se dobře?“ Oni zase: „Dobře; hle, jeho dcera Rachel přichází se svým stádem.“ ⁷ I řekl Jakob: Ještě se den nenachýlil a není (ještě) čas, hnáti stáda do ohrad; napojte tedy nejprv ovce a pak žeňte je zase na pastvu. ⁸ Oni odpověděli: Nemůžeme, dokud se všechna stáda nesešla a dokud neodvalíme kamene od otvoru studnice, bychom stáda napojili. ⁹ Mezi tím co mluvili — hle — Rachel se přibližovala s ovci svého otce — pásala totiž stádo ona. — ¹⁰ Když ji Jakob užírl, věda, že jest jeho sestřenicí a ovce že jsou majetkem jeho ujce Labana, odvalil kámen, kterým byla studna uzavřena, ¹¹ napojil stádo, políbil ji, hlasitě plakal ¹² a oznámil jí, že jest bratrem jejího otce, totiž synem Rebečiným. Ona pak rychle to oznámila svému otci.

¹³ Ten, když uslyšel, že přišel Jakob, syn jeho sestry, běžel mu vstříc, objal ho, líbal a vedl domů. Uslyšev o příčinách cesty ¹⁴ pravil: Tys kost má a maso mé.

Když minul měsíc, ¹⁵ pravil mu: Budeš mi snad proto, že jsi mým bratrem, sloužiti zadarmo? Řekni mi, jakou mzdu žádáš? — ¹⁶ Měl pak dvě dcery; jméno starší bylo Lia, mladší pak slula Rachel. ¹⁷ Lia byla krhavých očí, Rachel však krásných lící a zteplé postavy. ¹⁸ Tuto Jakob miloval. — I řekl: Budu ti sloužiti za Rachel, tvou mladší dceru, sedm roků. ¹⁹ Laban odpověděl: Bude lépe, dám-li ji tobě, než jinému muži; zůstaň u mne.

²⁰ Sloužil tedy Jakob za Rachel sedm let, ale zdálo se mu to jako něco málo dní; tak velice ji miloval. ²¹ Načež řekl Labanovi: Dej mi mou ženu, nadešelť již čas, bych k ní vešel.

²² Laban sezvav veliké množství přátel vystrojil svatbu. ²³ Večer pak uvedl k němu dceru svou Liu ²⁴ a dal jí služebnou, jménem Zelfu. Jakob k ní podle obyčeje vešel, ráno však užírl, že to byla Lia. ²⁵ Tu řekl svému tchánu: Co jsi mi to chtěl učiniti? Nesloužil jsem ti za Rachel? Proč jsi mne oklamal? ²⁶ Laban odpověděl: V našem kraji není obyčej vdávati napřed mladší. ²⁷ Dokončí tento svatební týden, a já ti dám také tuto za službu, kterou konati mi budeš jiných sedm roků. ²⁸ Jakob svolil, a když minul týden, pojal za manželku Rachel, ²⁹ které dal otec služebnou Balu. ³⁰ Tak dočkal

HL. 29. V. ¹². „Bratr“ znamená u Semitů každého příbuzného v pobočné řadě, proto může se zde zvatí Jakob bratrem Labanovým, ačkoliv jest vlastně synem jeho sestry.

se konečně svatby, po které toužil, miloval druhou manželku více než první, a sloužil u něho jiných sedm let.

³¹ Hospodin vida, že Liou pohrdá, otevřel její lůno, kdežto sestra zůstala neplodnou. ³² Lia tedy počala, porodila syna a dala mu jméno Ruben, řkouc: Shlédl Hospodin na mé ponížení; teď mě bude muž můj milovati.

³³ Opět počavši porodila syna řkouc: Slyšel Hospodin, že mnou bylo pohrdáno, proto mi dal také tohoto. A nazvala ho Simeon.

³⁴ Po třetí počavši porodila jiného syna řkouc: Teď přilne také ke mně můj manžel, když jsem mu porodila tři syny. A proto ho nazvala Levi.

³⁵ Když po čtvrté počala a porodila syna, pravila: Nyní slaviti budu Hospodina. A proto ho nazvala Juda. Poté přestala roditi.

HLAVA 30. — ¹ Rachel vidouc, že jest neplodná, záviděla své sestře a pravila svému manželu: Dej mi děti, sic umru. ² Jakob rozhněvav se na ni odpověděl: Jsem já Bůh? Ten ti odpírá plod života. ³ Tu ona pravila: Mám služebnou Balu; vejdi k ní, aby rodila na můj klín, ať se mi (tak) dostane z ní synů. ⁴ Dala mu tedy Balu v manželství; ta, ⁵ když byl k ní muž vešel, počala a porodila syna. ⁶ Tu řekla Rachel: Újal se mne Hospodin a vyslyšel můj hlas dav mi syna; proto nazvala ho Dan.

⁷ Počala pak Bala opět a porodila syna. ⁸ Tu pravila Rachel: Hospodin mne postavil na roveň s mojí sestrou, ano já jsem (ji) předčila. A nazvala ho Neftali.

⁹ Lia vidouc, že přestala roditi, dala svému manželu Zelfu, svou služebnou. ¹⁰ Když tato počala a porodila syna, ¹¹ pravila Lia: „Štěstí.“ A proto ho nazvala Gad.

¹² Když porodila Zelfa druhého syna, ¹³ řekla Lia: To jest pro mé blaho; neboť blahoslaviti mne budou ženy. A proto ho pojmenovala Aser.

¹⁴ Ruben vyšel (jednou) v době pšeničné žně do polí, nalezl laskavec a přinesl jej své matce Lii. Tu pravila Rachel: Dej mi část laskavce tvého syna. ¹⁵ Ona odpověděla: Zdá se ti býti málo, že jsi mi přebrala manžela, že chceš nyní i laskavec mého syna (mi) vzíti? Rachel řekla: Ať za laskavec tvého syna s tebou této noci (Jakob) spí! ¹⁶ Když se Jakob k večeru navracoval s polí, vyšla mu Lia vstříc a pravila: Ke mně musíš vejíti; najalať jsem si tě za cenu laskavce svého syna. Spal tedy této noci s ní.

¹⁷ Vyslyšel pak Bůh její prosby, takže počala a porodila pátého syna. ¹⁸ Tu řekla: Bůh mě odměnil za to, že jsem dala muži svou služebnou. A nazvala ho Issachar.

¹⁹ Když Lia opět počala a porodila šestého syna, ²⁰ pravila: Bůh mě obdaril výbornou výbavou; můj muž bude zase přebývat u mne, vždyť jsem mu porodila šest synů. Proto mu dala jméno Zabulon.

²¹ Po něm porodila dceru, jménem Dinu.

²² Hospodin rozpomněl se též na Rachel, vyslyšel ji a otevřel její lůno. ²³ Počavši a porodivši syna, pravila: Bůh mne zbavil mé

HL. 30. V. ¹⁴. Slovem laskavec překládáme tu slovo Vulg. *mandragora*, vědecky *Mandragora officinarum*.

hanby. ²⁴ Nazvala ho Josef, řkouc: Přidejž mi Hospodin jiného syna.

²⁵ Když se Josef narodil, pravil Jakob svému tchánu: Propust mě, abych se vrátil do mého domova a do mé země. ²⁶ Dej mi ženy i děti mé, za které jsem ti sloužil, abych mohl odejít; vždyť víš, jak jsem ti sloužil. ²⁷ Laban mu řekl: Kéz najdu milost před tebou! Poznávám ze zkušenosti, že mi Bůh pro tebe žehná. ²⁸ Urči si (tedy) mzdu, kterou ti budu dávat. ²⁹ On však odpověděl: Víš, jak jsem ti sloužil a jak vzrostl tvůj majetek v mých rukách. ³⁰ Málo jsi měl, než jsem k tobě přišel, a nyní jsi boháč; Hospodin ti žehnal od mého příchodu. Jest však slušno, abych jednou také se postaral sám o sebe. ³¹ Laban pravil: Co ti dám? On nato: Nechci nic; učiníš-li však, čeho žádám, budu opět pásti a hlídati tvá stáda. ³² Projdi dokola všecka svá stáda a odděl všechny ovce, které mají strakatou a kropenatou vlnu, a cokoliv bude černého (mezi ovce) a kropenatého a pruhovitého jak mezi ovce, tak mezi kozami, bude mi za mzdu. ³³ Moje poctivost se v budoucnosti ukáže. Když nadejde doba, kterou za vhodnou uznáš, ať všechno, co nebude kropenatého a pruhovitého, jak v mých ovcích tak v kozách, a černého (v ovcích), mne usvědčí, že jsem kradl. ³⁴ I řekl Laban: Přijímám za vděk, co žádáš. ³⁵ A oddělil toho dne kozy i ovce, kozy i berany, pruhovité a kropenaté; všechno pak, co bylo ve stádě jednobarevné, to jest bílé neb černé srsti, odevzdal do rukou svých synů. ³⁶ A ustanovil vzdálenost tří dnů cesty mezi sebou a zetěm, který pásal ostatní jeho stáda.

³⁷ Tu nabral Jakob zelených topolových prutů, jakož i mandloňových a javorových a částečně je oloupal; kde byly oloupány, ukázala se bílá barva; neoloupaná místa zůstala zelená. Tak nabyly různých barev. ³⁸ Pak je položil do koryt, kam se lila voda, aby, když se budou chodit stáda napájet, hleděla na ty pruty, a stávala se březími. ³⁹ A věru, při samém pojímání ovce hleděly na ty pruty a rodily jehňata kropenatá, pruhovaná a strakatá. ⁴⁰ A rozdělil Jakob stádo a kladl pruty do koryt před oči beranů; všechno bílé nebo černé bylo Labanovo, ostatní však Jakobovo. Stáda pak byla od sebe odloučena. ⁴¹ Když tedy nastala doba prvního pojímání, kladl Jakob do vodních koryt pruty před zraky beranů a ovec, aby při pohledu na ně stávaly se březími. ⁴² Když však nastalo pozdní připouštění a poslední oplodňování, nekladl jich. Tak se stalo, že pozdní jehňata připadala Labanovi, raná však Jakobovi. ⁴³ Zbohatnul pak muž ten neobyčejně; měl četná stáda, otrokyně i otroky, velbloudy i osly.

Jakob opouští Haran. (31, 1.—55.)

HLAVA 31. — ¹ Tu však uslyšel slova synů Labanových, kteří pravili: Jakob pobral všechno, co bylo našeho otce, a zbohatnuv z jeho majetku stal se slavným. ² Pozoroval též, že tvář Labanova k němu

V. ³². V Syrii jsou ovce zpravidla bílé a jen výjimečně jsou černé neb kropenaté. Kozy naproti tomu jsou zpravidla černé neb aspoň tmavé, a jen málokteré strakaté. Jakob nabízí smlouvu, podle které v budoucnosti ovce a kozy normální barvy budou majetkem Labanovým, ovce pak a kozy barvy výjimečné budou jeho mzdou.

V. ⁴¹. Dle hebr. Jakob kladl jmenované pruty jen při pojímání se silných dobytčat, u slabších ne. Tak se stalo, že mláďata silná byla kropenatá a připadala Jakobovi, kdežto jednobarevná Labanova byla slabá. — Vulg. drží se zásady, že

není, jak bývala. ³ Proto tedy, hlavně však proto, že mu Hospodin pravil: „Navrať se do země otců svých a k příbuzenstvu svému, — já budu s tebou“ — ⁴ poslal pro Rachel a Liu, dal je zavolat na pole, kde pásł stáda, ⁵ a řekl jim: Vidím, že výraz tváře vašeho otce ke mně není, jaký býval. Avšak Bůh otce mého byl se mnou. ⁶ Víte samy, že jsem všemi svými silami sloužil otcí vašemu. ⁷ Ale otec váš mne oklamal a desetkrát změnil mou mzdu: Bůh však nedopustil, by mi uškodil. ⁸ Když řekl: „Strakaté budou tvoji mzdou“ — všechny ovce rodily strakatá jehňata. Naproti tomu když řekl: „Všecka bílá mláďata dostaneš za mzdu“ — všecka stáda rodila mláďata bílá. ⁹ Tak vzal Bůh majetek vašeho otce a mně jej dal. ¹⁰ Neboť když nadešel čas, v němž se ovce stávají březími, pozvedl jsem svých očí a viděl jsem ve snách, že samci, kteří vstupují na samice, jsou pruhovaní, kropenatí a strakatí. ¹¹ I pravil mi anděl Boží ve snu: Jakobe! A já jsem odpověděl: Tu jsem. ¹² On pravil: Pozvedni oči svých a viz, že všichni samci, kteří vstupují na samice, jsou pruhovaní, kropenatí, a strakatí. Viděť jsem všecko, co ti Laban učinil. ¹³ Já jsem Bůh Betelu, kde jsi pomazal památník a kde jsi mi učinil slib. Nyní tedy vstaň, vyjdi z této země a navrať se do země, kde ses narodil. ¹⁴ Tu odpověděly Rachel a Lia: Zbývá nám ještě nějaký podíl neb dědictví v domě otce našeho? ¹⁵ Zdaž s námi nezacházeli jako s cizinkami? Prodal nás a co za nás utržil, projedl. ¹⁶ Avšak Bůh vzal majetek otce našeho a dal jej nám a našim synům; protož všecko, cokoliv ti Bůh káže, učíš.

¹⁷ Jakob tedy vstal a vysadiv děti i ženy na velbloudy, dal se na zpáteční cestu. ¹⁸ Vzal též všecek majetek, totiž stáda a všecko, čehokoliv v Mesopotamii nabył, a ubíral se k Isákovi, svému otcí, do země Kanaan.

¹⁹ Toho času šel Laban stříhat ovce; Rachel zatím ukradla modly svého otce.

²⁰ Jakob nechtěl svému tchánu vyjeviti, že utíká. ²¹ Když však odešel se vším, co mu po právu příslušelo, když se přeplavil přes Řeku a zaměřil směrem k pohoří Galaadu, ²² tu bylo Labanovi dne třetího oznámeno, že Jakob utíká. ²³ Laban vzav své bratry, honil ho sedm dní, až ho dohonil na pohoří Galaadu. ²⁴ Viděl však ve snu Boha, jenž mu pravil: Střež se říci něco příkrého Jakobovi!

²⁵ Jakob byl již postavil stany na pohoří, když ho tu Laban se svými bratry dohonil a na témž pohoří Galaad stany postavil. ²⁶ I řekl Jakobovi: Proč jsi to učinil? Proč jsi bez mého vědomí odvedl mé dcery jako zajaté mečem? ²⁷ Proč jsi chtěl bez mého vědomí utéci? Proč jsi mi toho neoznámil, bych tě mohl vyprovoditi s veselím a s písněmi, s bubny a s loutnami? ²⁸ Nedovolil jsi mi políbit synů mých a dcer; jednal jsi nemoudře. Nyní sice ²⁹ mohla by má ruka zlým ti to splatit, ale Bůh otce vašeho mi včera pravil: Střež se říci Jakobovi něco příkrého! ³⁰ Chtěl jsi jíti ke svým, toužil jsi po domu otce svého; buď si. Proč jsi však ukradl mé bohy? ³¹ Jakob odpověděl: Bez tvého vědomí jsem odešel, poněvadž jsem se obával,

silnější brav se pojímá v létě, slabší teprv na podzim, a proto se věcně s hebr. shoduje, ač slovně se liší.

Hl. 31. V. ¹⁹. Místo „modly“ v hebr. určitěji: *teráfim*, t. j. domácí bůžky.

aby mi násilně neodňal svých dcer. ³² Viníš mě z krádeže? — U kohokoliv nalezneš své bohy, ten ať jest před našimi bratry usmrčen. Hledej, a cokoliv ze svých věcí u mne nalezneš, vezmi si. To mluvě nevěděl, že Rachel ukradla modly. ³³ Vstoupiv tedy Laban do stanu Jakobova, Liina a obou služebných, ničeho nenalezl. Když pak vstoupil do stanu Rachelina, ³⁴ tu ona rychle skryla modly pod velbloudí sedlo a posadila se na ně. Když pak přehledal všecek stan a ničeho nenalezl, ³⁵ pravila: Nechť se nehněvá můj pán, že před ním nemohu povstati; děje se mi právě, co se podle pravidla ženám stává. Tak byl hledající zklamán ve svém úsilí. ³⁶ Tu Jakob vzplanul a počal činiti Labanovi výtky: Pro jakou mou vinu a pro jaký můj hřích jsi s takovým zápallem za mnou se hnál ³⁷ a prohledal všechny mé věci? Co jsi nalezl ze všeho majetku svého domu? Polož to zde před mými a tvými bratry, ať soudí mezi mnou a tebou. ³⁸ Proto jsem byl dvacet let u tebe? Ovce tvé a kozy nebyly neplodnými, beranů ze tvých stád jsem nejedl; ³⁹ co dravci uloupili, neohlásil jsem ti, já sám jsem všecku škodu nahrazoval; co bylo ukradeno, po mně jsi žádal. ⁴⁰ Ve dne v noci vedrem i mrazem jsem se trápil a spánek se vzdaloval mých očí. ⁴¹ Tak jsem ti dvacet let sloužil v domě tvém; čtrnácte let za tvé dcery a šest let za tvá stáda; a desetkrátě jsi mi změnil mzdu. ⁴² Kdyby byl nebyl se mnou Bůh otce mého Abrahama, jehož též Isák ctí, byl bys mne snad nyní propustil nahého; Bůh však shlédl na mé utrpení a na námahy mou mých, a (proto) tě včera varoval.

⁴³ Laban mu odpověděl: Dcery mé a synové (jejich), stáda tvá a všechno, co vidíš, jest mé; co (však) mohu učiniti svým synům a vnukům? ⁴⁴ Pojď tedy a učiníme smlouvu, která ustanoví poměr mezi mnou a tebou. ⁴⁵ Vzal tedy Jakob kámen, vztyčil jej na památku ⁴⁶ a řekl svým bratřím: Přineste kameny. A oni nanesli kamenů a učinili z nich homoli, na které pak jedli. ⁴⁷ Laban ji nazval „Homole svědka“ a Jakob „Homole svědectví“, každý podle povahy svého jazyka. ⁴⁸ Laban pak řekl: Tato homole bude dnes svědkem poměru mezi mnou a tebou. — Proto bylo jí dáno jméno Galaad, to jest „Homole svědka“. — ⁴⁹ Hospodin hleď na nás a budiž soudcem mezi námi, až se rozejdeme. ⁵⁰ Budeš-li mé dcery utiskovati a pojmeš-li jiné ženy vedle nich — byť bychom neměli žádného svědka své řeči, však Bůh je tu a vidí (to). ⁵¹ A pokračoval: Hle, tato homole a kámen, který jsem mezi mnou a tebou vztyčil, ⁵² bude svědkem; tato homole, pravím, a kámen ať vydávají svědectví, že nesmím jíti ani já vedle něho, táhna proti tobě, aniž ty smíš jíti vedle něho, hodlaje mi uškoditi. ⁵³ Bůh Abrahamův a Nachorův, Bůh to jejich otce, budiž naším soudcem! ⁵⁴ Přisahal tedy Jakob při tom, jehož ctil Isák, jeho otec, a podav na hoře oběti, pozval svých bratří, aby jedli chleba. Oni jedli, zůstavše tam. ⁵⁵ Laban pak v noci vstav, políbil své syny a dcery, požehnal jim a navrátil se domů.

Návrat Jakobův do země Kanaan. (32, 1.—35, 29.)

HLAVA 32. — ¹ Také Jakob ubíral se cestou, kterou byl nastoupil. Tu se s ním potkali Boží andělé. ² Když je spatřil, pravil: Je

to tábor Boží. A pojmenoval ono místo Mahanaim, to jest „Tábor“.

³ Potom poslav též posly před sebou k bratru svému Esauovi do země Seir, do krajiny Edom, ⁴ přikázal jim říka: Takto mluvejte pánu mému Esauovi: Toto vzkazuje (ti) tvůj bratr Jakob: Byl jsem hostem u Labana až do dneška. ⁵ Mám hovězí dobytek, osly, ovce, otroky i otrokyně; nyní pak posílám poselství k pánu mému, abych našel milost před ním. ⁶ Když se poslové navrátili k Jakobovi, pravili: Přišli jsme k tvému bratru Esauovi, a hle, on pospíchá proti tobě se čtyřmi sty mužů.

⁷ Jakob se bál velmi a rozdělil svůj lid, jakož i stáda, ovce, hovězí dobytek a velbloudy na dva zástupy ⁸ říka: Přejde-li Esau k jednomu zástupu a pobije jej, bude zachráněn druhý zástup a zbude. ⁹ Pravil dále: Bože otce mého Abrahama a Bože otce mého Isáka, Hospodine, který jsi mi řekl: Navrať se do své země a na místo, kde ses narodil, budu ti dobře činiti; ¹⁰ nejsem hoden všech tvých slitování a věrnosti tvé, kterou jsi projevils svému služebníkovi. S holí přešel jsem tento Jordán, a nyní se dvěma zástupy se vracím. ¹¹ Vytrhni mě z ruky mého bratra Esaua, neboť se ho velmi bojím, aby snad nepřišel a neusmrtil matku se syny. ¹² Tys mi slíbil, že mi budeš dobře činiti a že rozmnožíš mé potomstvo jako mořský písek, jehož množství nelze sečísti.

¹³ Když pak tam onu noc přespál, oddělil od svého majetku dary pro bratra Esaua: ¹⁴ dvě stě koz, dvacet kozlů, dvě stě ovec, dvacet beranů, ¹⁵ třicet velbloudic i s mláďaty, čtyřicet krav, dvacet býků, dvacet oslic a deset jejich mláďat. ¹⁶ Stáda ta poslal se svými služebníky, každé stádo zvlášť, a řekl jim: Jděte přede mnou a budiž mezera mezi každým stádem. ¹⁷ Prvnímu nařídil říka: Potká-li se s tebou můj bratr Esau a zeptá-li se tě: „Cí jsi“, nebo „Kam jdeš“, nebo „Cí jsou tyto věci, za nimiž jdeš?“ — ¹⁸ odpovíš: Služebníka tvého Jakoba; posílá dary pánu svému Esauovi, sám jde též — za námi. ¹⁹ Podobně přikázal druhému i třetímu a všem, kteří šli za stády, říka jim: Týniž slovy mluvejte k Esauovi, když se s ním setkáte. ²⁰ A dodejte: Také Jakob, tvůj služebník, jde za námi touto cestou. Pravil si totiž: Uchlácholím ho dary, které půjdou napřed, pak teprv chci ho viděti, snad mi bude milostiv. ²¹ Sly tedy dary před ním, on sám pak zůstal té noci ve stanech.

²² Když časně ráno vstal, vzal obě své manželky a tolikéž služebných s jedenácti syny a přebrodil se přes Jabok. ²³ Převrav pak všechny své věci, ²⁴ zůstal sám. A hle, (jakýs) muž zápasil s ním až do svítání. ²⁵ Když viděl, že ho nezmůže, dotkl se mu šlachy ve stehně a hned ochrnula. ²⁶ A řekl mu: Pust' mě, neboť již vystupují čer-

III. 32. V. ²⁴. Tento zápasník nemohl býti *duch zlý*, sice by Jakob od něho nežádal požeňání a nebyl by od něho přijal přejmenování v Izrael. — Srv. Os 12, 3 nn.

V. ²⁵. Zápolení toto bylo názorným prostředkem od Boha vyvoleným, aby Jakob, o něhož se pokoušela bázeň a malomyslnost, byl posílněn v důvěře, že ho bude siliti Bůh i v každém jiném boji. Proto Jakob vítězí v tomto boji s vyšší bytostí; aby však nezpyšněl, nýbrž pamatoval, že i jeho síly jsou omezeny, proto byl bojujícím andělem *raněn v pávní kyčelní* (podle hebr.). Zápas tento nabývá nového světla domněnkou, že onen bojovník byl dobrý *duch (strážný) Esauův*, který hájil zájmy svého svěřence. A že přemohl Jakob tohoto ducha z vůle Boží, mohlo mu býti poučením, že překoná i hněv svého bratra.

vánky. Jakob však odpověděl: Nepustím tě, leč dáš-li mi požehnání. ²⁷ Řekl tedy: Jak se jmenuješ? Odpověděl: Jakob: ²⁸ On však řekl: Nebudeš se již jmenovati Jakob, nýbrž Israel; neboť byl-li jsi zdatným proti Bohu, oč více budeš lidi přemáhati?! ²⁹ Tu se ho Jakob otázel: Pověz mi, jak se jmenuješ? Odpověděl: Proč se ptáš? A požehnal mu na téže místě. ³⁰ Jakob pak nazval to místo Fanuel řka: Ačkoliv jsem viděl Boha tváří v tvář, přece jsem zůstal živ. ³¹ Když se odebral z Fanuelu, ihned vyšlo slunce. A dopadal na nohu.

³² Proto synové Israelovi podnes nejedí šlachy, která byla ve stehnu Jakobově umrtvena, že se dotkl šlachy jeho stehna, a ochrnula.

HLAVA 33. — ¹ Pozvednuv pak Jakob oči uzel přícházezi Esaua a s ním čtyři sta mužů. Tu rozdělil syny Liiny, Racheliny a obou služebných. ² Do předu postavil obě služebné a jejich syny, za nimi Liu a její syny, na konec Rachel s Josefem. ³ Sám kráčel napřed a sedmkrát se poklonil k zemi, až se bratr přiblížil. ⁴ Tu běžel Esau bratru vstříc a objal ho: tiskna jeho šiji a libaje ho plakal. ⁵ Když pak pozvedl oči a uzel ženy a jejich děti, pravil: Kdo jsou tyto? Jsou tvoje? Odpověděl: Jsou to dítky, které dal Bůh mně, tvému služebniku. ⁶ A přiblíživše se služebné i synové jejich poklonili se. ⁷ Také Lia přistoupila se svými dětmi a poklonily se; na konec uklonili se Josef a Rachel. ⁸ Esau se tázal: Co jsou ony zástupy, které jsem potkával? Odpověděl: Abych nalezl milost před mým pánem — ⁹ On však řekl: Má (sám) velmi mnoho, bratře; nech si své. ¹⁰ Tu pravil Jakob: Ne tak, prosím; nýbrž, nalezl-li jsem před očima tvýma milost, přijmi dárek ten z mých rukou; neboť když jsem zočil tvoji tvář, bylo mi, jako bych viděl tvář Boží. Buď mi milostiv ¹¹ a přijmi požehnání, které jsem ti přinesl a kterým mě obdařil Bůh, dárce všeho. Jen po toliké pobídce přijal to bratr ¹² řka: Pojďme, budu ti společníkem po cestě. ¹³ Jakob se vymlouval: Viš, pane můj, já mám útlé děti, březí ovce a stelné krávy s sebou: budu-li příliš spěchat, zmohou se a pohynou mi jednoho dne všecka stáda. ¹⁴ Necht' pán můj jde před svým služebníkem, já zvolna půjdu za ním po jeho stopě, jak uvidím, že mé děti stačí — až přijdu k pánu mému do Seiru. ¹⁵ Esau odpověděl: Prosím tě, by několik mých lidí tě cestou provázelo. Řekl: Není třeba; toho jediného jen potřebuji, bych nalezl milost před tvým obličejem, pane můj.

¹⁶ Obrátil se tedy toho dne Esau a bral se cestou, kterou byl přišel, do Seiru.

¹⁷ Jakob pak přišel do Sokotu; vystavěl si tam příbytek, postavil stany a nazval to místo Sokot, to jest „Stany“.

¹⁸ Pak se odebral k Salemu, městu Sichemanů, jež jest v zemi

V. ²⁶. *Anděl ždálá*, by ho Jakob pustil, poněvadž již dosti dlouho marně zápolili (už vycházela zora); tím vlastně uznává svou porážku a vítězství ne: *háváš Jakobovi*. — Jakob nechce skončiti počatý boj pouhým příměřím, že by se boj zase byl mohl obnoviti; chce se svým soupeřem *trvalý mír* a přátelství. Toto trvalé přátelství jest obsaženo v požehnání, za které prosí.

V. ²⁸. *Jisrá'él* = *Boží bojovník*.

Hl. 33. V. ¹⁰. Místo „*tvář Boží*“ lze též přeložiti *tvář andělova*, *tvář nebeské, vyšší bytosti*.

¹⁶. *Salem* snad na místě dnešní vesnice *Salim* na východ od Sichemu. Spíše však hebr. slovo *šálém* dlužno považovati za obecné jméno přídavné (ne tedy vlastní) a přeložiti dle hebr.: Jakob se odebral „*ve zdraví*“ do města Sichemu...

Kanaan — když se byl vrátil ze Syrské Mesopotamie — a usadil se u toho města. ¹⁹ Děl pole, kde byl postavil stany, koupil od synů Hemora, otce Sichemova, za sto beránek. ²⁰ A zřídil tam oltář, vzýval na něm Boha Israelova, nade vše silného.

HLAVA 34. — ¹ Dina, dcera Liina, vyšla (jednou), aby si prohlédla ženy tamního kraje. ² Když ji uzřel Sichem, syn Hemora Hevejského, kníže té země, vzplanul k ní láskou. Unesl pannu a spal s ní, znásilniv ji. ³ Srdce jeho na ní lpělo a když byla smutna, chlácholil ji lichotivými slovy. ⁴ Přišel pak k Hemorovi, otci svému, a pravil: Vezmi mi tuto dívku za ženu. ⁵ Když se Jakob o tom dověděl, nebyli (právě) jeho synové doma; pásli dobytek. I mlčel, až se vrátili. ⁶ Když pak vyšel Hemor, otec Sichemův, aby s Jakobem promluvil, ⁷ hle, synové jeho přicházeli s pole. Uslyševše, co se bylo stalo, velmi se rozhněvali, že se dopustil hanebné věci na Israelovi a že spáchal zločin, zneuctiv Jakobovu dceru.

⁸ Mluvil tedy k nim Hemor: Srdce Sichema, mého syna, lpí na vaší dceři; dejte mu ji za ženu, ⁹ a spojujme se navzájem manželskými sňatky: dávejte své dcery nám a naše si berte. ¹⁰ Přebývejte mezi námi; země jest ve vaší moci, vzdělávejte ji, těžte z ní a vládněte jí. ¹¹ Také Sichem pravil k otci a bratřím jejím: Kéz naleznu milost před vámi! Cokoliv budete žádati, dám. ¹² Stanovte vysoké snubné a žádejte darů, rád ve všem vyhovím, jen mi tu dívku dejte za ženu. ¹³ Synové Jakobovi lstivě odpověděli Sichemovi a jeho otci, zuřice pro zneuctění sestry: ¹⁴ Nemůžeme učiniti, čeho žádáte a nemůžeme dáti své sestry člověku neobřezanému; bylo by to u nás neslušné a hanebné. ¹⁵ Učiniti s vámi smlouvu bude nám možno jen pak, budete-li chtít býti nám podobni, a bude-li u vás obřezán každý mužský. ¹⁶ Pak budeme dávat i bráti navzájem dcery vaše i naše a přebývati budeme s vámi, takže budeme jeden národ. ¹⁷ Pakli se nebudete chtít obřezati, vezmeme svou dceru a odejdeme. ¹⁸ Návrh jejich se zalíbil Hemorovi i synu jeho Sichemovi. ¹⁹ A mládenec neváhal ihned vyplniti, co bylo žádáno, neboť miloval velice dívku, a byl nejváženější v domě svého otce.

²⁰ A všedše do brány města, mluvili k lidu: ²¹ Muži tito jsou lidé pokojní a chtějí s námi přebývati; nechť vydělávají v naší zemi, ať ji vzdělávají, jeť dlouhá a široká a potřebuje dělníků; jejich dcery budeme si bráti za manželky a své jim dávat. ²² Něco však překází tak velikému prospěchu: obřezatí podle obyčeje onoho lidu svoje mužské. ²³ Jen jim v tom povolme a majetek jejich, dobytek a všecko, co mají, bude naše, a společně bydlice budeme jedním národem. ²⁴ Všichni souhlasili a všichni muži byli obřezáni.

²⁵ A hle, třetího dne, když rány nejvíce bolí, dva synové Jakobovi, Simeon a Levi, Dinini bratři, chopivše meče, vtrhli do klidného města a pobili všechny muže. ²⁶ Usmrtivše též Hemora a Sichema, od-

V. 19. Hebr. slovo „*kesitá*“ podávají sice některé staré překlady slovem „*berani*“, správněji však jest překládati slovem „*stříbrných*“, t. j. kousků *stříbra* určité váhy. To se lépe srovnává se Sk. 7, 16.

V. 20. Toto pole bylo později nazváno „*polem Jakobovým*“. Jakob na něm vykopal onu panátnou studnu, u níž se konala rozmluva Kristova se Samaritánkou. Před svou smrtí daroval pole Josefovi, jehož kości byly tam pohřbeny (Gn. 48, 22; Jos. 24, 32.). Odtamtud jest malé půl hodinky do dnešního *Naplusu*.

vedli z domu Sichemova sestru svou Dinu. ²⁷ Když vyšli, vypadli též ostatní synové Jakobovi na zabité a vyplnili město, aby pomstili zneuctění. ²⁸ Ovce jejich, hovězí dobytek, osly a všecko, co bylo v domech i na polích, pobrali, ²⁹ děti pak a ženy odvedli do zajetí.

³⁰ Když všechny tyto věci odvážně vykonali, pravil Jakob Simeonovi a Levimu: Zarmoutili jste mě a učinili jste mě nenáviděným u Kananejských a Ferezejských, obyvatelů této země. Nás je málo; oni se spojí a budou mě bít, až zahlazen budu já i můj dům. ³¹ Oni odpověděli: Měli zneužít naši sestry, jako by byla nevěstkou?

HLAVA 35. — ¹ Bůh pravil Jakobovi: Vstaň, odeber se do Betelu a přebývej tam; učiň též oltář Bohu, jenž se ti zjevil, když jsi utíkal před bratrem Esauem. ² Jakob tedy svolav všecek dům, pravil: Odvrzte cizí bohy, které u sebe máte, očistě se a převlechte se. ³ Vzhůru, pojďme do Betelu, bychom tam učinili oltář Bohu, který mne vyslyšel v den mého soužení a byl mi společníkem na cestě. ⁴ Dali mu tedy všechny cizí bohy, které měli, i náušnice, které měli na svých uších, a on je zakopal pod terebintem, nedaleko Sichemu. ⁵ Kudy šli, strach Bohem seslaný padal na všechna okolní města, takže se neodvážila odcházejících pronásledovati. ⁶ Tak přišel Jakob do Luzy — která jest v zemi Kanaan a má příjmení Betel, — on i všecek jeho lid. ⁷ Vzdělav tam oltář, nazval to místo „Dům Boží“, neboť tu zjevil se mu Bůh, když před svým bratrem utíkal.

⁸ Téhož času zemřela Debora, Rebečina kojná, a pochována byla na úpatí Betelu pod dubem; proto nazváno bylo ono místo „dub pláče“.

⁹ Bůh pak se ukázal opět Jakobovi — když se byl navrátil ze Syrské Mesopotamie — a požehnal mu ¹⁰ řka: Nebudeš již slouti Jakob, nýbrž Israel bude tvé jméno. Nazval ho tedy Israelem ¹¹ a řekl mu: Já jsem Bůh všemohoucí. Rostiž a množ se; národové, ano národové národů z tebe budou a králové z krve tvé vzejdou. ¹² Zemi, kterou jsem dal Abrahamovi a Isákovi, dám tobě a tvému potomstvu po tobě. ¹³ Poté se Bůh vzdálil.

¹⁴ On pak vztýčil na památku kámen na tom místě, kde Bůh k němu mluvil, obětoval na něm mokré oběti a polil jej olejem.

¹⁵ A pojmenoval místo ono Betel.

¹⁶ Poté odešel odtud a přišel z jara do země, kudy se jde do Efraty. Tu počala Rachel pracovati k porodu. ¹⁷ Následkem těžkého porodu ocitla se v nebezpečí. I řekla jí pomocnice: Neboj se, neboť i tentokráte budeš mít syna. ¹⁸ Když pak bolesti život mizel a smrt již nastávala, nazvala svého syna „Benoni“, to jest „Syn mé bolesti“. Otec však ho nazval „Benjamin“, to jest „Syn pravice“. ¹⁹ Umřela tedy Rachel a byla pochována na cestě vedoucí k Éfratě, to jest k Betlemu. ²⁰ Nad jejím hrobem vztýčil Jakob pomník. To jest pomník na hrobě Rachelině až do dneška.

²¹ Odešel odtud, postavil stany za „Věží stáda“. ²² Když přebýval v této krajině, odešel Ruben a spal s Balou, ženinou svého otce, což nezůstalo Jakoba tajno.

Synů Jakobových bylo dvanácte:

²³ Synové Lúni: Prvorozenec Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar a Zabulon.

Hl. 34. V. ¹¹. Místo „z krve“ dosl. z kyčlí (z beder).

²⁴ Synové Rachelini: Josef a Benjamin.

²⁵ Synové Baly, služebné Racheliny: Dan a Neftali.

²⁶ Synové Zelfy, služebné Liiny: Gad a Aser.

To jsou synové Jakobovi, kteří se mu narodili v Syrské Meso-potamii.

²⁷ Jakob přišel též k svému otci Isákovi do Mambre, do města Arbe, to jest Hebronu, kdež požíval pohostinství Abraham a Isák.

²⁸ Všechně dnů Isákových bylo jedno sto osmdesáté let. ²⁹ Věkem jsa sešlý, zemřel a přiřazen byl k svému lidu, jsa (již) stařec vysokého věku. Synové jeho Esau a Jakob ho pochováli.

HLAVA 36. — ¹ Rody Esaua čili Edoma jsou tyto:

Rodopis Esauův. (2.—14.)

² Esau pojal manželky z dcer Kananejských: Adu, dceru Elona Hetského, Oolibamu, dceru Any, dcery Sebeona Ilevějského, ³ a Basematu, dceru Ismaelovu, sestru Nabajotovu.

⁴ Ada porodila Elifaza, Basemat Rahuela, ⁵ Oolibama pak porodila Jehusa, Ihelona a Kore. To jsou synové Esauovi, kteří se mu narodili v zemi Kanaan.

⁶ Nato vzal Esau své ženy, syny i dcery, všechno služebnictvo svého domu, svůj majetek, stáda a všechno, čeho byl mohl nabýti v zemi Kanaanu, a odebral se do jiné země. Tak se odloučil od svého bratra Jakoba. ⁷ Byli oba velice bohatí, a nemohli posposlu přebývat, ježto země, ve které užívali pohostinství, nestačila jim na množství stád. ⁸ Usadil se pak Esau — neboli Edom — na pohoří Seiru.

⁹ Rody Esaua, praotce Edomců, na pohoří Seirském ¹⁰ a jména jeho synů jsou tato: Elifaz, syn Ady, ženy Esauovy, a Rahuel, syn Basematy, ženy téhož.

¹¹ Synové Elifazovi byli: Teman, Omar, Sefo, Gatam a Kenez;

¹² Tamna pak, ženina Elifaza, syna Esauova, mu porodila Amalecha. To jsou synové Ady, manželky Esauovy.

¹³ Synové Rahuelovi byli: Nahat, Zara, Samna a Meza. To byli synové Basematy, ženy Esauovy.

¹⁴ Synové Oolibamy, dcery Any, dcery Sebeonovy, manželky Esauovy — které mu porodila — byli tyto: Jehus, Ihelon a Kore.

Edomská knížata. (15.—19.)

¹⁵ Knižata synů Esauových jsou tato:

Synové Elifaza, Esauova prvorozence: Knižé Teman, knížé Omar, knížé Sefo, knížé Kenez, ¹⁶ knížé Kore, knížé Gatam a knížé Amalech. To jsou synové Elifazovi v zemi Edomu, a to jsou synové Ady.

¹⁷ Synové Rahuela, syna Esauova, jsou: Knižé Nahat, knížé Zara, knížé Samna, knížé Meza. To jsou knížata (pocházející) od Rahuela v Edomsku, a to jsou synové Basematy, ženy Esauovy.

¹⁸ Synové Oolibamy, manželky Esauovy, jsou: Knižé Jehus, knížé

Hl. 36. V. 2. Místo „dcery Sebeona“ jest čisti „syna Sebeona“. Srv. v. 24.

V. 14. Místo „dcery“ Sebeonovy správně čisti „syna“ Sebeonova. Srv. v. 2.

V. 16. „Knižé Kore“ se vloudilo sem z verše 18., kam právem patří; srv. v. 14.

Ihelon a kníže Kore. To jsou knížata (pocházející) z Oolibamy, dcery Any, ženy Esauovy.

¹⁹ To jsou synové Esauovi — neboli Edomovi — a to jsou jejich knížata.

Rodopis Horreů, praobyvatelů Seiru. (v. 20.—30.)

²⁰ Synové pak Seira Horrejského, (původní) obyvatelé té země, jsou: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, ²¹ Dison, Eser a Disan. To jsou knížata Horrejských, synů Seirových v Edomsku.

²² Synové Lotanovi byli: Hori a Heman. — Sestra Lotanova byla Tamna.

²³ Synové Sobalovi byli: Alvan, Manahat, Ebal, Sefo a Onam.

²⁴ Synové Sebeonovi byli: Aja a Ana. To jest ten Aná, jenž našel teplé vody na poušti, když pásł osly svého otce Sebeona;

²⁵ měl pak syna Disona a dceru Oolibamu.

²⁶ Synové Disonovi byli: Hamdan, Eseban, Jetram a Charan.

²⁷ Synové Eserovi byli: Balaan, Zavan a Akan.

²⁸ Disan pak měl syny: Husa a Arama.

Horrejská knížata. (v. 29.—30.)

²⁹ Knížata Horrejských jsou tato: Kníže Lotan, kníže Sobal, kníže Sebeon, kníže Ana, ³⁰ kníže Dison, kníže Eser a kníže Disan. To jsou knížata Horrejských, která panovala v zemi Seir.

Edomští králové. (31.—39.)

³¹ Králové, kteří panovali v Edomsku, dříve než měli krále synové Israelovi, byli ti:

³² Bela, syn Beorův; sídlo jeho slulo Denaba.

³³ Když Bela zemřel, královal místo něho Jobab, syn Zary z Bosry.

³⁴ Po smrti Jobabově stal se králem místo něho Husan ze země Temanské.

³⁵ Když i ten zemřel, panoval místo něho Adad, syn Badadův, jenž porazil Madiany v zemi Moabské; jeho sídlo slulo Avit.

³⁶ Po smrti Adadově nastoupil na jeho místo Semla z Masreký.

³⁷ Když i ten zemřel, stal se místo něho králem Saul od řeky Rohobot.

³⁸ Po jeho smrti následoval v království Balanan, syn Achorův.

³⁹ Když i ten zemřel, nastoupil na jeho místo Adar; sídlo jeho slulo Fau; a manželka jeho slula Meetabel, dcera Matredy, dcery Mezaabovy.

Seznam edomských knížat, která panovala po králich. (40.—43.)

⁴⁰ Jména knížat Esauových podle jejich rodů, sídel a jmen jsou tato: Kníže Tamna, kníže Alva, kníže Jetet, ⁴¹ kníže Oolibama, kníže

Ela, kníže Finon, ⁴² kníže Kenez, kníže Teman, kníže Mabsar, ⁴³ kníže Magdiel a kníže Hiram.

To jsou knížata Edomců bydlící ve svých územích, to jest Esau, praotec Edomců.

Josef od bratří prodán. (37, 1.—36.)

HLAVA 37. — ¹ Přebýval tedy Jakob v zemi Kanaan, kde požíval pohostinství jeho otec. ² Dějiny jeho jsou tyto:

Josef, když mu bylo šestnácte let — byl tedy ještě chlapcem — pásal stáda s bratřími. Jednou byl se syny Baly a Zelfy, otcových žen. I obžaloval bratry své u otce z velmi zlého hříchu.

³ Israel miloval Josefa nade všechny své syny, poněvadž ho zplodil ve stáří; i dal mu udělati pestrobarevnou sukni. ⁴ Bratři jeho vidouce, že otec raději ho má nežli všechny ostatní, pojali k němu nenávisť, že nemohli k němu ani laskavého slova promluvit.

⁵ Jednou měl Josef sen a vyprávěl jej svým bratřím; to bylo příčinou ještě větší nenávisť. ⁶ Pravil jim: Slyšte sen, který jsem měl.

⁷ Zdálo se mi, že jsme vázali snopy na poli; můj snop povstal a stál, vaše pak snopy stály kolem dokola a klaněly se mu. ⁸ Bratři jeho odpovíděli: Budeš snad naším králem, či budeme poddáni tvé vládě? Tento sen a řeči tedy závist a zášť ještě více roznítily.

⁹ Měl ještě jiný sen. Vypravoval jej bratřím takto: Zdálo se mi, kterak slunce, měsíc a jedenácte hvězd se mi klaní. ¹⁰ Když to otci a bratřím vypravoval, domlouval mu otec říka: Co znamená tento sen, který jsi měl? Budu snad já, matka tvá a bratři tvoji až k zemi před tebou se skláněti? ¹¹ Záviděli mu tedy jeho bratři, otec však mlčky o věci přemýšlel.

¹² Když jednou bratři jeho, pasouce otcova stáda, zdržovali se v Sichemu, ¹³ pravil mu Israel: Bratři tvoji pasou ovce v Sichemu; pojď, pošlu tě k nim. Když on odpověděl: ¹⁴ „Tu jsem,“ pravil mu: Jdi a viz, mají-li se bratři tvoji i stáda ve všem dobře, a oznam mi, co se děje. Jsa vyslán z údolí Hebronského, přišel do Sichemu. ¹⁵ Muž (jeden), který ho potkal, když bloudil po polích, tázal se ho, co hledá. ¹⁶ On odpověděl: Bratry své hledám, pověz mi, kde pasou stáda. ¹⁷ I pravil mu ten muž: Odešli s tohoto místa, slyšel jsem však, že pravili: „Pojďme do Dotainu.“ Šel tedy Josef za svými bratry a našel je v Dotainu.

¹⁸ Když ho z daleka uzbřeli, dříve než k nim došel, zamýšleli ho zabít. ¹⁹ Mluvili mezi sebou: Hle, snář přichází, ²⁰ pojďme, usmrťme ho a hoďme do staré cisterny, a pak řekneme: „Divoká šelma ho pohltila.“ Pak se ukáže, co mu prospějí jeho sny. ²¹ Uslyšev to Ruben umínil si vysvoboditi ho z jejich rukou říka: ²² Nezabíjejte ho a neprolévejte krve, ale hoďte ho do této cisterny, která jest na poušti; zachovejte tak ruce své čisté. ²³ To pravil, poněvadž ho chtěl vysvoboditi z jejich rukou a vrátit otci. ²⁴ Hned tedy, jak přišel k bratřím, svlékli ho z pestrobarevné sukne, dlouhé až po paty, a spustili ho do staré cisterny, která neměla vody.

²⁵ Posadivše se pak, aby pojedli, uzřeli ismaelské kočovníky, kteří přicházeli z Galaadu, a jejich velbloudy, nesoucí vonidla, kadidlo a ladanum do Egypta. ²⁶ I pravil Juda svým bratrům: Co nám prospěje, usmrtíme-li svého bratra a zatajíme-li jeho vraždu? ²⁷ Raději ho prodáme Ismaelovcům; tak aspoň neposkvrníme si rukou; jeť on přece bratr náš a krev naše. Bratři s jeho řečí souhlasili. ²⁸ Když tedy madiánští kupci šli tamtudy, vytáhli ho z cisterny a prodali Ismaelovcům za dvacet stříbrných; ti ho odvedli do Egypta.

²⁹ Když se Ruben navrátil k cisterně a nenalezl (tam) chlapce, ³⁰ roztrhl roucho své a jda k bratrům, pravil: Chlapce nevidět a já — kam půjdu?

³¹ Oni pak vzali jeho suknici, smočili ji v krvi zabitého kozelce ³² a poslali ji otcí se vzkazem: To jsme našli; pohled, není-li to suknice tvého syna. ³³ Otec ji poznal a řekl: Suknice mého syna to jest, zvíře velmi zlé ho roztrhalo, šelma Josefa pohltila. ³⁴ A roztrhnuv roucho, oblékl se v zínici a dlouho oplakával svého syna. ³⁵ Když se shromáždily všechny děti jeho, aby zmírnily otcovu bolest, nechtěl se dáti potěšiti, nýbrž řekl: Boolestí sestoupím k svému synu do hrobu. A plakal bez ustání.

³⁶ Madianové prodali Josefa v Egyptě Putifarovi, dvořenínu faraonovu, veliteli osobní stráže.

Potomstvo Judovo. (38, 1.—30.)

HLAVA 38. — ¹ Téhož času vzdáliv se Juda od svých bratrů, ubytoval se u (jednoho) Odollamana, jemuž jméno Hiram. ² Tam uzřel dceru jednoho Kanaance, jménem Sue, a pojav ji za ženu, vešel k ní. ³ Ona počala, porodila syna a pojmenovala ho Her. ⁴ A opět počavši nazvala narozeného syna Onan. ⁵ Třetího syna nazvala Sela. Potom přestala již roditi. ⁶ Svému prvorozenému Herovi dal Juda manželku jménem Tamar.

⁷ Her, Judův prvorozenec, byl nešlechtný v očích Hospodinoých, pročež byl od něho usmrčen.

⁸ Řekl tedy Juda k svému synu Onanovi: Vejdi k ženě svého bratra a spoj se s ní, abys vzbudil potomstvo svému bratru. ⁹ On věda, že by narození synové nebyli jeho, vcházíje k manželce svého bratra, vyléval símě na zemi, aby se na jméno bratrovo děti nerodily. ¹⁰ Za tuto ohavnou věc Hospodin ho usmrtil.

¹¹ Proto pravil Juda ke své snaze Tamaře: Zůstaň vdovou v do-

V. ²⁵. Místo všeobecného „vonidla“ má hebr. *nekhóth*, což znamená asi *balsám*. Místo „kadidlo“ (resina = pryskyřice) hebr. *sori* = pryskyřice z lentišku (*Pistacia lentiscus*). — Ladanum (hebr. *lót*. Vulg. *stactes*) jest pryskyřice cistu (*Cistus creticus*).

V. ³⁴. Kupci tito slují brzy *Madianité*, brzy *Ismaelité*, poněvadž je bylo těžce přesně rozeznávati; byť jejich původ společný (od Abrahama), sídlili vedle sebe a jsouce nomády navzájem se prostupovali, společně často bojovali a společně podnikali výpravy. — Nevinný, cudný Josef, miláček svého otce, od bratrů z nenávisti prodáný za dvacet stříbrných, u svých vlastních nenacházející víry, pokořený, uvězněný, prozřetelností Boží však povýšený a ustanovený zachráncem země, — živý předobraz Ježíše Krista.

V. ⁵. Místo „Po jeho narození přestala již roditi“ hebr.: „Byla v *Kesibu*, když ho (Selu) porodila. *Kesib* = Achzib, město, stávalo asi, kde je dnes 'Ain el-Kezbe, na sever od 'Id el-Míje.

mně svého otce, dokud nedoroste Sela, můj syn; bálť se, aby on též neumřel jako jeho bratři. Ona odešla a přebývala v domě otcově.

¹² Když pak uplynulo mnoho dní, zemřela dcera Sueova, manželka Judova. Ten po smutku opět se uklidniv, odebral se do Tamnasu k postřihačům svých ovec, on a Odollaman Hiras, jeho ovčák.

¹³ Když bylo oznámeno Tamaře, že tchán její ubírá se do Tamnasu ke stříhání ovec, ¹⁴ odloživši vdovské šaty, vzala závoj, oděla se a posadila se na rozcestí, kudy se jde do Tamnasu. To (činila) proto, že Sela (již sice) dorostl, ale nedostala ho za manžela. ¹⁵ Spatřiv ji Juda myslil, že je to nevěstka; bylať zakryla svou tvář, aby nebyla poznána. ¹⁶ Přistoupiv k ní pravil: Dovoľ mi, abych se s tebou sešel. — Nevěděť, že je to jeho snacha. — Když ona odpověděla: „Co mi dáš, abys směl obcovati se mnou?“ ¹⁷ řekl: Pošlu ti z (mých) stád kozelce. Když pak opět pravila: „Strpím, co chceš, dáš-li mi zástavu až do doby, kdy pošleš, co slibuješ,“ ¹⁸ Juda pravil: Co chceš, abych ti dal v zástavu? Odpověděla: „Svůj prsten, náramek a hůl, kterou máš v ruce.“ Po tomto jednom obcování, z něhož žena ta počala, ¹⁹ vstala a odešla. Odloživši roucho, oblékla se zase v šaty vdovské.

²⁰ Poslal pak Juda kozelce po svém pastýři Odollamanu, aby dostal zpět zástavu, kterou byl ženě dal. Když jí ovčák nenalezl, ²¹ tázal se lidí onoho místa: Kde je ta žena, která seděla na rozcestí? Když všichni odpověděli: „Na' tom místě žádná nevěstka neseseděla,“ ²² vrátil se k Judovi a řekl mu: Nenalezl jsem ji a lidé onoho místa mi pravili, že tam nikdy nevěstka neseseděla. ²³ Tu pravil Juda: Ať si to nechá, aspoň nás nemůže vinit z věrolomnosti; já jsem poslal kozelce, kterého jsem slíbil, avšak ty jsi ji nenalezl.

²⁴ Po třech měsících, hle, oznámili Judovi řkouce: Tamar, tvá snacha, smilnila; jeť patrnó, že ji život roste. Tu řekl Juda: Vyvedťte ji, ať jest upálena. ²⁵ Když byla vedena, by trest byl vykonán, vzkázala svému tchánu: Počala jsem z muže, jehož jsou tyto věci; viz, či je prsten, náramek a hůl (tato). ²⁶ Juda poznav dary, pravil: Spravedlivější jest ona, než já; nedaťť jsem ji Selovi, svému synu. — Více však jí nepoznal.

²⁷ Když nastala doba porodu, ukázala se dvojčata v jejím životě. A když se již nemluvňátka rodila, vystrčil jeden ruku, na niž porodní pomocnice uvázala červenou nitku, řkouc: ²⁸ Tento vyjde první. ²⁹ On však vztáhl ruku zpět a vyšel druhý. Tu pravila žena: Proč se mázdřice protrhla pro tebe? Proto ho nazvala Fares. ³⁰ Potom vyšel jeho bratr, na jehož ruce byla červená nitka; toho nazvala Zara.

Josef u Putifara. (39, 1.—23.)

HLAVA 39. — ¹ Josef tedy odveden byl do Egypta; tam ho koupil od Ismaelských, kteří ho přivedli, Putifar, dvořenín faraonův, velitel osobní stráže, Egyptan. ² Hospodin byl s ním, takže všechno konal se zdarem. ³ Pán, v jehož domě bydlil, věděl velmi dobře, že Hospodin jest s ním, že všechno, cokoliv činí, jeho ruka řídí. ⁴ Nalezl tedy Josef milost před svým pánem, jenž učinil ho svým služebníkem, ustanovil ho nade vším, takže spravoval nejen svěřený dům, nýbrž všechno, co mu bylo dáno na starost. ⁵ Hospodin žehnal domu Egypta-

novu pro Josefa a rozmnožoval všecek jeho majetek jak doma tak na poli. (Pán jeho) ⁶ nestaral se o nic než o jídlo, jehož požíval.

Josef byl krásné tváře a slíčeného vzezření. ⁷ Po delší době upřela Putifarova paní zraky své na něho a pravila: Spi se mnou. ⁸ On však nesvolil k nešlechetnému skutku, (nýbrž) pravil jí: Hle, pán můj všechny věci mi odevzdav, nestará se o to, co má doma; ⁹ nic není, co by nebylo v mé moci, nebo co by nebyl mně odevzdal, kromě tebe, která jsi jeho manželkou. Kterak bych tedy mohl tak zlou věc učiniti a hřešiti proti Bohu svému? ¹⁰ Takovými řečmi den co den žena obtěžovala jinocha, on však cizoložství odpíral. — ¹¹ Jednoho dne vešel Josef do domu a konal beze svědků jakousi práci. ¹² Tu ona chopivši se spodního okraje jeho šatu, řekla: Spi se mnou. On však nechav plášť v její ruce, utekl ven. ¹³ Když žena viděla roucho ve svých rukou a že jest pohaněna, ¹⁴ svolala lidi svého domu a řekla: Hle, manžel uvedl muže hebrejského, aby s námi skotačil. Přišel ke mně, aby se se mnou sešel. Když jsem však já vzkřikla ¹⁵ a on uslyšel můj hlas, pustil plášť, za který jsem ho držela, a utekl ven. ¹⁶ Na důkaz pravdy podržela tedy plášť a ukázala jej manželmu, když se vrátil domů, ¹⁷ řkouc: Služebník hebrejský, kterého jsi přivedl, přišel ke mně, chtěje se mnou si laškovati; ¹⁸ když slyšel, že křičím, nechal plášť, který jsem držela, a utekl ven.

¹⁹ Pán uslyšev to a důvěřuje příliš slovům manželčiným, nadmíru se rozhněval ²⁰ a dal Josefa vsaditi do žaláře, kde byli ve vazbě královi vězni. Tam byl zavřen. ²¹ Hospodin však byl s Josefem a slítovav se nad ním, získal mu milost u správce žaláře. ²² Ten mu dal do moci všechny vězně, kteří byli ve vězení chováni; cokoli se (tam) dalo, podléhalo jeho nařízení. Všecko mu svěřiv (sám) ²³ o nic se nestaral, neboť Hospodin byl s ním a všechny jeho činy řídil.

Josef v žaláři (40, 1.—23.)

HLAVA 40. — ¹ Po těchto událostech dva dvořenínové egyptského krále, číšník a pekař, provinili se proti svému pánu. ² I rozhněval se na ně farao — jeden totiž byl nad číšníky a druhý nad pekaři — ³ a vsadil je do žaláře velitele osobní stráže, v němž byl uvězněn též Josef. — ⁴ Správce žaláře svěřil je Josefovi, jenž je též obsluhoval.

Po nějaké době, co již byli držáni ve vazbě, ⁵ měl každý z nich jedné noci sen, jehož význam byl každému přiměřený. ⁶ Když k nim ráno Josef přišel a uzel je smutné, ⁷ tázal se jich: Proč je dnes tvář vaše smutnější než obyčejně? ⁸ Oni odpověděli: Měli jsme sen a není, kdo by nám jej vyložil. Tu jim Josef řekl: Vykládati přísluší Bohu. Povězte mi, co se vám zdálo.

⁹ První vypravoval nejvyšší číšník svůj sen: Viděl jsem před sebou vinný kmen, ¹⁰ který měl tři ratolesti. Znenáhla vyrůstaly pupence, pak květy, načež zrály hrozny. ¹¹ Číši faraonovu měl jsem v ruce, bral jsem tedy hrozny a lisoval jsem je do číše, kterou jsem držel a podával faraonovi. ¹² Josef odpověděl: Význam snu je tento: Tři ratolesti znamenají ještě tři dny. ¹³ Po nich rozpomene se farao tvých služeb a uvede tě do dřívějšího postavení, že mu zase budeš

podle svého úřadu podávati číše, jak jsi činíval dříve. ¹⁴ Vzpomeň si jen na mne, až se budeš míti dobře, a prokaž mi milost, že se přimluvíš za mne u faraona, aby mě vyvedl z tohoto žaláře; ¹⁵ jsemť tajně uloupen ze země hebrejské a zde nevinně uvězněn.

¹⁶ Nejvyšší pekař vida, jak důmyslně sen vyložil, pravil: Také já jsem měl sen. Tři koše mouky jsem měl na hlavě. ¹⁸ V jednom koši, který byl nejvýše, nosl jsem všechny pekařské výrobky a ptáci z toho jedli. ¹⁸ Josef odpověděl: Význam snu jest tento: Tři koše znamenají ještě tři dny. ¹⁹ Po nich odejme ti farao hlavu, pověsí tě na kůl a ptáci budou trhati tvé maso.

²⁰ Třetího dne nato byly faraonovy narozeniny. Při velikých hodech, které učinil svým služebníkům, vzpomněl si na nejvyššího číšníka a pekaře. ²¹ Prvého uvedl zase na své místo, aby mu podával číše, ²² druhého pak dal pověsit na šibenici, takže správnost vykladačova se potvrdila.

²³ Avšak nejvyšší číšník, když se měl dobře, zapomněl na svého vykladače.

Josef povýšen. (41, 1.—57.)

HLAVA 41. — ¹ Po dvou letech měl farao sen. Zdálo se mu, že stojí u řeky. ² Z té vystoupilo sedm pěkných a velmi tučných krav a pásly se na zavlažených lučinách. ³ Potom se vynořilo z řeky jiných sedm krav, ošklivých a vyhublých. Pásly se na samém břehu řeky na místech zelených, ⁴ a pohltily ty, které byly neobyčejně pěkné a masité.

Farao procitl ⁵ a když opět usnul, měl druhý sen. Sedm plných a krásných klasů vyrostlo na jednom stéblu. ⁶ Potom vyrostlo tolikéž klasů jiných, slaboučkých a žhoucím větrem zkažených; ⁷ ty pohltily první (klasy) se vši jejich krásou.

Tu se farao ze spánku probudil, ⁸ a když nastalo jitro, všecek ustrašen poslal pro všechny egyptské hadače a pro všechny mudrce. Povolaav jich, vypravoval jim sen, avšak nebylo nikoho, kdo by jej mohl vyložit.

⁹ Tu teprv rozpomněl se nejvyšší číšník a řekl: Připomínám svoje provinění. ¹⁰ Král rozhněvav se na své služebníky, dal mě a nejvyššího pekaře vsaditi do žaláře velitele osobní stráže. ¹¹ Tam měl každý z nás jedné noci sen, který nám předpověděl budoucí věci. ¹² Byl tam hebrejský mládenec, služebník téhož velitele osobní stráže; tomu jsme vypravovali sny ¹³ a uslyšeli jsme, co nám později skutečnost potvrdila. Neboť já jsem byl zase uveden do svého úřadu a onen pověšen byl na kůl.

¹⁴ Tu hned na králův rozkaz vyvedli Josefa ze žaláře, ostříhali ho, převlékli a přivedli před krále. ¹⁵ Král mu pravil: Měl jsem sny, a neví nikoho, kdo by mi je vyložil. Slyšel jsem však, že ty velmi důmyslně umíš je vykládati. ¹⁶ Josef odpověděl: Ne já, ale Bůh dá faraonovi příznivou odpověď. ¹⁷ Vypravoval tedy farao, co se mu zdálo: Zdálo se mi, že jsem stál na břehu řeky. ¹⁸ Tu vystoupilo z řeky sedm přepěkných a masitých krav a pasouce se na zavlažených lučinách škubaly zelenou travu. ¹⁹ A hle, po nich vystoupilo jiných sedm

krav tak ošklivých a tak hubených, že jsem nikdy takových v Egyptě neviděl. ²⁰ Když tyto pohltily ony prvé a sežraly je, ²¹ nic tím neztloustly; zůstaly ošklivé a hubené jako dříve. Tu jsem procitl, a opět spánkem byv přemožen ²² měl jsem tento sen: Sedm plných a překrásných klasů vyrostlo na jednom stéblu. ²³ Po nich vyrostlo ze stébela jiných sedm klasů slabounkých a žhoucím větrem zkažených, ²⁴ a ty pohltily první klasy i s krásou jejich. Vypravoval jsem sen hadačům, avšak není žádného, kdo by jej mohl vyložit.

²⁵ Josef odpověděl: Sny královny jsou téhož významu. Bůh ukázal faraonovi, co hodlá učiniti. ²⁶ Sedm pěkných krav a sedm plných klasů znamená sedm roků úrody; oboje má týž význam. ²⁷ Sedm pak krav suchých a hubených, které po nich vystoupily, a sedm klasů žhoucím větrem zničených znamená sedm roků budoucího hladu. ²⁸ Tato (léta) půjdou po sobě v tomto postupu: ²⁹ Hle, přijde sedm let veliké úrody po celém Egyptě; ³⁰ po nich přijde sedm let jiných takové neúrody, že se zapomene na všecek předchozí nadbytek. Neboť hlad bude hubiti celou zemi ³¹ a veliká úroda bude strávena velikým nedostatkem. ³² Že se ti pak totéž dvakrát zdálo, to znamená, že jistě se stane, co Bůh praví, a že se to vyplní hodně brzy. ³³ Nyní tedy postarejž se král o muže moudrého a přičinlivého a ustanovíž ho nad Egyptem; ³⁴ ten ať ustanoví úředníky nad jednotlivými kraji a pátý díl plodin po sedm let úrody, ³⁵ která hned již nastane, ať ukládají do sýpek; a všecko obilí ať se skládá a chová po městech ve jménu faraonově. ³⁶ Tak se bude schraňovati na sedm let budoucího hladu, který dolehne na Egypt, a tak nebude země nedostatkem zhubena.

³⁷ Rada tato zalíbila se faraonovi a všem jeho služebníkům. ³⁸ I pravil jim: Bude nám možno naléztí muže plného ducha Božího, jako je tento? ³⁹ Řekl pak Josefovi: Poněvadž ti Bůh všecko ukázal, co jsi mluvil, bude mi možno někoho naléztí, kdo jest moudřejší než ty nebo kdo by se tobě aspoň vyrovnal? ⁴⁰ Ty budeš nad mým domem, a rozkazů tvých úst všecek národ bude poslušen; pouze královským trůnem tě budu převyšovati. ⁴¹ A opět pravil farao Josefovi: Hle, ustanovuji tě nad celým Egyptem. ⁴² A vzav prsten s ruky své dal mu jej na ruku; oblékl ho v kmentové roucho a kolem hrdla mu zavěsil zlatý řetěz. ⁴³ Pak mu kázal vystoupiti na svůj druhý vůz a dal hlasateli provolávat, aby všichni před ním skláněli kolena a věděli, že jest ustanoven nad celým Egyptem. ⁴⁴ Opět pak pravil král Josefovi: Já jsem farao; bez tvé vůle nikdo nesmí hnouti rukou ani nohou po všem Egyptě. ⁴⁵ A změnil mu jméno nazvav ho jazykem egyptským „Spasitelem světa“.

Dal mu též za manželku Asenet, dceru Putifara, kněze heliopolského.

Vydal se tedy Josef do Egypta — ⁴⁶ třicet let mu bylo, když stál před králem faraonem — a obcházel všechny jeho kraje.

⁴⁷ I nastala úroda sedmi let. Obilí bylo vázáno do snopů, sváženo do egyptských sýpek, ⁴⁸ a všecek přebytek plodin byl po městech ukládán. ⁴⁹ Byla pak toliká hojnost obilí, že se rovnala písku moře a pro množství ani změřena býti nemohla.

⁵⁰ Než nastal hlad, narodili se Josefovi dva synové; porodila mu je Asenet, dcera Putifara, kněze heliopolského. ⁵¹ Prvorozeného po-

jmenoval Manasses řka: Bůh dal mi zapomenouti na všechny mé těžkosti i na dům mého otce. ⁵² Druhého nazval Efraim řka: Bůh dal mi vzrůsti v zemi mé chudoby.

⁵³ Když pominulo sedm let úrody v Egyptě, ⁵⁴ přicházelo sedm let neúrody, jak byl Josef předpověděl. V celém světě rozmnohl se hlad, v celém Egyptě však bylo chleba. ⁵⁵ Když pak i Egypt začal lačnět, volal lid k faraonovi o pokrm. On jim odpověděl: Jděte k Josefovi a cokoli vám řekne, učiňte. ⁵⁶ Když pak hladu každodenně po vši zemi přibývalo, otevřel Josef všechny sýpky a prodával Egyptanům — neboť hlad tísnil též je.

⁵⁷ A přicházely všechny země do Egypta nakoupit obilí, aby (tak) kruté bídě bránily.

První cesta bratři Josefových do Egypta. (42, 1.—38.)

HLAVA 42. — ¹ Také Jakob uslyšev, že v Egyptě prodávají potraviny, pravil synům svým: Proč otáľíte? ² Slyšel jsem, že v Egyptě prodávají obilí; jděte tam a kupte nám, čeho potřebujeme, bychom se mohli uživit a nezahynuli hladem. ³ Vydalo se tedy deset bratří Josefových na cestu dolů do Egypta, aby nakoupili obilí. ⁴ Benjamina však zadržel Jakob doma, řka jeho bratřím: Aby se mu snad na cestě něco zlého nepříhodilo.

⁵ Přišli tedy do Egypta s jinými, kteří tam přibyli, aby nakoupili. — V zemi Kanaan byl totiž hlad.

⁶ Josef byl v Egyptě vladařem a z jeho dovolení bylo prodáváno lidem obilí. Když mu bratři učinili poklonu, ⁷ poznal je, ale velmi přísně, jako cizince je oslovil, tázaje se jich: Odkud přicházíte? Odpověděli: (Přicházíme) z Kanaanu, bychom nakoupili životních potřeb. ⁸ Ačkoliv on bratry poznal, přece nebyl od nich poznán. ⁹ Vzpomenuv si na sny, které kdysi měl, pravil jim: Vyzvědači jste; přišli jste, abyste viděli, kde má země nechráněná místa. ¹⁰ Oni řekli: Nikoliv, pane; služebníci tvoji přišli, by nakoupili potravin. ¹¹ Všichni jsme synové jednoho muže; s úmysly pokojnými přicházíme; služebníci tvoji nezamýšlejí nic zlého. ¹² On jim odpověděl: Jinak se má věc; přišli jste vyhledati místa, kde země není chráněna. ¹³ Oni však pokračovali: „Dvanáct jest nás bratří, tvých služebníků, synů jednoho muže v Kanaanu; nejmladší jest u otce, druhý není na živu.“ ¹⁴ „Tak jest tomu, jak jsem pravil; vyzvědači jste. ¹⁵ A teď vás zkusím. Při zdraví faraonové! Neodejdete odtud, dokud nepřijde nejmladší váš bratr! ¹⁶ Pošlete jednoho ze sebe pro něho; vy pak zůstanete ve vazbě, dokud se nedokáže, je-li pravda, co jste pravili, či lež; jinak — při zdraví faraonové — jste vyzvědači.“ — ¹⁷ Pak je dal na tři dny vsaditi do žaláře.

¹⁸ Třetího dne je kázal ze žaláře vyvésti a pravil: Učiňte, co pravím, a budete živi; neboť bojím se Boha. ¹⁹ Jste-li pokojní, budiž jeden váš bratr držen v žaláři; vy pak jděte, doneste domů obilí, které jste koupili, ²⁰ a přiveďte ke mně nejmladšího bratra svého, bych mohl zkusiti vaše výpovědi a tak abyste nezemřeli. — Učinili, jak byl rozkázal.

HL. 41. V. ⁵⁵ Sv. Bernard a jiní, ano i bohoslužba církve katol. vidí v Josefu Egyptskem, který vynikal cudností, jemuž bylo tolik svěřeno, jenž živil celý Egypt, předobraz sv. Josefa, pěstouna Páně.

²¹ Pravili si pak: Zaslouženě toto trpíme, neboť jsme se provinili proti svému bratru; viděli jsme utrpení jeho duše, když nás prosil, a nevyslyšeli jsme ho. Proto nás stihlo toto souzení. ²² Jeden z nich, totiž Ruben, pravil: Vždyť jsem vám pravil: „Neprohřešujte se proti jinochu.“ Ale vy jste mne neposlechli. Hle, (nyní) se vymáhá jeho krev (na nás). — ²³ Netušili, že jim Josef rozumí, poněvadž s nimi mluvil skrze tlumočníka. — ²⁴ Josef se poněkud odvrátil a plakal; a opět se vrátiv rozmlouval s nimi. — ²⁵ Nato dal před nimi Simeona vzítí a svázati. Služebníkům pak nařídil, by jim naplnili pytle obilím, peníze však aby vložili každému z nich do jeho pytle a nad to aby jim dali potravín na cestu. Oni tak učinili.

²⁶ Bratři tedy vezouce obilí na svých oslech brali se odtud. ²⁷ Když jeden (z nich) na místě, kde přenocovali, rozvázal pytel, aby nakrmil soumara, užírl navrchu v pytlí peníze. ²⁸ I řekl svým bratřím: Vrátili mi peníze, hle, jsou v pytlí. V úžasu a zděšení pravili vespolek: Co nám to Bůh učinil?

²⁹ Když přišli do Kanaanu k otci svému Jakobovi, vypravovali mu všechno, co se jim bylo přihodilo řkouce: ³⁰ Pán té země přísně s námi mluvil a pokládal nás za vyzvědače. ³¹ Odpověděli jsme mu: „Jsme pokojní lidé, a nemáme žádných úskočných záměrů. ³² Dvanáct jest nás bratrů zplozených od jednoho otce; jednoho již není, nejmladší jest u otce v Kanaanu.“ ³³ On nám řekl: „Zkusím, jste-li pokojní lidé, takto: Jednoho svého bratra zanechte u mne, naberte potravín pro své rodiny, odejděte ³⁴ a přiveďte mi svého nejmladšího bratra, bych se přesvědčil, že nejste vyzvědači, abyste nazpět mohli dostati toho z vězení a pak abyste měli volnost po libosti nakoupiti.“

³⁵ Když po těchto řečech vysypali obilí, nalezl každý u vrchu pytle zavázané peníze. Když všichni stejně trnuli, ³⁶ pravil otec Jakob: Připravíte mne o děti. Josefa již není, Simeon jest ve vězení a Benjamina chcete (mi) odvésti; všechno toto neštěstí dopadá na mne. ³⁷ Odpověděl Ruben: Dva syny mé usmrtí, nepřivedu-li ti ho zpět; odevzdej mi ho do moci a já ti ho navrátím. ³⁸ On však pravil: Nepůjde syn můj s vámi dolů. Bratr jeho jest mrtev, takže zůstal sám; kdyby ho stihlo nějaké neštěstí v zemi, do níž půjdete, přivedli byste zármutkem šediny mé do hrobu.

Druhá cesta bratří Josefových do Egypta. (43, 1.—45, 28.)

HLAVA 43. — ¹ Zatím hlad všecku zemi tuze tísnil. ² Když došly potraviny, které byli z Egypta přinesli, pravil Jakob svým synům: Jděte zase a nakupte nám něco potravín. ³ Juda odpověděl: Onen muž dokládaje se přísahou nám prohlásil toto: „Neužříte mé tváře, nepřivedete-li s sebou svého nejmladšího bratra.“ ⁴ Chceš-li ho tedy s námi poslati, půjdeme pospolu a nakoupíme, čeho je ti třeba. ⁵ Pakli nechceš, nepůjdeme; neboť muž ten, jak jsme kolikráte již pravili, vyjádřil se k nám řka: „Neužříte mé tváře bez vašeho nejmladšího bratra.“ ⁶ Israel jim řekl: Jednali jste k mému neštěstí, když jste prozradili, že máte ještě jiného bratra. ⁷ Oni však se omlouvali: Ten člověk se nás tázal po pořádku na náš původ; zdali jest otec živ, máme-li bratra, a my jsme mu odpovídali po pořádku dle toho, co vyzvídal.

Mohli jsme věděti, že nám řekne: „Přiveďte s sebou svého bratra?“⁸ Tu pravil Juda svému otci: Pošli chlapce se mnou, bychom mohli jíti a zachovati život, abychom nezahynuli sami i děti naše.⁹ Já za chlapce ručím; z ruky mé ho žádej; nepřivedu-li ti ho zpět a neodvezdám ti ho zase, budu navždy viněn hříchem proti tobě.¹⁰ Kdyby se bylo neodkládalo, byli bychom již po druhé se vrátili.

¹¹ Pravil jim tedy Israel, jejich otec: Musí-li tak býti, učinite, jak myslíte. Naberte do pytlů nejlepších plodin (naší) země a doneste muži tomu dary, něco kadidla, medu, balsámu, ladanu a něco z terebintů a mandloňů.¹² Vezmíte také dvojnásobnou částku peněz; ty, které jste našli v pytlích, doneste zpět, snad se stal omyl.¹³ Vezmíte též bratra svého a jdete k muži tomu.¹⁴ Všemohoucí můj Bůh vám ho nakloň, aby poslal zpět s vámi bratra vašeho, jehož vězní, i tohoto Benjamína; já pak budu opuštěný, jako bezdětný.

¹⁵ Vzavše tedy ti muži dary, dvoje peníze a Benjamína, odebrali se dolů do Egypta. A předstoupili před Josefa.¹⁶ Když je uviděl, a Benjamína s nimi, rozkázal správci svého domu: Uveď tyto muže do domu, dej zabít dobytek a vystroj hody, neboť budou se mnou v poledne jísti. — ¹⁷ Učinil, co mu bylo nařizeno, a uvedl muže do domu.

¹⁸ Tam trnouce si pravili: Pro peníze, které jsme prve ve svých pytlech zpět donesli, jsme sem zavedeni; chce nás krivě obviniti z potupného činu a násilně do otroctví uvrhnouti nás i naše osly.¹⁹ Proto hned ve dveřích přistoupivše ke správci domu, ²⁰ pravili: Prosíme, pane, abys nás vyslyšel. Již jedenkrát jsme (sem) přišli, abychom nakoupili potravín.²¹ Zaplatili jsme je, když však jsme přišli na místo, kde jsme nocovali, a otevřeli jsme své pytle, našli jsme navrchu pytlů peníze; nyní je zase v téže váze přinášíme zpět. — ²² Kromě toho jsme však přinesli jiné peníze, bychom nakoupili, čeho potřebujeme. — Nevíme, kdo je položil do našich měšců.²³ On však odpovéděl: Buď pokoj vám. Nebojte se. Bůh váš a Bůh otce vašeho dal ty poklady do vašich pytlů; neboť peníze, které jste mi dali, jsem správně obdržel. Nato k nim přivedl Simeona.²⁴ Pak je uvedl do domu, přinesl vody — oni si umyli nohy — a dal obroku jejich oslům.²⁵ Potom chystali dary, až Josef o polednách přijde; šlyšeliť, že tu budou jísti.

²⁶ Když tedy Josef vstoupil do (svého) domu, podávali mu dary, držíce je v rukou a hluboce se skláněli k zemi.²⁷ On však milostivě na pozdrav pozdravem odpovídaje, tázal se jich: Je starý váš otec, o němž jste mi vypravovali, zdrav? Žije ještě? ²⁸ Oni odpověděli: Je zdrav služebník tvůj, otec náš, a žije ještě. A sklonivše se kořili se mu.²⁹ Josef pak pozvednuv oči a vida bratra svého z téže matky, Benjamína, pravil: To jest váš nejmladší bratr, o kterém jste mi vypravovali? A dodal: Bůh buď ti milostiv, synu! ³⁰ A hned odešel; bylť bratrem svým hluboce dojat, že se (mu) slzy draly (do očí); a přišed do ložnice, rozplakal se.³¹ Zase však umyv si tvář vyšel, přemohl se a pravil: Noste jídla.³² I byla nošena, ale pro Josefa zvláště, pro bratry zvláště, a pro Egyptany, kteří jedli s nimi, také zvláště, — neníť dovoleno Egyptanům jísti s Hebrej a za nečistou pokládají takovou hostinu — ³³ a seděli před ním, prvorozenec dle svého prvorozenství a nejmladší dle svého věku. A divili se velmi.³⁴ Bral pak každý díl,

kteřý od něho dostal; největšího podílu se dostalo Benjaminovi, jenž obdržel pětkráté tolik, co ostatní. I pili s ním a rozjařili se.

HLAVA 44. — ¹ Rozkázal pak Josef správci svého domu: Naplň pytle jejich obilím, co se do nich vejde; a peníze každého polož na vrch do pytle. ² Nejmladšímu pak vlož do pytle kromě peněz, které dal za obilí, také mou stříbrnou číši. I stalo se tak. ³ Potom z jitra byli propuštěni i s osly. ⁴ Když by i kousek cesty z města ušli, Josef, zavolav správce domu, pravil: Vzhůru, pusť se za těmi muži, a dohoně jich rei: Proč jste splatili dobré zjím? ⁵ Z číše, kterou jste ukradli, pívá můj pán a z ní obyčejně hádá; to jste spáchali něco velmi zlého. ⁶ On učinil, jak mu bylo nařizeno. Dohoniv jich, řekl jim, jak měl. ⁷ Oni odpověděli: Proč mluví pán náš, jakoby byli služebníci tvoji tak velkého zločinu se dopustili? ⁸ Peníze, které jsme našli v pytli navrchu, přinesli jsme ti z Kanaanu zpět; jak jest možno s tím srovnati, abychom z domu tvého pána byli ukradli zlato neb stříbro? ⁹ U kterého-koliv ze služebníků tvých nalezněš, co hledáš, ať umře, a my budeme otroky našeho pána. ¹⁰ On jim řekl: Staň se, jak sami jste rozhodli; u kterého se věc nalezne, ten buď mým otrokem, vy však budete nevinní. ¹¹ Složili tedy rychle pytle na zem a každý svůj pytel rozvázal. ¹² Správce domu je prohledával, začav (pytlem) nejstaršího a (pokračoval) až k nejmladšímu. V pytli Benjaminově číši našel. ¹³ Tu oni roztrhli svá roucha a naloživše opět pytle na osly, vrátili se do města.

¹⁴ Juda v čele svých bratrů vstoupil k Josefovi — ještě totiž nebyl z domu odešel — a všichni padli před ním na zem. ¹⁵ Tu jim pravil: Proč jste tak učinili? Nevíte, že se mi v umění hádání nikdo nevyrovná? ¹⁶ Nato Juda: Co odpovíme mému pánu? Cím se můžeme poctivě omluviti? Bůh dal naězti nepravost na tvých služebnících; hle, všichni jsme otroky mého pána, my i ten, u něhož byla číše nalezena. ¹⁷ Josef odpověděl: Budiž mne dařeko, bych tak jednal; kdo ukradl číši, ať jest mým otrokem; vy ostatní můžete volně odejiti k otci svému. ¹⁸ Juda přistoupiv blíže pravil odhodlaně: Prosím, pane můj, by směl tvůj služebník promluvit slovo k tvému sluchu, a nohňevej se na svého služebníka; neboť ty jsi jako farao ¹⁹ mým pánem. Před časem tázal ses svých služebníků: „Máte otce nebo bratra?“ ²⁰ a my jsme odpověděli tobě, pánu mému: „Máme staříckého otce a mladistvého jinocha, který se narodil v jeho stáří; bratr jeho z téže matky zemřel, takže jest jediným synem své matky, a otec ho něžně miluje.“ ²¹ Ty jsi pravil svým služebníkům: „Přiveďte ho ke mně, bych mohl svýma očima na něho popatřiti.“ ²² Tu jsme se snažili přesvědčiti mého pána: „Chlapec nemůže svého otce opustit: opustí-li ho, on zemře.“ ²³ Ty jsi však pravil svým služebníkům: „Nepřijde-li nejmladší váš bratr s vámi, neužríte již mé tváře.“ ²⁴ Když jsme tedy přišli nahoru k tvému služebníku, našemu otci, vypravovali jsme mu všechno, co mluvil můj pán. ²⁵ Když nám pak otec pravil: „Jděte zase tam a kupte nám trochu obilí“, ²⁶ řekli jsme mu: „Nemůžeme jiti; půjde-li s námi nejmladší bratr, půjdeme všichni společně; jinak bez něho neodvážíme se předstoupiti před tvář onoho muže.“ ²⁷ Nato on odpověděl: „Víte, že dva syny mi manželka má porodila. ²⁸ Jeden vyšel, vy jstě řekli: Šelma ho pohltila a dosud se neukázal. ²⁹ Vezmete-li i tohoto a přihodí-li se mu co na cestě, přivedete mé šediny žalostí do hrobu.“

³⁰ Protož přijdu-li k tvému služebníkovi, našemu otci, bez chlapce — srdce jeho lpí totiž na něm — ³¹ a uzří-li, že ho s námi není, tu země a služebníci tvoji uvedou jeho šediny bolesti do hrobu. ³² Ať jsem raději já tvým otrokem, neboť já jsem se za něho zaručil a slíbil: „Nepřivedu-li ho zpět, budu stále viněn hříchem proti svému otci.“ ³³ Zůstanu tedy já, tvůj služebník, místo chlapce v otroctví mého pána, a chlapec ať jde nahoru se svými bratry. ³⁴ Nemohuť se k otci svému vrátit bez chlapce, nechci-li býti svědkem neštěstí, jaké stáhne mého otce.

HLAVA 45. — ¹ Josef nemohl se déle zdržeti před četnými přítomnými; rozkázal tedy, ať všichni vyjdou, aby nikdo cizí nebyl při společném poznání. ² I dal se do hlasitého pláče, až ho slyšeli Egyptané i všecek dům faraonův. ³ Pak pravil bratřím: Já jsem Josef; jest ještě otec můj živ? Bratři velikou hrůzou ustrašení jsouce, nemohli promluvit. ⁴ I pravil jim laskavě: Přistupte ke mně. Když přistoupili blíže, řekl: Já jsem Josef, bratr váš, jehož jste prodali do Egypta. ⁵ Nebojte se a nedělejte si příliš těžké srdce, že jste mne prodali do těchto krajů; neboť na vaši záchranu poslal mne Bůh před vámi do Egypta. ⁶ Dva roky jsou tomu, co počal hlad v zemi a ještě zbývá pět let, ve kterých nebude možno ani orati ani žíti. ⁷ Proto mě Bůh předeslal (sem), abyste byli na zemi zachráněni a abyste mohli nabýti potravin k živobytí. ⁸ Ne vašim záměrem, nýbrž vůlí Boží byl jsem poslán sem. On mne učinil takoruka otcem faraonovým, pánem všeho jeho domu a vladařem v celém Egyptě. ⁹ Pospěšte k mému otci a řcete mu: Toto vzkazuje tvůj syn Josef: Bůh učinil mne pánem celého Egypta. Přijď ke mně, neprodlévej. ¹⁰ Budeš přehývati v zemi Gessen, blízko mne, ty, synové tvoji, synové synů tvých, ovce tvé, stáda tvá a všecko, co máš. ¹¹ Tam budu tě živiti, — zbývaf ještě pět let hladových, — abys nezahynul ty ani dům tvůj, aniž co z majetku tvého. ¹² Hle, oči vaše a oči bratra mého Benjamina vidí, že má ústa mluví k vám. ¹³ Oznamte mému otci všecku mou slávu a vše, co jste v Egyptě viděli; přiveďte ho rychle ke mně! ¹⁴ Nato objímaje bratra Benjamina vzal ho kolem krku a plakal; ten plakal zase na hrdle onoho. ¹⁵ Potom zlíbal Josef všechny své bratry a nad každým plakal. Pak teprv odvážili se s ním mluvit.

¹⁶ I vypravovalo se a od úst k ústům kolovalo u dvora královského: Přišli Josefovi bratři! Farao se radoval i všecek jeho dvůr. ¹⁷ A řekl Josefovi, aby takto nařídil svým bratřím: Naložte na soumary, jděte do Kanaanu, ¹⁸ vezměte odtud otce svého i své příbuzné a přijďte ke mně; dám vám, co dobrého v Egyptě, že budete požívatí nejlepších plodin země. ¹⁹ Poruč také, ať vezmou vozy z Egypta a převevou své děti a ženy; řci: „Vezměte otce svého a pospěšte, byste hned zase tu byli.“ ²⁰ Nezanechte (tam) nic ze svého nářadí, neboť všecko bohatství Egypta bude vašim.

²¹ Synové Israelovi učinili, jak jim bylo nařizeno. Josef jim dal podle rozkazu faraonova vozy a potraviny na cestu. ²² Každému dal též

Hl. 45. V. ²⁰. Dle Vulg. nemají zanechatí nic z nářadí, poněvadž to všecko budou moci v bohatém Egyptě využítovati. Dle hebr. však nemají se starati příliš o nářadí, i toto že jim Egypt poskytne v hojnosti.

V. ²². Dle hebr. dal každému bratru jedno roucho proměnné, t. j. svrchní,

přinést po dvojím rouchu; Benjamínovi však dal tři sta stříbrných s paterým nádherným rouchem. ²³ Tolikéž peněz i šatů poslal svému otci a přidal deset oslů, kteří vezli (dary) ze všeho bohatství Egypta, a tolikéž oslic, které nesly obilí na cestu a potraviny pro otce. ²⁴ Tak své bratry propustil a když odcházeli, pravil jim: Nehněvejte se na cestě!

²⁵ Bratři ubírajíce se z Egypta nahoru, přišli do Kanaanu k svému otci Jakobovi ²⁶ a oznámili mu: Josef, tvůj syn, jest živ; vládne nad celým Egyptem. Slyše to Jakob, jakoby se probral z tvrdého spánku; ale (zcela) jim nevěřil. ²⁷ Až mu vyložili vše po pořádku a uzlal vozy a vše, co byl Josef poslal, obživil jeho duch ²⁸ a řekl: Stačí mi, že jest Josef, můj syn, ještě živ; půjdu a uzřím ho, než umru.

Příchod Israelův do Egypta. (46, 1.—34.)

HLAVA 46. — ¹ Israel tedy se všim, co měl, vydav se na cestu, přišel ke Studni přísahy; tam přinesl oběti Bohu otce svého Isáka. ² V nočním vidění slyšel, kterak ho Bůh volá a praví mu: Jakobe, Jakobe! Když odpověděl: „Tu jsem“, ³ pravil mu Bůh: Já jsem Silný, Bůh otce tvého; neboj se, vydej se dolů do Egypta, neboť učiním tam z tebe veliký národ. ⁴ Já tam s tebou sestoupím a já (sám) odtamtud tě povedu, až se budeš vraceti; a Josef ti zatlačí oči.

⁵ Pak se Jakob bral dále od Studně přísahy. Synové ho totiž vzali s dětmi a se ženami na vozy, které byl farao poslal na převezení starce ⁶ a všeho, co v Kanaanu měl. Přibyl tedy do Egypta s celým svým potomstvem, ⁷ se syny, vnuky a s celým rodem.

⁸ Jména synů Israelových, kteří vešli do Egypta, jsou tato:

Jakob a jeho synové:

Prvorozený Ruben. ⁹ Synové Rubenovi: Henoch, Fallu, Hesron a Charmi.

¹⁰ Synové Simeonovi: Jamuel, Jamin, Ahod, Jachin, Sohar a Saul, syn Kanaanky.

¹¹ Synové Levi: Gerson, Kaat a Merari.

¹² Synové Judovi: Her, Onan, Sela, Fares a Zara. — Her a Onan zemřeli v Kanaanu. — Faresovi se narodili synové Hesron a Hamul.

¹³ Synové Issacharovi: Tola, Fua, Job a Semron.

¹⁴ Synové Zabulonovi: Sared, Elon a Jahelel.

¹⁵ To jsou synové Liini, které porodila v Syrské Mesopotamii spolu s dcerou Dinou. Všech duší jeho synů a dcer: třicet tři.

¹⁶ Synové Gadovi: Sefion, Haggi, Suni, Esebon, Heri, Arodi a Arel.

¹⁷ Synové Aserovi: Jamne, Jesua, Jessui, Beria a pak sestra jejich Sara. — Synové Beriovi: Heber a Melchiel.

¹⁸ To jsou synové Zelfy, kterou dal Laban Lií, své dceři, a ty porodila Jakobovi, (úhrnem) šestnáct duší.

¹⁹ Synové Rachele, manželky Jakobovy: Josef a Benjamin.

²⁰ Josefovi narodili se v Egyptě synové, které mu porodila

kteř tak sluje proto, poněvadž se častěji svléká a obléká (mění) než roucho vnitřní, spodní. — Srv. 43, 34.

Asenet, dcera Putifara, kněze heliopolského: Manasses a Efraim.

²¹ Synové Benjaminovi: Bela, Bechor, Asbel, Gera, Naaman, Echi, Ros, Mofim, Olím a Ared.

²² To jsou synové Rachelini, kteréž porodila Jakobovi; úhrnem čtrnácte duší.

²³ Synové Danovi: Husim.

²⁴ Synové Neftaliovi: Jasiel, Guni, Jeser a Sallem.

²⁵ To jsou synové Baly, kterou dal Laban Racheli, své dceři; ty porodila Jakobovi; úhrnem sedm duší.

²⁶ Všech duší, které přišly s Jakobem do Egypta a které vzešly z jeho krve — kromě žen jeho synů — bylo šedesát šest. ²⁷ Synové Josefovi, kteří se mu narodili v Egyptě, byly dvě duše. Všech duší domu Jakobova, které přišly do Egypta, bylo sedmdesát.

²⁸ Jakob poslal před sebou k Josefovi Judu, aby mu oznámil, že mu má vyjeti vstříc do Gessenu. ²⁹ Když Juda přišel, dal Josef zapřáhnouti do svého vozu a jel tam otcí naproti; užív ho, padl mu kolem šíje a objímaje ho plakal. ³⁰ Tu pravil otec Josefovi: (Nyní) již rád zemru, poněvadž jsem viděl tvoji tvář a poněvadž tě živého zanechávám. ³¹ On však pravil k bratrům a k celému domu otcovu: Půjdu, oznámím věc faraonovi a řeknu mu: Moji bratři a dům mého otce, kteří byli v Kanaanu, přišli ke mně; ³² jsou to muži pastýři ovec a zabývají se chovem dobytka; brav svůj a skot a všecek svůj majetek přivedli s sebou. ³³ Když vás povolá a řekne: „Jaké jest vaše zaměstnání?“ ³⁴ odpovíte: „Pastýři jsme my, tvoji služebníci, od dětství až do dneška, my i naši otcové.“ To řeknete, abyste směli přebývat v Gessenu; neboť Egyptané se štítí všech ovčáků.

Šťastný pobyt Israelův v Egyptě za dob hladu. (47, 1.—26.)

HLAVA 47. — ¹ Josef tedy vstoupiv k faraonovi oznamoval mu: Otec můj a bratři se svým bravem, skotem a vším majetkem přišli z Kanaanu a — hle — zastavili se v Gessenu. ² Potom představil též pět mužů z bratrů svých králi. ³ Když se jich tázal: „Jakého jste zaměstnání?“ odpověděli: My, tvoji služebníci, jsme pastýři ovec, my, i naši otcové. ⁴ Přicházíme, bychom požívali pohostinství v zemi tvé; neboť není trávy pro stáda tvých služebníků, poněvadž velice tíží hlad Kanaan. Prosíme, abys dovolil nám, svým služebníkům, přebývat v Gessenu. ⁵ Tu pravil král Josefovi: Otec tvůj a bratři tvoji přišli k tobě. ⁶ Egypt je ti otevřen; usad je na nejlepším místě a dej jim krajinu Gessen. Víš-li, že jsou mezi nimi schopní muži, ustanov je dozorcí nad mými stády.

⁷ Poté uvedl Josef otce před krále a představil mu ho. Když králi poželhal ⁸ a byl od něho tázan: „Kolik je ti let,“ ⁹ odpověděl: „Dnů putování mého je sto třicet let, — málo to dnů, ale zlých; nedosahují dnů putování mých otců.“ ¹⁰ Poželhav krále vyšel ven.

¹¹ Josef tedy dal otcí a bratrům pozemky v majetek v nejlepším místě země, v Ramesses, jak byl farao rozkázal. ¹² A živil je i všecek dům svého otce, dávaje každému potraviny.

¹³ Po celém totiž světě nedostávalo se chleba a hlad tísnil zemi, jmenovitě Egypt a Kanaan. ¹⁴ Všecky peníze z těchto zemí za pro-

dané obilí stržené Josef shromažďoval a ukládal do pokladny královské. ¹⁵ Když pak kupujícím peníze došly, přicházeli z celého Egypta k Josefovi a říkali: Dej nám chleba; proč bychom měli, když nemáme peněz, mřiti před očima tvýma? ¹⁶ On jim odpověděl: Nemáte-li peněz, přiveďte svůj dobytek a dám vám zaň potravín. ¹⁷ Když jej přiváděli, dával jim potraviny za koně, za ovce, za hovězí dobytek a za osly; tak je živil toho roku za vyměněný dobytek.

¹⁸ Přišli též druhého roku a pravili: Nebudeme před naším pá-nem tajiti, že nemajíce peněz nemáme ani dobytka; není tě také tajno, že kromě těla a pozemků nemáme nic. ¹⁹ Proč bychom tedy měli zemřiti před očima tvýma my, i země? Budeme tvým majetkem! Kup nás za královské otroky a vydávej nám símě, by pro nedostatek zemědělců nestala se země pouští. ²⁰ Skoupil tedy Josef všecku půdu Egypta, když pro veliký hlad každý prodával své pozemky. Tak ji uvedl ve vlastnictví faraonovo — ²¹ i s veškerým jejím obyvatelstvem — od jednoho konce Egypta až ke druhému, ²² kromě pozemků kněží, které jim byly dány od krále; ti totiž dostávali z obecných sýpek určitá množství obilí, protože nebyli nuceni prodávati své pozemky. ²³ Tu pravil Josef k lidu: Hle, jak vidíte, vy i půda vaše jsou majetkem faraonovým. Vezměte símě a osívejte pole, ²⁴ abyste mohli mítí obilí. Pátý díl budete odváděti králi, čtyři ostatní vám ponechávám na setí a na výživu rodin a dětí. ²⁵ Oni odpověděli: Naše blaho jest v tvé moci; jen hleď na nás (laskavě) pán náš a s radostí budeme králi sloužiti. ²⁶ Od té doby až do dneška se v celém Egyptě odvádí králům pátý díl a stalo se to takorba zákonem, — kromě půdy kněží, která byla prosta toho závazku.

Poslední pořizení Jakobovo. (47, 27.—49, 28.)

²⁷ Přebýval tedy Israel v Egyptě — to jest v zemi Gessen — právem vlastnickým a vzrostl a rozmnožil se volice. ²⁸ Žil tam sedmnácte roků, takže bylo všech dnů jeho života sto čtyřicet sedm roků. ²⁹ Když pozoroval, že se blíží den jeho smrti, povolal svého syna Josefa a pravil mu: Nalezl-li jsem milost v tvých očích, vlož svoji ruku pod mou kyčli; prokaž mi ten skutek lásky a věrnosti, že mne nepochováš v Egyptě, ³⁰ nýbrž — abych odpočíval se svými otci — že mě odvezeš z této země a pohřbiš ve hrobce mých předků. Josef mu odpověděl: Já učiním, co jsi rozkázal. ³¹ On pak: „Přisahej mi tedy,“ řekl. Když přísahal, poklonil se Israel Bohu, obrátiv se ke hlavám lůžka.

III. AKA 48. — ¹ Po těchto událostech bylo Josefovi oznámeno, že jest otec nemocen. Vzal tedy dva syny, Manasse a Efraima, vydal se na cestu. ² Když bylo starci řečeno: „Hle, syn tvůj Josef přichází k tobě,“ vzpřimil se a posadil se na lůžku. ³ Když pak k němu vstoupil, řekl: Všemohoucí Bůh se mi zjevil v Luze, která jest v Kanaanu, požehnal mi ⁴ a pravil: „Já tebe rozplodím a rozmnožím a učiním z tebe zástupy národů; a dám tuto zemi tobě i potomstvu tvému po tobě ve věčné vlastnictví.“ ⁵ Dva tedy synové tvoji, kteří se ti narodili v Egyptě, dříve než jsem k tobě sem přišel, budou moji; Efraim a Manasses budou v mých očích rovni Rubenovi a Simeonovi. ⁶ Ostatní však (synové), které po nich zplodíš, budou tvoji; jménem jednoho z řečených bratří

budou vedeni v územích, kterých se jim dostane. ⁷ Mně totiž, když jsem přicházel z Mesopotamie, zemřela Rachel v Kanaanu ještě na cestě — bylo to na jaře a já jsem se ubíral do Efraty — a pochoval jsem ji u cesty (vedoucí) do Efraty, která sluje jiným jménem Betlem.

⁸ Uzřev pak (Jakob) jeho syny, pravil mu: „Kdo jsou tito?“ ⁹ Odpověděl: „Jsou to moji synové, které mi Bůh zde dal.“ „Přiveď je“ — pravil — „ke mně, bych jim dal požehnání.“ ¹⁰ Oči totiž Israelovy pro vysoké stáří byly zakaleny, že nemohl jasně vidět. Když je tedy k němu přivedl, políbiv a objav je ¹¹ pravil svému synu: Není mi odepřeno spatřit tebe; nad to ukázal mi Bůh tvé potomstvo. ¹² Když je pak Josef vzal z klína otcova, poklonil se až k zemi. ¹³ I postavil si Efraima po pravé, to jest na levou stranu Israelovu, Manasse pak po levé straně, to jest na pravou stranu otcovu a přitáhl oba k němu blíže. ¹⁴ Jakob vztáhnuv pravici vložil ji na hlavu mladšího bratra Efraima, levici pak na hlavu Manasse, jenž byl starší, přeloživ ruce křížem. ¹⁵ A požehnal synům Josefovým řka: Bůh, před jehož tváří chodili otcové moji Abraham a Isák, Bůh, jenž byl mým pastýřem od mého mládí až do dneška, ¹⁶ anděl, který mě vytrhl ze všeho zlého, žehnej těmto chlapcům; buďtež jmenováni jménem mým, jakož i jmény mých otců Abrahama a Isáka a vrostěť v množství na zemi.

¹⁷ Josef vida, že vložil otec pravici na Efraima, přijal to s těžkým srdcem, chopiv se otcovy ruky snažil se zvednouti ji s hlavy Efraimovy a přenést na hlavu Manassovu ¹⁸ a řekl otcí: To není po právu, otče, neboť tento jest prvorozený; polož pravici svou na jeho hlavu. ¹⁹ On však odpíraje pravil: Vím, synu, vím; i z tohoto sice budou národové, i on se rozmnoží, ale mladší jeho bratr bude větší než on, a potomstvo jeho vzroste v národy.

²⁰ A žehnaje jim tehdy pokračoval: V tobě požehnan bude Israel a bude se říkati: Učiníž tobě Bůh jako Efraimovi a jako Manassovi! Tak dal přednost Efraimovi před Manassem.

²¹ Poté pravil synu svému Josefovi: Hle, já umírám, avšak Bůh bude s vámi a přivede vás zase do země vašich otců. ²² Dávám ti jeden díl, jehož jsem dosáhl mečem a lučištěm svým z moci Amorrhejských, (abys jej měl) před svými bratry.

HLAVA 49. — ¹ Potom povolal Jakob svých synův a řekl jim: Shromažďete se, abych (vám) oznámil, co se bude dít s vámi v budoucích dnech.

² Shromážděte se, synové Jakobovi,
slyšte Israele, svého otce!

³ Rubene, tys můj prvorozenec,
moje síla, avšak počátek mé bolesti,
první při podělování, první nadvládou.

⁴ Kypíš (sice) jako voda, (avšak) neporosteš,

Hl. 48. V. ²². Místo „díl“ hebr. hřbet (horský), t. j. pole Jakobovo u Sichemu, které dle 33, 19. Jakob koupil a na němž později byly uloženy kosti Josefovy Jos. 24, 32.

poněvadž jsi vstoupil na lože svého otce,
poněvadž jsi znesvětil jeho lůžko.

- 5 Simeon a Levi jsou bratři,
nástrojové nepravosti se zbraní zacházející.
- 6 Do jejich shromáždění nevstoupí má duše
a ve sboru jejich nebude má sláva;
neboť v zuřivosti své vraždili muže
a svévolně podkopali zeď.
- 7 Zlořečena budiž jejich zuřivost, že byla tak prudká
a jejich vztek, že byl (tak) krutý.
Rozdělím je v Jakobu
a rozptýlím je v Israeli.
- 8 Judo, tebe slavit budou tvoji bratři,
ruka tvá bude na šíji tvých nepřátel,
před tebou budou se skláněti synové tvého otce.
- 9 Lvím mládětem jest Juda —
za kořistí, synu můj, si vykračuješ.
Odpočívaje ležíš jako lev
a jako lvice; kdo tě smí dráždit?
- 10 Nebude odňato žezlo Judovi,
aniž vládce z krve jeho (pocházející),
dokud nepřijde Ten, jenž má býti poslán,
a jenž bude očekáváním národů.

Hl. 49. V. 4. Jako vařící voda kypí a přetéká z nádoby, tak i Ruben kypí a kypěl životní silou.

V. 5. — Jakob má na mysli zločin, kterého se Simeon a Levi společně dopustili na Sichemanech (hl. 34). Byli *bratři* nejen podle krve, nýbrž i *smýšlením svým*, kteří skutečně bratrsky spolupracovali o zkázu Sichemu. — Místo „*nástrojové nepravosti*...“ hebr.: „*Lest a násili jsou jejich zbraně*“, Lstivě zneužili obrázky.

Ve v. 6. odřiká se Jakob jakékoliv účasti na zločinném jednání těchto dvou synů. Dle opraveného znění hebrejského zní tento verš:

K jejich záměrům duše má nepřistoupí,
k jejich rozhodnutí nitro mé se nepřikloní,
neboť v zuřivosti své vraždili muže,
ve své zpupnosti mrzačili býky.

V. 7. Spojili se ke zločinu, za trest budou od sebe odloučeni, rozptýleni v Palestině. Trest vyplnil se zvláště na pokolení Levi, které nemělo vůbec souvislého území, jsouc rozptýleno po různých městech.

V. 10. „*Žezlo*“ obrazně = nadvláda. — „*Vládce pocházející „z jeho krve*“, doslovně „*z jeho slabin, kyčlí*“, doplň: nebude Judovi odňat. Podle opraveného znění hebrejského zní tento verš:

Nevzdálí se žezlo od Judy,
aniž hůl od jeho nohou,
dokud nepřijde ten, jemuž přísluší
a jemuž se národové podrobí.

Hůl vládařská, královské žezlo, vzniklo z dlouhé hole pastýřské (srv. biskupskou „berlu“). Jakob má na mysli krále na trůně sedícího a v ruce vládařskou hůl (= žezlo) držícího tak, že spočívá na zemi mezi jeho chodidly a třetí mezi jeho koleny, jak na vyobrazení starověčných panovníků dosud viděti. Ten, „*jemuž* (žezlo

- 11 Syn můj oslátko k vinici přivazuje
a k vinnému kmeni svou oslici.
Ve víně pere své roucho
a v hroznové krvi svůj plášť.
- 12 Oči jeho jsou krásnější než víno,
a zuby jeho bílé nad mléko.
- 13 Zabulon bude sídliti u břehu mořského
a u přístavů pro lodi
sahaje až po Sidon.
- 14 Issachar jest jak statný osel,
odpočívající mezi ohradami.
- 15 Shledav, že dobré jest místo jeho sídla
a že území to velmi jest úrodné,
nastavuje svou šíji k nošení (bímen)
a stává se poplatným robotníkem.
- 16 Dan bude pomáhati svému národu k právu
jako (kterýkoliv) jiný kmen v Israeli.
- 17 Dan bude hadem na cestě,
rohatou zmijí na stezce,
která štípe koně u kopyta,
takže jezdec jeho padá na znak.
- 18 Spásu tvoji, očekávám, Hospodine.

a vladařská hůl) *přisluší*“, nemůže být nikdo jiný než Mesiáš. Smysl: Kmen Judův bude vždy vůdcem mezi Israelity, bude mít nadvládu. Až přijde Mesiáš z pokolení Judova, vztýčí nové žezlo své, jemuž se podrobí poňanští národové. Po skleslé politické moci Judové přijde *duchovní* moc potomka Judova — Mesiáše. Výklad tento nejlépe se srovnává s pozdějšími proroctvími a s evangeliem, dle nichž bude Mesiáš zasedati na trůn svého otce Davida a jehož vláda bude trvati věčně (2 Král 7, 13. 16; Is 9, 7; Lk 1, 32.). Nebude tedy Judovi v tomto smyslu vzato žezlo vůdce.

Juda vystupuje skutečně v dějinách podle tohoto proroctví. Při pochodu Israelitů pouští jeví sílu a neohroženost, a převaha jeho stoupá po zabrání Palestiny (Nm 2, 9; 10, 13. n.; Sdc 1, 2; 20, 18.). Jeho válečná moc byla zvláště počítána (1. Král 11, 8.). Davidem nastoupil Judovec na trůn celé říše, a když tato říše po smrti Salomounově se rozpůtila, dynastie Davidovců v jižní říši trvala a kmen Judův zaujímal prvenství až do babylonského zajetí. Z tohoto zajetí vrátili se Ju.lovci v tak velikém počtu proti ostatním kmenům, že právem *Judovci* nejen jménem (Judovci = Židé), nýbrž i krví představovali *celý národ israelitů*; a v různých tvarech politické závislosti přece jen udrželi jakousi míru politické moci a samosprávy *na území judském* proti ostatním kmenům jednak rozptýleným, jednak s Judovci takotka splynulým, ačkoliv osobně vládu vykonávali buď příslušníci kmene Levi (Machabejci) nebo cizinci (Hlodes, Římané). Přestalo to teprve roku 70. po Kristu, kdy stát Judovci zhubovaný a udržovaný zanikl trvale. I v dobách nejsmutnějších zůstal středem potomstva Jakobova *údel Judův*, jehož plodnost předpovídá Jakob vv. 11. a 12., které zní v hebr. takto:

(Juda) přivazuje na vinný kmen svého osla
a k révě ušlechtilé mládě své oslice.
Ve víně pere své roucho
a v hroznové krvi svůj šat.
Oči jeho jiskří vínem
a zuby jeho bělají se mlékem.

Sv. Jan Zlatoústý a jiní vidí v tomto verši též líčení bohatství, které přinese Mesiáš. V. 13. V hebr. místo „*sahaje až po Sidon*“: „*Bok jeho k Sidonu (směřuje)*“.

- 19 Gad ve zbroji bude rány zasazovati do předu
a (dobře) bude obrněn v týle.
- 20 Aserův chléb bude tučný,
pamlsky bude dodávat králům.
- 21 Neftali jest jelen svobodně se prohánějící
a vydává krásná slova.
- 22 Plodným odnožem jest Josef,
plodným odnožem a krásného vzezření;
jeho ratolesti se rozbíhají po zdi.
- 23 Dráždí ho, roztrpčují
a závidí mu lučištníci.
- 24 (Avšak) neochvějně trvá jeho luk,
pouta rukou i ramen jeho rozvázala
ruka Silného Jakobova;
odtud stal se pastýřem a skalou Israelovou.
- 25 Bůh otce tvého bude tvým pomocníkem,
a Všemohoucí bude ti žehnati
hojným požehnáním s nebe shora,
hojným požehnáním hlubin odpočívajících dole,
hojným požehnáním prsů i lůna.
- 26 (Toto) požehnání tvého otce bude větší,
než požehnání otců jeho,
dokud nevzejdou vzácné plody pravěkých pahorků.

V. 19. Dle Vulg. snad jest vysvětliti toto proroctví o zeměpisné poloze území Gadova. Gad jsa v zádech chráněn Jordánem a za ním bratrskými kmeny, může vpředu, t. j. na východě, s úspěchem podnikati válečné výpravy, maje týl krytý. — Hebr. však: „*Gadů napadají úupy lupičů, on však napadá jejich paty.*“

V. 22. Jasněji hebrej.:

Ovocný stromek jest Josef,
ovocný stromek u pramene,
jeho ratolesti přerůstají zeď.

Novější kritikové poukazujíce k Dt 33, 17., kdo se přirovnává Josef k býku, a upozorňujíce, že v celém tomto požehnání Jakobově se nepřirovnávají synové jeho k rostlinám, nýbrž ke zvířatům, znovuzřizují hebr. znění a překládají: „*Josef jest býkem u pramene* (kdo jest více pastvy než kolo jinde); *ve stopách jeho vystupují, aby na něho šli*“, čímž nabývají vítané spojky s následujícím.

V. 26. Pahorky pravěké = pahorky Palestiny. Požehnání, které tyto pahorky přinášeti budou potomstvu Josefovu (role, pastviska, stromy atd.), jsou obrazy šťastných dob mesiášských, podobně jako svrchu hojnost vína (v. 11. a 12.). Zapletal upravuje hebr. znění a překládá:

Požehnání odvčkých hor,
co mají nejvzácnějšího prastaré hory,
to přijď na hlavu Josefovou...

Tato Jakobova závěť (v. 2.—27.) je vznešená básně dokonalých tvarů. Není nutno mysliti, že by umírající stařec v *básni tak dokonalé* byl mluvil ke svým synům: proto mají mnozí za to, že Jakob pronesl toto proroctví *svými slovy*, a že později teprv bylo povolaným básníkem zpracováno v nynější tvar.

(Tato požehnání) sneste se na hlavu Josefovou,
na témě toho, jenž jest knížetem mezi bratry.

²⁷ Benjaminec jest dravým vlkem,
ráno pojídá z kořisti,
a (ještě) večer dělí se o to, co ulovil.

²⁸ Všech těchto dvanácte tvoří kmeny Izraelovy; toto mluvil
k nim jejich otec, žehnaje každému zvláštním požehnáním.

Jakobova smrt a pohřeb. (49, 29.—50, 13.)

²⁹ A rozkázal jim řka: Já budu přiřazen k mému lidu; pocho-
vejte mne u mých otců ve dvojité jeskyni, která jest na poli Hefana
Efrona ³⁰ proti Mambre v Kanaanu, kterou koupil s polem Abra-
ham od Hefana Efrona, aby byla dědičnou hrobkou (jeho). ³¹ Tam
ho pohřbili i Sára, jeho manželku, tam pohřben jest Isák se svou
manželkou Rebekou, tam leží též Lia.

³² Když skončil pořízení, jež oznámil synům, složil své nohy na
lůžko a zemřel; a přiřazen byl k svému lidu.

HLAVA 50. — ¹ Vida to Josef, padl na tvář otcovu pláče
a líbaje ho.

² A nařídil svým služebným lékařům, aby otce balsamovali.

³ Zatím co tito konali rozkazy, minulo čtyřicet dní; tak bylo totiž
obyčejem při balsamování mrtvol. Egypt pak ho oplakával sedmdě-
sáté dni.

⁴ Když minula doba smutku, pravil Josef dvořanům faraonovým:
Nalezl-li jsem milost ve vašich očích, rcete s důrazem faraonovi,
⁵ že mě otec zapřisáhl řka: Hle, umírám a pochováš mne v mém
vlastním hrobě, který jsem si v Kanaanu vykopal. Hodlám tedy
odebrat se nahoru a pohřbít otce svého, načež se vrátím. ⁶ Farao
mu pravil: Jdi a pohřbi otce svého, jak jsi přísahou vázán. ⁷ Když
se tedy vydal na cestu, šli s ním různí činníci faraonova dvora,
různí předáci Egypta, ⁸ dům Josefův s bratřími jeho kromě dětí, bravu
a skotu, který nechali v Gessenu. ⁹ Měl též v průvodě vozy a jezdce,
že jich byl nemalý zástup. ¹⁰ Když přišli k Humnu-Atadu, za
Jordánem, konali tam pohřební slavnost s velikými a pronikavými
truchlozpěvy celých sedm dní. ¹¹ Když to obyvatelé Kanaanu viděli,
pravili: Koná se tam veliká pohřební slavnost egyptská. Proto bylo
ono místo nazváno „Egyptský pohřeb“.

¹² Synové Jakobovi učinili tedy, jak jim byl (Jakob) rozkázal;
přenesše ho do Kanaanu, ¹³ pochovali ho ve dvojité jeskyni, kterou
byl koupil Abraham s polem, aby byla dědičnou hrobkou, od
Hefana Efrona naproti Mambre.

Josefova smrt. (50, 14.—25.)

¹⁴ Po otcově pohřbu vrátil se Josef s bratřími a s celým prů-
vodem do Egypta.

¹⁵ Poněvadž byl (Jakob) mrtev, báli se bratři a rozmlouvali ve-

spolek: Jen aby snad nepomněl krivdy, kterou utrpěl, a neodplatil nám vše, čeho jsme se dopustili! ¹⁶ I vzkázali mu: Tvůj otec, než umřel, uložil nám, ¹⁷ abychom ti jeho slovy řekli: „Prosím, zapomeň na zločin svých bratří, na lžích a na zlobu, které se proti tobě dopustili“; také my prosíme, abys služebníkům Boha svého otce nepravost tuto odpustil. Josef slyše to zaplakal. ¹⁸ Poté přišli bratři jeho sami k němu, poklonili se až k zemi a řekli: Budeme tvými nevolníky. ¹⁹ On jim odpověděl: Nebojte se; můžeme odpíratí vůli Boží? ²⁰ Měli jste se mnou zlé záměry, Bůh však to obrátil v dobré, aby mne povýšil — jak nyní vidíte — a zachránil četné národy. ²¹ Nebojte se; já budu živiti' vás i děti vaše. A těšil je, laskavě a vlídně k nim mluvě.

²² Tak bydlil v Egyptě s celým domem otce svého a žil sto deset let. Syny Efraimovy viděl až do třetího kolena. Také Machirovi, synu Manassovu, narodili se synové na kolenou Josefových.

²³ Po těchto událostech mluvil (Josef) ke svým bratřím: Po mé smrti Bůh vás navštíví a převede vás z této země do země, kterou přísězně slíbil Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi. ²⁴ Potom zapřisáhl je řka: Až vás Bůh navštíví, vezměte kosti mé s sebou z tohoto místa.

²⁵ I zemřel dokonav sto deset let života svého. Potom byl balsamován a uložen do rakve v Egyptě.

Hl. 50. V. ¹⁹. Místo: „*můžeme odporovati vůli Boží*“, hebr. „*Jsem já na místě Božím, Bohem?*“ t. j. já nejsem Bohem, nýbrž jemu poddán, a proto nemám zasahovati do jeho řízení, které přineslo nám tolik blaha.

V. ²³. Israelité přání Josefovo vyplnili. Ex 13, 19; Jos. 24, 32.

EXODUS

ČILI

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

Ú V O D

(1, 1.—7.)

HLAVA 1. — ¹ Jména synů Israelových, kteří vstoupili s Jakobem do Egypta — každý vešel se svojí rodinou — jsou tato: ² Ruben, Simeon, Levi, Juda, ³ Issachar, Zabulon, Benjamin, ⁴ Dan, Neftali, Gad a Aser.

⁵ Všech duší těch, kteří vzešli z krve Jakobovy bylo sedmdesáte; Josef byl v Egyptě (již dříve).

⁶ (Josef), všichni jeho bratři i celé ono pokolení zemřeli, ⁷ synové Israelovi (však) rostli a množili se jakoby rostli ze země, a rozmohli se tak velice, že jich byla plná země.

V Egyptě Israelité utiskováni. (1, 8.—22.)

⁸ Zatím povstal nový král nad Egyptem, který Josefa neznal; ⁹ ten pravil svému lidu: Hle, národ synů Israelových jest četný a silnější než jsme my. ¹⁰ Nuže, opatrně jej potlačujme, aby se (přilíš) nerozmnožil a — kdyby nastala válka proti nám — aby se snad nepřidal k našim nepřátelům, nepřemohl nás a nevyšel ze země. ¹¹ Ustanovil tedy nad nimi robotní dozorce, aby je utiskovali těžkými pracemi. Stavěli pak pro faraona zásobovací města Pitom a Ramesses. ¹² Čím více je však utiskovali, tím více se rozmnožovali a rostli. ¹³ I nenáviděli Egypťané synů Israelových, utiskovali je, posmívali se jim ¹⁴ a ztrpčovali jim život těžkým zpracováním hlíny a výrobou cihel, jakož i různými robotami, kterými byli přetěžováni na poli.

¹⁵ Tu dal král egyptský hebrejským porodním pomocnicím, z nichž jedna slula Sefora a druhá Fua, ¹⁶ rozkaz: Když budete pomáhati ženám hebrejským, chlapce při porodu usmrťte, dívku (však) zachovejte. ¹⁷ Pomocnice se však bály Boha a nečinily podle rozkazu krále egyptského, nýbrž nechávaly chlapce na živu. ¹⁸ Král je k sobě povolal a pravil jim: Co to činíte, že necháváte chlapce na živu? ¹⁹ Ony odpověděly: Ženy hebrejské nejsou jako egyptské; neboť ony samy umějí si pomoci a rodí dříve než k nim přijdenie.

²⁰ Bůh tedy dobře činil pomocnicím; lid pak rostl a velice zmohtnul. ²¹ Poněvadž se pomocnice Boha bály, dal jim četné potomstvo.

HL. 1. V. 8. Písmo svaté neuvádí výslovně jména krále, který počal Israelity pronásledovati, a podobně nejmenuje ani krále, za jehož panování Israelité z Egypta vyšli. Dosud nebylo možná zcela jistě určení jméno faraona, který Israelity utiskoval, ani jméno faraona, za něhož Israelité vyšli z Egypta (faraos exodu). Z různých domněnek lze brátí vážně pouze dvě. 1. Někteří myslí, že faraonem-utiskovatelem byl slavný příslušník XIX. dynastie (thébské), Ramses II., a jeho syn Merneptah že jest faraonem exodu. V novější době ujmá se více názor, že faraonem východu jest Amenofis II. (asi 1447—1415), a otec jeho Thutmosis III. (asi 1501—1447) že jest faraonem-utiskovatelem. Stav Palestiny, jaký se nám jeví v korespondenci palestinských vasalů s egyptskými králi ze XIV. století před Kristem (dopisy Amarnské), se srovnává se stavem, líčeným v knize Jos, méně však s poměry palestinskými za vlády Ramsa II. Někteří mají za to, že kmen „Chabiri“, do kterého si jmenování vasalové stčžují a proti jehož vpádům dovolávají se ochrany svých egyptských suzerenů, jsou Hebreové.

V. 18. Místo „nenáviděli“ hebr. „hrozili se“ Israelitů.

²² Tu rozkázal farao všemu lidu svému říka: Každého chlapce, který se narodí, vrzte do řeky; každou dívku (však) nechte na živu.

První doby života příštího vysvoboditele Israelova. (2, 1.—22.)

HLAVA 2. — ¹ Po těchto událostech muž (jeden) z rodu Levi šel a pojal manželku ze svého kmene. ² Ta počala a porodila syna; vidouc, že jest krásný, skrývala ho tři měsíce. ³ Když ho již nemohla dále skrývati, vzala ošitku ze sítí, vymazala ji klím a smolou, vložila do ní nemluvně a položila je do rákosí u břehu řeky. ⁴ Jeho sestra se postavila podál a pozorovala, co se bude dít. ⁵ Tu hle, dcera faraonova sestupovala, aby se v řece koupala; její průvodkyně kráčely podél řečiště. Když uzbřela ošitku v rákosí, poslala (pro ni) jednu ze svých služebnic; když ji přinesla, ⁶ otevřela ji a uzbřevši v ní chlapečka an pláče, byla jata soustrastí s ním a pravila: To jest (jedno) z dětí hebrejských. ⁷ Tu jí pravila sestra chlapcova: Přeješ si, abych šla a zavolala hebrejskou ženu, která by mohla dítě odchovat? ⁸ Odpověděla: Jdi. Dívka šla a zavolala svou matku. ⁹ Dcera faraonova jí pravila: Vezmi tohoto chlapečka a živ mi jej; já ti dám tvou mzdu. ¹⁰ Vzala tedy žena pachole a živila je; když dorostlo, odevzdala je dceři faraonově. Ta přijala je za syna a dala mu jméno Mojžíš říkouc: Vždyť jsem ho vytáhla z vody.

¹¹ Toho času, když Mojžíš vypěl, přišel ke svým bratrům a viděl jejich útrapy; viděl Egyptana, kterak tepe jednoho Hebrece, jeho to bratra. ¹² Tu ohlédnuv se na všechny strany a vida, že tu nikoho není, zabil Egyptana a ukryl jej v písku.

¹³ Druhého dne vyšel, uzbřel dva Hebreje, ani se mezi sebou vadí; i řekl tomu, který činil křivdu: Proč tepeš svého bližního?

¹⁴ On odpověděl: Kdo tě ustanovil nad námi knížetem a soudcem? Chceš mne zabít, jako jsi včera zabil Egyptana? I lekl se Mojžíš a pravil (si): Jak se ta věc prozradila?

¹⁵ Také farao uslyšel o té věci a usiloval o smrt Mojžíšovu.

Tu prchl před faraonem, a usadil se v zemi Madian u (jedné) studny. ¹⁶ Madianský kněz měl sedm dcer. Ty přišly navázat vody; naplnivše koryta, chtěly napájet stáda svého otce. ¹⁷ Přišli (však) pastýři a odehnali je. Tu Mojžíš povstal, ujal se dívek a napojil jejich ovce. ¹⁸ Když se vrátily k Raguelovi, svému otci, pravil jim: Proč přicházíte dříve než jindy? ¹⁹ Odpověděly: (Jakýs) Egyptan vysvobodil nás z moci pastýřů, nad to i vodu s námi vážil a napojil ovce. ²⁰ On se tázal: Kde jest? Proč jste člověka toho (tam) nechaly? Zavolejte ho, aby něco pojedl.

²¹ Mojžíš přísahal, že u něho zůstane. Obdržel též Seforu, jeho dceru, za manželku. ²² Ta mu porodila syna, kteréhož nazval Gersam říka: Stal jsem se vyhnancem v cizí zemi. Později porodila druhého, kterého nazval Eliezer. „Vždyť“ — pravil — „Bůh mého otce, můj to pomocník, vysvobodil mě z moci faraonovy.“

Mojžíš povolán od Boha. (2, 23.—4, 17.)

²³ Po dlouhé době král egyptský zemřel.

Synové Israelovi vzdychali a pro těžké práce křičeli; křik jejich V. 22. „Lid faraonův“ jsou Egyptané. — Řeka = Nil.

vystoupil od prací k Bohu. ²⁴ Uslyšel jejich lkání a rozpomněl se úmluvy, kterou byl učinil s Abrahamem, Isákem a Jakobem. ²⁵ Hospodin shlédl na syny Israelovy, neboť věděl o nich.

HLAVA 3. — ¹ Mojžíš pásal ovce Jetra, tchána svého, kněze madianského. Když (jednou) zahnal stádo hlouběji do pouště, přišel k Boží hoře Horebu. ² Tam se mu zjevil Hospodin v plameni ohně, (šlehajícího) z keře; a viděl, že keř hoří, avšak neshořuje. ³ Řekl (si) tedy Mojžíš: Půjdu a ohledám tento veliký zjev, proč keř neshořuje. ⁴ Hospodin však vida, že jde, aby ohledal zjev, volal na něho z keře řka: Mojžíši, Mojžíši! On odpověděl: Tu jsem. ⁵ Hospodin pravil: Nepřibližuj se sem; zuj obuv s nohou svých, neboť místo, na němž stojíš, jest půda svatá. ⁶ A pokračoval: Já jsem Bůh otce tvého, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův. Mojžíš zakryl svoji tvář, neboť neosmělil se na Boha pohlédnouti.

⁷ Hospodin mu pravil: Viděl jsem utrpení lidu mého v Egyptě a slyšel jsem jeho křik pro krutost dozorců nad pracemi; ⁸ ano, znám jeho bolest. Sestoupil jsem, abych ho vysvobodil z moci Egypťanův a vyvedl z té země do země krásné a prostranné, do země, která teče mlékem a medem, do sídel Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Ferezejských, Hevejských a Jebusejských. ⁹ Ano, křik synů Israelových přišel ke mně a viděl jsem jejich útrapy, kterými je Egypťané utlačují. ¹⁰ Pojď tedy, pošlu tě k faraonovi, abys vyvedl můj lid, syny Israelovy, z Egypta.

¹¹ Mojžíš pravil Bohu: Kdo jsem já, bych šel k faraonovi a vyvedl syny Israelovy z Egypta? ¹² Bůh mu řekl: Já budu s tebou; a znamením, že jsem tě poslal, bude ti toto: Až vyvedeš lid můj z Egypta, budeš Bohu na této hoře obětovati.

¹³ I pravil Mojžíš Bohu: Hle, já půjdu k synům Israelovým a řeknu jim: Bůh otců vašich posílá mě k vám. Budou-li se mně tázati: „Jaké jest jeho jméno?“ co jim odpovím? ¹⁴ Bůh řekl Moj-

Hl. 3. V. ¹. Horeb = Suchá hora, nemající vláhy ani rostlinstva (srv. naše „Lysá hora“). V Písmě se brzy pravi, že zákon byl dán Israelitům na hoře *Sinaji*, brzy na hoře *Horeb*; nejlépe jest považovati se sv. Jeronymem obě jména za souznačné názvy jedné a téže hory.

V. ². Oheň světelnou, hřející silou, které jest těžko odporovati, která však člověku bývá zdrojem požehnání, jest v Písmě velmi zhusta náznakem (symbolem) Boha, jeho osvčující, zahřívající blahodárné činnosti, velebnosti, duchovosti, všemohoucnosti. Srv. Ex 13, 21; 14, 24; 40. 35.—36; Dt 4, 24; 2 g6, 3; 3 Král 19, 12, Ez 1, 27; Is 10, 17. a j. Pohané viděli v ohni tak zářivý obraz božství, že mu vzdávali božskou počtu zaměňvše tvora za tvůrce; bible proti tomu nikdy nepřekročila mezi pouhého symbolického (náznácného) významu ohně. — Mniši kláštera sv. Kateřiny mají za to, že jejich bydlisté jest vystavěno na místě, na němž se Hospodin Mojžíšovi zjevil.

V. ¹². Jakože Bůh si přeje, aby svým časem Israelité na tomto místě konali bohoslužbu, a jako se toto přání jistojistě splní, tak jistě vyvede také Mojžíš lid z Egypta. Toto znamení sice mělo teprve v budoucnosti ukázati všemohoucnost a věrnost Boží a Mojžíše slíci v jeho těžkém povolání, až přijde s lidem k hoře Sinajské; slívalo však paprsky důvěry v Boha do srdce Mojžíšova již nyní.

V. ¹⁴. „Ten, který jest“ podle hebr. dosl. „Jsem“ se stanoviska Božího, se stanoviska lidského „Jest“ = hebr. *Jahve* neb *Jihve*. „Jahve“ znamená bytost, která v bytí trvá, byla, jest a bude. V nejbližší souvislosti klade se proti patriarchům, kteří sice byli, avšak umřevše, již nejsou. Bůh však, který s nimi svého času učinil smlouvu a slíbil jim Palestinu, tento Bůh dosud jest a s ním trvá v platnosti slib patriarchům daný. Odtud vyplývá, proč Israelité si jménem *Jahve* představovali Boha,

žíšovi: *Já jsem ten, který jsem.* Toto řekneš synům Israelovým: *Ten, který jest,* posílá mne k vám. ¹⁵ A dále mluvil Hospodin k Mojžíšovi: Toto řekneš synům Israelovým: Ten, který jest, Bůh vašich otců, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův, posílá mne k vám; to jest jméno mé na věky a to jest název můj pro všechna pokolení.

¹⁶ Jdi, shromáždí starší Israelovy a řci jim: Hospodin, Bůh otců vašich, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův, ukázal se mi a pravil: Ano, navštívil jsem vás a viděl jsem všechno, co se vám v Egyptě děje; ¹⁷ rozhodl jsem se, že vás vyvedu z utrpení egyptského do země Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Ferezejských, Hevejských, a Jebusejských, do země, která teče mlékem a medem. ¹⁸ Oni poslechnou tvého hlasu.

Pak vejdeš ty a starší Israelovi k egyptskému králi a řekneš mu: Hospodin, Bůh Hebreův, nás volá; vykonáme cestu tří dnů na poušť abychom obětovali Hospodinu, našemu Bohu. ¹⁹ Vím však, že vás král egyptský nepropustí, byste mohli jíti, leč silnou rukou (donucen). ²⁰ Vztáhnu proto svoji ruku a bítí budu Egypt všelijakými svými zázraky, které budu činiti mezi nimi; potom vás propustí. ²¹ A získám u Egyptanů přízeň tomuto lidu, takže nevyjdete prázdní, až budete vycházeti, ²² nýbrž každá žena vyžádá si od své sousedky a spolubydlící zlaté a stříbrné šperky, jakož i šaty, kteréž oblečete svým synům a dcerám a tak (jaksi) oloupíte Egypt.

HLAVA 4. — ¹ Mojžíš odpověděl: Neuvěří mi a neposlechnou mého hlasu, ale řeknou: Neukázal se ti Hospodin. ² Řekl mu tedy (Bůh): Co je to, co máš v ruce? Odpověděl: Hůl. ³ I řekl Hospodin: Hoď ji na zem. Když ji hodil, stal se z ní had, takže se dal Mojžíš na útěk. ⁴ Tu řekl Hospodin: Vztáhni ruku a chop se jeho ocasu. Vztáhl tedy ruku, chopil se ho a stala se z něho hůl. ⁵ „Aby věřili“ — pravil — „že se ti ukázal Hospodin, Bůh jejich otců, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův.“

⁶ A zase pravil Hospodin: Vlož ruku za řádra. Když ji pak

kteří s nimi uzavřel úmluvu, který se jim zjevuje tak, jako žádnému jinému národu. Trvání bytí Božího bylo zde též znázorněno trváním ohně, který jiný stráví látku zaniká, v něm však trvá stále. — Obsah myšlenkový jména Jahve = Jsoucí se postupem doby stále víc a více rozvíjeval. Jedině Bůh jest sám od sebe, nedostav svého bytí od nikoho jiného, kdežto všechny věci stvořené mají své bytí od Jsoucích. Solva najdeme jiné jméno Boha, které by vystihovalo podstatu jeho tak dokonale, jako jméno toto. Pozdější Židé vykládajíce Lv 24, 16. považovali to jméno za tak posvátné, že se ho neosmělili ani vysloviti, užívajíce místo něho vesměs Adónaj, t. j. Pán. Z nesprávného spojení souhlásek jména JHUII a samohlásek jména Adónaj vznikla nesprávná složenina Jehová. Vulgata překládá jméno Jahve (podobně jako již LXX) slovem „Dominus“ (= Pán) a důsledně i mv slovem „Hospodin“.

V. ¹⁹. „Silná ruka“ jsou egyptské rány, ke kterým bylo třeba silné, všemožnou ruky.

V. ²². Hospodin pohne srdcem Egyptanek, že jim k tomuto účelu své šperky darují. Israelité pak odejdou ne jako žebráci, nýbrž budou se podobati vítězům, kteří si odnášejí z války bohatou kořist. Kromě vnitřního působení Božího na mysl Egyptanek lze vysvětliti ochotu darovati šperky a šaty hrůzou, jaká pojala Egyptany vidoucí skutky Boha Jahve (rány egyptské), a přesvědčením, že usmíří tohoto velkého Boha, dají-li k jeho počtě své šaty a klenoty. Dary tyto možno považovati též za náhradu, které se dostalo Israelitům jednak za to, že zanechali v Egyptě množství svého nemovitého majetku, jednak za odměnu jejich dlouholetých prací pro veřejné blaho v Egyptě. Moudr. 10, 17. Srv. níže 11, 2; 12, 35.

za ěadra vložil a vyňal, byla malomocná jako sníh. ⁷ Tu pravil: Vlož zase ruku za ěadra. Když ji vložil a zase vyňal, byla podobná ostatnímu tělu. ⁸ „Jestliže ti neuvěří“ — pravil — „a neposlechnou-li hlasu prvního zázraku, uvěří hlasu zázraku druhého.“

⁹ Jestliže však neuvěří ani těmto dvěma znamením a neposlechnou-li hlasu tvého, naber vody z řeky a vylej ji na suchou zem a všechna (voda), kterou z řeky vezmeš, promění se v krev.“ ¹⁰ Mojžíš namítl: Prosím, Hospodine, jakživ jsem nebyl výmluvný; i od té doby, co mluvíš k svému služebníku, jest můj jazyk velmi neohebný a těžkopádný. ¹¹ Tu mu pravil Hospodin: Kdo stvořil ústa člověka? Nebo kdo učinil něměho a hluchého, vidoucího a slepého? Zdaž ne já? ¹² Jdi tedy a já budu v tvých ústech; budu tě poučovati, co ti bude mluvit.

¹³ On však řekl: Prosím, Hospodine, pošli si koho chceš. ¹⁴ Hospodin se na Mojžíše rozhněval a pravil: Vím, že Áron, tvůj bratr — Levita — jest výmluvný; hle, on vyjde ti vstříc a srdečně se bude radovati, až tě uztří. ¹⁵ Mluv k němu a vkládej slova má do jeho úst; já budu v ústech tvých i v ústech jeho a ukáži vám, co dlužno činiti. ¹⁶ On bude mluvit k lidu na místě tvém a bude tvým jazykem; ty však budeš mu zástupcem Božím.

¹⁷ Vezmi také do ruky tuto hůl, kterou budeš činiti zázraky.

Mojžíš vrací se do Egypta. (4, 18.—31.)

¹⁸ I vzdálil se Mojžíš, vrátil se k Jetrovi, svému tchánu, a pravil mu: Půjdu a vrátím se k svým bratrům do Egypta, abych viděl, jsou-li ještě živi. Jetro mu řekl: Jdi v pokoji.

¹⁹ Řekl tedy Hospodin Mojžíšovi v Madiansku: Jdi a vrať se do Egypta, neboť zemřeli všichni, kteří ti ukládali o život. ²⁰ Tu vzal Mojžíš svou ženu a své syny, posadil je na osla a vrátil se do Egypta nesa v ruce hůl Boží.

²¹ Když se (tak) vracel do Egypta, pravil mu Hospodin: Hleď, bys všechny zázraky, které jsem vložil do tvých rukou, učinil před faraonem; jáf nechám jeho srdce zatvrzovati se, že nebude chtít propustit lidu. ²² A řekneš mu: Toto praví Hospodin: Israel jest můj prvorozený syn. ²³ Já pravím tobě: Propust' mého syna, aby mi sloužil. Nebudeš-li ho chtít propustit, hle, já zabiji tvého prvorozence.

²⁴ Na cestě, na místě nočního odpočinku, vyšel proti němu Hospodin a chtěl ho zabít. ²⁵ Sefora vzala rychle velmi ostrý kámen, obřezala předkožku svého syna, dotkla se jeho nohou a pravila: Že-

Hl. 4. V. ¹⁵. Podle hebr. bude Hospodin s ústy Mojžíšovými a s ústy Aronovými. V. ¹⁶. „Zástupcem Božím.“ Dle hebr. bude Mojžíš Áronovi „Bohem“, t. j. mezi Mojžíšem a Áronem bude poměr Boha k proroku.

V. ¹⁷. Hůl jest v ruce Mojžíše; poslance Božího, žezlem, tedy znakem jeho moci; pokynutí holí bude rozkazem všemu zástupu patrnějším, než kdyby jej vyslovil pouhým slovem ne tak daleko slyšitelným.

V. ²⁰. Hůl sluje „Boží“, poněvadž podle 7, 20; 8, 1.—12.; 9, 23.; 10, 13. a jinde ji Mojžíš používá za nástroj zázraku.

V. ²⁵. Zenich = nadějný pramen potomstva.

nichem krví vykoupeným jsi mi. ²⁶ A nechal ho, když byla řekla: Že-
nichem krví obřizky vykoupeným jsi.

²⁷ Hospodin řekl také Áronovi: Jdi vstříc Mojžíšovi na poušť. Přišel mu (tedy) vstříc na horu Boží a políbil ho. ²⁸ Mojžíš vypravoval Áronovi všechna slova Hospodinova, kterými ho byl poslal a zázraky, které mu byl uložil.

²⁹ Potom šli spolu a shromáždili všechny starší synů Izraelových. ³⁰ Áron mluvil všechna slova, která byl pronesl Hospodin k Mojžíšovi; (Mojžíš) činil zázraky před lidem ³¹ a lid uvěřil. Když slyšel, že Hospodin navštívil syny Izraelovy a že shlédl na jejich útrapy, hluboce se klaněl.

První vyjednávání s faraonem. (5, 1.—6, 1.)

HLAVA 5. — ¹ Poté vešli Mojžíš a Áron k faraonovi a pravili: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Propust' můj lid, aby mi na poušti obětoval. ² On však odpověděl: Kdo jest Hospodin, abych musil poslechnouti jeho hlasu a propustit Israele? Hospodina neznám a Israele nepropustím. ³ Tu řekli: Bůh Hebreů nám uložil, bychom vykonali cestu tří dnů do pouště a obětovali Hospodinu, Bohu našemu, sice by nás stihl mor nebo meč. ⁴ Král egyptský jim řekl: Proč, Mojžíši a Árone, odvádíte lid od jeho prací? Jděte za svými břemeny! ⁵ Potom farao pravil: Lidu (toho) jest v zemi velmi mnoho; vidíte, že (ta) chátka vzrostla; čím více (vzroste), popřejete-li jim odpočinku od prací.

⁶ Rozkázal tedy toho dne dozorcům nad pracemi a dohlédačům lidu řka: ⁷ Budoucně nebudete dávatí lidu slámy k výrobě cihel jako dosud; ale ať jdou sami a nasbírají si ji. ⁸ Týž počet cihel, který dosud vyráběli, jim uložíte a ničeho neslevíte; nemají co dělati a proto volají: „Pojďme a obětujme Bohu našemu.“ ⁹ Ať jsou zatíženi pracemi a nechť je vykonávají, aby se nemohli zaměstnávatí lživými řečmi. ¹⁰ Vyšedše tedy dozorcové nad pracemi a dohlédači, pravili lidu: Takto nařizuje farao: Nebudu vám dávatí slámy; ¹¹ jděte (sami) a sbírejte, kde budete moci něco nalézt, a nic nebude z vaší práce sleveno. ¹² Tu se lid rozběhl po celém Egyptě, aby sbíral slámu. ¹³ Dozorci nad pracemi naléhali řkouce: Vykonávejte každodenně celý svůj úkol, jako jste dosud činivali, když vám dávali slámu. ¹⁴ Dozorci faraonovi bili též ty, kteří byli ustanoveni nad pracemi synů Izraelových, říkajíce: Proč jste včera a dnes nevyrobili plného počtu cihel jako dosud? ¹⁵ Dohlédači ustanoveni nad pracemi synů Izraelových přišli a volali k faraonovi: Proč tak jednáš proti svým služebníkům? ¹⁶ Slámy nám nedávají, avšak tolikéž cihel ukládají. Hle, my, služebníci tvoji, jsme mrskáni; nespravedlivě se vystupuje proti tvému lidu. ¹⁷ On pravil: Nemáte co dělati, zahálíte a proto ří-

V. ²⁶. Hospodin „nechal ho“, t. j. prvorozence Mojžíšova, neusmrtil ho. Slova „Ženichem...“ provázená pomazáním nohou krvácející předkožkou měla v zápětí, že nemoc a nebezpečí smrti pominulo. — Zdali zde či později Sefora s dětmi Mojžíše opustila, o tom se Písmo nezmiňuje. Stalo se tak asi, když se Sefora dověděla o pravém a plném účelu cesty manželovy, která byla i pro ni a pro rodinu spojena s velikými nebezpečími, a proto se raději vrátila k otci, jsouc ustrašena nemilou příhodou, která potkala na cestě jejího prvorozence. Mojžíš se stal tak svobodnějším a způsobilějším ke svému poslání.

káte: „Pojďme a obětujeme Hospodinu.“¹⁸ Jděte tedy a pracujte! Slámy vám dávati nebudou, budete však odváděti obvyklý počet cihel.

¹⁹ Dohlédači israelští viděli, že jsou v tísní, poněvadž se jim prikazovalo: „Nic nebude sleveno z denního počtu cihel.“²⁰ Když se tedy setkali s Mojžíšem a Áronem, kteří čekali, aby se s nimi setkali, až vyjdou od faraona, ²¹ pravili jim: Hospodin to viz a suď, že jste nás uvrhli v nemilost u faraona a jeho úředníkův, a že jste vtiskli mu do rukou meč, aby nás pobil. ²² Tu se Mojžíš opět obrátil k Hospodinu a pravil: Hospodine, proč necháváš tento lid (tolik) trpěti? Proč jsi mne poslal? ²³ Od té doby, co jsem vešel k faraonovi, bych mluvil tvým jménem, utiskuje tvůj lid (ještě více); a ty se ho neujímáš.

HLAVA 6. — ¹ Hospodin řekl Mojžíšovi: Nyní uvidíš, co učiním faraonovi; neboť vlivem silné ruky je propustí a pod vlivem ruky mocné je ze země i vyžene.

Druhé posláni Mojžíšovo. (6, 2.—7, 7.)

² Potom mluvil Hospodin k Mojžíšovi: Já jsem Hospodin; ³ já jsem se ukazoval Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi pod jménem „Bůh Všemohoucí“, avšak pod jménem svým „Hospodin“ jsem se jim neoznámil. ⁴ Učinil jsem s nimi úmluvu, že jim dám zemi Kanaan, zemi jejich putování, ve které byli cizinci. ⁵ Já jsem slyšel také lkání synů Israelových, že je Egyptané utlačují, a rozpomenul jsem se na svou úmluvu.

⁶ Rci proto synům Israelovým: Já jsem Hospodin; vyvedu vás z egyptské robotárny, vyprostím z otroctví a vysvobodím pozvednutou rukou, jakož i velikými tresty. ⁷ Přijmu vás za svůj lid a budu Bohem vašim; přesvědčíte se, že jsem já Hospodin Bohem vašim, který vás vyvede z egyptské robotárny a ⁸ uvede do země, kterou že dám Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, ruku svou jsem zvedl; tu vám dám v majetek, já Hospodin.

⁹ Mojžíš tedy vypravoval všechno synům Israelovým; oni však z malomyslnosti a pro tíži robot ho nedbali.

¹⁰ Tu mluvil Hospodin k Mojžíšovi řka: ¹¹ Jdi a rci faraonovi, králi egyptskému, ať syny Israelovy ze své země propustí. ¹² Mojžíš před Hospodinem odpověděl: Hle, synové Israelovi mne neposluouchají, jak mne tedy poslechne farao, zvláště když jsem člověk neobřezaných rtů?

¹³ Mluvil tedy Hospodin k Mojžíšovi a Áronovi a poslal je k synům Israelovým a k faraonovi, králi egyptskému, aby vyvedli Israelity z Egypta.

¹⁴ Toto jsou pohlaváři čeledi podle rodokmene jejich:

Synové Rubena, prvorozence Israelova: Henocho, Fallu, Hesron a Charmi. ¹⁵ To jsou rodové Rubenovi.

HL. 6. V. ¹. Silná ruka = mocná ruka = všemohoucnost Boží, která se ukáže v egyptských ranách.

V. ³. „Bůh Všemohoucí“ (hebr. El Šaddaj) — „Hospodin“ (hebr. Jahve), Srv. 3, 14.

V. ⁸. „Zvedl jsem svou ruku“ = přísahal jsem. Srv. Gn 15, 18. nn.

Synové Simeonovi: Jamuel, Jamin, Ahod, Jachin, Soar a Saul, syn ženy kanaanejské. To jsou rodové Simeonovi.

¹⁶ Jména synů Leviových podle jejich rodokmene jsou tato: Gerson, Kaat, a Merari. Let života Leviho bylo jedno sto třicet sedm.

¹⁷ Synové Gersonovi: Lobni a Semej podle rodů jejich.

¹⁸ Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel. Let života Kaatova bylo jedno sto třicet tři.

¹⁹ Synové Merariovi: Moholi a Musi.

To jsou rodové Leviovi podle jejich rodokmene.

²⁰ Amram pojal za manželku Jochabed, dceru otceva bratra; ta mu porodila Árona a Mojžíše. Let života Amramova bylo jedno sto třicet sedm.

²¹ Synové Isaarovi byli: Kore, Nefeg a Zechri.

²² Synové Ozielovi: Misael, Elisafan a Setri.

²³ Áron pojal za manželku Alžbětu, dceru Aminadabovu, sestru Nahasonovu; ta mu porodila Nadaba, Abiu, Eleazara a Itamara.

²⁴ Synové Koreovi: Aser, Elkana, a Abiasaf; to jsou rody Koreovců.

²⁵ Eleazar, syn Áronův, pojal za manželku jednu z dcer Futi-elových; ta mu porodila Fineesa.

To jsou pohlaváři Levitů podle jejich rodové posloupnosti.

²⁶ To jest ten Áron a Mojžíš, jimž přikázal Hospodin, aby vedli Israelity z Egypta v jejich oddílech. ²⁷ To jsou ti, kteří mluvili k faraonovi, králi egyptskému, aby směli vyvést syny Israelovy z Egypta, to jest ten Mojžíš a Áron.

²⁸ V době, kdy Hospodin mluvil v Egyptě k Mojžíšovi, ²⁹ mluvil k němu takto: Já jsem Hospodin; rei faraonovi, králi egyptskému, všechno, co já pravím tobě. ³⁰ Tu řekl Mojžíš před Hospodinem: Hle, jsem člověk neobřezaných rtů, jak mne farao poslechne?

HLAVA 7. — ¹ Hospodin pravil Mojžíšovi: Hle, já tě ustanovuji za faraonovo božství; Áron pak, bratr tvůj, bude tvým prorokem. ² Ty mu budeš vypravovati všechno, co ti přikazují; on pak mluviti bude k faraonovi, by propustil Israelity ze své země. ³ Já totiž nechám jeho srdce zatvrzovati se a učiním mnoho mých znamení a zázraků v Egyptě. ⁴ On vás nebude chtít poslouchnouti; já tedy vložím svou ruku na Egypt a vyvedu své voje, lid svůj, syny Israelovy, převelikými tresty z Egypta. ⁵ Pak, až vztáhnu svou ruku nad Egypt a vyvedu Israelity z nich, zvědi Egyptané, že já jsem Hospodin.

⁶ Učinil tedy Mojžíš a Áron, jak byl přikázal Hospodin; tak učinili.

⁷ Mojžíšovi bylo osmdesát let a Áronovi osmdesát tři, když mluvili k faraonovi.

V. ²⁰. V rodové řadě, jdoucí od Leviho po Mojžíše, vypočítávají se pouze tři kolena. Jest však jisto, že se tu podává pouze zkrácený důkaz, že bratři-osvoboditelé jsou potomky Leviovými, a že několik kolen (členů) prostředních jest vynecháno.

Hl. 7. V. ¹. *Skutky Boží*, divy a zázraky bude Mojžíš jménem Božím a na jeho místě konati a jimi nepovolnost královi trestati, takže bude ho farao považovati za vyšší, *božskou bytost*, bude se jí obávat a posleže ji poslechne. — Jako byli proroci tlumočníky myšlenek a vůle Boží, tak bude Áron tlumočníkem Mojžíšovým. Srv. 4, 16.

Zázraky a rány egyptské. (7, 8.—11, 10.)

⁸ Hospodin pravil k Mojžíšovi a Áronovi: ⁹ Když vám řekne faraó: „Ukažte zázračná znamení,“ řekneš Áronovi: „Vezmi hůl svou a hod ji před faraonem (na zem)“ — a obrátí se v hada. ¹⁰ Vešli tedy Mojžíš a Áron k faraonovi a učinili, jak Hospodin přikázal; Áron hodil hůl svou před faraonem a jeho služebníky (na zem), a stal se z ní had. ¹¹ Faraó však povolal mudrce a čaroděje, a ti učinili podobně egyptským zaklínáním a nějakými tajnými prostředky. ¹² Každý z nich vrhl svou hůl na zem, a stali se z nich hadi; hůl Áronova však pohltila hole jejich. ¹³ I zatvrdilo se srdce faraonovo a neuposlechl jich, jak byl Hospodin předpověděl.

¹⁴ Hospodin pravil Mojžíšovi: Srdce faraonovo jest zatvrzelé, nechce lidu propustit. ¹⁵ Jdi ráno k němu. Hle, vyjde k vodě; postavíš se proti němu na břehu řeky, vezmeš do ruky hůl, která byla obrácena v hada, ¹⁶ a řekneš mu: Hospodin, Bůh Hebreův, poslal mne k tobě se vzkazem: „Propust' můj lid, ať mi na poušti obětuje;“ ty jsi však dosud nechtl poslechnouti. ¹⁷ Toto tedy praví Hospodin: Po tom poznáš, že jsem já Hospodin: Hle, udeřím holí, kterou mám v ruce, do vody řeky, a obrátí se v krev. ¹⁸ Ryby, které jsou v řece, zahynou, vody budou zapáchaty a Egypťanům, pijícím z řeky vodu, bude zle.

¹⁹ Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Řci Áronovi: Vezmi svou hůl a vztáhni ruku nad vody egyptské, nad jejich řeky, průplavy, nad kaluže, tedy nad všechny vodní plochy, aby se obrátily v krev; a krev budiž v celém Egyptě jak v dřevěných, tak i v kamenných žlábech. ²⁰ Mojžíš a Áron učinili podle rozkazu Hospodinova; zvedl hůl a udeřil ji před faraonem a před jeho služebnictvem do vody řeky a ta se obrátila v krev. ²¹ Ryby, které byly v řece, pošly, a řeka zapáchala, takže Egypťané nemohli pít z řeky. A byla krev po všem Egyptě. ²² Čarodějové egyptští však učinili podobně svým zaklínáním. Proto se srdce faraonovo zatvrdilo a neposlechl jich — jak to byl Hospodin předpověděl; ²³ obrátil se a vrátiv se do svého domu, nevěnoval věci ani tentokráte valné pozornosti. ²⁴ Všichni Egypťané pak kopali kolem řeky, hledající pitné vody; neboť z řeky vody pít nemohli.

V. ¹¹. Židovská tradice zachovala jména dvou těchto mágů (čarodějů): Jannes a Mambres (srv. 2 Tim 3, 8.); snad to byli činovníci stojící v čele cechu čarodějů.

V. ¹². Zjev dokazuje převahu moci toho, jež zastupuje Mojžíš, nad bytostmi, které zastupují egyptští čarodějové. Podivem naplňující činy egyptských čarodějů svalí Otcové nevysvětovali pouhou lidskou dovedností, obratností anebo šalbou, ačkoliv podobné zjevy jim byly z denního života známy, nýbrž připisovali je bytosti vyšší a mocnější, než jest člověk, bytosti zlé; za našich dnů rovněž se bytosti té přisuzují některé zjevy spiritistické, kterých nelze vysvětliti ani podvodem, ani pouhými lidskými silami. Podobně vysvětovali, že tito čarodějové pronénili též vodu v krev a z Nilu vyvodili množství žab (níže v. 22.; 8, 7.). Sám Kristus praví (Mt 24, 24.), že lžikristové a lžiproroci budou činiti veliká znamení a zázraky. Dle 2 Thessal. 2, 9. bude antikrist činiti podobné skutky pomocí satanovou. Tyto napodobené „zázraky“ nezasluhují toho jména ve vlastním, přesném slova významu, poněvadž nepřesahují moci stvořených bytostí vůbec; služí zázraky jen v širším významu slova, pokud převyšují přirozené síly člověkovy.

V. ²⁰. n. „Krev“ berou sice někteří vykladatelé doslovně, možno však výrazem tím rozuměti též vodu nápadně červeně, krvavě zbarvenou. Srv. Joel 2, 31.

²⁵ Když minulo celých sedm dní od té doby, co Bůh ranou stihl řeku,

HLAVA 8. — ¹ pravil Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi a rci mu: Toto praví Hospodin: Propust' lid můj, ať mi obětuje. ² Nebudeš-li však chtít (jej) propustit, hle, já bítí budu všechny tvé končiny žabami. ³ Řeka bude chrliti žáby, které vystoupí a vniknou do tvého domu, do tvé ložnice, na tvé lůžko, do domu tvých služebníků, do tvého lidu, do tvých krbů a do tvých špižiren; ⁴ ano, na tebe, na tvůj lid a na všechny tvé služebníky polezou žáby.

⁵ Poté pravil Hospodin Mojžíšovi: Rci Áronovi: Vztáhni ruku nad řeku, nad průplavy a nad kaluže, a uveď na Egypt žáby. ⁶ Vztáhl tedy Áron ruku na egyptské vody; i vystoupily žáby a pokryly Egypt. ⁷ Učinil však i čarodějové svým zaklínáním podobně a uvedli žáby na Egypt.

⁸ Tu povolal farao Mojžíše a Árona a pravil jim: Proste Hospodina, aby odňal žáby ode mne a mého lidu; a propustím lid, aby obětoval Hospodinu. ⁹ Mojžíš pravil faraonovi: Urči mi, pro kdy mám vyprositi tobě, tvým služebníkům a tvému lidu, aby byly žáby zapuzeny od tebe, od tvého domu, od tvých služebníků i od tvého lidu tak, aby zůstaly jen v řece. ¹⁰ On odpověděl: (Pro) zítřek. Tu pravil: Učiním podle tvého slova, abys přesvědčil se, že není (nikdo) jako Hospodin, Bůh náš. ¹¹ Odejdou žáby od tebe, od tvého domu, od tvých služebníků i od lidu tvého a zůstanou jen v řece.

¹² Když vyšel Mojžíš a Áron od faraona, volal Mojžíš k Hospodinu. dovoláváje se přípovědi o žábách, kterou byl dal (Hospodinu) faraonovi. ¹³ Hospodin učinil podle prosby Mojžíšovy. I pošly žáby v domech, v nádvořích a v polích. ¹⁴ Snegli je na obrovské hromady. Země byla plna puchu.

¹⁵ Farao však vida, že nastala úleva, zatvrdil své srdce a neposlechl jich — jak (to) byl Hospodin předpověděl.

¹⁶ I pravil Hospodin Mojžíšovi: Mluv k Áronovi: Vztáhni svou hůl a udeř do prachu země; ať se stanou (z něho) komáři po celém Egyptě. ¹⁷ I učinil tak. Áron vztáhl ruku, ve které držel hůl, udeřil do prachu země, a objevili se komáři na lidech i na zvířatech; všecek prach země po celém Egyptě byl obrácen v komáry. ¹⁸ Čarodějové snažili se učiniti podobně svým zaklínáním, vyvoditi (totiž) komáry, nebyli však s to. — Byli tedy komáři jak na lidech, tak na zvířatech. — ¹⁹ Tu pravili čarodějové faraonovi: Prst Boží je toto. Srdce faraoново se však zatvrdilo, takže jich neposlechl — jak to byl Hospodin předpověděl.

²⁰ Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Vstaň na úsvitě, předstup před faraona — půjde totiž k vodě — a rci mu: Toto praví Hospodin: Propust' lid můj, aby mi obětoval. ²¹ Jestliže ho však nepropustíš,

III. 8. V. ⁷. Čarodějové mohli sice napodobiti Mojžíše rozmnožením žab, a tak pohromu jen zveličiti. Nemohli však rány odstraniti ani zmírniti, čímž se ukázalo, oč výše stojí nad nimi Mojžíš. Jak by mohli egyptští mágové usmrcovati žáby, když byly považovány za bytosti posvátné?

V. ⁹. Hebr. místo „urči mi“: „proslav se na mně“, Faraonovou slávou bylo, že právě v den, jaký sám určil, pohroma přestala, že sám Hospodin takofka poslechl krále v té věci. Mojžíš, který sám neurčuje dne, ustupuje králi, vzdává se jaksi ve prospěch krále přednosti určení dobu a z ní plynoucí slávy.

hle, já pošlu na tebe, na tvé služebníky, na tvůj lid i na tvé domy veliké roje much; a budou domy Egyptanův i půda, na které budou (státi), plny velikého množství much. ²² Zemi Gessen však, v níž jest můj lid, toho dne učiním zázrak, že tam mouchy nebudou, aby ses přesvědčil, že jsem já Hospodin prostřed země. ²³ Učiním rozdíl mezi lidem mým a lidem tvým. Zítra se stane toto zázračné znamení.

²⁴ Hospodin také tak učinil. Přišly velmi obtížné mouchy do domů faraona a jeho úředníkův, i do celého Egypta, takže byla země od těchto much zpustošena. ²⁵ Tu dal farao zavolat Mojžíše a Árona a pravil jim: Jděte a obětujte svému Bohu v této zemi. ²⁶ Mojžíš však pravil: Nemůže se tak státi; neboť budeme přinášeti Hospodinu, Bohu našemu, oběti, které jsou v očích Egyptanův ohavnostmi; jestliže usmrtíme před Egyptany to, co oni ctí, uházejí nás kamením. ²⁷ Vykonáme cestu tři dnů na poušť a (tam) budeme obětovati Hospodinu, Bohu našemu, jak nám přikázal. ²⁸ I řekl farao: Já vás propustím, byste mohli obětovati Hospodinu, Bohu svému, na poušti; dále však neodcházejte. Modlete se za mne. ²⁹ Tu pravil Mojžíš: Až od tebe odejdu, budu se modliti k Hospodinu, a zítra odejdou mouchy od faraona, od jeho úředníkův i od jeho lidu; avšak ať nás zase nezklameš tím, že lidu nepropustíš, by Hospodinu obětoval. ³⁰ Vyšel tedy Mojžíš od faraona a modlil se k Hospodinu. ³¹ On pak učinil podle jeho prosby a vzdálil mouchy od faraona, od jeho úředníkův i od jeho lidu, že nezůstala ani jedna.

³² Avšak srdce faraonovo se zatvrdilo, takže ani tentokrát lidu nepropustil.

HLAVA 9. — ¹ Tu řekl Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi a mluv k němu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreův: Propust lid můj, aby mi obětoval. ² Jestliže se ještě zdráháš a zdržuješ jej, ³ hle, ruka má (spočine) na tvém poli; tvé koně totiž, osly, velbloudy, býky i ovce stihne krutý mor. ⁴ A učiní Hospodin zázračný rozdíl mezi majetkem Israelitův a mezi vlastnictvím Egyptanů, takže nezhynou naprosto nic z toho, co patří synům Israelovým. ⁵ Hospodin ustanovil též čas, řka: Zítra učiní Hospodin tu věc v zemi.

⁶ Druhého dne tedy Hospodin tu věc učinil. Všecek dobytek Egyptanů posel, z dobytka Israelitů však nezahynulo zcela nic. ⁷ I poslal farao posly, aby věc tu vyšetřili, a (skutečně) z majetku Israelitů nic nezahynulo. Srdce faraonovo se však zatvrdilo, takže lidu nepropustil.

⁸ Tu pravil Hospodin Mojžíšovi a Áronovi: Vezměte plné hrsti popela z peci a Mojžíš ať jej sype před faraonem k nebi, ⁹ a necht se rozšíří v jemný prach po celém Egyptě, a na zvířatech i na lidech vzniknou po celém Egyptě vředy a naduřelé boule. ¹⁰ Nabrali tedy popela z peci, předstoupili před faraona a Mojžíš sypal jej k nebi. Tu vznikly vředy a naduřelé boule na lidech i na zvířatech. ¹¹ Čarodějové nemohli ani před Mojžíšem státi pro vředy; neboť byly na nich právě tak, jako na všech Egyptanech.

Hl. 9. V. ³. „Na poli,“ hebr. „na dobytku, který jest na poli“.

V. ⁶. Sv. Aug. se domnívá, že mor stihl jen dobytek, který se právě nalézal na poli, nikoli dobytek, který byl v ohradách (ve stájích).

¹² Hospodin však nechal srdce faraonovo zatvrditi se, takže jich neposlechl, jak to byl Hospodin Mojžíšovi předpověděl.

¹³ I řekl Hospodin Mojžíšovi: Ráno vstaň, předstup před faraona a řci mu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreů: Propust' lid můj, aby mi obětoval. ¹⁴ Neboť tentokráte pošlu všechny své rány na tvé srdce, na tvé úředníky i na tvůj lid, abys věděl, že není mně podobného na celé zemi. ¹⁵ Nyní sice (již) bych mohl vztáhnouti ruku a rauti morem tebe i lid tvůj a byl bys vyhlazen ze země; ¹⁶ zachovávám tě však proto, abych ukázal tobě svou moc a jméno mé aby bylo slaveno po vši zemi. ¹⁷ Ještě zdržuješ můj lid a zdráháš se ho propustit? ¹⁸ Hle, zítra v touž hodinu dštítí budu velmi velikým krupobitím, jakého v Egyptě nebylo od té doby, co trvá, až do dneška. ¹⁹ Proto již nyní dej shromážditi svůj dobytek a všechno, co máš na poli; neboť lidi i dobytek a všechno, co bude venku a nebude s poli (doma) shromážděno, zasáhne krupobití a pomře. ²⁰ Kdo se z úředníků faraonových bál slova Hospodinova, postaral se o to, aby jeho čeládka i dobytek se uchýlili domů; ²¹ kdo však nedbal slova Hospodinova, nechal své čeládky i dobytka na poli.

²² Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku svou k nebi, ať padají kroupy po celém Egyptě na lidi i na zvířata i na všechno polní rostlinstvo v Egyptě. ²³ Vztáhl tedy Mojžíš hůl k nebi a Hospodin seslal hromobití, krupobití a blesky padající na zemi; tak dštěl Hospodin krupobitím na Egypt. ²⁴ Kroupy smíšené s ohněm padaly a byly tak velké, jakých dříve nikdy nebylo v celém Egyptě viděti od té doby, co národ ten trvá. ²⁵ A potloukly kroupy v celém Egyptě všechno, co bylo na poli, od člověka až po zvíře; také všechny polní rostliny kroupy potloukly a zpřerážely všechno stromová (tá) krajina. ²⁶ Toliko v zemi Gessen, kde byli synové Israelovi, kroupy nepadaly.

²⁷ Tu poslal farao pro Mojžíše a Árona a řekl jim: Zhřešil jsem i tentokráte; Hospodin jest spravedlivý, já však a můj národ jsme bezbožní. ²⁸ Modlete se k Hospodinu, aby přestaly Boží hromy a krupobití; pak vás propustím a nebude vám zde déle zůstávati. ²⁹ Mojžíš řekl: Až vyjdu z města, vztáhnou dlaně své k Hospodinu a přestanou hromy aniž bude krupobití, abys věděl, že země jest majetek Hospodinův; ³⁰ vím však, že ani ty ani tvoji úředníci se ještě Hospodina Boha báti nebudete.

³¹ Len a ječmen byl potlučen, poněvadž ječmen nebyl vymetaný a len již vyháněl paličky; ³² pšenice však a špalda nebyly potlučeny, poněvadž jsou pozdnější.

³³ Vyšel tedy Mojžíš od faraona z města, vztáhl ruce k Hospodinu a přestalo hromobití a krupobití a nekapal již déšť na zemi.

³⁴ Farao však vida, že přestal déšť, krupobití a hromobití, zhřešil zase; ³⁵ neboť srdce jeho i úředníků jeho se zatvrdilo, a to velice, takže nepropustil synů Israelových — jak (to) byl Hospodin skrze Mojžíše předpověděl.

HLAVA 10. — ¹ Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi; neboť já jsem nechal srdce jeho i úředníků jeho zatvrditi se, abych

K v. 16. srv. Řím 9, 17.

V. 27. Hebr. „Tentokráte jsem chybil; Jahve jest v právu, já však a můj lid nejsme v právu.“

učinil na něm tato má znamení, ² abys vypravoval před svými syny i vnuky, kolikrát jsem bil Egypťany a zázračná znamení na nich činil; abyste věděli, že jsem já Hospodin. ³ Vešli tedy Mojžíš a Aron k faraonovi a řekli mu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreů: Jak dlouho budeš se zdráhati poddati se mně? Propust lid můj, aby mi obětoval. ⁴ Jestliže však odpíráš a nechceš ho propustit, hle, já uvedu zítra do tvé říše kobylinky. ⁵ Ty zakryjí povrch země, takže nic nebude viděti, pohltí, co zbylo po krupobití, zhlodají všechny stromy, které na poli pučí, ⁶ a naplní domy tvé, tvých služebníků a všech Egypťanů v množství, jakého neviděli otcové a dědové tvoji od té doby, co se narodili, až do dneška.

A obrátiv se odešel od faraona. ⁷ Tu řekli úředníci faraonovi: Jak dlouho budeme trpěti tento úraz? Propust ty lidi, ať obětují Hospodinu, Bohu svému. Nevidíš, že Egypt hyne? ⁸ I zavolali zase Mojžíše a Arona k faraonovi, který jim řekl: Jděte, oběťujte Hospodinu, Bohu svému. Kterí půjdou? ⁹ Mojžíš pravil: Půjdeme se svými dětmi i starci, se syny i dcerami, s bravem i skotem, neboť jest slavnost Hospodina, Boha našeho. ¹⁰ Farao odpověděl: Tak buď Hospodin s vámi, jako já propustím vás i děti vaše; kdo by mohl pochybovati, že máte zlé záměry? ¹¹ Tak se nestane! Jděte toliko muži a oběťujte Hospodinu; neb za to jste sami prosili. A hned je od faraona vyhnali.

¹² Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku nad Egypt po kobylnkách, aby naň přišly a strávily všechny rostliny, které zůstaly po krupobití. ¹³ Vztáhl tedy Mojžíš hůl nad Egypt, a Hospodin celý ten den i noc dal vanouti žhoucímu větru; když pak nastalo jitro, žhoucí vítr přinesl kobylinky. ¹⁴ Přišly do celého Egypta a usadily se ve všech končinách jeho v nesčíslném množství, v jakém nikdy předtím nebyly a nikdy potomi nebudou. ¹⁵ Přikryly všecek povrch země a všecko zničily. Zhltaly všecku zeleň a cokoliv bylo na stromech ovoce, které po krupobití zůstalo; a nezbylo docela nic zeleného v celém Egyptě ani na stromech ani na ostatním rostlinstvu. ¹⁶ Proto dal farao spěšně zavolati Mojžíše a Arona a řekl jim: Zhřešil jsem proti Hospodinu, Bohu vašemu, i proti vám. ¹⁷ Nyní však — odpusťte mi hřích ještě tentokrát a prostě Hospodina, Boha vašeho, aby odňal ode mne tuto smrtící ránu.

¹⁸ Mojžíš tedy vyšel od faraona, modlil se k Hospodinu. ¹⁹ Ten dal vanouti velmi prudkému západnímu větru, který kobylinky zachvátil a vrhl je do Rudého moře, že nezůstalo ani jediné po všech končinách Egypta.

²⁰ Srdce faraonovo však nechal Hospodin zatvrditi se, takže nepropustil synů Israelových.

²¹ I pravil Hospodin k Mojžíšovi: Vztáhni ruku svou k nebi a tmy budou v Egyptě tak husté, že budou moci býti makány. ²² Vztáhl tedy Mojžíš ruku k nebi a po všem Egyptě nastaly trojdenní hrozné tmy. ²³ Nikdo neviděl druhého a nehnul se s místa, na kterém byl; kdekoli však sídlili synové Israelovi, bylo světlo.

III. 10. V. 2. Místo „bil“ v hebr. význačně „kolikrát jsem jim zahrál“.

V. 12. „Vztáhni ruku po kobylnkách“ jakoby je tak měl přitáhnouti. — Srv. 2 104, 34.

²⁴ Tu dal faraó povolati Mojžíše a Árona a řekl jim: Jděte, oběťte Hospodinu: jen brav a skot váš ať (tu) zůstane; děti vaše ať jdou s vámi! ²⁵ Mojžíš řekl: Musíš nám dáti též oběti a celopaly, abychom měli co obětovati Hospodinu, Bohu našemu. ²⁶ Všecka stáda půjdou s námi, ani kopyta z nich zde nezůstane, — potřebujeme jich k službě Hospodinovi, Bohu našemu, neboť nevíme, co by mělo býti obětováno, dokud na to místo nepřijdeme. ²⁷ Hospodin však nechal srdce faraonovo zatvrditi se, takže jich nepropustil. ²⁸ I řekl faraó Mojžíšovi: Vzdal se ode mne a varuj se předstoupiti zase před mou tvář; kteréhokoliv dne se mi ukážeš, budeš synem smrti. Mojžíš odpověděl: ²⁹ Staniz se, jak jsi pravil; nepředstoupím před tebe.

HLAVA 11. — ¹ Potom řekl Hospodin k Mojžíšovi: Jestě jednou ranou stihnu faraona a Egypt, a pak vás propustí, ba nutit vás bude, byste vyšli. ² Rci tedy všemu lidu, ať si vyžádá muž od svého přítele a žena od své sousedky stříbrné a zlaté věci. ³ Hospodin totiž vzbudí přízeň svému lidu u Egyptanův. Také Mojžíš byl muž v Egyptě velice vážený jak u faraonových úředníků, tak u všeho lidu.

⁴ Poté řekl (Mojžíš faraonovi): Toto praví Hospodin: O půlnoci půjdu Egyptem, ⁵ i pomře všecko prvorozené v Egyptě od prvorozence faraonova, který má zasednouti na jeho trůně, až do prvorozence otrokyně, která jest u žernovu, jakož i všechna prvorozená zvířata. ⁶ Bude pak veliký křik po všem Egyptě, jakého ani dříve nebylo, aniž (kdy) potom bude. ⁷ U žádného ze synů Israelových však (ani) pes nehlesne ani proti člověku, ani proti zvířeti, abyste věděli, jak zázračný rozdíl činí Hospodin mezi Egyptany a Israelity. ⁸ Pak přijdou všichni tito služebníci tvoji ke mně a budou se mně klaněti: řkouce: Vyjdi ty i všecek lid, který je ti podřízen. Potom vyjdeme. ⁹ I odešel od faraona velmi jsa rozhněván.

Hospodin tedy byl říkal Mojžíšovi: Faraó vás neposlechne, aby se stalo v Egyptě mnoho zázračných znamení.

¹⁰ Tak činil Mojžíš a Áron před faraonem všechny zázraky, které tuto jsou popsány, Hospodin však nechával srdce faraonovo se zatvrzovati, takže nepropustil synů Israelových ze své země.

Velikonoční beránek a východ z Egypta. (12, 1.—13, 16.)

HLAVA 12. — ¹ Hospodin pravil též v Egyptě Mojžíšovi a Aronovi: ² Tento měsíc bude vám počátkem měsíců; bude prvním mezi měsíci roku. ³ Mluvte k celému shromáždění synů Israelových a rcete jim: Desátého dne tohoto měsíce vezmi každý pro svou rodinu, pro svůj dům beránka. ⁴ Je-li však počet (rodiny) menší, než kolik

V. ¹⁰. Jisto jest, že spisovatel Exodu byl přesvědčen, že vypravuje *pravé zázraky*. Neboť 1. rány byly Mojžíšem předpověděny, přivoleny a odstraněny způsobem, který přesahuje naprosto přirozené síly. 2. Egypťští čarodějové již při třetí ráně vynázejí: Prst Boží je to (Ex 8, 19.). 3. Krajina Gessen, kde sídlili Israelité, byla aspoň ze čtvrté a následujících ran vyháta. 4. Tiha ran, jmenovitě deváté a desáté (viz níže), se liší tak, že převyšuje podobné pohromy, které tu a tam Egypt stihají. V otázce, jakého druhu byly tyto zázraky, dlužno uznati, že stojí na třetím, nejnižším stupni, že jsou to jen *mimopřirozené zázraky způsobové*, t. j. převyšují síly přírodní jen co do způsobu, do okolností, za kterých byly vykonány, při tom však navazují více méně na přirozené síly a zjevy.

Hl. 12. V. ³. Podle hebr. místo *beránka* možno vzíti i *kozelce*. Srv. v. 5.

by stačilo snísti beránka, budiž přihráno z nejbližšího sousedství tolik osob, kolik by stačilo ho snísti. ⁵ Budiž pak beránek (ten) bez chyby, samec, roček; podle téhož řádu smíte vzítí též kozelce. ⁶ Budete ho chovati až do čtrnáctého dne tohoto měsíce, načež večer ho bude celé shromáždění synův Israelových obětovati. ⁷ Ať vezmou z jeho krve a pomazou jí obě veřeje a horní podvoje domů, ve kterých ho budou požívat. ⁸ Ať jedí uoci té maso pečené na ohni a nekvašené chleby s polními saláty. ⁹ Nesmíte jísti z něho nic syrového, ani ve vodě vařeného, nýbrž jen to, co jest na ohni upečeno; také hlavu s nožkami a droby sníte. ¹⁰ Nic nesmí z něho zůstati do rána; kdyby něco zbylo, zničíte (to) ohněm. ¹¹ Budete pak jísti jej takto: Majíce bedra opásána, obuv na nohou a hole v rukou, budete jísti rychle, jeť fasa (to jest přejítí) Hospodinovo. ¹² Přejdu totiž oné noci Egyptem a usmrtím všechno prvorozené od lidí až do zvířat a nade všemi bohy egyptskýmiž vykonám soud já Hospodin. ¹³ (Ona) krev bude na domech, v nichž budete, znamením ve váš prospěch; když uzmím krev, přejdu vás a nebude mezi vámi (řádití) zhoubná rána, když bítí budu Egypt.

¹⁴ Den tento bude vám dnem památným: bude vám svátkem na věky, který slaviti budete ve (všech) svých pokoleních. ¹⁵ Sedm dní budete jísti přesné chleby; (již) prvního dne nesmí býti kvasu ve vašich domech; duše, která by jedla něco kvašeného od prvního dne až do dne sedmého, budiž z Israele vyhlazena. ¹⁶ Den první bude svatý a slavný, den sedmý pak budiž s toutéž slavností ctěn; nebudete o nich konati žádné práce kromě toho, čeho třeba jest k jídlu. ¹⁷ Zachovávejte tedy (zákon) o přesných chlebech; neboť toho právě dne jsem vyvedl vaše zástupy z Egypta; zachovávejte den ten ve (svých) pokoleních, poněvadž jest ustanoven na věky. ¹⁸ Prvního měsíce, čtrnáctého dne tohoto měsíce, večer, budete jísti přesné chleby (a to) až do večera dvacátého prvního dne téhož měsíce. ¹⁹ Sedm dní nesmí býti nalezeno kvasu v přibytích vašich; duše toho, kdo by jedl něco kvašeného, budiž z obce Israelitů vyhlazena, ať jest to cizinec, nebo domorodec. ²⁰ Nic kvašeného nebudete jísti, ve všech svých přibytích budete jísti chleby přesné.

²¹ Tu povolal Mojžiš všech starších synův Israelových a řekl jim: Jděte, vezměte zvířata pro své rodiny a přineste oběť fasy. ²² Omočte svazeček yzopu v krvi, která jest na prahu, a pomazte jí horní podvoje, jakož i obě veřeje; žádný z vás nevycházej ze dveří domu svého až do rána. ²³ Neboť Hospodin bude přecházeti a bítí Egyptany; když však uzmí krev na horním podvoji a na obou veřejích, přejde dveře domu a nedovolí zhoubci vjíti do domů vašich a škoditi. ²⁴ Zachovávej toto nařízení, poněvadž je to zákon (daný) tobě i sy-

V. 6. „Večer“ podle hebr.: „mezi dvěma večery“, tedy v době, kdy byla (později) přinášena každodenní večerní zápalná oběť. (Ex 29, 39. 41.)

V. 8. Jde tu o noc ze 14. na 15. den měsíce nisanu (abibu).

V. 15. „Vyhlazena z Israele“ — ne usmrcena, nýbrž vyloučena z obce israel-ské. Srv. Gn 17, 14.

V. 16. Podle hebr. jest oba tyto dny slaviti posvátným slavnostním shromážděním, t. j. obce israelská má se sejti k veřejné společné bohoslužbě.

V. 22. Má se většinou nyní za to, že tento biblický yzop jest bratr naší *majonárky* neb *dobromysli*, snad *Origanum Maru L.* (Pyskaté.) Svazeček, kytička yzopu bývala asi místo našeho kropáče. „Na prahu“ podle hebr. „z krve“, která je v *misce* — Srv. Žid 11, 28.

nům tvým až na věky. ²⁵ Až vejдете do země, kterou vám Hospodin podle slibu dá, budete zachovávat tyto posvátné obyčeje. ²⁶ Když se vás budou synové vaši tázati: „Jaká je to bohoslužba,“ ²⁷ řeknete jim: Je to oběť přejítí pro Hospodina, který přešel domy synů Israelových v Egyptě, když bil Egyptfany a ušetřil domů našich.

Tu se lid sklonil a klaněl se.

²⁸ Synové Israelovi šli a učinili, jak byl Hospodin Mojžíšovi a Áronovi přikázal.

²⁹ O půl noci pak pobil Hospodin všechno prvorozené v Egyptě od prvorozence faraonova, jenž měl po něm seděti na trůně, až do prvorozence zajaté ženy, která byla v žaláři, jakož i všechna prvorozená zvířata. ³⁰ Faraó i všichni jeho úředníci a všichni Egyptané vstali v noci. A vzešel veliký křik v Egyptě, neboť nebylo domu, v němž by neležel mrtvý. ³¹ Povolav pak faraó Mojžíše a Árona (ještě) v noci pravil: Vstaňte a vyjděte z mého národa, vy i synové Israelovi; jděte, oběťujte Hospodinu, jak pravíte. ³² Vezměte brav svůj i skot, jak jste žádali, a odcházejíce mi požehnejte. ³³ Také Egyptané naléhali na lid, aby rychle vyšel ze země, řkouce: Všichni pomřeme. ³⁴ Vzal tedy lid právě zadělané těsto, ještě než bylo zkysalo, a zavázav je do plášťů, vložil na ramena.

³⁵ Jednajíce též podle rozkazu Mojžíšova synové Israelovi žádali od Egyptanů stříbrných a zlatých věcí a velice mnoho šatů. ³⁶ Hospodin získal u Egyptanů lidu přízeň, že se dali uprositi; tak obrali Egyptfany.

³⁷ Táhli pak synové Israelovi z Ramesse do Sokotu.

Asi šestkrát sto tisíc pěších mužů kromě dětí; ³⁸ také veliké množství všeliké čeládky s nimi stoupalo, brav i skot, veliké množství všelijakých zvířat.

³⁹ Z čerstvě zadělaného těsta, které byli předtím z Egypta vzali, napekli přesných podpopelných chlebů; neboť nemohlo zkysnouti, poněvadž Egyptané na ně naléhali, aby vyšli, a nedovolili jim otálet; neměli kdy připravit pokrmy.

⁴⁰ Doba, co sídlili synové Israelovi v Egyptě, byla čtyři sta třicet let; ⁴¹ když minula, právě toho dne vyšli všichni zástupové Hospodinovi z Egypta.

⁴² Tato noc je svatá noc Hospodinova; poněvadž v ní vyvedl je z Egypta, mají ji slaviti všichni synové Israelovi ve (všech) svých pokoleních.

⁴³ Hospodin řekl Mojžíšovi a Áronovi: Bohoslužba faze je tato: Žádný cizozemec nesmí z něho jísti. ⁴⁴ Každý však koupený otrok bude obřezán a tak smí z něho jísti. ⁴⁵ Cizinec a najatý dělník nesmí z něho jísti. ⁴⁶ V jednom domě bude sněden, nic nesmíte vynésti ven z jeho masa a nezlámete jeho kosti. ⁴⁷ Celá obec synů Israelových tak učin.

⁴⁸ Kdyby chtěl některý cizinec přejíti do obce vaší a slaviti faze Hospodinovu, budiž dříve se všemi svými mužskými příslušníky obřezán, načež smí řádně slavnost konati a bude jako domorodec; nebyl-li někdo obřezán, nesmí z něho jísti. ⁴⁹ Týž zákon budiž pro domorodce i pro cizince, který dlí mezi vámi. ⁵⁰ I učinili všichni synové Israelovi tak, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi a Áronovi.

⁵¹ Téhož dne tedy vyvedl Hospodin syny Israelovy v jejich zástupech z Egypta.

HLAVA 13. — ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi řka: ² Zasně mi mezi syny Israelovými všechno prvorozené, jež otvírá mateřské lůno, jak lidi, tak zvířata; neboť mé je to všechno.

³ I řekl Mojžíš k lidu: Pamatujte na tento den, kterého jsme vyšli z Egypta, té robotárny — neboť rukou silnou vyvedl vás Hospodin z tohoto místa — a nejezte (toho dne) kvašeného chleba.

⁴ Vycházíte dnes, v měsíci nového obilí.

⁵ Až tě uvede Hospodin do země Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Hevejských a Jebusejských, do země tekoucí medem a mlékem, kterou ti dáti přísahou slíbil tvým otcům, až budeš slaviti tohoto měsíce tento bohoslužebný obyčej: ⁶ sedm dní budeš jísti přesné chleby, dne sedmého pak bude svátek Hospodinův. ⁷ Budete jísti přesné chleby sedm dní; nic kvašeného nesmí býti u tebe shledáno v celém tvém území. ⁸ Toho dne budeš vypravovati synu svému a řekneš: To se děje pro to, co mi Hospodin učinil, když jsem vycházel z Egypta. ⁹ Budiž ti to jako znamení na tvé ruce a jako památka nad tvýma očima, aby byl zákon Hospodinův stále ve tvých ústech; neboť rukou silnou vyvedl tě Hospodin z Egypta. ¹⁰ Tento bohoslužebný obyčej budeš zachovávat i ustanovený čas každoročně.

¹¹ Když tě uvede Hospodin do země Kanaanských a dá ti ji, jak přísáhl tobě a tvým otcům, ¹² když oddělíš pro Hospodina všechno, co otvírá mateřský život, co bude prvorozené mezi tvými zvířaty, cokoliv budeš mít mužského rodu, zasvětiš Hospodinu; ¹³ za prvorozeného osla dáš ovci; nedáš-li, zabiješ ho; každého lidského prvorozence synů Israelových však vykoupíš penězi, ¹⁴ a když se tě bude v budoucnosti syn tvůj ptáti: „Co je to?“ odpovíš mu: Rukou silnou vyvedl nás Hospodin z Egypta, z té robotárny. ¹⁵ Neboť když se byl farao zatvrdil a nechtěl nás propustit, Hospodin pobil v Egyptě všechny prvorozence od prvorozenců lidských až do prvorozených zvířat; proto obětuji Hospodinu všechny samce, kteří otvírají mateřský život, a všechny prvorozence svých synů vykupuji. ¹⁶ Budiž to tedy jako znamení na tvé ruce a jako předmět, který visí mezi tvýma očima na památku, že nás Hospodin rukou silnou vyvedl z Egypta.

Pochod Israelitů do Etamu. (13, 17.—22.)

¹⁷ Když tedy farao lid propustil, nevedl ho Bůh po cestě vedoucí

V. ⁵¹. Velikonoční beránek jest z nejkrásnějších předobrazů (typů) Vykupitele. Také Kristus neposkvrněný, nejvyšší dokonalý, byl na kříži obětován v nejlépejší věku, kost nebyla mu zlomena, krev jeho zachránila lidstvo a život věčný. V Eucharistii dostává se lidu křesťanskému dosud nepřetržitě obětní hostiny, při které požívá těla Beránka Božího a pije jeho krev, jež ho chrání od smrti a vlívá mu plnost života duchovního (1. Kor. 5, 7.; 1. Petr 1, 19.; Jan 1, 29.; 19. 36.; Žid 2, 14. n.). — Kvas považován jest v Písmě za náznak hříchu, chléb nekvašený naproti tomu za obraz mravní čistoty 1. Kor. 5, 7. n.

III. 13. V. ¹⁶. Po návratu ze zajetí babylonského Židé dávali si psíti na kožené listy úryvky této hlavy vv. 1.—10. neb vv. 11.—16. (též Dt 6, 4.—9.; 11, 13.—21.), vkládali je do kožených váčků, které si přivazovali na čelo a na levé ramě. Poněvadž tak činili jmenovitě před modlitbou, ačkoliv podle jejich názorů měli je nositi nepřetržitě, nazývali je „tefilin“ = „modlidla“. V N. z. slují „chránidla“, φυλακτήρια (Mt 23, 5.).

do země Filištanů, která jest blízka, — myslil totiž, že by se mohl lid mrzeti, kdyby viděl, že proti němu povstávají války, a že by se mohl vrátiti do Egypta — ¹⁸ nýbrž vedl jej pouští, oklikou, po cestě, která jde podél Rudého moře. Synové Israelovi, když vystoupili z Egypta, byli ozbrojeni.

¹⁹ Mojžíš vzal též s sebou Josefovy kosti, poněvadž Josef byl zavázal syny Israelovy přísahou říka: Bůh vás navštíví; pak vyneslo kosti mé odtud s sebou.

²⁰ Vyšedše tedy ze Sokotu, postavili stany v Etamu na kraji pouště.

²¹ Hospodin kráčel před nimi, aby jim ukazoval cestu za dno v sloupu oblakovém a v noci ve sloupu ohnivém, aby byl (tak) vůdcem cesty ve dne v noci. ²² Nikdy se od lidu nevzdálil oblakový sloup ve dne, aniž sloup ohnivý v noci.

Přechod Rudým mořem. (14, 1.—15, 21.)

HLAVA 14. — ¹ Hospodin pravil Mojžíšovi: ² Mluv k synům Israelovým, ať se obrátí a položí se táborem před Fihahirotem, který leží mezi Magdalem a mořem naproti Bělsefonu; naproti němu položí se táborem nad mořem. ³ Faraó řekne o synech Israelových: Jsou sevření v krajině, poušť je uzavírá. ⁴ A nechám srdce jeho se zatvrditi, takže vás bude honiti; ukáži pak na faraonovi a na všem jeho vojsku svoji slávu a Egyptané zvědí, že jsem já Hospodin. I učinili tak.

⁵ Když bylo králi egyptskému zvěstováno, že lid uprchl, obrátilo se srdce faraona a jeho úředníků proti lidu a řekli: Co nám to napadlo, že jsme propustili Israele, by nám nemusil (již) sloužiti? ⁶ Dal tedy zapřáhnouti do svého vozu a všecek lid svůj vzal s sebou. ⁷ A vzal šest set vybraných vozův a jiné vozy, co jich v Egyptě bylo, jakož i výkvět všeho vojska.

⁸ Nechal tedy Hospodin srdce faraona, krále egyptského, zatvrditi se, takže se hnul za syny Israelovými, ačkoliv byli vytáhli mocí Nejvyššího. ⁹ Když se tak Egyptané hnali po stopách odtáhnoucích, dohonili je v táboře nad mořem; všichni jezdci i vozy faraonovy a všechno vojsko přibýlo do Fihahirotu proti Bělsefonu. ¹⁰ Když se faraó blížil, synové Israelovi pozdvihše oči, uztřeli Egyptany za sebou; i báli se velmi, volali k Hospodinu ¹¹ a řekli Mojžíšovi: Snad nebylo hrobu v Egyptě, proto jsi nás vyvedl, bychom zemřeli na poušti? Co ti to napadlo, že jsi nás z Egypta vyvedl? ¹² Není to tak, jak jsme ti v Egyptě pravili říkouce: „Nech nás být, budeme robotovati Egyptanům (dále), jeť mnohem lépe robotovati, než na poušti zahynouti.“ ¹³ Tu pravil Mojžíš lidu: Nebojte se; vytrvejte a uvidíte veliké skutky Hospodinovy, které dnes učiní; neboť Egyptanů, které nyní vidíte, na věky již neužříte. ¹⁴ Hospodin bude bojovati za vás, vy se budete jen dívat.

¹⁵ A Hospodin pravil Mojžíšovi: Co ke mně voláš? Rci synům Israelovým, ať vykročí! ¹⁶ Ty pak zvedni svou hůl, vztáhni ruku na moře a rozděl je, aby šli synové Israelovi prostředkem moře po suchu. ¹⁷ Já však nechám srdce Egyptanů zatvrditi se, že se za vámi po-

ženou, a oslavím se na faraonovi, na všem jeho vojsku, na vozích a na jezdcích jeho. ¹⁸ A zvědí Egyptané, že já jsem Hospodin, když budu na faraonovi, na vozích a na jezdcích jeho oslaven.

¹⁹ Tu se pozvedl anděl Boží, který kráčel v čele israelských zástupův, a odebral se za ně; s ním posunul se zpredu dozadu oblakový sloup ²⁰ a postavil se mezi vojska egyptská a israelská; byl pak oblak (ten na jedné straně) temný, (na druhé) však osvětloval noc, takže nemohla celou dobu noční k sobě se přiblížiti.

²¹ Když pak vztáhl Mojžíš ruku nad moře, tu je Hospodin prudkým a žhoucím větrem celou noc (vanoucím) rozehnal a vysušil; a voda se rozdělila. ²² Synové Israelovi kráčeli pak prostředkem vysušeného moře, neboť voda stála jako zeď po jejich pravici i levici.

²³ Egyptané, kteří se pronásledovali, všichni koně faraonovi, vozy jeho i jezdci pustili se za nimi doprostřed moře. ²⁴ Když nadešla doba ranní hlídky, tu hle, Hospodin ze sloupu ohně a z oblaku pohleděl na vojska Egyptanův a tak je zničil; ²⁵ zpřevracel kola vozů, takže se hluboko bořily. Pravili tedy Egyptané: Utecine před Israelem, neboť Hospodin bojuje za ně proti nám. ²⁶ I řekl Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku na moře, ať se vrátí vody na Egyptany, na vozy i na jezdce jejich. ²⁷ Když tedy vztáhl Mojžíš ruku proti moři, vrátilo se časně zrána na své původní místo; když pak Egyptané prchali, vody jim zastoupily cestu; tak je Hospodin zatopil vlnami.

²⁸ Vrátily se tedy vody a přikryly vozy i jezdce všeho vojska faraonova, kteří za Israelity byli vkročili do moře; ani jeden z nich nezůstal. ²⁹ Synové Israelovi však brali se prostředkem vysušeného moře a vody jim tvořily jako zeď po pravé i po levé straně. ³⁰ Tak vysvobodil Hospodin toho dne Israele z moci Egyptanů. ³¹ A viděli mrtvé Egyptany na břehu mořském a mocnou ruku, kterou byl Hospodin proti nim zasáhl; i bál se lid Hospodina a věřil Hospodinu i Mojžíšovi, jeho služebníku.

HLAVA 15. — ¹ Tehdy zpíval Mojžíš a synové Israelovi Hospodinu tuto píseň:

Zpívejme Hospodinu; neboť slavně ukázal, že jest veliký:
koně i jezdce uvrhl do moře.

Hl. 14. V. ²¹. Podle hebr. „Hospodin bouřil celou noc moře silným východním větrem a vysušil mořské dno . . .“ Zjev popisuje spisovatel podle smyslových dojmů, lidově, nikoli vědecky. Jest přesvědčen, že zde zářným způsobem zasáhl Hospodin; na pokyn Mojžíšův roztupují se vody právě v době, kdy Israelité toho potřebovali na přechod, jak jim předpověděno. Poněvadž se připisuje součinnost větru, možno mít za to, že lze zařaditi tento zjev do téhož druhu mimopřirozených zjevů, jak shora zařazeny egyptské rány.

V. ²⁴. Hebreové už do dob římských dělili noc na tři doby, či hlídky; podle naší soustavy hodinové i. hlídka sahala od 6. h. večer do 10. hod. noční, 2. od 10—2, a třetí, o kterou nám tu jde, od 2. hodiny noční do 6. hodiny ranní. — Místo „zničil“ hebr.: „vedl ve zmatek“.

V. ²⁵. Vozy se bořily hluboko do pisku, že jen stěží mohly vpřed. Podle hebr. „Hospodin způsobil, že kola odlétala“.

V. ³¹. Podivuhodný převod lidu mořem, důkaz to péče Hospodinovy o jeho lid, žil vždycky v živé a vděčné paměti Israelitů následujících pokolení. Srv. Jos 2, 10.; 4, 24. (23.); 24, 6.; 2 77 (78), 13; 135 (136), 13; Is 51, 10; 63, 11; Neh 9, 11; Moudr 19, 7.

- 2 Síla má — a píseň má — jest Hospodin,
a tak stal se mojí spásou.
On jest můj Bůh, proto ho budu slavit,
je to Bůh otce mého, proto ho budu vynášet.
- 3 Hospodin jest jako bojovník,
„Všemohoucí“ jest jméno jeho.
Vozy faraonovy a vojsko jeho uvrhl do moře,
výkvět jeho velmožův utopil se v Rudém moři.
- 5 Vlny je přikryly,
padli do hlubin jak kámen.
- 6 Pravice tvá, Hospodine, velikou se ukazuje v síle,
pravice tvá, Hospodine, potírá nepřitele.
- 7 V plnosti své moci srážíš své odpůrce,
sesíláš žár svého hněvu, který je stravuje jak slámu.
- 8 Dechem hněvu tvého nakupily se vody,
zastavily se proudící vlny,
nakupily se proudy uprostřed moře.
- 9 Nepřítel pravil: „Poženu se (za nimi), až (jich) dohoním.
budu se dělit o kořist, nasytí se mstivost má;
vytasím svůj meč, má ruka se jich zmocní.“
- 10 Zavál dech tvůj a přikrylo je moře;
potopili se jak olovo ve vodách prudkých.
- 11 Kdo se ti mezi mocnými vyrovná, Hospodine?
kdo se vyrovná tobě, proslavený svatostí?
Ty, jenž jsi hrozný, chvály hodný, divotvorný,
- 12 vztáhl jsi ruku svou a pohltila je země.
- 13 V milosti své vedl jsi lid, který jsi vykoupil,
v moci své jsi jej nesl k svatému sídlu svému.
- 14 Povstali národové a zuří hněvem;
bolesti zachvátily obyvatele Filisteje.
- 15 Zarazila se knížata edomská,
moabských velmožů zmocnila se hrůza,
trnou všichni obyvatelé Kanaanu.
- 16 Velikost ramene tvého zachvátíž je strachem a hrůzou,
ať ztuhnou jako kámen,
dokud nepřejde tvůj lid, Hospodine,
dokud nepřejde tento lid tvůj, který se stal tvým!
- 17 Uvedeš jej a zasedíš na horách svého trvalého majetku,
v tvém pevném sídle, kteréš sobě učinil, Hospodine,
v svatyni své, Hospodine, kterou upevnily tvé ruce.
- 18 Hospodin bude kralovati na věky a vždycky.

19 Když tedy koně faraonovi s jeho vozy a jezdci vjeli do moře,
Hospodin uvedl na ně zpět mořské vody, kdežto synové Israelovi šli
III. 15. V. 3. Místo „Všemohoucí“ v hebr. „Jahve“ (= Hospodin). Toto jméno,
které se v minulých dobách tak osvědčilo, jest jako válečné heslo Israelitů.
V. 11. „Mocní“ v hebr. „bohové“. „Chvály hoden“ = hebr. *hrozný slavnými
činy*“.

po suchu jeho středem. ²⁰ Tu vzala Maria, prorokyně, sestra Áronova, do ruky bubínek, a všechny ženy kráčely za ní s bubínky a tančily. ²¹ Ona jim předzpěvovala řkouc:

Zpívejme Hospodinu; neboť slavně ukázal, že jest veliký:
koně i jezdce uvrhl do moře.

Péče Hospodinova o Israelity na poušti. (15, 22.—17, 16.)

²² Mojžíš kázal Israelitům vytrhnouti od Rudého moře; táhli pak na poušť Sur. Tři dny brali se pouští, nenalezli však vody. ²³ Přišli do Mary, ale nemohli pít vody marské, že byla hořká; proto bylo dáno místu tomu přiměřené jméno a nazváno Mara, to jest Hořkost. ²⁴ Lid reptal proti Mojžíšovi řka: Co budeme pít? ²⁵ On však volal k Hospodinu, který mu ukázal (jakés) dřevo; když je vložil do vody, zeslázla. Tam dal (Bůh lidu) příkázání a právo a tam mu uložil zkoušku. ²⁶ A řekl: Budeš-li poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, budeš-li činiti, co je před ním správné, budeš-li poslouchati příkázání jeho a zachovávatí všechna ustanovení jeho, nestihnou tě žádnými nemocemi, kterými jsem stihl Egypt; neboť já Hospodin jsem tvým Lékařem.

²⁷ Potom přišli synové Israelovi do Elimu, kdež bylo dvanácte studnic a sedmdesáte palem; tam u vod tábořili.

HLAVA 16. — ¹ Vytrhnuvši z Elimu, všechno množství synův Israelových táhlo na poušť Sin, která jest mezi Elimem a Sinajem, patnáctého dne druhého měsíce po východu z Egypta. ² Tu na poušti reptala všechna obec synův Israelových proti Mojžíšovi a Áronovi. ³ Synové Israelovi jim pravili: Kéž bychom byli zeměteli rukou Hospodinovou v Egyptě, když jsme sedávali nad hrnci masa a jídali chleba do sytosti. Vyvedli jste nás na tuto poušť, abyste umořili všechno množství hladem. ⁴ Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Hle, já vám budu dštíti s nebe chléb; ať vychází lid a sbírá, co stačí na každý den; chci jej zkouseti, zda bude jednati podle zákona mého či ne. ⁵ Dne pak šestého ať uschovají, co přinesli domů; budiž toho dvakráte tolik, co každodenně seberou. ⁶ I řekl Mojžíš a Áron všem synům Israelovým: Večer poznáte, že Hospodin vás vyvedl z Egypta, ⁷ a ráno uzhřte slávu jeho; slyšel totiž reptání vaše proti němu, neboť což my jsme, že byste byli proti nám reptali? ⁸ A Mojžíš dodal: Večer dá vám Hospodin jísti maso, ráno pak chleba do syta, neboť slyšel vaše reptání, kterým jste reptali proti němu; neboť což my jsme? Vaše reptání není proti nám, nýbrž proti Hospodinu.

⁹ Také Áronovi pravil Mojžíš: Rci celé obci synův Israelových:

V. ²¹. Místo „předzpěvovala“ v hebr. „odpovídala jim“, t. j. mužům. Přechod mořem Rudým považuje se za předobraz svátosti křtu (1. Kor. 10, 1. n.). Proto 4tá „profecie“ čtená na Bílou sobotu, kdy se za starých dob udílel hromadně křest, vzata jest ze 14 hl., a následující vleklá modlitba (tractus) podává část hl. 15. Mojžíš, vysvobozující lid z poroby egyptské, jest předobrazem Spasitelovým — hůl jeho typem kříže a Mirjam, příbuzná Mojžíše-Osvoboditele a Árona, potomního velekněze, osvěcená duchem Božím, zúčastněná s Mojžíšem na vyvedení lidu z poroby, znázorňovala novozákonnou Marii, matku (tedy nejbližší příbuznou) Osvoboditele a Velekněze novozákonného, Bohem nadšenou, úzce zúčastněnou na díle vykupitelském.

Přistupte před Hospodina; neboť slyšel vaše reptání. ¹⁰ Když to oznámil Aron celé obci synův Israelových, a oni hleděli k poušti, tu hle, v oblaku ukázala se sláva Hospodinova. ¹¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ¹² Slyšel jsem reptání synův Israelových; mluv k nim takto: Večer budete jísti maso, ráno pak budete nasyceni chlebem; a zvíte, že jsem já Hospodin, Bůh váš. ¹³ Večer tedy přiletěly křepelky a pokryly tábor. Ráno pak rozkládala se rosná mlha kolem tábora; ¹⁴ ta když padla na zem, ukázalo se na poušti cosi drobného, jakoby ve hmoždíři tlučného, podobného jíní na zemi. ¹⁵ Když to užířeli synové Israelovi, pravili vespolek: Man hu? — to znamená: Co je to? Nevěděli totiž, co to jest. Tu jim Mojžíš pravil: To je ten chléb, který vám Hospodin dal k jídlu.

¹⁶ Hospodin přikazuje toto: Ať nasbírá z toho každý tolik, kolik stačí k jídlu; na každou hlavu podle počtu duší vašich, které sídlí pod stanem, z toho vezmete gomor. ¹⁷ Synové Israelovi tak učinili a nasbírali jedni více, jiní méně. ¹⁸ Když pak měřili na míru gomor, tu neměl více ten, kdo více nasbíral, aniž méně shledal ten, jenž méně byl nashromáždil, nýbrž každý nabral si tolik, kolik mohl snísti.

¹⁹ Mojžíš jim řekl: Ať z toho nikdo nenechává nic na ráno. ²⁰ Oni však ho neposlechli, a někteří z nich si (toho) nechali až do rána; ale počalo se (to) rozlézati červy a zapáchati. Mojžíš se na ně rozluňoval. ²¹ Tak sbírali ráno jedenkaždý jen tolik, co mohlo stačiti k jídlu; když se slunce rozehrálo, rozpouštělo se to.

²² Dne šestého pak nasbírali pokrmu dvojnásobně, to jest dva gomory na každou osobu. Všecka knížata obce přišla a vypravovala (to) Mojžíšovi. ²³ Ten jim řekl: Toť jest, co mluvil Hospodin: Zítřa jest klid sobotní, zasvěcený Hospodinu. Cokoliv má býti děláno, dělejte, a co má býti vařeno, vařte (dnes); cokoliv však zbudě, uschovejte na zítřek. ²⁴ Učinili tedy, jak byl Mojžíš rozkázal, a nezkazilo se,

Hl. 16. V. ¹⁵. O manně srv. níže v. 31.—36.; Nm 11, 4. nn.: Spisovatel jest pevně přesvědčen, že byla manna pokrmem zázračným. Roste sice dosud v některých krajích poloostrova Sinajského *tamaryšek*, „*Tamaryx mannifera* Ehrenb.“ čili tarfa. Vypouje kůra pně i větví klovatinu. Beduini do dneška říkají, že tato „manna přší s nebe“, vaří ji, mažou ji jako med na nekvašené chleby, nebo namáčeji do ní chléb. Ačkoli jeví tato manna obecná s mannou biblickou nápadnou podobnost, přece nelze obě manny ztotožňovati, neboť manna v bibli líčená se značně liší od manny obecné: 1. Manna obecná daří se dnes jen na západní části poloostrova Sinajského, vytváří se jen v měsících svrchu jmenovaných, tedy pouze čtvrt roku, Israelitům však se dostávalo manny po všecek čas jejich putování pouští, ba ještě až na pláních Moabských (Jos 5, 10. nn.). Celá žeň tamaryškové čili tarfové manny činí dnes na tři sta metr. centů, což by bylo Israelitům naprosto nestačilo. I když připustíme, že bylo v tehdejších dobách na poloostrově Sinajském více vláhý, více rostlinstva, více tedy tarfy a manny, přece nelze mysliti, že by byl poloostrov plodil tak veliké množství tarfové manny, aby byla podle biblických zpráv stačila všem Israelitům. 2. Manna tamaryšková (klovatina) se nekazí, manna biblická však podle v. 20, se kazila, červivěla. 3. Biblická manna v sobotu nepadala, za to ve dvojnásobném množství se jí dostávalo Israelitům dne předcházejícího, v pátek. 4. Přirozenou mannu, poněvadž jest měkká jako vosk, nelze ani mliiti, ani v hmoždíři tlouci jako mannu biblickou. 5. Manna tarfová není silným pokrmem, jakým byla manna biblická, nýbrž jen příkrmem, pomazánkou na chléb; beduini nikdy nepekou chleba z pouhé manny. Manna byla skvostným předobrazem nebeského chleba, který denně se při mši sv. (při proměně) na oltář snáší, aby byl pokrmem silicím duše na cestě poušti života. Jan 6, 31. 49. 59.

V. ²⁴. „Učinili“ ... určitěji v hebr.: „uložili, uschovali“ do následujícího dne, do soboty (mannu nasbíranou v pátek).

aniž se v tom našli červi. ²⁵ Tu pravil Mojžíš: Jezte to dnes, neboť jest sobota Hospodinova; dnes toho v poli nenaleznete. ²⁶ Sest dní sbírejte; dne však sedmého jest sobota Hospodinova, proto nebude lze nic nalézt. ²⁷ Někteří však, když přišel sedmý den, vyšli sbírat, ale nic nenalezli. ²⁸ I pravil Hospodin Mojžíšovi: Jak dlouho ještě budete se zdráhati zachovávatí přikázání má a zákon můj? ²⁹ Vizte, že vám uložil Hospodin den odpočinku, a proto vám dává šestého dne dvojnásobně pokrmu; ať zůstane každý doma dne sedmého, ať nikdo nevychází ze svého obydlí.

³⁰ Tak slavil lid sedmého dne sobotu.

³¹ Nazval pak dům Israelův ten (pokrm) mannou; byla jako bílé símě koriandrové a měla chut bílého pečiva s medem. ³² A Mojžíš řekl: Toto přikazuje Hospodin: Naplň tím (pokrmem) jeden gomor a budiž uchováván budoucím pokolením, aby znali, jaký chléb jsem vám na poušti dával jísti, když jste byli vyvedeni z Egypta. ³³ Aronovi pak pravil Mojžíš: Vezmi nádobu, vlož do ní jeden plný gomor manny a polož ji před Hospodina, aby byla uchovávána pro vaše pokolení. ³⁴ Podle rozkazu, daného Hospodinem Mojžíšovi, položil ji tedy Aron ve stánku, aby se (tam) uchovávala.

³⁵ Jedli pak synové Israelovi mannu čtyřicet roků, až přišli do obytné země; pokrmem tím se živili, až přišli ke hranicím země Kanaanu.

³⁶ Gomor jest desátý díl efy.

HLAVA 17. — ¹ Potom táhla celá pospolitost synů Israelových z pouště Sin, táboříc na jednotlivých místech podle rozkazu Hospodinova, načež položili se táborem v Rafidim. Tam nebylo pitné vody pro lid. ² (Lid) počal na Mojžíše doléhati a pravil: Dej nám vody k pití! Mojžíš odpověděl: Co proti mně máte? Proč pokoušíte Hospodina?

³ Žíznil tam tedy lid pro nedostatek vody a reptal proti Mojžíšovi řka: Proč jsi nás vyvedl z Egypta? Aby nás, naše děti i dobytek umořil žízní? ⁴ Mojžíš volal k Hospodinu: Co si počnu s tímto lidem? Bezmála mě bude kamenovati. ⁵ Hospodin řekl Mojžíšovi: Jdi před lid, přiveď s sebou (několik) ze starších Israelových, do ruky vezmi hůl, kterou jsi udeřil do řeky, a tak jdi. — ⁶ Ille, já budu státi před tebou tam na skále na Horebu. — Udeříš do skály a z ní vyjde voda, aby lid mohl pít. Mojžíš tak učinil před staršími Israelovými. ⁷ Nazval pak místo ono Pokušení, poněvadž se (tu) synové Israelovi přeli a pokoušeli Hospodina řkouce: Jest Hospodin mezi námi nebo ne?

V. ³⁴. Podle hebr. položil Aron mannu před „*ákon*“. Již sv. Augustín se domníval, že rozkaz ten byl vykonán teprve později, kdy byl zařízen svalostánek a do něho (do archy) uložen „zákon“, t. j. kamenné desky obsahující desatero; zde prý podává se předpis ten již předem, poněvadž spisovatel chtěl všechny předpisy hledící k manně podati v souvislém celku. O manně viz též 2 77 (78), 17. nn., Moudr 16, 20. nn.

Hlava 17. V. ⁶. K vodě se přirovnává v Písmě pravda. Srv. Jan 4, 10; 7, 37. Sv. Pavel (1 Kor. 10, 4.) praví, že voda z této skály vytrysknuvši předobrazovala plnost pravdy a poznání, které nám přinesl Mesiáš. Důsledně byla skála sama předobrazem Krista.

V. ⁷. V hebr. jsou uvedeny dva názvy tohoto místa: *Pokušení a Hádka* (poněvadž se přeli), „*Massá a Meribá*“.

⁸ Poté přišel Amalek a počal bojovati proti synům Israelovým v Rafidim. ⁹ Mojžíš pravil Josuovi: Vyber muže, vytáhni a bojuj proti Amalekovi; já se pak zítra postavím na vrchol hory s holí Boží v ruce. ¹⁰ Josue učinil, jak byl Mojžíš nařídil, a bojoval s Amalekem. Mojžíš, Aron a Hur vystoupili na vrch hory. ¹¹ Pokud Mojžíš měl ruce pozvednuty, vítězil Israel; kdykoli však poněkud (ruce) spustil, vítězil Amalek. ¹² Poněvadž se ruce Mojžíšovy otáčovaly, vzali kámen, podložili mu jej, a on se naň posadil; Aron a Hur drželi mu pak ruce s obou stran. Tím se stalo, že ruce neklesly až do západu slunce. ¹³ Tak Josue zahnal Amaleka a jeho lid ostrým mečem.

¹⁴ Poté řekl Hospodin Mojžíšovi: Zapiš to na památku do knihy a vštěp (to) do uší Josuových; neboť vyhladím památku Amalekovu pod nebem.

¹⁵ Vystavěl pak Mojžíš oltář a nazval jej „Hospodin jest mé povýšení“ řka: ¹⁶ Ano, ruka Hospodinova s trůnu Božího a válka proti Amalekovi bude od pokolení do pokolení.

Jetrova návštěva. (18, 1.—27.)

HLAVA 18. — ¹ Když Jetro, kněz madianský, Mojžíšův příbuzný, uslyšel všechno, co byl Bůh učinil Mojžíšovi a Israelovi, svému lidu, že vyvedl Israele z Egypta, ² vzal Seforu, Mojžíšovu manželku, kterou byl poslal zpět, ³ a dva její syny.

Jeden z nich slul Gersam, poněvadž otec jeho byl pravil: Byl jsem cizincem v cizině; ⁴ druhý pak (slul) Eliezer, poněvadž (otec) byl řekl: Bůh otce mého jest mi pomocníkem a zachránil mě před mečem faraonovým. —

⁵ Přišel tedy Jetro, Mojžíšův příbuzný, jeho synové a žena jeho k Mojžíšovi na poušť, kde tábořil podle hory Boží. ⁶ Když byl vzkázal Mojžíšovi: „Já, Jetro, tvůj příbuzný, jdu k tobě s tvou ženou a se dvěma syny tvými,“ ⁷ Mojžíš vyšel svému příbuznému vstříc, poklonil se a políbil ho a pozdravili se navzájem blahovonnými slovy. Když vešel do stanu, ⁸ vypravoval Mojžíš svému příbuznému o všem, co učinil Hospodin faraonovi a Egyptanům pro Israele, (vypravoval mu) též o všech svízlech, které je na cestě potkaly, a že je Hospodin vysvobodil. ⁹ Jetro se radoval ze všeho, co dobrého byl učinil Hos-

V. ¹¹. V pozvednutí rukou vidí většina vykladatelů známku *modlitby*. (Job 11, 13; Is 1, 15.) Mojžíš s roztaženými rukama svolávající s nebes vítězství, považuje se v církvi za předobraz Krista, pnicího s roztaženými rukama na kříži a vítězího nad mocí temnot.

V. ¹⁴. Nelze se diviti, že v době, kdy u Babyloňanův, Egyptanův a jiných národů starého východu dávno předtím bylo napsáno veliké množství památek, že též u Hebreů již v době předmojžíšské památné události se zapisovaly. — Josuovi dlužno jmenovitě vštípití zákon Hospodinův o potření Amalekitů, poněvadž byl vyvolen za budoucího vůdce lidu. — O vykonání rozkazu Hospodinova v příčině Amalekitů viz 1 Král 15; 27, 8; 30, 1. n.; 2 Král 8, 12.

V. ¹⁵. V hebr. zní název oltáře: „*Jahve jest můj prapor*.“

V. ¹⁶. „*Ruka Hospodinova s trůnu Božího*“ bude vždy zasahovati do boje Israele s Amalekem, tohoto porážejíc, onoho podporujíc. — Podle hebr. povzbuzuje Mojžíš lid, by zvedl ruku k přísaze při trůnu Božím a tak se zavázal, že povede vytrvale jménem a pod praporem Jahvovým svatou válku proti Amalečanům.

III. 18. V. ⁵. „*Hora Boží*“ = Sinaj = Horeb. Srv. 3, 1.

V. ⁷. „*Blahovonnými slovy*,“ t. j. podle hebr. tákal se druh druhu, jak se má.

podin Israelovi, že ho vysvobodil z moci Egyptanův, ¹⁰ a pravil: Veleben budiž Hospodin, jenž vás vysvobodil z moci Egyptanův, a z moci faraonovy, jenž vyprostil lid svůj z moci Egypta. ¹¹ Nyní vím, že jest Hospodin větší, nežli všichni bohové. Tak za to, že zpupně s nimi nakládali.

¹² Obětoval pak Jetro, tchán Mojžíšův, Bohu zápalý a oběti; i přišli Aron a všichni starší israelští, aby pojedli s ním před Hospodinem.

¹³ Druhého dne seděl Mojžíš, soudě lid, který k němu přistupoval, od rána až do večera. ¹⁴ Když viděl jeho tchán všecko, co pro lid činil, pravil: Co to činiš pro lid? Proč zasedáš sám, takže všecek lid čeká od rána do večera? ¹⁵ Mojžíš mu odpověděl: Lid ke mně přichází, hledaje rozsudků Božích. ¹⁶ Když se mezi nimi vyskytne nějaký spor, přicházejí ke mně, bych je rozsoudil a oznamoval jim Boží přikázání a zákony. ¹⁷ On však pravil: Nečiniš tak dobře; ¹⁸ nerozumnou námahou vysiluješ sebe i tento lid, který je s tebou; práce (ta) jest nad tvé síly, sám jí nesneseš. ¹⁹ Poslechni mých slov a rad, a Bůh bude s tebou. Ty buď zástupcem lidu ve věcech, jež se týkají Boha, přednášej, co mu svědčí; ²⁰ vysvětluj lidu posvátné obyčeje a bohoslužebný řád, jakož i cestu, po které mají kráčet, a činy, které jest jim konati. ²¹ Vyhlédni si ze všeho lidu zdatné, bohobojné, poctivé muže, kteří nenávidí sobectví, a ustanov z nich tisícníky, setníky, padesátníky a desátníky; ²² ať soudí lid každého času. Cokoliv pak bude většího, ať vynesou na tebe; sami nechť soudí toliko menší věci. Tak si ulehčí břímě, rozděl je mezi jiné. ²³ Učiníš-li tak, vyplníš Boží rozkaz, přikázání jeho budou ti snesitelná, a všecek lid tento bude se vraceti domů v pokoji. ²⁴ Mojžíš, uslyšev to, učinil všecko, co mu poradil. ²⁵ Vybrav z celého Israele zdatné muže, ustanovil je knížaty lidu, tisícníky, setníky, padesátníky a desátníky. ²⁶ Ti soudili lid každého času; cokoliv bylo závažnějšího, vznášeli na něho, rozsuzující toliko menší věci.

²⁷ Potom propustil svého tchána, který se vrátil do svého domova.

Příprava lidu na smlouvu. (19, 1.—25.)

HLAVA 19. — ¹ Třetího měsíce po vyjití Israele z Egypta, ten den přišli na poušť Sinajskou. ² Vytáhše totiž z Rafidim, přišli na poušť Sinajskou a položili se na témže místě táborem; Israel postavil stany naproti hoře.

³ Mojžíš pak vystoupil k Bohu. Hospodin volal na něho s (té) hory řka: Toto řekneš domu Jakobovu a zvěstuješ synům Israelovým: ⁴ Sami jste viděli, co jsem učinil Egyptanům, kterak jsem vás nesl na křídlech orličních a (kterak jsem vás) k sobě přivedl. ⁵ Budete-li tedy poslušni hlasu mého a budete-li zachovávatí úmluvu mou, budete mi zvláštním majetkem mezi všemi národy — mně totiž patří celá země. — ⁶ Vy budete mi kněžským královstvím a národem svatým. To jsou

V. ²⁰. n. Místo „posvátné obyčeje a bohoslužebný řád“ v hebr. „ustanovení a pravidla“.

III. 19. V. ⁶. Bůh sám bude vládnouti v Israeli, bude o něho pečovati, ho chrániti, jako se starají králové jiných národů o svůj lid. Jak dobře bude Israelitům pod vládou a ochranou takového krále! Dovede svých poddaných ochrániti proti

slova, která proneseš k synům Israelovým. ⁷ Mojžíš přišel, svolal starší lidu a předložil jim všechny (ty) řeči, jak byl Hospodin uložil. ⁸ Všecek lid odpověděl jednomyslně: Všecko, co Hospodin mluvil, budeme činit.

Když pak donesl Mojžíš slova lidu Hospodinovi, ⁹ pravil mu Hospodin: Již brzy přijdu k tobě v hustém mraku, aby slyšel lid, kterak k tobě mluvím, a věřil ti na věky.

Zvěstoval tedy Mojžíš slova lidu Hospodinovi. ¹⁰ Hospodin mu pravil: Jdi k lidu a ulož jim, by dnes a zítra se posvěcovali; ať vyperou roucha svá ¹¹ a nechť se připraví na třetí den; neboť třetího dne sestoupí Hospodin přede vším lidem na horu Sinaj. ¹² Vymez kolem lidu hranice a řci jim: Neopovažujte se vstoupiti na horu nebo dotknouti se jejího úpatí! Každý, kdo se dotkne hory, jistě zemře! ¹³ Ničí ruka nesmí se jí dotknouti, sice kamením bude uházen nebo střelami ustřelen; ať (je to) zvíře neb člověk, nesmí zůstat na živu! Když zazní roh, tu nechť (lid) vstoupí na horu.

¹⁴ Mojžíš sestoupiv s hory k lidu, kázal mu posvětit se. Když vyprali roucha svá, ¹⁵ řekl jim: Buďte připraveni na třetí den a nepřibližujte se ke svým ženám.

¹⁶ Když už nastal třetí den a zasvitlo jitro, tu, hle, ozvaly se hromy a kmitaly se blesky, velmi hustý mrak počal zakrývat horu, zvuk pak rohu víc a více zazníval, takže lid, který byl v táboře, bázni se chvěl. ¹⁷ Tu je Mojžíš vyvedl z tábora Bohu vstříc, a oni se postavili u paty hory. ¹⁸ Celá hora Sinaj byla zahalena kouřem, poněvadž byl Hospodin na ní v ohni sestoupil; kouř ten vystupoval z něho jako z peci. Celá hora budila hrůzu. ¹⁹ A zvuku rohu znenáhla přibývalo a táhl se dál a dále; Mojžíš mluvil a Bůh mu odpovídal.

²⁰ Hospodin tedy sestoupil na horu Sinaj, na samý vrchol hory; i povolal Mojžíše na její témě. Když tam vystoupil, ²¹ řekl mu: Sestup a varuj lid, ať snad nepřestoupí meze, aby viděl Hospodina, sic že jich velmi mnoho zahyne. ²² Také kněží, kteří (obyčejně) přistupují (blíže) k Hospodinu, ať setrvají opodál, aby jich neusmrtil. ²³ Mojžíš pravil k Hospodinu: Lid nebude moci vystoupiti na horu Sinaj, neboť tys (jej) varoval a přikázal jsi: Vymez hranice okolo hory a prohlas ji za posvátnou! ²⁴ Hospodin mu řekl: Jdi, sestup dolů; potom vystoupíš ty a Áron s tebou, kněží však a lid ať nepřestupují mezí, aniž vystupují k Hospodinu, aby jich snad neusmrtil.

²⁵ Poté sestoupil Mojžíš k lidu a všecko jim vypravoval.

Základ úmluvy mezi Bohem a Israelem (= „desatero“, 20, 1.—17.).

HLAVA 20. — ¹ Hospodin pak mluvil všechna slova tato:

všem nepřátelům. — Poněvadž Hospodin bude blíže Israelitům než jiným národům, a poněvadž bude dovoleno jim blíže přistupovati k Bohu, budou všichni kněžími; vždyť kněžím dovoleno důvěrněji s Bohem obcovati než nekněžím. V plném slova smyslu se čestný název „*královského kněžství*“ i Petr 2, 9. vyplnil teprve v N. z., kdy v národě israelském byly položeny první základy k říši Boží na zemi a kdy Israel, pokud pravdu a milost Kristovu přijal, rozdával ji jako kněz ostatním národům. V. ¹⁹. Bůh Mojžíšovi odpovídal podle hebr. „*hlase*“, t. j. rachotem hromu. III. 20. V. ¹. „*Všecka slova tato*“ jsou vv. 2.—17. — Srv. Žid 2, 2.; Skt 7, 53.

² Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. ³ Nebudeš mít jiných bohů, kromě mne. ⁴ Neučiníš si sochy ani jakéhokoliv obrazu něčeho, co je shora na nebi nebo dole na zemi, nebo těch věcí, které jsou ve vodách pod zemí. ⁵ Nebudeš se jim klanět, aniž (jich) ctít; jáť jsem Hospodin, Bůh tvůj silný a revnivý, jenž do třetího a čtvrtého kolena stíhá syny za nepravosti těch otců, kteří mne nenávidí, ⁶ avšak milosrdenství prokazuje do tisíců kolen těch, kteří mě milují a zachovávají přikázání má. ⁷ Nevezmeš jména Hospodina, Boha svého, nadarmo, neboť nenechá bez trestu Hospodin toho, kdo bude bráti jméno Hospodina, Boha svého, nadarmo. ⁸ Pomni, abys den sobotní světil; ⁹ šest dní budeš pracovat a konati všechny práce své, ¹⁰ sedmého dne však jest sobota Hospodina, Boha tvého. Nebudeš toho dne konati žádné práce ty, syn tvůj, dcera tvá, služebník tvůj, služebná tvá, zvířata tvá, ani cizinec, který jest ve branách tvých. ¹¹ Neboť šest dnů Hospodin činil nebe, zemi, moře a všechno, což jest na nich, sedmého však dne odpočinul; proto poželnal Hospodin den sobotní a posvětil jej. ¹² Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl na půdě, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj. ¹³ Nezabiješ. ¹⁴ Nezcizoložíš. ¹⁵ Nepokradeš. ¹⁶ Nevydáš proti bližnímu svému křivého svědectví. ¹⁷ Nepožádáš domu bližního svého. Aniž požádáš jeho manželky, služebníka, služebné, býka, osla, ničeho, cokoliv jest jeho.

Závěrek zjevení Božího na hoře Sinajské. (20, 18.—21.)

¹⁸ Když všecek lid pozoroval rachot (hromu), kmitání (blesků), zvuk rohu a kouřící horu, byl přestrašen, zachvácen hrůzou, počal se vzdalovati ¹⁹ a pravil Mojžíšovi: Mluv ty s námi, a budeme poslouchati; nechť nemluví s námi Hospodin, abychom snad nezemřeli. ²⁰ Mojžíš pravil lidu: Nebojte se; neboť Hospodin přišel, aby vás zkoušel, abyste se ho báli a nehrěšili. ²¹ Lid tedy stanul opodál. Mojžíš pak přistoupil k mraku, v němž byl Bůh.

Podmínky smlouvy mezi Bohem a Israelem. (20, 22.—23, 33.)

²² Hospodin mluvil dále k Mojžíšovi: Toto řekneš synům Israelovým: Viděli jste, že jsem k vám mluvil s nebe. ²³ Nebudete dělati stříbrných bohův, aniž si učiníte bohů zlatých. ²⁴ Oltář ze země mi uděláte, a budete na něm přinášeti své oběti zápalné a pokojné, ovce i býky. Na každé místo, na němž bude památka jména mého,

V. 5. Podle hebr.: „*Jáť Jahve jsem Bůh žárlivý*.“ „*Žárlivý*“ jest na božskou počtu, která přísluší jedině jemu a kterou nedopouští vzdávati jinému. Poměr Boha k národu israelskému přirovnává se v bibli častěji k manželství (Is 1, 21.; Jer 2, 2.; Ez 16, 18.; Os. 2, 2. n.). Jahve jest manžel, obec israelská jeho manželkou. Vádavati bchopoctu cizímu bohu, jest cizoložstvím. V tomto smyslu jest Jahve „*žárlivý*“.

V. 11. Dt 5, 6. 21. jest celé desatero až na některé výjimky skorem doslovně opakováno.

V. 16. Podle hebr.: „*Nebudeš vyptídati proti svému bližnímu lživým svědectvím*.“ „*Svědek*“ znamená však v biblické mluvě také „*žalobce*“.

Úryvek 20, 22.—23, 33., napsaný podle 24, 4. 7. Mojžíšem, sluje „*Knihou úmluvy*“. Je to nejstarší sbírka zákonodárství israelského.

k tobě přijdu a požehnám ti. ²⁵ Jestliže však mi uděláš oltář kamenný, nesmíš jej dělati z kamenů tesaných; neboť dotkneš-li se ho železným nástrojem, bude poskvrněn. ²⁶ Nebudeš vystupovati po stupních k mému oltáři, aby se neodkryla tvá nahota.

HLAVA 21. — ¹ Toto jsou právní ustanovení, která jim předložíš:

² Koupíš-li otroka původu hebrejského, bude ti sloužiti šest let; (roku) sedmého bude darmo propuštěn na svobodu. ³ V jakém stavu přišel, v takovém ať odejde; byl-li ženat, vyjde s ním i žena. ⁴ Dal-li mu však pán ženu, a ta zrodí syny neb dcery, bude žena i s dětmi náležeti pánu; on však sám bude propuštěn. ⁵ Pakliže řekne otrok: Miluji svého pána, manželku i děti, nepůjdu na svobodu, zavede ho pán ke správcům Božím; ⁶ pak se postaví ke dveřím, k veřejím, a (pán) mu propíchne ucho šidlem; tak bude jeho otrokem na věčné časy. — ⁷ Prodá-li někdo svoji dceru za nevolnou ženinu, nebude propuštěna na svobodu, jak obyčejně bývají propouštěny otrokyně. ⁸ Kdyby se znelíbila svému pánu, za nějž byla provdána, nechť ji propustí; národu cizímu však ji nesmí prodati, kdyby jí pohrdl. ⁹ Jestliže ji však vdal za svého syna, bude mu jako dcerou. ¹⁰ Dá-li mu jinou ženu, postará se ji o práva manželská, aniž jí odepře šatu nebo manželského lože. ¹¹ Pakli by (jí) těchto tři věci neposkytl, nabude ona darmo, bez výkupného, svobody.

¹² Kdo zabije člověka v úmyslu zavraždit ho, smrtí ať zemře. ¹³ Kdo by však neukládal o život, nýbrž Bůh dopustil, že pod jeho rukou kdo skončil, — ustanovím ti místo, na které by se měl utéci. ¹⁴ Zavraždí-li kdo bližního svého zúmyslně a úkladně, toho (i) od mého oltáře odtrhneš, aby byl usmrcen. — ¹⁵ Kdo dá ránu otci svému neb matce, smrtí ať zemře. — ¹⁶ Kdo ukradne člověka a prodá jej, bude-li usvědčen z viny, smrtí ať umře. — ¹⁷ Kdo by proklínal otce svého neb matku, smrtí ať zemře.

¹⁸ Jestliže muži v hádce jeden druhému dá ránu kamenem nebo pěstí, a tento sice nezemře, ale nemocen poleží na loži — ¹⁹ a když povstane choditi bude venku o holi, bez trestu bude sice, kdo ránu dal, avšak co onen zameškal, jakož i výlohy léčebné jest povinen hraditi. — ²⁰ Kdo zbije otroka svého neb otrokyni holí tak, že mu zemře pod rukama, dopouští se zločinu. ²¹ Jestliže však přežije jeden nebo dva dni, nebude podléhati tomuto trestu, poněvadž tu jde o jeho peníze. — ²² Udeří-li jeden z rozvaděných mužů těhotnou ženu tak, že

III. 21. V. ⁵. předpokládá, že se u mnohých Israelitů zacházelo s otroky šetrně. Srv. Ex 20, 10; 23, 12; Lv 25, 39; Dt 12, 18; 16, 11.

V. ⁶. „Správcové Boží“ = vrchnost, která zastupovala místo Boží, soudcové, nebo snad knězi, aby prohlášení doživotního otroctví bylo provedeno úředně. —

V. ⁸. Podle hebr. „Jestliže se nelíbí svému pánu, který si ji pro sebe určil, ať ji nechá vykoupiti...“

V. ¹⁰. Podle hebr.: „Pojme-li (pán) jinou (ženu neb ženinu kromě koupené Israelitky), nesmí ji zkrátiti v mase, šatech a manželské povinnosti.“

V. ¹². Hebr. „Kdo udeří člověka tak, že umře, budiž usmrcen.“

V. ¹³. Pozdější zákonodárství (Nm 35, 6.; Dt 4, 41.—43.; 19, 1. nn.; Jos 20) stanovilo na tento případ šest „míst útočištných“.

V. ¹⁶. Podle hebr.: „Kdo ukradne člověka, buď že ho prodá nebo bude nalezen v jeho držení...“

V. ²². Podle hebr.: „Mladí-li se mužové a udeří při tom jeden těhotnou ženu, že

sice potratí, sama však zůstane na živu, bude potrestán (peněžitou) pokutou tak velikou, jakou manžel ženy (té) žádati bude a jakou (mu) soudcové přisoudí. ²³ Pakliže bude její rána smrtelná, ať dá (vinník) život za život, ²⁴ oko na oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu, ²⁵ spáleninu za spáleninu, ránu za ránu, modřinu za modřinu. — ²⁶ Udeří-li někdo svého otroka neb otrokyni do oka a učiní-li je tak jednookými, propustí je za oko, které jim vyrazil, na svobodu; ²⁷ rovněž propustí na svobodu svého otroka neb otrokyni, jestliže jim vyrazil zub.

²⁸ Potrká-li býk muže neb ženu tak, že zemrou, bude ukamenován, masa jeho nesmí se požívatí, majitel býka však nepodléhá trestu. ²⁹ Byl-li však býk již dříve trkavý, a majitel jeho, ačkoliv byl varován, nehlídal ho, budiž býk, který usmrtí muže neb ženu, ukamenován a pán jeho rovněž usmrcen. ³⁰ Bude-li mu uloženo výkupné, ať dá za svůj život tolik, kolik bude od něho žádáno. ³¹ Rovněž potrká-li chlapce neb dívku, budiž podobně pokutován. ³² Potrká-li otroka neb otrokyni, dá (jejich) pánu třicet lotů stříbra, býk pak budiž uházen kamením.

³³ Nechá-li kdo otevřenou cisternu, nebo vykopává-li někdo cisternu a nepřikryje jí, spadne pak do ní býk neb osel, ³⁴ zaplatí pán cisterny cenu zvířat, mrtvoly zvířat však budou jeho. — ³⁵ Poraní-li cizí býk něčího býka tak, že zdechne, ať prodají živého býka a rozdělí se o jeho cenu; o maso mrtvého ať se rovněž rozdělí. ³⁶ Věděl-li však pán již dříve, že jest jeho býk trkavý, a nehlídal ho, nahradí býka býkem, tělo usmrceného bude však celé jeho.

HLAVA 22. — ¹ Ukradne-li kdo hovězí dobytče neb ovci a zabije-li je nebo prodá, pět kusů hovězího dobytka za jeden kus nahradí a čtyři ovce za jednu ovci. — ² Bude-li zloděj, přistižený, když se dobýval do domu nebo jej podkopával, tak poraněn, že zemře, nebude ten, který ho poranil, vinen krví; ³ dopustil-li se však toho po východu slunce, spáchal vraždu, ať tedy také zemře. Nemá-li (zloděj), čím by krádež nahradil, budiž sám prodán. ⁴ Nalezne-li se u něho ukradená věc, býk, osel neb ovce, živá, dá náhradu dvojnásobnou.

⁵ Učiní-li kdo škodu na poli neb na vinici, nebo nechá-li své dobytče pásiti se na cizím, nahradí podle odhadu škody tím, co má nejlepšího na poli neb na vinici. ⁶ Vznikne-li oheň, zachvátí-li hloží a stráví-li obilí buď ve stozích nebo na stojatě (ještě) na poli, ať nahradí škodu ten, kdo oheň zapálil.

⁷ Dá-li kdo příteli peníze neb zboží schovat, a budou-li tomu, kdo je přijal, ukradeny, ať nahradí zloděj, bude-li nalezen, (věc) dvojnásobně; ⁸ nebude-li však nalezen, budiž majitel domu polmán před Boží soudce a nechť odpřisáhne, že nesáhl svou rukou po majetku svého bližního, ⁹ aby ho ošidil o býka, o osla, o ovci, o šat

plod jejího života vyjde, nestala-li se žádná jiná škoda, budiž potrestán peněžitou pokutou . . .

V. ²³. Hebr. nemá „její“ a má proto na zřeteli nejen smrtelnou ránu zasaženou matce, nýbrž i smrt dítěte ano i smrt jednoho z rozvaděných mužů.

III 22. V. ⁸. Hebr. o této přísaze něčeho neví, nýbrž stanoví, že soudcům bude vyšetřiti, „dali neuložil své ruky na majetek bližního“.

V. ⁹. Spojuje Vulg. s předešlými. V hebr. začíná novou větou, která předpisuje způsob vyšetřování, jaký byl podán ve v. 8. pro podobné případy, při kterých jest

neb o cokoliv, čím může býti poškozen; soudcům Božím budiž přebou předložena, a jestliže oni usoudí, nahradí svému bližnímu dvojnásobně. ¹⁰ Svěří-li kdo svému bližnímu v opatrování osla, býka, ovci neb jakékoliv dobytče, které však zdechne, bude poškozeno, nebo nepřitelem uloupeno, takže toho nikdo neviděl: ¹¹ rozhodniž mezi nimi přísaha, že nevztáhl ruky své na majetek svého bližního; majitel ať přísahu přijme, onen pak nebudiž nucen k náhradě. ¹² Bylo-li (mu) však (dobytče) ukradeno, nahradí majiteli škodu. ¹³ Bylo-li roztrháno dravcem, ať přinese roztrhané dobytče majiteli, hraditi však nebude nic.

¹⁴ Kdo si od bližního svého něco z těchto (dobytčat) vypůjčí, dobytče však stihne úraz nebo zdechne v pánově nepřítomnosti, budiž přinucen dáti náhradu; ¹⁵ byl-li však pán přítomen, nemusí hraditi, zvláště byla-li mu placena mzda za jeho práci.

¹⁶ Kdo svede pannu ještě nezasnoubenou a bude s ní spáti, vyplatí ji a pojme ji za manželku. ¹⁷ Nebude-li otec panny chtíti ji dáti, zaplatí náhradou tolik, kolik jménem snubního daru panny obyčejně dostávají.

¹⁸ Čarodějů nenecháš na živu.

¹⁹ Kdo bude obcovati (tělesně) se zvířetem, smrti ať zemře.

²⁰ Kdo přináší oběti bohům, a ne jedinému Hospodinovi, budiž usmrcen.

²¹ Cizince nebudeš zarmucovati aniž utiskovati; byliť jste i vy cizinci v Egyptě.

²² Vdově a sirotku nebudeš krivditi. ²³ Ublížíte-li jim, budou volati ke mně a já budu slyšeti křik jejich; ²⁴ hněv můj vzplane, budu vás zabíjeti mečem, takže manželky vaše ovdoví a synové vaši osiřít.

²⁵ Půjčíš-li peněz někomu z svého lidu, chudásovi, který s tebou bydlí, nebudeš na něho nastupovati jako vydrhiduch, aniž ho vymáháním úroků budeš utiskovati. ²⁶ Vezmeš-li od svého bližního do zástavy (svrchní) roucho, vrátíš mu je před západem slunce. ²⁷ Jeť ono jediným rouchem, kterým přikrývá své tělo, nemaje jiného, v čem by spal; bude-li ke mně volati, vyslyším ho, poněvadž jsem soucitný.

²⁸ O soudcích Božích nebudeš zle mluvit a vládci svého národa nebudeš zlořečiti.

²⁹ Desátky a prvotiny své budeš bez odkladu odváděti, prvorozeného ze svých synů mi daruješ. ³⁰ Podobně učiníš s hovězími dobytkem a s ovci; sedm dní ať jsou (prvorození) u své matky, dne osmého mi je odevzdáš.

³¹ Budte mi lidmi svatými; masa nakousnutého dravou zvěří nesmíte požívat, nýbrž hodíte (je) psům.

HLAVA 23. — ¹ Nebudeš lživě vypovídati; aniž se spolčíš s bezbožným, abys v jeho prospěch krivě svědčil. ² Nepůjdeš za davem v konání zla; aniž u soudu přidržíš se většiny, když bys uchýlil se tím od pravdy. ³ Ani chudému nebudeš u soudu straniti.

odůvodněné podezření podvodu: „Kde jde o zpronevěření, ať již běží o býka, osla . . ., soudcům budiž věc předložena.“

V. 29. n. Hebr. místo „desátky a prvotiny“ má pojem všeobecnější: „Z tvého přebytku a z (těch) tekutin“ dávky neodkládej.“ Podle hebr. zní 28b: „Prvorozence tvého dobytka mi zaspětiš. (29.) Takto naložíš se svým hovězím dobytkem a se svým brávnem: sedm dní budou u své matky, dne osmého pak mi je odevzdáš.“

⁴ Potkáš-li býka neb osla, který se tvému odpůrci zaběhl, přiveď mu jej. ⁵ Shledáš-li, že osel tvého nenávistníka pod břemenem klesl, nepomineš ho, ale pomůžeš mu ho zdvihnouti.

⁶ Nedáš se svěsti k porušení práva chudého. ⁷ Lži se budeš vystríhati. Nevinného a toho, který jest v právu, nezabiješ; neboť mám v ošklivosti bezbožného. ⁸ Nebudeš přijímati darů, poněvadž i moudré lidi zaslepují a převracují věc spravedlivou.

⁹ Cizince nebudeš utiskovati; víte zajisté, jak mu jest, poněvadž jste i vy sami byli cizinci v Egyptě.

¹⁰ Šest let budeš svou půdu osívat i kliditi její úrodu. ¹¹ Sedmého však roku necháš ji ležeti ladem a odpočinouti si, aby ji užívali chudí tvého lidu; a cokoli zbude, ať stráví polní zvířata; taktéž učiníš se svou vinicí i olivovou. ¹² Šest dní budeš pracovati; sedmého dne přestaneš (pracovati), aby si býk tvůj i osel odpočinul a aby se osvěžil syn tvé otrokyně i cizinec.

¹³ Všecko, co jsem vám řekl, zachovávejte. Při jménu cizích bohů nepřisahejte, aniž buď slyšeno z úst vašich.

¹⁴ Tříkráte do roka budete mi slaviti svátky. ¹⁵ Zachovávej slavnost přesnic. Sedm dní budeš jísti přesné chleby, jak jsem ti přikázal v době měsíce nových plodin, když jsi vycházel z Egypta; nesmíš se dostaviti přede mne s prázdnem. ¹⁶ (Budeš) také (zachovávat) slavnost žní, prvotin to práce tvé, toho, co jsi vysel na své pole; také slavnost na sklonku roku, když budeš mít všesky své plodiny s pole sklizeny. ¹⁷ Tříkráte do roka dostaví se každý muž tvůj před Hospodina, Boha tvého.

¹⁸ Nebudeš obětovati zároveň s krví mé oběti kvašeného chleba. Aniž smí zůstatí části sváteční oběti mé do (druhého) rána.

¹⁹ Prvotiny plodin půdy tvé doneseš do přibýtku Hospodina, Boha tvého.

Nebudeš vařiti kozelce v mléku matere jeho.

²⁰ Hle, já pošlu anděla svého, který bude kráčet před tebou, střežiti tebe na cestě, a uvede tě na místo, které jsem ti připravil. ²¹ Dbej ho, poslouchej hlasu jeho a nemysli, že smíš jim pohrdati; neboť nepromine (ti), když budeš proti němu se prohřešovati; a jméno mé jest v něm. ²² Budeš-li však poslušen hlasu jeho, a budeš-li činiti vše, což pravím, budu nepřitelem nepřátel tvých a sužovati budu ty, kteří sužují tebe. ²³ Půjde tedy před tebou anděl můj, a uvede tě k Amorrhejským, Hefanům, Ferezejským, Kanaanským, Hevejským a Jebusejským, kteréž já vyhladím. ²⁴ Nebudeš se klaněti jejich bohům, aniž je ctíti; nebudeš činiti jejich skutkův, ale ničiti je budeš a tříštiti jejich sochy. ²⁵ A budete sloužiti Hospodinu, Bohu svému, abych požehnal chlebům tvým i vodám, abych vzdálil od tebe nemoci. ²⁶ Nebude bezdětné ani neplodné (ženy) v zemi tvé; počet dnů tvých sřchovatě rozmnožím. ²⁷ Svoji hrůzu pošlu před tebou a vyhladím každý národ, ke kterému přijdeš; všechny nepřátele tvé obrátím před tebou na útěk; ²⁸ a vyšlu před tebou sršně, kteří zaženou Hevejské, Kanaanské a Hefany, dříve než vejdeš. ²⁹ Nevypudím jich před tebou v jednom roce, aby se neobrátila země v poušť a aby divoká zvěř se nerozmohla na tvou škodu. ³⁰ Znenáhla je budu zapuzovati s tvého

III. 23. V. 27. Místo „vyhladím“ hebr. „uvede ve zmatek“.

dohledu, dokud se nerozmnožíš a neopanuješ zemi. ³¹ Rozprostru pak území tvé od moře Rudého až k moři Filišťanův a od Pouště až k Rece; obyvatelstvo země dám do vaší moci a poženou je před vámi. ³² Nevejdeš ve smlouvu s nimi ani s jejich bohy. ³³ Ať nesídlí v tvé zemi, aby tě nesvedli ke hříchům proti mně — kdybys (totiž) sloužil jejich bohům; — bylo by ti to jistě léčkou.

Hospodin vchází slavnostně ve smlouvu se svým lidem. (24, 1.—11.)

HLAVA 24. — ¹ Dále pravil (Hospodin) Mojžíšovi: Vystup ty, Áron, Nadab, Ábiu a sedmdesáte starších z národa israelského k Hospodinovi a z daleka se klanějte. ² Jedlý Mojžíš vystoupí k Hospodinovi (blíže), oni však ať se nepřibližují; lid nesmí s ním vystoupiti. ³ Když tedy Mojžíš přišel a vypravoval lidu všechna slova Hospodinova i zákony (jeho), odpověděl všecek lid jedním hlasem: Každé slovo Hospodinovo, které mluvil, vykonáme.

⁴ Pak napsal Mojžíš všechny řeči Hospodinovy; a ráno vstav, udělal na úpatí hory oltář a (vztyčil) dvanácte pomníků podle dvanácti kmenův Israelových. ⁵ Nato dal rozkaz jinochům ze synů Israelových, i obětovali zápalné oběti a podali Hospodinu býčky v obět pokojnou. ⁶ Tu vzal Mojžíš polovici krve a vlil (ji) do obětních čiší; zbývající pak část vylil na oltář. ⁷ A vzav knihu úmluvy četl (ji) poslouchajícímu lidu, kterýž pravil: Všecko, co mluvil Hospodin, budeme činiti a budeme poslušni. ⁸ A nabrať krve, kropil (ji) lid a pravil: Toto jest krev úmluvy, kterou s vámi učinil Hospodin na základě všech těchto řečí.

⁹ Když pak Mojžíš, Áron, Nadab, Ábiu a sedmdesáte starších z národa israelského vystoupili nahoru, ¹⁰ spatřili Boha Israelova; pod jeho nohama byla plocha podobná práci ze safírových dlaždic, jako nebe, když jest jasné. ¹¹ A nevztáhl ruky své na ty ze synů Israelových, kteří stáli opodál: viděli tedy Boha, a jedli i pili.

Mojžíš vrátil se sám na horu. (24, 12.—18.)

¹² Řekl pak Hospodin Mojžíšovi: Vystup ke mně na horu a zůstaň tam; dám ti kamenné desky, zákon a přikázání, která jsem napsal, abys je poučoval. ¹³ (Tu) povstal Mojžíš a Josue, jeho služebníci; Mojžíš pak, vystupuje na horu Boží, ¹⁴ pravil starším: Čekajte zde, až se vrátíme. Máte s sebou Árona a Huru; vznikne-li nějaký spor, vzneste jej na ně. ¹⁵ Když pak Mojžíš vystoupil na horu, zahalil ji mrak; ¹⁶ usídlila se totiž na hoře Sinaj velebnost Boží. Zahalovala ji mrakem šest dní; sedmého pak dne povolal (Bůh) Mojžíše z mraku. ¹⁷ Velebnost Hospodinova jevila se před zraky synův Israelových jako žhavý oheň na temeni hory. ¹⁸ Mojžíš tedy, stoupaje na horu, vešel do mraku a zůstal tam čtyřicet dní a čtyřicet nocí.

*Zákony Hospodinovy o svatyni a kněžstvu (bohoslužbě).
(25, 1.—30, 10.)*

HLAVA 25. — ¹ Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi: ² Řci synům

Israelovým, ať odvedou mi dárky; od každého, kdo je dobrovolně přinese, berte je. ³ Věci pak, které máte přijímati, jsou tyto: zlato, stříbro, měď, ⁴ modré a rudé látky purpurové, dvakrát barvený šarlat, kment, tkaniny z kozí srsti, ⁵ na červeno barvené beraní kůže, namodralé kůže, setimové dříví, ⁶ olej do lamp, vonidla k (výrobě posvátné) masti, vonná kuřidla, ⁷ kameny onyxové a (jiné) drahé kameny k ozdobení (kněžského) nárameníku a náprsníku.

⁸ Ať mi udělají svatyni — já budu totiž sídliti mezi nimi — ⁹ zcela podle vzoru svatostánku, který ti ukáži, a (podle vzorů) všech nádob potřebných k bohoslužbě, která se v něm bude konati. Tak to učiníte.

¹⁰ Zbijte mi ze setimového dřeva archu; délka její měj půl třetího lokte, šíře půldruha a výška též půldruha lokte. ¹¹ Obložíš ji čistým zlatem uvnitř i zevně. Nahoře uděláš kolem dokola zlatý věnec. ¹² Ke čtyřem rohům archy přiděláš čtyři zlaté kroužky; dva kroužky ať jsou po jedné a dva po druhé straně. ¹³ Uděláš též tyče ze setimového dřeva a obložíš je zlatem. ¹⁴ Zastrčíš je do kroužků, které budou po stranách archy, aby mohla za ně býti nošena; ¹⁵ budou vždy v kroužcích a nikdy z nich nebudou vytaženy. ¹⁶ Do archy vložíš zákon, který ti dám. ¹⁷ Uděláš též slitovnici z čistého zlata; půl třetího lokte bude míti její délka, a půl druhého lokte šířka. ¹⁸ Uděláš dále dva cheruby, vytepané ze zlata, po obou stranách odpovědnice; ¹⁹ jeden cherub ať jest na jednom kraji a druhý na druhém; ²⁰ majíce rozpiatá křídla a zakrývající odpovědnici, ať zastírají oba okraje slitovnice; jsouce obráceni k sobě čelem, ať upírají zraky na slitovnici, kterou archa bude přikryta; ²¹ do ní vložíš zákon, který ti dám. ²² Odtud budu přikazovali a s místa nad slitovnicí, ze středu dvou cherubů, kteří budou nad archou, obsahující zákon, budu k tobě mluvit všecko, co budu skrze tebe poroučeti synům Israelovým.

²³ Uděláš též stůl ze setimového dřeva, mající dva lokte zděli, loket na šíř a půl druhého lokte do výšky. ²⁴ Obložíš jej čistým zlatem, uděláš mu kolkol zlatý rámeček, ²⁵ na tom rámcí prolamovaný věnec zvýší čtyř prstův a nad ním druhý zlatý věnec. ²⁶ Připrav také čtyři zlaté kruhy a připevni je na čtyřech rozích toho stolu, po jednom u každé nohy. ²⁷ Pod věncem budou (tyto) zlaté kruhy, aby se mohly jimi provléci tyče a (tak) aby se mohl stůl přenášeti. ²⁸ Tyto tyče k přenášení stolu učiníš rovněž ze setimového dřeva a obložíš (je) zlatem. ²⁹ Připravíš také z čistého zlata mísy, misky, kadidelnice a číše, v nichž budou přinášeny tekuté oběti. ³⁰ Na (tento) stůl budeš stále klásti před moji tvář předkladné chleby.

³¹ Uděláš dále tepaný svícen z čistého zlata, jeho dřík, ramena, květy, totiž kalichy a lilie z něho vycházející. ³² Šest ramen bude vycházeti z (jeho) boků, tři po jedné straně a tři po druhé. ³³ Tři květy

Hl. 25. V. ²⁰. „Odpovědnice“ = slitovnice = vsko s cheruby, a sluje tak (podle Vulg. „*oraculum*“), poněvadž Bůh přítomný odtud „odpovídal“, mluvil. Byla to „věš-
tírna“ pravého Boha. Srv. v. 22.

V. ²⁵. Hebr.: „*Učini proň (stůl) lištu na dlaň širokou kolem dokola a učini zlatý věnec pro jeho lištu dokola.*“

V. ³¹. Podle hebr.: „ze zlata budiž vytepan tento svícen, jeho noha, jeho dřík; jeho květy, totiž kalichy s korunami, ať s ním souvisí!“

podoby mandloňové na každém prutu (budou), kalich totiž i s lilí; rovněž tři květy podobné mandloňovým (budou) na druhém prutu, kalich totiž i s lilí; tak bude udělán (ten) předmět o šesti prutech, které budou vycházeti ze dřívku. ³⁴ Na svícnu samém pak budou čtyři květy tvaru mandloňového, každý s kalichem a lilí. ³⁵ Kalichy (budtež) na třech místech, pod každou dvojicí prutů, kterých bude celkem šest a vycházeti budou z jednoho dřívku. ³⁶ Kalichy i pruty se svícem budou jeden celek; všecko bude vytepano z čistého zlata. ³⁷ Uděláš také sedm lamp a nasadíš je na svícen, aby dávaly světlo na protějšek. ³⁸ Také štipce a nádoby, v nichž se uštipnuté knoty hasí, ať jsou zhotoveny z čistého zlata. ³⁹ Svícen se všim příslušenstvím bude vážit jednu hřívnu čistého zlata.

⁴⁰ Hleď to učiniti podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře.

HLAVA 26. — ¹ Příbytek pak uděláš takto: Deset pestrobarevně vyšívaných pokrývek zhotovíš z přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a ze šarlatu dvakrát barveného. ² Délka jedné pokrývky bude míti dvacet osm loket, šířka čtyři lokte. Všecky pokrývky budou jedné míry. ³ (Prvních) pět pokrývek bude spojeno, druhých pět podobným způsobem v celek. ⁴ Po stranách, na samém okraji pokrývek uděláš z modrého purpuru poutka, aby se mohly vespolek spojovati. ⁵ Po padesáti poutkách bude míti (každá) pokrývka na jedné straně tak upevněných, aby přišlo poutko proti poutku a jedno s druhým mohlo se spínati. ⁶ Urobíš též padesát zlatých sponek, kterými se budou pokrývky spojovati, aby činily jeden příbytek.

⁷ Dále uděláš jedenáct pokrývek z kozí srsti, aby byly za stanovou střechu nad příbytkem. ⁸ Délka jedné pokrývky bude míti třicet loket, a šíře čtyři. Jedné míry budou všechny (tyto) pokrývky. ⁹ Z těch (prvních) pět spojíš zvlášť, (druhých) pak šest spojíš tak, že šestou pokrývku na průčelí střechy na polovici přehneš. ¹⁰ Uděláš též padesát poutek na okraji pokrývky jedné, aby se mohla spojit s druhou, a padesát poutek na okraji pokrývky druhé, aby se mohla spojit s první. ¹¹ Urobíš také padesát měděných spinadel, která budou spojovati poutka, aby ze všech pokrývek byla jedna. ¹² Tím pak, co zbývá z pokrývek určených za kryt, to jest z jedné pokrývky nadpočetné, — polovici této (pokrývky) zastřeš zadní stěnu stánku. ¹³ Jeden loket z těch, které přechínají délku střechy, bude splývat po straně jedné a druhý po straně druhé, že budou oba boky stánku kryty.

¹⁴ Kromě toho učin na střechu jinou pokrývku z rudých koží beraních, a nad ní ještě jednu z koží modravých.

¹⁵ (Ke zbudování) příbytku naděláš ze setimového dřeva stojatých desek; ¹⁶ každá ať má v délce deset loket a v šířce půldruha lokte. ¹⁷ Po stranách budou desky podvojně vydráženy, aby se deska s deskou vázala. Tím způsobem budou všechny desky zřízeny. ¹⁸ Dvacet jich bude po straně jižní, která hledí k poledni. ¹⁹ K nim uliješ čtyřicet stříbrných patek, aby po dvou patkách bylo položeno pod každou desku, pod každý roh jedna. ²⁰ Rovněž bude na druhé straně, která

III. 26. V. 17. n. Hebr. o tomto „vydešení“ ničeho neví, nýbrž každá deska měla míti dva rovnoběžné čipy, které se zapouštěly do podstavků, patek (srv. v. 19.).

hledí k severu, dvacet desek příbytkových a k nim čtyřicet stříbrných patek. ²¹ Pod každou desku položeno bude po dvou patkách. ²² Pro západní stranu příbytku uděláš šest desek, ²³ a kromě toho jiné dvě desky (uděláš), které budou vztyčeny v zadních rozích příbytku. ²⁴ Budou zdola až nahoru do sebe zapuštěny, takže budou v jeden celek pevně státi. Dvě desky, postavené v rozích, budou podobným způsobem spojeny. ²⁵ Bude tedy celkem osm desek, jejich podstavků stříbrných šestnáct, počítá-li se po dvou patkách pod jednu desku. ²⁶ Uděláš i pět svlaků ze setimového dřeva, abys jimi zbednil desky na jedné straně příbytku, ²⁷ pět jiných pro druhou stranu a tolikéž pro stranu západní; ²⁸ ty budou se prostrkávati uprostřed desek od jednoho konce ke druhému. ²⁹ Desky ty pak povlečeš zlatem a upevníš na nich kroužky ulité ze zlata, kterými se svlaky prostrčí, aby držely prkennou stěnu; pobiješ je zlatým plechem. ³⁰ Tak zbuduješ příbytek podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře.

³¹ Učiň vkusně vyšívanou, pestře zbarvenou oponu, utkanou z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z bílého přesoukaného kmentu; ³² a zavěs ji na čtyři sloupy ze setimového dřeva, povlečené zlatem, které budou mít zlaté hlavice a stříbrné patky. ³³ Opona budíž upevněna za čtyři kroužky — za ní dovnitř postavíš archu zákona — a děliž svatyni od velesvatyně. ³⁴ Na archu zákona ve velesvatyni položíš slitovnici. ³⁵ Stůl (postavíš) ven před oponu a naproti stolu na jižní straně stánku svícen, — stůl totiž bude státi na straně severní. ³⁶ Udělej též u vchodu do stánku vyšívanou oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. ³⁷ Konečně pět sloupů ze dřeva setimového oblož zlatem; před ně bude zavěšena opona a jejich hlavice budou zlaté, patky pak měděné.

HLAVA 27. — ¹ Udělej ze dřeva setimového oltář, který bude pět loket dlouhý a tolikéž široký — tedy čtverec — a tři lokty vysoký. ² Na čtyřech úhlech budou z něho (vyčínivati) rohy. Pobiješ jej mědi. ³ K jeho službě udělej popelnice, kleště, vidlice a uhelnice; všechny (tyto) nádoby dáš ukovati z mědi. ⁴ Urob měděnou sítkovanou mřížku a na jejích čtyřech rozích budou čtyři měděné kruhy, ⁵ které položíš pod výstupek oltáře; mříž bude až do polovice oltáře. ⁶ K oltáři pořídíš ze dřeva setimového dva sochory, které pobiješ měděnými plechy ⁷ a povlečeš je kruhy, takže budou (vyčínivati) na obou stranách oltáře, by mohl býti (za ně) nošen. ⁸ Nebude vyplněn, uýbrž uděláš jej tak, aby byl uvnitř prázdný a dutý — jak ti bylo na hoře ukázáno.

⁹ Udělej nádvoří stánku; na jeho jižní straně proti poledni budou plachty z přesoukaného kmentu; sto loket měř každá strana v délce,

V. 24. Hebr.: „Buďte dolů zdvojeny a zároveň vyblíhajte nahoře v kruh . . .“

V. 28. Hebr.: „(Učiň) prostřední svlak mezi deskami, který jde od jednoho konce ke druhému.“

V. 31. Místo „vyšívanou“ hebr. „umělecké tkalcovské dílo“. — Místo „pestře utkanou“ hebr. „s cheruby“.

V. 32. n. Podle hebr.: Upevní ji na čtyřech sloupcích zlatem potažených, ze setimového dřeva, jejichž hřebíky jsou ze zlata . . .

V. 37. Místo „hlavic“ má hebr. „hřebíky (háky)“. Srv. v. 32. Podle 36, 38. měly však též hlavice zlatem potažené.

¹⁰ a dvacet sloupků s týmž počtem měděných patek, jejichž hlavice s příslušnými rytými ozdobami budou ze stříbra. ¹¹ Podobně na straně půlnoční budou plachty na dél jednoho sta loket, dvacet sloupků, tolikéž měděných patek a jejich stříbrné hlavice s příslušnými ozdobami rytými. ¹² Na příčné straně nádvoří, která hledí k západu, budou v délce padesáti loket plachty, bude deset sloupků, a tolikéž patek. ¹³ Také příčná strana nádvoří která hledí k východu, bude mít padesát loket. ¹⁴ Z těch bude vyhrazeno patnáct loket pro plachty se třemi sloupky a tolikéž patkami na straně jedné, ¹⁵ a na straně druhé budou plachty (rovněž) zabíratí patnáct loket, budou tři sloupky a tolikéž patek. ¹⁶ U vchodu do nádvoří bude opona o dvaceti loktech, vyšíváná, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu; bude mít čtyři sloupky a tolikéž patek. ¹⁷ Všecky sloupky na obvodu nádvoří pobity budou stříbrným plechem a budou mít stříbrné hlavice, patky pak měděné. ¹⁸ Na délku bude mít nádvoří sto loket a na šířku padesát. Vysoké bude pět loket; (jeho stěny) budou zhotoveny z přesoukaného kmentu a bude mít měděné patky. ¹⁹ Všecko nářadí stánku ke všem potřebám a výkonům, koliký stánku a koliký nádvoří dáš vyrobiť z mědi.

²⁰ Přikaz synům Israelovým, aby ti nanesli nejjemnějšího oleje z oliv tlukadlem roztlučných, ať svícen nepřetržitě hoří ²¹ ve stánku zákona proti vnější straně opony, která visí před zákonem. Ať jej obstarávají Áron a jeho synové, by svítil před Hospodinem až do jitra. Bude to nepřetržitá bohoslužba synů Israelových, která půjde u nich s pokolení na pokolení po všechny časy.

HLAVA 28. — ¹ Přiber si též ze synů Israelových Árona, svého bratra, a jeho syny, by mi zastávali kněžský úřad, Árona, Nadaba, Abiu, Eleazara a Itamara.

² Poříd posvátná roucha bratru svému Áronovi, ke cti a k okrase. ³ Rci všem dovedným lidem, které jsem naplnil duchem důmyslu, by udělali Áronovi roucha, v nichžto jsa posvěcen, sloužil by mi. ⁴ Roucha, která udělají, budou tato: Náprsník, nárameník, kněžský kabátec, (spodní) říza utkaná ze lnu, kněžská čepice a pás. (Tato) posvátná roucha bratru tvému Áronovi a synům jeho udělají, aby mi konali kněžský úřad. ⁵ Vezmou (na to) zlato, modrý a červený purpur, dvakrát barvený šarlat a kment.

⁶ Nárameník umělecky setkají ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. ⁷ Bude mít dvě strany, spojené na obou vrchních okrajích v jeden celek. ⁸ Také tkanice, jako celá pestrobarevná práce, bude ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. ⁹ Vezmi dva onyxové kameny a vyryj do nich jména synů Israelových; ¹⁰ šest jmen do jednoho a ostatních šest jmen do druhého kamene, v pořádku, jak se narodili. ¹¹ Kameny-

III. 27. V. ¹⁰. Místo „*hlavice s rytými ozdobami*“ . . . hebr. „*háky a příčné tyče*“.

V. ¹⁷. Podle hebr.: „Všecky sloupky na obvodu nádvoří spoj stříbrnými tyčemi a jejich háky (udělej) ze stříbra . . .“

III. 28. V. ⁶. Nárameník (hebr. *éfód*), bylo svrchní roucha, které měl též David, když křepčil před archou úmluvy (2. Král 6, 14.; 1. Par 15, 27.), Samuel (1. Král 2, 18.), ano i kněží (1. Král 22, 18.).

řezbářem a kamenorytce dáš do nich vyřtí jména synův Israellových. dáš je zasaditi do zlata, (zlatem) oleinovati, ¹² a připevníš je k oběma okrajům nárameníku, aby budila vzpomínku na syny Israellovy. Tak bude Áron nositi jejich jména na obou ramenech před Hospodinem, aby (je) připomínala. ¹³ Urobíš též zlaté háčky, ¹⁴ jakož i dva souvislé řetízky z čistého zlata; ty zavěsíš na háčky.

¹⁵ Náprsník odpovědi dáš umělecky utkati, podobně jako tkaninu nárameníku ze zlata, z modrého a červeného purpuru, z dvakrát barveného šarlatu a z přesoukaného kmentu. ¹⁶ Bude čtverhranný a dvojitý; bude míti píd na délku i na šířku. ¹⁷ Položíš naň čtyři řady drahokamů: v první řadě bude karneol, topas a smaragd, ¹⁸ v druhé rubín, safír a jaspis, ¹⁹ ve třetí hyacint, achát a ametyst, ²⁰ ve čtvrté chrysolit, onyx a beryl; budou zasazeny v řadách do zlata. ²¹ Budou na nich tedy jména synův Israellových; bude vyryto dvanáct jmen, na každém kameni jedno jméno jednoho ze dvanácti kmenův. ²² K náprsníku udělej z čistého zlata souvislé řetízky, ²³ a dva zlaté kroužky, kteréž upevníš na obou horních rozích náprsníku. ²⁴ Zlaté řetízky navlečeš na kroužky, které jsou na rozích náprsníku, ²⁵ (druhé) pak konce těch řetízků připevníš za dva háčky k oběma cípům nárameníku, které jsou obráceny k náprsníku. ²⁶ Podobně uděláš a upevníš dva zlaté kroužky na rohy vnitřní plochy náprsníku, která přiléhá k nárameníku. ²⁷ Jiné dva zlaté kroužky bude dlužno upevniti dole na obou stranách nárameníku, naproti dolním připevňovacím kroužkům náprsníkovým, aby se (tak) mohl svázati náprsník s nárameníkem. ²⁸ Budiž pak náprsník přivázán za své kroužky ke kroužkům nárameníku tkanicí z modrého purpuru, by pevně a trvale byly spojeny, aby náprsník od nárameníku nemohl se oddělovati. ²⁹ Bude tedy Áron nositi jména synův Israellových na náprsníku odpovědi na prsou, když vcházeti bude do svatyně, aby byli připomínáni před Hospodinem na věky.

³⁰ Do náprsníku odpovědi pak položíš Učení a Pravdu, aby byly na prsou Aronových, když vcházeti bude před Hospodina; ať nosí osudí synův Israellových na prsou před tváří Hospodinovou vždycky.

³¹ Dej učiniti kněžský kabátec pod nárameník, celý z modrého purpuru; ³² uprostřed nahoře bude míti otvor, vroubený tkaným lemováním kolem dokoř, — jak bývá na okrajích šatů — aby se snadno netrhal. ³³ Dole, na spodním okraji toho kabátce, uděláš kolkolem napodobená granátová jablka z modrého a červeného purpuru, jakož i ze šarlatu dvakrát barveného; mezi ně dáš zvonečky, ³⁴ tak, aby se zlaté zvonečky s granátovými jablky střídaly. ³⁵ Áron budiž jim oblečen, kdykoli bude konáti svůj úřad, aby bylo slyšet zvoniti, když

V. 13. Hebr. jest pouhé opakování v. 11b.: „učíš pletivo ze zlatých nití“, které má lemovati onyxové kameny.

V. 14. Podle hebr.: „(učíš) dva řetízky z čistého zlata; upleteš je, jako se spřádají provazce (prýmky), a tyto prýmkovité řetízky upevní na onom pletivu.“

V. 25. Podle hebr. má Mojžíš zlaté prýmky (řetízky) připevniti horními koncem ke zlatému „pletivu“, do něhož jsou zapuštěny dva kamony onyxové na ramenech voleknézových. Vulg. má za to, že horní cípy nárameníku sahaly až po tyto kamony.

V. 27. Podle hebr. má se upevniti tato (třetí) dvojice kroužků nad pásem, kterým byl éfód v páli přepásán (v. 8.).

V. 28. Podle hebr. má pít a atí ona fialová tkanice | osledně jmenované dvě dvojice kroužků zlatých tak, aby náprsník ležel nad pásem éfódu...

bude vcházeti do svatyně před obličej Hospodinův a když bude vycházeti, a aby neumřel.

³⁶ Dej udělati z čistého zlata čelenku a na ni vyříti rukou rytcovou: „Zasvěcený Hospodinu.“ ³⁷ Uvaž ji tkanicí z modrého purpuru, aby přiléhala k čepici ³⁸ a vyčnívala nad čelem veleknězovým. Tak bude nositi Áron poklesky synův Israelových, kterými budou chybovati při všech darech svých a obětech, jež budou přinášeti a obětovati: bude tedy čelenka vždycky na jeho čele, aby jim byl Hospodin milostiv.

³⁹ Dej utkati z kmentu řízu — též čepici uděláš z kmentu — a vyšívaný pás.

⁴⁰ Také synům Áronovým dej připraviti lněné řízy, pásy a čepice, ke cti a k okrase; ⁴¹ do všech těch rouch oblečeš Árona, svého bratra, i jeho syny.

Posvět ruce všech a vysvět je samé, aby mi konali úřad kněžský.

⁴² Nadělej lněných spodkův, aby kryli (jimi) stydké tělo své od ledvin až po stehna; ⁴³ Áron a jeho synové budou je mít na sobě, když budou vcházeti do stánku zákona, nebo když budou přistupovati k oltáři, aby konali službu ve svatyni, aby neuvalili na sebe vinu (a tak) nezemřeli. Bude to věčným závazkem Áronovi a jeho potomstvu po něm.

HLAVA 29. — ¹ Aby mi byli posvěceni na kněžství, učiň toto: Vezmi ze stáda býčka, dva berany bez úhony, ² nekvašené chleby, nekvašené, olejem zadělané koláče a přesné, olejem potřené oplátky; všecko to uděláš z pšeničné béli. ³ Vlož (je) do koše a obětuj spolu s býčkem a se dvěma berany. ⁴ Árona s jeho syny přivedeš ke vchodu do stánku zákona. Umyj otce i syny jeho vodou, ⁵ oblec Árona v jeho roucha, to jest ve lněnou řízu, v kabátec, nárameník a náprsník, a připevni jej tkanicí. ⁶ Pak posaď mu čepici na hlavu, na čepici posvátnou čelenku a vlej mu na hlavu olejovou mast. ⁷ Tím obřadem bude posvěcen. ⁸ Přived též jeho syny, oblec je do lněných říz, opáš pásem — ⁹ Árona totiž a syny jeho — a vstav jim (kněžské) čepice; budou mi konati věčně kněžskou službu.

Až posvětiš ruce jejich, ¹⁰ přivedeš býčka před stánek zákona, Áron a synové jeho vloží mu ruce na hlavu, ¹¹ a ty jej zabiješ před Hospodinem u vchodu do stánku zákona. ¹² Nabera krve z býčka, potřij jí prstem rohy oltáře, ostatní pak krev vylej u jeho spodku. ¹³ Potom vezmi všecek tuk, který prikrývá vnitřnosti, bránici jater, obě ledviny a tuk, který jest na nich, a přines to v zápalnou obět na oltáři; ¹⁴ maso však býčka, kůži a mrvu spal mimo stany, poněvadž to jest obět za hřích.

¹⁵ Vezmi také jednoho berana, na jehož hlavu ať vloží Áron a jeho synové ruce; ¹⁶ usmrť jej, naber z jeho krve a vylej ji kolem oltáře; ¹⁷ berana samého rozsekej na kusy a vymyté vnitřnosti a nohy polož na rozsekané maso a na jeho hlavu. ¹⁸ Potom přines ce-

V. ⁴¹. Hebr.: „pomaž jich, naplň jejich ruce a posvět jich. . .“ „Naplňti ruce“ = někomu odevzdati úřad, zpnomocniti někoho. Řčení vzniklo z toho, že se při odevzdávání úřadu skutečně kladly do rukou zpnomocněnce odznaky jeho moci (žezlo, klíče a pod.).

Hl. 29. V. ³. Hebr.: „Vlož je do koše a přines je v koši, také býčka a oba berany (přived).“

lého berana v zápalnou obět na oltáři; je to obět Hospodinu, obětní vůně Hospodinu velmi příjemná.

¹⁹ Vezmi též druhého berana, na jehož hlavu nechť Áron a jeho synové vloží ruce; ²⁰ usmř jej, naber z jeho krve a potří (jí) boltce pravého ucha Árona a jeho synů, jakož i palce jejich pravých rukou a nohou, a lej krev v kruhu na oltář. ²¹ Pak vezmi z krve, která jest na oltáři, a z olejové masti, pokrop Árona, jeho roucha, syny, i roucha jejich. Až budou takto posvěceni oni i roucha, ²² vezmi tuk z berana, ohon, tuk, jenž přikrývá droby, bránici jater, obě ledviny, i s tukem, který na nich jest, pravé plece — jeť to obět zasvěcení — ²³ jednu chlebovou placku, koláč zadělaný olejem a oplátku z koše přesných chlebů, který byl postaven před Hospodinu; ²⁴ vše to vlož do rukou Áronovi a jeho synům; a posvěť je pozdvihla (to) před Hospodinem. ²⁵ Potom vezmi všecko z jejich rukou a zapal na oltáři v zápalnou obět, aby velmi příjemně voněla před obličejem Hospodinovým; jeť to jeho obět. ²⁶ Hrudíčko berana, kterým byl Áron posvěcen, vezmi a zasvěť je pozdvížením před Hospodinem; pak bude tvým podílem.

²⁷ Jako hrudíčko, tak zasvěť i plece, které jsi oddělil od berana, ²⁸ jímž posvěcen byl Áron a jeho synové; podle věčně platného práva budou dávkou synů Israelových Áronovi a jeho synům, neb jsou to prvotiny a počinky z jejich pokojných obětí, jež přinášejí Hospodinu.

²⁹ Posvátné roucho, jež bude Áron oblékati, budou mít synové jeho po něm, aby v něm byli pomazáváni a ruce jejich aby byly posvěcovány. ³⁰ Sedm dní bude je nositi, který z jeho synů bude ustanoven veleknězem místo něho a bude vcházeti do stánku zákona, aby konal službu ve svatyni.

³¹ Pak vezmeš berana zasvěcení, uvaříš jeho maso na posvátném místě ³² a budou ho požívatí Áron i synové jeho. Budou též jísti chleby, které jsou v koši v nádvoří stánku zákona, ³³ aby to byla oběť smírná a ruce obětujících aby byly posvěceny. Jiný nesmí z toho jísti, poněvadž jde o věci svaté. ³⁴ Zůstane-li něco posvěceného masu nebo chlebův až do rána, spálíš zbytky (ty) ohněm; nebude dovoleno jich požívatí, poněvadž jsou posvěceny.

³⁵ Všecko, co jsem ti přikázal, učiníš s Áronem i s jeho syny. Sedm dní budeš jejich ruce posvěcovati, ³⁶ a každého dne budeš přináseti býčka v obět za hřích na usmířenou. Očistíš též oltář tím, že

V. ²⁴. Místo „posvěť jich pozdvihnutím“ hebr.: „posunuj je“. Při některých obětech totiž podkládal kněz ruce své pod ruce obětujícího naplněné částmi oběti a pohyboval, posunoval je směrem ke svatyni na znamení, že obětující skrze kněze dar Bohu podává; *zpětným posunutím* byl dar takoráž zase Bohem obětujícímu vrácen. Zdá se, že *posunoval* takto kněz obětní dary nejen od východu k západu a zpět, nýbrž také od severu k jihu, takže opsal kříž; vyznačoval tím, že Bůh jest pánem všech stran světových, celého světa. Ten obřad, zvaný „*tenúfá*“, vykonával nyní Mojžíš s Áronem a s jeho syny, kteří jsouc kněžími byli *osobní oběti* přinesenou Bohu.

V. ²⁵. Podle hebr. však má Mojžíš položit obět tuto „na celopř“, tedy na obět předcházející (v. 15.—18.). K e á patrně na c l á i nebyla dosud ohněm věcka strávena.

V. ²⁶. Místo „zasvěť je pozdvížením“ hebr.: „posunuj jím“ = vykonaj obřad zvaný „*tenúfá*“ (obětní posunování). Viz v. 24.

V. ²⁷. Místo „plece“ dlužno hebr. „šó“ překládati buď „zadní noha“ neb „*kyta*“.

V. ^{36b}. zní podle hebr.: „Vykonej na oltáři obřady očistné (smírné) a tak jej očist a pomaz jej, abys jej posvětil.“

budeš na něm přináseti smírnou obět, a potřeš jej, abys jej posvětil.³⁷ Sedm dní budeš na oltáři konati smírné obřady a posvěcovati jej; a (tak) bude svatosvatý; kdo se ho dotkne, každý bude posvěcen.

³⁸ Na oltář klásti budeš toto: Dva roční beránky den co den nepřetržitě: ³⁹ jednoho beránka k ránu a druhého k večeru; ⁴⁰ desetinu běli, smíšené se čtvrtkou hinu oleje z tlučných oliv a tolikéž vína k jednomu beránku v obět tekutou. ⁴¹ Druhého beránka budeš obětovati k večeru podle řádu obětí ranní a podle toho, co jsme řekli, aby působil líbeznu vůni. ⁴² Bude to obět Hospodinu, která se bude přináseti na věky ve vašich pokoleních u vchodu do stánku zákona před Hospodinem, kamž se dostavím, abych mluvil k tobě; ⁴³ tam přikázání budu dávat synům Israelovým a oltář bude mou (přítomnou) velebností posvěcen. ⁴⁴ Posvětim i stánek zákona s oltářem a Arona s jeho syny, aby mi konali kněžský úřad. ⁴⁵ Sídlení budu mezi syny Israelovými a budu jim Bohem; ⁴⁶ a zvědí, že jsem já Hospodin; jejich Bůh, jenž jsem je vyvedl z Egypta, abych sídlil mezi nimi, já Hospodin, Bůh jejich.

HLAVA 30. — ¹ Udělej též oltář k pálení kadidla ze setimového dřeva, ² loket dlouhý, loket široký, tedy čtverhranný, a dva lokte vysoký. Vyčnívati budou z něho rohy. ³ Obložíš jej čistým zlatem, jak rošt, tak stěny kolem dokola, i rohy. Ovrub jej zlatým věncem ⁴ a pod věnec (upevní) na každé straně po dvou zlatých kruzích, aby možno bylo jimi provléci tyče a (tak) oltář nositi. ⁵ Tyče ty rovněž uděláš ze setimového dřeva a obložíš zlatem. ⁶ Oltář (ten) postav proti oponě, zavěšené před archou zákona, před slitovnicí, kterou jest zákon přikryt, kdež k tobě budu mluvit. ⁷ Ráno bude na něm Áron pálení vonné kadidlo; když spraví lampy, zapálí je. ⁸ Podobně když umístí k večeru lampy, zapálí kadidlo; bude to věčný obřad před Hospodinem od pokolení do pokolení. ⁹ Nesmíte na něm obětovati kadidla jinak složeného, ani obětí rostlinných ani živočišných, ani úliteb nesmíte naň vylévati. ¹⁰ (Jen) jednou v roce bude Áron nad jeho rohy konati smírný obřad s krví, obětovanou za hříchy, a (tento) smírný úkon bude na něm konán od pokolení do pokolení. Bude svatosvatým Hospodinu!

• Dodatky k předešlým zákonům. (30, 11.—31, 18.)

¹¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ¹² Když budeš sčítáním vyšetřovati celkový počet synů Israelových, ať odevzdá každý Hospodinovi výkupné za svou duši, a nestihne jich pohroma, když budou sečtení. ¹³ Dá pak každý, kdo jde ke sčítání, půl lotu podle váhy svatyně; — lot má dvacet zrn — půl lotu budiž obětováno Hospodinu. ¹⁴ Komu z počítaných je dvacet rokův a více, zaplatí (ten) poplatek. ¹⁵ Bohatý

V. ⁴¹. Podle hebr. má Mojžíš obětovati večer kromě beránka též minchú (= rostlinnou „obět suchou“) a obět tekutou. Poněvadž bylo denně dvakráte tato obět konati, bylo též nutno udržovati nepřetržitě na oltáři posvátný oheň Nm 28, 3. n.).

V. ⁴³. Podle hebr. bude posvěcen velebnou přítomností Boží nejen oltář, nýbrž celý svatostánek.

III. 30. V. ¹³. Místo „kdo jde ke sčítání“ hebr.: „kdo přejde ke spočteným (= zapsaným)“.

nedá více než polovici lotu, chudý nedá méně. ¹⁶ Přijaté peníze, které od synův Israelových sebereš, vydávej na potřeby stánku zákona, aby připomínaly dárce u Hospodina a svolávaly odpuštění na jejich duše.

¹⁷ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ¹⁸ Dej udělati měděníci s příslušným podstavcem k mytí, postav ji mezi stánkem zákona a oltářem a nalej do ní vody. ¹⁹ Buďou si jí Áron a jeho synové umývati ruce i nohy, ²⁰ než půjdou do stánku zákona a než přistoupí k oltáři, aby na něm obětovali Hospodinu kadidlo, ²¹ aby snad nezemřeli. Budiž to věčným zákonem jemu i potomstvu jeho od pokolení do pokolení.

²² Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ²³ Vezmi si vonidla, pět set lotů vybrané myrrhy, první jakosti, polovici (toho), to jest dvě stě padesát lotů skořice, rovněž dvě stě padesát (lotů) puškvorce, ²⁴ pět set lotů kassie podle váhy svatyně a jeden hin olivového oleje; ²⁵ udělej z toho posvátný olej k pomazávání, smíšenou mast, jakou dělává mastičkář, ²⁶ a pomaz ji stánek zákona, archu úmluvy, ²⁷ stůl s jeho příslušenstvím, svícen a co k němu patří, oltář kadidlový ²⁸ i oltář pro zápalné oběti se vším náradím, jež k jejich obsluze přísluší. ²⁹ Posvěť všech těch věcí, aby byly svatosvaté: kdo se jich dotkne, bude posvěcen. ³⁰ (Těž) Árona a jeho syny pomaz a posvěť je (tak), aby mi konali úřad kněžský. ³¹ Synům pak Israelovým řci: Bude to olejová mast mně zasvěcená od pokolení do pokolení; ³² tělo žádného člověka nesmí býti ji mazáno, podle jejího složení nesmíte mísiť jiné (masti), neboť svatá jest a bude vám posvátnou. ³³ Kdo by takovou (mast) připravil nebo cizínu z ní dal, budiž vyhlazen ze svého národa.

³⁴ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: Vezmi si vonidel, myrrhové klovatiny, onyxu, vonného galbanu a průhledného kadidla — všeho bude stejná váha — ³⁵ a udělej složené (kuřidlo), jak činívá mastičkář; budiž pečlivě smíseno, budiž čisté a dokonale hodné posvěcení. ³⁶ Rozmělni vše v nejjemnější prach a polož z toho část před stánek zákona, kde se ti budu zjevovati. Svatosvatým bude vám (toto) kuřidlo. ³⁷ Takového složení nesmíte činiti na své potřeby, poněvadž jest zasvěceno Hospodinu. ³⁸ Kdožbykoliv udělal (kuřidlo) podobné, aby požíval jeho vůně, vyhlazen buď ze svého národa.

HLAVA 31. — ¹ Hospodin mluvil k Mojžíšovi: ² Hle, jménem jsem povolal Beseleela, syna Uriho, syna Hurova z Judova kmene, ³ a naplnil jsem ho duchem Božím, moudrostí, důmyslem, dovedností ve všelíké práci, ⁴ vynalézavostí v možném zpracování zlata, stříbra, mědi, ⁵ mramoru, drahých kamenův a rozličného dřeva. ⁶ Dal jsem mu za společníka Ooliaba, syna Achisamechova, z kmene Danova. Do myslí každého vyučeného (řemeslníka) vložil jsem moudrost, aby udělali všecko, co jsem ti přikázal: ⁷ stánek úmluvy, archu zákona, slitovnici, která jest na ní, a všecko náradí stánku, ⁸ stůl s příslušenstvím, svícen z čistého zlata s příslušenstvím, oltář kadidlový ⁹ i oltář pro

V. ¹⁶. Dary, poplatky mužstva budou ve svatyni stále připomínati Hospodinu dárce a volati k němu, aby jim byl milostivým a milosrdným, aby jich chránil.

V. ²⁰. Podle hebr. kněží mají se mytí, kdykoliv půjdou do stánku zákona neb kdykoliv budou přistupovati k oltáři, aby Hospodinu přinešli zápalné oběti. — O oltáři na zápalné oběti mluví tedy (správněji) hebr., kdežto Vulg. o oltáři kadidlovém.

V. ³⁶. Místo „před stánek zákona“ hebr. „před zákon ve stánku zjevení“.

III. 31. V. ⁵. Podle hebr. neuměl zpracovati „mramor“ nýbrž „fe:ati kameny k zapuštění, jakož i (fezati) dřevo“. „Kameny byly zapuštěny“ do náprsníku (25. 7.).

zápalné oběti s celým jejich zařízením, umyvadlo s podstavcem,¹⁰ posvátná roucha bohoslužebná pro Árona kněze a pro jeho syny, by konali obřad svůj při svatých obřadech; ¹¹ olejovou mast a kuřidlo z vonidel pro svatyni a všechno, co jsem ti přikázal, udělají.

¹² A mluvil Hospodin k Mojžíšovi: ¹³ Řci synům Israelovým toto: Hleďte zachovávat sobotu mou; jeť znamením (smlouvy) mezi mnou a vámi od pokolení do pokolení, aby se vědělo, že já Hospodin vás posvěcuji. ¹⁴ Ostříhejte (tedy) soboty mé, neboť svatá jest vám; kdo by ji poskrvnil, smrti ať zemře, duše toho, kdo by v sobotu pracoval, budiž vyhubena z jejího národa. ¹⁵ Šest dní budete pracovati, dne sedmého jest sobota, klid Hospodinu zasvěcený; každý, kdo by toho dne pracoval, ať zemře. ¹⁶ Ať zachovávají synové Israeli sobotu a slaví ji od pokolení do pokolení. Jeť (to) věčná úmluva ¹⁷ mezi mnou a syny Israelovými, a věčné znamení. Neboť v šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, dne sedmého však od práce odpočinul.

¹⁸ Dokonav tyto řeči na hoře Sinaj, Hospodin dal Mojžíšovi dvě kamenné desky zákona, psané prstem Božím.

Úmluvu s Bohem Israelité hanebně porušili, avšak Bůh ji dobrotivě obnovil. (32, 1.—34, 35.)

HLAVA 32. — ¹ Vida lid, že Mojžíš dlouho s hory nesestupuje, shrnul se kolem Árona a pravil: Nuže, udělej nám bohy, kteří by šli před námi; nevímeť, co se přihodilo Mojžíšovi, tomu muži, jenž nás vyvedl z Egypta. ² Áron jim pravil: Vezměte zlaté náušnice s uší žen, synův a dcer vašich a přineste je ke mně. ³ Lid učinil, co byl rozkázal, a snesl náušnice k Áronovi. ⁴ Ten je vzal, slil, — jak činívá litec — a ulil z nich tele. I řekli: To jsou bohové tvoji, Israeli, kteří tě vyvedli z Egypta. ⁵ Když to Áron viděl, vzdělal před ním oltář a dal hlasatčím provolávat: Zítřka jest slavnost Hospodinova. ⁶ Ráno tedy vstali a přinášeli oběti zápalné a pokojné; pak lid sedl, aby jedl a pil, a vstal, aby se bavil.

⁷ Hospodin pravil k Mojžíšovi: Jdi, sestup; lid tvůj, který jsi vyvedl z Egypta, hřeší. ⁸ Brzy sešli s cesty, kterou jsi jim ukázal; udělali si lité tele, klaněli se mu, přinášeli mu oběti a pravili: To jsou tvoji bohové, Israeli, kteří tě vyvedli z Egypta!

⁹ Hospodin mluvil dále k Mojžíšovi: Pozoruji, že tento lid má tvrdou šíji; ¹⁰ nech mne, ať vzplane hněv můj proti nim, ať je zahladím a z tebe učiním veliký národ! ¹¹ Mojžíš však přičil Hospodina, Boha svého: Proč by měl, Hospodine, vzplanouti hněv tvůj proti lidu tvému, který jsi velikou mocí a silnou rukou vyvedl z Egypta? ¹² Prosím, ať nemohou Egypťané říci: „Chytré je vyvedl, aby je na horách

V. 10b. 17a. v hebr. „Jeť to věčný závazek. (17) Budiž (sobota) na věky znamením (smlouvy) mezi mnou a syny Israelovými.“

V. 17b. „Odpočinul“ a — dokládá hebr.: „oddechl si“ (Silný lidomluv).

Hl. 32. V. 4. Misto „To jsou tvoji bohové, kteří . . .“ možno hebr. přeložiti: „To jest tvůj Bůh, který . . .“ Aťsi lid byl smýšlení jakéhokoliv, jisto jest, že Áron, i když ulil býka, chtěl dodati bohopoctě rázu pravověrného, by Israeli v býku ctili pravého Boha, Hospodina; proto dává provolati, „že bude slavnost Hospodinova“ (v. 5.).

pobil a vyhladil se země“; utiš se hněv tvůj a buď milosrdným k nepravosti lidu svého. ¹³ Rozpomeň se na služebníky své Abrahama, Isáka a Israele, jimž jsi přísahal při sobě samém: „Rozmnožím potomstvo vaše jako hvězdy nebeské, a všechnu tuto zemi, o které jsem mluvil, dám potomstvu vašemu v majetek na vždy.“

¹⁴ I usmířil se Hospodin a neučinil zla, kterým byl lidu svému hrozil.

¹⁵ Mojžíš, vrací se s hory, nesl v ruce dvě desky zákona, popsané po obou stranách, ¹⁶ udělané od Boha; také písmo na deskách vydlabané bylo dílem Božím. ¹⁷ Josue, slyše hluk křičícího lidu, řekl Mojžíšovi: Válečný pokřik je v táboře slyšeti. ¹⁸ On odpověděl: Není to křik vybízejících k boji, ani křik strhujících k útěku; zvuky zpěvu slyším. ¹⁹ Když se přiblížil k táboru a uzel tele a tance, velmí se rozhněval, desky odhodil, a (tak) je na úpatí hory rozbil. ²⁰ Uchopiv tele, jež byli urobili, spálil je a rozetřel na prach; vsypal jej do vody a dal z toho pít synům Israelovým. ²¹ Aronovi pak řekl: Co ti učinil tento lid, že jsi naň uvalil tak veliký hřích? ²² On mu odpověděl: Nehněvej se, pane můj, však znáš tento lid, jak nakloněn je k zlému. ²³ Řekli mi: „Udělej nám bohy, kteří by šli před námi; neboť nevíme, co se přihodilo tomu Mojžíšovi, jenž nás vyvedl z Egypta.“ ²⁴ Já jsem jim pravil: „Kdo z vás má zlato?“ Přinesli a dali mi (je), já jsem je hodil do ohně a udělalo se toto tele.

²⁵ Vida tedy Mojžíš, že jest lid obnažen — Aron byl příčinou, že se lid pro onu potupnou hanebnost obnažil a tak obnažený postavil se mezi odpůrce, — ²⁶ přistoupil ke vchodu do tábora a pravil: Kdo jest Hospodinův, připoj se ke mně! Když se k němu shromáždili všichni Levité, ²⁷ řekl jim: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Ať opáše každý své bedra mečem! Jděte prostředkem tábora od vchodu ke vchodu a zpět a každý nechť usmrcuje své bratry, přátele a bližní! ²⁸ Levité učinili podle rozkazu Mojžíšova; i padlo jich toho dne na dvacet tři tisíce. ²⁹ Potom pravil Mojžíš: Dnes jste zasvětili ruce své Hospodinovi na svých synech i bratřích, aby se vám dostalo požehnání.

³⁰ Druhého dne pravil Mojžíš lidu: Zhřešili jste převelikým hříchem; vystoupím k Hospodinu, budu-li ho moci jakým způsobem uprositi za váš zločin. ³¹ Navrátiv se tedy k Hospodinu, řekl: Proším, zhřešil lid tento hříchem převelikým, udělav si zlaté bohy. Buď jim tuto vinu odpusť, ³² nebo — neučiníš-li toho — vymaž mne ze své knihy, kterou jsi napsal. — ³³ Hospodin mu odpověděl: Kdo proti mně zhřešil, toho vymažu ze své knihy. ³⁴ Ty však jdi a veď lid tento, kam jsem ti řekl; anděl můj půjde před tebou. Já však v den odplaty potrestám též tento hřích jejich.

³⁵ Bil tedy Hospodin lid za hřích, že se klaněli teleti, které jim Aron udělal.

HLAVA 33. — ¹ Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi takto: Jdi, ty

V. ²³. Místo „postavil se obnažený mezi odpůrce“ hebr. „*ke posměchu nepříteľ*“.

V. ²⁸. Hebr., všechny staré překlady, ano i některé rukopisy Vulg. mají místo 23.000 jen 3000, což jest asi správná číslíce.

V. ²⁹. Podle hebr. však dává Mojžíš Levitům rozkaz: „*Naplňte dnes ruce své pro Hospodina, neboť každý (dává) za svého syna a bratra, aby se vám dostalo dnes požehnání.*“

i tvůj lid, který jsi vyvedl z Egypta, stoupejte s tohoto místa do země, o které jsem přísahal Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, říka: „Dám ji tvému potomstvu.“² Pošlu před tebou anděla, abych vypudil Kanaanské, Amorrhéjské, Hetské, Ferezejské, Hevejské a Jebusejské,³ abys vešel do země tekoucí mlékem a medem. Já totiž nepůjdu s vámi nahoru, poněvadž jsi lid tvrdé šíje, abych tě snad nebyl nucen na cestě zahubití. ⁴ Lid uslyšev velmi zlou řeč tuto, kvítil a nikdo se neozdobil šperky, jak jindy činíval. ⁵ Hospodin byl totiž pravil Mojžíšovi: Řci synům Israelovým: Jsi lid tvrdé šíje: kdybych jen chvilku ve tvém středu krácel, byl bych nucen tě zahladiti. Nyní tedy odlož šperky své, abych viděl, jak mám s tebou naložiti. ⁶ Nenosili tedy synové Israelovi šperků svých od hory Horeb.

⁷ Mojžíš vzal stan, postavil jej venku opodál tábora a nazval jej „stánek úmluvy“. Každý, kdo se chtěl na něco tázati, chodil ven, ke stánku úmluvy, za stany. ⁸ Kdykoli vycházel Mojžíš ke stánku, povstával všecek lid, každý se postavil u vchodu svého stanu a hleděl za Mojžíšem, až vešel do stánku. ⁹ Kdykoli vešel do stánku úmluvy, sestoupil oblakový sloup, postavil se u vchodu a mluvil s Mojžíšem. ¹⁰ Když viděli všichni, že oblakový sloup stojí u vchodu do stánku, povstali a klaněli se ve dveřích stanů svých. ¹¹ Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi tváří v tvář, jako mluvívá obyčejně člověk ke svému příteli. Když pak se vracel do tábora, služebník jeho Josue, syn Nunův, jinoch, zůstával dále ve stánku.

¹² Mojžíš pravil Hospodinovi: Veliš, bych vyvedl tento lid, avšak neznám, čím se mnou poľeš, aťko i v jsi pral: „Znám tebe podle jména a nalezl jsi přede mnou milost.“ ¹³ Nalezl-li jsem tedy v očích tvých milost, ukaž mi svoji tvář, bych tě poznal a milost nalezl v očích tvých; pohled na tento lid, který jest národem tvým. ¹⁴ Hospodin pravil: Já sám mám jíti před tebou a udělití tobě pokojný život? ¹⁵ Mojžíš řekl: Nepůjdeš-li ty sám před námi, nevyváděj nás s tohoto místa. ¹⁶ Neboť po čem budeme moci poznati, já a lid tvůj, že jsme nalezli v očích tvých milost, leč půjdeš-li s námi a budeme-li tak oslaveni nade všechny národy, kteří sídlí na zemi? ¹⁷ Hospodin pravil Mojžíšovi: Také toto přání, které jsi pronesl, vyplním, neboť nalezl jsi v mých očích milost a znám tě podle jména.

¹⁸ On pravil: Ukaž mi svoji velebnost! ¹⁹ Bůh odpověděl: Ukážu ti všecku (svou) krásu a svolám před tebou jméno „Hospodin“; smiluji se totiž, nad kým budu chtítí, a budu milostiv, komu mně bude líbo. ²⁰ A pokračoval: Nemůžeš viděti mé tváře, neboť viděti mě a zůstatí na živu žádný člověk nemůže. ²¹ A dále pravil: Hle, ne daleko mne jest místo na skále, tam se postav. ²² Když pak půjdeš tedy velebnost má, postavím tě do skalní sluje a budu tě krýtí svou pravící, dokud nepřejdu; ²³ potom vzdálím ruku svou a ty uziš lůl můj, tváře mé však viděti nebudeš moci.

HLAVA 34. — ¹ Dále pak (pravil): Vyteš si dvě kamenné desky,

III. 33. V. 7. Místo „stánek úmluvy“ dlužno s hebr. předkládati „stánek scházek“, zvaný tak proto, že se v něm Hospodin scházel (s Mojžíšem a skrze něho) i s lidem.

V. 13. Místo „svoji tvář“ hebr. „svoji cestu“ = kráčeť ty sám přede mnou a ukazuj ty sám (ne jen andělem), kudy jest nám se bráti do země zaslíbené.

podobné prvním, a já na ně napíši slova, která byla na deskách, jež jsi rozbil. ² Buď připraven ráno hned vystoupiti na horu Sinaj; postavíš se na temeni hory přede mne. ³ Nikdo ať s tebou nevystupuje, nikoho ať není na celé hoře viděti; ani skot, ani brav ať se blízko nepase. ⁴ Vytesal tedy dvě kamenné desky, jaké byly ony první; a v noci vstav vystoupil na horu Sinaj — jak mu byl Hospodin prikázal — nesa s sebou desky ty. ⁵ Když pak Hospodin v oblaku se snesl, postavil se Mojžiš k němu a vzýval jméno Hospodinovo. ⁶ A když šel vedle Mojžiše, pravil (tentto): Vládce, Hospodine, Božel Milosrdný a dobrotivý, shovívavý, k slitování velmi náchylný a věrný! ⁷ Ty prokazuješ milosrdenství tisícům, snímáš nepravost, zločiny a hříchy; u tebe však není nikdo sám ze sebe nevinným a ty tresceš nepravosti otců na synech a vnucích až do třetího i čtvrtého kolena. ⁸ Mojžiš rychle se sklonil hluboce k zemi a klaněje se ⁹ pravil: Nalezl-li jsem v očích tvých milost, Hospodine, prosím, bys šel s námi — jeť to lid tvrdé šije — bys sňal (s nás) naše nepravosti a hříchy a přijal nás za své.

¹⁰ Hospodin odpověděl: Učiním úmluvu před očima všech a budu činiti znamení, jakých nikdy nebylo na zemi viděti v žádném národě, by viděl lid tento, mezi kterým jsi, že hrozné věci, které učiním, jsou dílo Hospodinovo.

¹¹ Zachovávej všechno, co ti dnes prikazuji; já sám vypudím před tebou Amorrhejské, Kanaanské, Hetské, Ferezejské, Hevejské a Jebusejské. ¹² Varuj se vcházeťi někdy s obyvateli země té v přátelství, které by ti bylo ke zkáze; ¹³ spíše poboř jejich oltáře, roztrhři modly a vysekej hájce. ¹⁴ Neklaněj se bohům cizím. „Řevnivec“ je jméno Hospodinovo, jest Bůh řevnivý. ¹⁵ Nevcházej ve smlouvy s obyvateli oněch krajin; když budou se svými bohy smilniti a klaněti se svým sochám, mohl by tě někdo pozvatí, bys pojedl z obětovaných pokrmův. ¹⁶ Neber také synům svým manželék z jejich dcer; sice, když budou ony smilniti, svedou i syny tvé, by smilnili s bohy jejich. ¹⁷ Litých bohů si nečiň. ¹⁸ Ostříhej slavnosti přesnic. Sedm dní budeš jísti přesně chleby, jak jsem ti prikázal, v měsíci nových plodin; neboť v (tomto) měsíci jarním vyšel jsi z Egypta. ¹⁹ Všecko prvorozené mužského pohlaví bude mým; (prvorozenci) ze všech zvířat, jak z hovězího dobytka, tak z ovec budou moji. ²⁰ Prvorozeného osla vykoupíš ovci; nedáš-li však zaň ceny té, ať jest zabít. Prvorozeného svého syna vykoupíš; a nesmíš se ukázati před tváří mou s prázdnýma rukama! ²¹ Šest dní budeš pracovati, sedmého (však) dne nebudeš orati ani žíti. ²² Zachovávej slavnost týdnů s prvotinami plodin své pšeničné žně, jakož i slavnost, když je kolem ročního obratu všecko sklizeno. ²³ Třikrát do roka ať se ukáže každý z tvých muž-

III. 34. V. 4. Místo „v noci“ hebr. „z jitra“.

V. 6. V. u'g. považuje za podnět slova „pravil“ Mojžiš, a podle toho kladě následující slova do úst Mojžišovi. Avšak hebr. správněji považuje za podnět Boha, že tedy Bůh sám volá: „Jahve, Jahve jest Bůh milosrdný a dobrotivý, shovívavý...“

V. 13. Srv. 23. 24. Hebr.: „Spíše poboř jejich oltáře, rozbij jejich sloupky (*masseby*), vysekej jejich *asery*.“ *Asěra* je vlastně bohyně, *Štěstěna*, pak posvátný strom nebo kůl této kanaanské bohyně zasvěcený. *Masseby*, *asery* a oltáře byly složky kanaanských svatyní pod širým nebem, jak nás přesvědčily vykopávky poslouhající v Palestině.

ských před všemohoucím Hospodinem Bohem Israelovým. ²⁴ Neboť až odstraním před tebou pohany a rozšířím hranice tvé, nikdo nebude zemi tvé strojiti úkladů, když budeš třikrát do roka chodit ukázati se před Hospodinem Bohem svým. ²⁵ Nebudeš obětovati krve obětí mé s kvasem; a nic nesmí zůstat do rána z obětí slavnosti velikonoční. ²⁶ Prvotiny plodin země své budeš obětovati v domě Hospodina, Boha svého. Nebudeš vařiti kozlete v mléce matky jeho.

²⁷ A řekl Hospodin Mojžíšovi: Napiš si tato slova, kterými jsem s tebou i s Israelem učinil smlouvu.

²⁸ Byl tam tedy s Hospodinem čtyřicet dní a čtyřicet nocí, chleba nejedl, vody nepil, a napsal na desky deset slov úmluvy.

²⁹ Když pak Mojžíš sestupoval s hory Sinaj maje v rukou dvě desky zákona, nevěděl, že září mu tvář z rozmluvy s Hospodinem.

³⁰ Áron a synové Israelovi vidouce, že Mojžíšovi září tvář, báli se blíže k němu přistoupiti. ³¹ (Teprve) když Mojžíš na ně volal, vrátil se Áron i knížata obce, a on s nimi rozmlouval. ³² Potom přišli k němu také všichni synové Israelovi; i přikázal jim všechno, co byl slyšel od Hospodina na hoře Sinaj. ³³ Dokončiv řeči, položil si na tvář závoj. ³⁴ Vcházeje k Hospodinu a mluvě s ním odkládal jej, až zase vyšel a oznámil synům Israelovým vše, co mu bylo uloženo. ³⁵ Tu viděli, že tvář Mojžíšova zářila, když vycházel, on však ji zase zastíral, kdykoliv domluvil k nim (svoji řeč).

Předběžné práce k zařizení bohoslužby. (35, 1.—36, 7.)

HLAVA 35. — ¹ Mojžíš tedy shromáždil všechnu obec synův Israelových a řekl jim: Toto přikazuje Hospodin činiti: ² Šest dní budete pracovati; sedmý den (však) bude vám svatým, sobotou, klidem ke cti Hospodinově; kdo by toho dne něco pracoval, budiž usmrčen. ³ Nesmíte v žádném přibýtku svém rozdělati ohně v den sobotní.

⁴ Promlouval pak Mojžíš dále k veškeré obci synův Israelových: Hospodin přikazuje toto: ⁵ Oddělte ze svého majetku dary pro Hospodina. Každý ráď a s myslí ochotnou ať je obětuje Hospodinu: zlato, stříbro, měď, ⁶ modrý a červený purpur, dvakrát barvený šarlat,

V. ²⁹. Hebr. *qáran* (= zářil) jest odvozeno od podstatného jména *qeren*, které znamená původně „roh“, pak též „paprsek“. Vulg. překládá tu se zřetelem na kořen slova: „*ornata*“ a starší český překlad: „*nevěděl, že by rohutá byla tvář jeho*“. Odtud asi též vysvětliti obyčej, zobrazovati Mojžíše s rohy na hlavě. — Zář, kterou vydala kůže (hebr.) Mojžíšova obličejce, byla odrazem světla, kterým zářil Bůh, když mu ukázal částečně svou velebnost. Proto teprv nyní září Mojžíš, kdežto vrátil se k lidu p. j. prvé rozmluvě s Hospodinem na hoře, nezářil. Záře ta byla spolu též důkazem, že pravda je, co praví o svých osudech na hoře. Srv. Ž 103. (104.), 2: 1. Tim 6, 16; 2. Kor. 3, 13.

V. ³⁵. Hebr.: „*Synové Israelovi vidali vždycky, že kůže obličejce Mojžíšova zářila. Mojžíš pak zastíral opět svou tvář, dokud zase neušel (do svatyně), aby s ním (s Hospodinem) mluvil.*“ Podle hebr. a všech starých překladů Mojžíš tvář odkrýval, když vstupoval do svatyně, když s Hospodinem mluvil, když vyšel a jménem Božím vůli Hospodinovu oznamoval lidu. Pak teprv zakryl tvář a choďoval s tváří zakrytou. Vulg., která vsouvá do v. 34. „*vyšel*“ a která ve v. 35. proti všem starším svědkům místo „*s ním*“ (Hospodinem) překládá „*k ním*“ (Israelitům), zdá se přáti výkladu, že Mojžíš zakryl tvář hned, jak počal oznamovati lidu vůli Boží. Náš překlad překládá tak, jak souvislost žádá, takže zdánlivý rozpor mezi Vulg. a ostatními staršími svědky mizí. O symbolickém významu záře sálající z Mojžíšovy tváře viz 2. Kor 3, 7. n.

kment, tkaniny z kozí srsti, ⁷ skopové kůže na červeno zbarvené, modravé kůže, setimové dříví, ⁸ olej na udržování světel a na výrobu masti, vonné kadidlo, ⁹ kameny onyxové a (jiné) drahokamy na ozdoby (kněžského) nárameníku a náprsníku.

¹⁰ Kdo z vás něco umí, ať přijde a pracuje, co Hospodin přikázal, ¹¹ totiž: příbytek, jeho pokrývku a kryt, kroužky, dřevěné stěny s příslušnými svlaky, kolíky, patky, ¹² archu s tyčemi, slitovnicí, oponu, která se před ní zavěšuje, ¹³ stůl s tyčemi a s příslušenstvím. jakož i s předkladnými chleby, ¹⁴ svícen, který ponese světla, lampy a nářadí k němu, olej na udržování plamenů, ¹⁵ kadidlový oltář s tyčemi, olejovou mast, kuřidlo z vonidel, oponu ke vchodu do příbytku, ¹⁶ oltář na zápalnou oběti s měděnou mřížkou, se sochory a s příslušenstvím, umyvadlo s podstavcem; ¹⁷ plachty, sloupky a patky (k oplocení) nádvoří, oponu ke vchodu do nádvoří, ¹⁸ kolíky k příbytku i k nádvoří s příslušnými provazci, ¹⁹ roucha, kterých se užívá při bohoslužbě, roucha pro velekněze Árona a jeho syny, aby mi konali úřad kněžský.

²⁰ Veškerá obec synův Israelových vzdálila se od Mojžíše ²¹ a přinášela s myslí velmi ochotnou a zbožnou dary Hospodinu ke zřízení stánku zákona. Čehokoliv bylo třeba k bohoslužbě a na posvátná roucha, ²² muži i ženy darovaly: náramky, náušnice, prsteny a sponky; nejrozmanitější zlaté předměty byly odděleny k darům Hospodinovi. ²³ Měl-li někdo modrý neb červený purpur, dvakrát barvený šarlat, kment, kozí srst, rudé kůže skopové, modravé kůže, ²⁴ stříbro nebo měď, setimové dříví k rozmanitým potřebám, obětoval (to) Hospodinu. ²⁵ Také však dovedné ženy daly, co byly napředly: modrý a červený purpur, šarlat, kment ²⁶ a spředenou kozí srst; darovaly vše ochotně. ²⁷ Knížata pak obětovala onyxové a jiné drahé kameny pro nárameník a náprsník, ²⁸ vonidla a olej k nalévání do lamp, na výrobu masti a k přípravě vonného kuřidla. ²⁹ Všichni muži i ženy s myslí zbožnou přinesli dary, aby byly vykonány práce, které byl Hospodin ústy Mojžíšovými přikázal. Všichni synové Israelovi obětovali Hospodinu dobrovolné dary.

³⁰ I řekl Mojžíš synům Israelovým: Hle, Hospodin povolal Beseleela, syna Uriho, syna Hurova z kmene Judova, ³¹ a naplnil ho duchem Božím, moudrostí, důmyslem, vědomostmi, všestrannou dovedností, ³² vynalézavostí, že dovede zpracovati zlato, stříbro i měď, ³³ řezati kámen i dřevo; cokoliv se dá v řemesle mysliti, ³⁴ vstúpil mu do mysli. (Povolal) též Ooliaba, syna Achisamechova z kmene Danova. ³⁵ Oba naplnil moudrostí, by uměli zpracovati dřevo, umělecky a pestře tkáti z modrého a červeného purpuru, ze šarlatsu dvakrát barveného a z kmentu, aby uměli všecko tkáti a vynalézati věci nové.

HLAVA 36. — ¹ Počal tedy Beseleel a Ooliab pracovati, a s nimi všichni dovední mužové, jimž dal Hospodin důmysl, by uměli znalecky zhotoviti, čeho třeba k bohoslužbě a co Hospodin přikázal. ² Mojžíš (totiž) zavolal Beseleela a Ooliaba, jakož i každého vyučeného muže, jemuž byl dal Hospodin dovednost a který se do-

HL. 35. V. ²⁶. Podle hebr. ženy rády spřádaly kozí srst, poněvadž tuto práci dokonale uměly a velmi je tak těšila.

brovolně nabídl k práci, ³ a dal jim všechny dary synův Israelových. Zatím co oni pracovali, přinášel lid každý den ráno (nové) dary. ⁴ To přimělo umělce, že šli k Mojžíšovi ⁵ a řekli: Lid obětuje více, než je potřeba. ⁶ Dal tedy Mojžíš hlasatelem provolati: Ani muž ani žena neobětuje nic více na zbudování svatyně. Tak ustali přinášeti dary, ⁷ ježto přinesených věcí bylo dosti, ba víc než dosti.

Zřízení součástek svatyně. (36, 8.—38, 31.)

⁸ Všichni tedy lidé moudré mysli, (uschopnění) vykonati práce (ke zbudování) stánku, utkali umělecky deset pestrých pokrývek z přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a ze šarlatu dvakrát barveného; ⁹ každá z nich byla dvacet osm loket dlouhá a čtyři lokte široká: všechny pokrývky byly jedné míry. ¹⁰ Pět pokrývek spojil v jedno a druhých pět (rovněž) scelil. ¹¹ Nadělal též na okraji jedné pokrývky, po obou stranách, poutek z modrého purpuru a podobně na okraji druhé pokrývky, ¹² že se protilehlá poutka scházela a bylo možno je spojit. ¹³ Proto ulil padesát zlatých sponek, aby spínaly poutka pokrývek a stánek aby byl jako celistvý.

¹⁴ Udělal též jedenáct houní z kozí srsti, jakožto stanovou střechu nad příbytkem; ¹⁵ každá pokrývka byla třicet loket dlouhá a čtyři lokte široká; všechny pokrývky byly téhož rozměru. ¹⁶ Pět z nich spojil v jeden celek a druhých šest v druhý celek. ¹⁷ Pak udělal po kraji jedné pokrývky padesát poutek a tolikéž po kraji druhé, aby k sobě padaly, ¹⁸ a padesát měděných sponek, by se jimi spínal kryt, a tak aby byl ze všech houní jako jeden plášť.

¹⁹ Podobně učinil jednu pokrývku ze skopových kůží do ruda zbarvených a na tu jinou pokrývku z kůží modravých.

²⁰ Udělal dále ze setimového dřeva stojaté desky na (zbudování) příbytku. ²¹ Každá byla deset loket dlouhá a půldruha lokte široká. ²² Na každé desce bylo dvoje vydrázení, by se jedna s druhou vázala; tak učinil u všech desek příbytku. ²³ Dvacet z nich se čtyřiceti stříbrnými patkami bylo po straně jižní proti polední. ²⁴ Pod každou desku bylo položeno po dvou patkách, na každém rohu, kde bočná vydrázení v rozích končí (po jedné). ²⁵ Také po straně příbytku, která hledí na sever, udělal dvacet desek ²⁶ se čtyřiceti stříbrnými patkami, pod každou desku po dvou patkách. ²⁷ Po straně západní však, to jest oné straně příbytku, která hledí k moři, udělal šest desek, ²⁸ kromě dvou jiných v každém rohu zadní stěny příbytku; ²⁹ ty byly zdola až nvrch do sebe zapuštěny a jako celek vzájemně se držely. Tak zařídil věc po obou stranách v rozích. ³⁰ Tak bylo celkem spojeno osm desek, které měly šestnáct stříbrných patek, po dvou totiž patkách pod každou deskou. ³¹ Udělal také ze setimového dřeva svlaky, v pěti řadách, aby držely desky jedné stěny příbytku, ³² pět jiných řad svlaků, aby spojovaly desky druhé stěny, a kromě toho pět jiných (řad) svlaků na západní stěně příbytku (hledící) k moři. ³³ Jiný svlak, který učinil, šel prostředkem desek od jednoho konce ke druhému. ³⁴ Tyto desky obložil zlatem, jejich patky však ulil ze stříbra. I kruhy k nim, jimiž by se mohly svlaky prostrčiti, udělal ze zlata, ba i ty (svlaky) pobíl zlatými plátky.

³⁵ Pestrobarevnou oponu, vzácnou to práci tkalcovskou, udělal z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z přesoukaného kmentu, ³⁶ a čtyři sloupy ze setimového dřeva, kteréž i s hlavicemi pozlatil, a patky k nim ulil ze stříbra. ³⁷ Oponu ke vchodu do stánku zhotovil z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z přesoukaného kmentu s výšivkami; ³⁸ udělal pět sloupů s hlavicemi, které povlékl zlatem a ulil k nim patky z mědi.

HLAVA 37. — ¹ Dále udělal Beseleel ze setimového dřeva archu půl třetího lokte dlouhou, půl druhého lokte širokou a rovněž půl druhého lokte vysokou, a obložil ji čistým zlatem uvnitř i zevně. ² Kolem udělal na ní zlatý věnec. ³ Ke čtyřem hranám ulil čtyři kroužky, dva po jedné a dva po druhé straně. ⁴ Zhotoviv ze setimového dřeva tyče a obloživ je zlatem, ⁵ prostrčil je do kroužků po stranách archy, aby ji mohli přenášeti. ⁶ Z čistého zlata učinil půl třetího lokte dlouhou a půldruha lokte širokou slitovnici, to jest místo, se kterého Bůh dával odpovědi. ⁷ Dva cheruby, vytepané ze zlata, umístil po obou stranách slitovnice; ⁸ jednoho cheruba na konci jedné strany a druhého cheruba na konci druhé strany, dva cheruby na obou koncích slitovnice; ⁹ rozepiatými křídly zakrývali slitovnici, hledíce na ni i na sebe.

¹⁰ Ze dřeva setimového zhotovil stůl dva lokte dlouhý, loket široký a půldruha lokte vysoký; ¹¹ obložil jej čistým zlatem, kolkolem udělal mu zlatý rámec, ¹² a na ten rámec zlatý prolamovaný věnec na čtyři prsty široký, a na něj druhý zlatý věnec. ¹³ Čtyři zlaté kruhy, které ulil, upevnil na čtyři hrany, u každé nohy stolu jeden, ¹⁴ pod věncem, a prostrčil jimi tyče, aby (stůl) mohl býti přenášen. ¹⁵ Také tyto tyče udělal ze setimového dřeva a obložil je zlatem. ¹⁶ A nádoby z čistého zlata k všelijakým potřebám stolu, misky, kadidelnice, číše a kalichy k obětování úliteb (udělal).

¹⁷ Z čistého zlata vytepal svícen. Z jeho dříku vycházely pruty s květy, totiž s kalichy a liliiemi; ¹⁸ tři pruty po jedné, a tři po druhé straně, šest (prutů) po obou stranách; ¹⁹ na prutech bylo po třech mandloňových květech, totiž kališky s liliiemi — [a tři mandloňové květy s kališky a s liliiemi na druhém prutě]. — Šest (těch) prutů, které vycházely z dříku svícnu, byla práce souměrná. ²⁰ Na dříku samém byly čtyři mandloňové květy, každý s kalichem a lilii; ²¹ kalichy ty byly na třech místech pod každou dvojicí prutů, kterých vychází celkem šest z jednoho dříku. ²² Tyto kalichy a pruty (ramena) byly jeden celek se svícнем a všechno bylo vytepano z čistého zlata. ²³ Z čistého zlata urobil také sedm lamp, příslušné štipec a nádoby na hašení oharkův. ²⁴ Hřivnu zlata vážil svícen se vším činem.

²⁵ Ze setimového dřeva urobil kadidlový oltář; každá z jeho čtyř hran měřila loket a výška dva lokte; z jeho úhlů vyčnívaly rohy; ²⁶ čistým zlatem obložil jeho plošinu, stěny i rohy. ²⁷ Kolem dokola připevnil na něm zlatý věnec a pod věncem na každé straně dva zlaté kruhy, aby do nich mohly býti zastrčeny tyče a tak aby jej mohli přenášeti. ²⁸ Tyče ty urobil ze setimového dřeva a pobíl je zlatými plechy. ²⁹ Pak umíchal posvátnou mast olejovou a z nejčistších vonidel kuřidlo, jak činívá mastičkář.

HLAVA 38. — ¹ Ze dřeva setimového udělal oltář na zápalné

oběti; každá z jeho čtyř hran měla pět loket, výška pak tři (lokte):² z jeho úhlů vyčnívaly rohy. Obložil je měděnými plechy.³ K jeho potřebám opatřil z mědi rozličné nářadí, popelnice, kleště, vidlice, háky a uhelnice.⁴ Z mědi udělal sítkovanou mřížku a pod ní ve středu oltáře ohniště,⁵ a ulil čtyři kruhy ke čtyřem rohům mřížky, aby bylo do nich možno zastrčiti sochory k přenášení;⁶ i ty udělal ze setimového dřeva, obložil je měděnými plechy⁷ a zastrčil do kruhů, které na bocích oltáře vyčnívaly. Oltář ten nebyl vyplněn, nýbrž byl dutý, z prken, uvnitř prázdný.

⁸ Ze zrcadel žen, které sloužily u vchodu do stánu, pořídil měděné umyvadlo s podstavcem.

⁹ Konečně udělal i nádvoří. Na jeho jižní straně byly v délce jednoho sta loket plachty z přesoukaného kmentu,¹⁰ a dvacet měděných sloupků s příslušnými patkami; hlavice sloupků se všemi ozdobami byly ze stříbra.¹¹ Jedněch rozměrů, jedné práce a z týchž kovů byly na straně severní plachty, sloupky, jejich patky a hlavice.¹² Po straně, která čelí k západu, byly v délce padesáti loket plachty, deset měděných sloupků s patkami; hlavice sloupků se všemi ozdobami byly ze stříbra.¹³ Pro stranu východní připravil plachty v délce padesáti loket;¹⁴ z nich měla patnáct loket a tři sloupky s patkami strana jedna,¹⁵ a na druhé straně byly též v délce patnácti loket plachty, tři sloupky a tolikéž patek; uprostřed obou (těch stran) zbudoval vchod do stánu.¹⁶ Všecky plachty nádvořních stěn utkány byly z přesoukaného kmentu.¹⁷ Patky sloupků byly z mědi, hlavice pak se všemi svými okrasami ze stříbra; i sloupky nádvořní ohrady obložil stříbrem.¹⁸ U vchodu do nádvoří utkal a výšivkami ozdobil oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z přesoukaného kmentu; byla dvacet loket dlouhá, vysoká pak pět loket, podle míry, jakou měly všechny plachty nádvořní ohrady.¹⁹ Sloupky s měděnými patkami byly u vchodu čtyři; hlavice jejich a okrasy byly ze stříbra.²⁰ Kolíky ke stánu a k ohradě nádvoří udělal z mědi.

²¹ To je seznam složek stánu zákona, který podle Mojžíšova rozkazu úředně sestavili levité za řízení Itamara, syna kněze Árona.

²² Dokonal je na rozkaz daný od Hospodina skrze Mojžíše Beseleel, syn Uriho, syna Hurova ze kmene Judova,²³ který si přibral za pomocníka Ooliaba, syna Achisamechova z pokolení Danova; ten byl též vynikajícím umělcem ve zpracování dřeva, v uměleckém tkalcovství a vyšívaní modrým a červeným purpurem, šarlatem a kmentem.

²⁴ Všeho zlata spotřebovaného na stavbu svatyně, dobrovolně darovaného, bylo dvacet devět hřiven a sedm set třicet lotů, podle váhy svatyně.²⁵ Od těch, kteří se dostavili ke sčítací prohlídce, ve věku dvaceti let a výše, od šesti set tři tisíců pěti set padesáti mužů schop-

Hl. 38. V. ¹¹. Podle hebr.: „a pro severní stranu sto loket; k tomu 20 sloupků s příslušnými dvaceti patkami; háčky sloupkův a jejich obruče byly stříbrné“. Podobně uchyluje se hebr. od Vulg. ve v. n.

V. ¹⁷. Podle hebr. byly háčky a obruče sloupků stříbrné, hlavice jejich byly potaženy stříbrným plechem. Srv. v. 11. n.

V. ¹⁹. Podle hebr. byly ze stříbra háčky a obruče, hlavice pak byly potaženy stříbrným plechem. Srv. v. 17.

V. ²⁵. však podle hebr. zní: „Stříbro (které bylo věnováno) při sčítání obce (číslo) jedno sto hřiven a tisíc sedm set sedmdesát pět lotů.“

ných boje bylo věnováno (stříbro). ²⁶ Bylo pak spotřebováno sto hřiven stříbra toho na ulití patek svatyně a na ulití patek (sloupů do) vchodu, kdež visí opona. ²⁷ Sto patek ulito bylo ze sta hřiven, počítajíc na každou patku jednu hřivnu. ²⁸ Z tisíce sedmi set a sedmdesáti pěti (lotů) stříbra pak udělal hlavice sloupův a povlaky na sloupy. ²⁹ Mědi byly věnovány sedmdesát dva tisíce hřiven a kromě toho čtyři sta lotů; ³⁰ z toho byly ulity patky sloupův u vchodu do stánku zákona, oltář měděný se mřížkou a se vším nářadím, které patří k jeho potřebám, ³¹ patky (sloupků) nádvoří, jeho ohrady i vchodu a kolíky na obvodu stánku i nádvoří.

Zhotovena kněžská roucha. (39, 1.—31.).

HLAVA 39. — ¹ Z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a kmentu zhotovil roucha, aby se v ně oblékal Áron, když bude ve svatyni konati službu, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

² Umělecky utkal nárameník ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z kmentu přesoukaného. ³ Roztepal zlaté plechy a rozřezal je na niti, aby je bylo lze navíjeti mezi niti předchozích barev. ⁴ Obě polovice (nárameníku) na horních cípech obou stran spojil, ⁵ a tkanici utkal v těch barvách, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ⁶ Dva onyxové kameny, které si byl připravil, zasadil do zlata a zlatem ovroubil; kamenorezbou byla do nich vřezána jména synův Israelových. ⁷ Ty upevnil k horním cípům nárameníku, aby připomínaly syny Israelovy, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

⁸ Jako nárameník, tak umělecky utkal i náprsník ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. ⁹ Byl do čtverce, dvojitý, na jednu píď. ¹⁰ Na něj upevnil čtyři řady drahých kamenův. V první řadě byl karneol, topas a smaragd, ¹¹ v druhé rubín, safír a jaspis, ¹² ve třetí hyacint, achát a ametyst, ¹³ ve čtvrté chrysolit, onyx a beryl; v tomto pořádku byly zapuštěny do zlata a jím lemovány. ¹⁴ Na těchto dvanácti kamenech byla vyryta jména dvanácti kmenův Israelových, na každém jméno jednoho. ¹⁵ K náprsníku udělali souvislé řetízky z čistého zlata, ¹⁶ dva háčky a tolikéž zlatých kroužkův. Kroužky upevnil na obou rozích náprsníku, ¹⁷ do nich zapíal dva zlaté řetízky, které zavěsil za háčky, vyčnívající na cípech nárameníku. ¹⁸ (Vše) to vpředu i vzadu přiléhalo, že nárameník a náprsník byly jako jeden celek; ¹⁹ pás byl všeho oporou a kroužky spojené tkanicí z modrého purpuru (nárameník a náprsník) velmi pevně spínaly, aby nepouštěly, neodstávaly a neodhýbaly se — jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

²⁰ Urobili též kabátec pod nárameník, všecek z modrého purpuru, ²¹ shora uprostřed otvor pro hlavu, kolem otvoru tkanou prýmkou, ²² na dolním kraji z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a přesoukaného kmentu granátová jablka ²³ a z čistého zlata zvonečky; ty

V. 28. hebr.: „Z oněch 1775 šekelů urobil háky ke sloupům, obložil jejich hlavice a opatřil je obroučením.“

V. 29. Lépe hebr.: „Měď vážila sedmdesát hřiven a dva tisíce čtyři sta šekelů.“

zavěsili mezi granátovými jablky na okraji kabátce kolem dokola: ²⁴ za (každým) zlatým zvonečkem bylo granátové jablko. Tak jsa ozdoben, chodíval velekněz, když konal bohoslužbu podle zákona Hospodinova daného Mojžíšovi.

²⁵ Z kmentu utkali řízy Áronovi a synům jeho, ²⁶ čepice s příslušnými věnečky — také z kmentu — ²⁷ a lněné spodky — také z kmentu; ²⁸ pás však (utkali) a umělecky vyšili z přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a z šarlatu dvakrát barveného, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

²⁹ Z čistého zlata pořídili posvátnou, ctihodnou čelenku a vryli do ní „Zasvěcený Hospodin“; ³⁰ připevnili ji na čepici stuhou z modrého purpuru, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

³¹ Tak byly všechny práce na stánku zákona i krytu (jeho) dokonány, a tak učinili synové Israelovi všechno, co byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

Řemeslníci odvádějí dokončené práce Mojžíšovi. (39, 32.—43.)

³² Přinesli pak (k Mojžíšovi) složky stánku i s krytem a se vším příslušenstvím: kroužky, desky, svlaky, sloupy a patky, ³³ přikrov ze skopových kůží na rudo barvených, druhý přikrov z modrých kůží. ³⁴ oponu, archu, přenášecí tyče, slitovnici, ³⁵ stůl s jeho nádobím a s předkladnými chleby, ³⁶ svícen, lampy s ostatním zařízením a olej. ³⁷ zlatý oltář, mast, kuřidlo z vonidel, ³⁸ oponu ke vchodu do stánku. ³⁹ měděný oltář, mřížku, přenášecí tyče a všechno příslušenství, umyvadlo s podstavcem, nádvorní plachty, sloupky a patky jejich, ⁴⁰ oponu ke vchodu do nádvoří, nádvorní provazce a kolíky. Nechybělo nic z příslušenství, jež bylo rozkázáno pořídit pro bohoslužbu ve stánku a pro příbytek úmluvy. ⁴¹ Také roucha, kterých kněží, totiž Áron a jeho synové, ve svatyni používají, ⁴² přinesli synové Israelovi podle rozkazu Hospodinova. ⁴³ Když Mojžíš viděl, že všechno jest hotovo, poželhal jim.

Svatostánek byl postaven. (40, 1.—36.)

HLAVA 40. — ¹ I mluvil Hospodin k Mojžíšovi takto: ² Prvního dne prvního měsíce postav stánek zákona, ³ umístí v něm archu, zavěs před ni oponu, ⁴ zanes do stánku stůl a polož naň, co je zákonem předepsáno. Před archou zákona ať stojí svícen se svými lampami ⁵ a zlatý oltář, na němž se pálí kuřidlo. Ve vchodu do stánku zavěs oponu, ⁶ a před ni (postav) oltář na zápalné oběti; ⁷ umyvadlo, naplněné vodou, (stůj) mezi oltářem a stánkem. ⁸ Nádvoří ohrad plachtami a vchod do něho oponou. ⁹ Vezma olejovou mast, potřij stánek s jeho příslušenstvím, aby to bylo posvěceno; ¹⁰ oltář na zápalné oběti se vším jeho zařízením, ¹¹ umyvadlo s podstavcem, všechno posvěť olejovou masťou, aby to bylo svatostaté.

¹² Áronovi a synům jeho rozkaž přistoupení ke vchodu do stánku zákona, umyj je vodou ¹³ a oblec je do posvátných rouch, aby mi

III. 39. V. ⁴³. Místo „poželhal jim“ bylo by podle některých vykladačů překládati „poželhal tomu“, t. j. odvedeným složkám svatostánku.

sloužili a jejich pomazání aby jim přineslo kněžství na věčné časy.

¹⁴ Mojžíš učinil všechno, co byl Hospodin přikázal. ¹⁵ Prvního tedy dne prvního měsíce druhého roku byl stánek postaven. ¹⁶ Mojžíš jej postavil položiv patky, postaviv desky a sloupy, prostrčiv přenášecí tyče, ¹⁷ rozprostřev nad stánkem pokrývku a vloživ na ni příkrovy, jak byl Hospodin přikázal. ¹⁸ Do archy vložil zákon, dole prostrčil přenášecí tyče a nahoru položil slitovnici. ¹⁹ Když vnesl archu do stánku, zavěsil před ní oponu, aby vyplnil příkaz Hospodinův. ²⁰ Za oponou na severní straně ve stánku zákona postavil stůl ²¹ a narovnal naň předkladné chleby, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ²² Naproti stolu, po straně jižní ve stánku zákona postavil svícen ²³ a nasadil (naň) řadou lampy podle rozkazu Hospodinova. ²⁴ Proti oponě postavil ve stánku zákona zlatý oltář, ²⁵ na němž zapálil kuřidlo z vonidel, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ²⁶ Ve vchodu do stánku zákona zavěsil oponu ²⁷ a v nádvoří stánku zákona (postavil) oltář na zápalné oběti a přinesl na něm obět zápalnou i jiné oběti, jak byl Hospodin přikázal. ²⁸ Mezi stánkem zákona a oltářem umístil umyvadlo a naplnil je vodou. ²⁹ Mojžíš, Aron a jeho synové umývali si (tu) ruce i nohy. ³⁰ když vcházeli do stánku úmluvy a než přistupovali k oltáři, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. ³¹ Kolem stánku a oltáře vybudoval nádvorní ohradu a ve vchodu do nádvoří zavěsil oponu.

Když to bylo všechno dokončeno, ³² oblak přikryl stánek zákona a velebnost Hospodinova jej naplnila. ³³ Ježto oblak všechno zahalil a velebnost Boží zářila, nemohl Mojžíš do stánku zjevení vejíti; tak oblak všechno zahalil.

³⁴ Kdykoli pak oblak stánek opustil, dali se synové Israelovi na pochod ve svých zástupech; ³⁵ vznášel-li se klidně nad stánkem, neodcházeli s onoho místa. ³⁶ Ve dne totiž vznášel se nad stánkem oblak Hospodinův, v noci však oheň; všichni kmenové Israelovi to viděli na všech místech, kde se zastavili.

V. ³⁴. n. zní dle hebr. (= v. 36. n.): „Kdykoliv se oblak z příbytku zdvihl, vydávali se synové Israelovi na cestu po celou dobu svých pochodů; když se však oblak nedvihl, nevydávali se na cestu, dokud se zase nezdvihl.“

Seznam knih a obrázků
vydaných
„Dědictvím Svatojanským“,
pokud ještě jsou na skladě.

Prohlédněte bedlivě a objednejte!

Doporučte svým přátelům!

I. Písmo svaté.

A) Veliké vydání.

Bible Česká. I. Písmo sv. Starého zákona. Přeložil a výkladem provází dr. Jan Hejčl. — Svazek I. Genesis — Judith. Cena 30 Kč (váz. 60 Kč), pro členy Dědictví 27 Kč (váz. 57 Kč). — Sv. II. Ester — Kniha Sirachovcova. 49 Kč (váz. 75 Kč), pro členy Dědictví 44 Kč (váz. 70 Kč). — Sv. III. Isajáš — Čtvrtá kniha Esdrášova. 113 Kč (váz. 145 Kč), pro členy Dědictví 103 Kč (váz. 135 Kč).

Bible Česká. II. Písmo sv. Nového zákona. Přeložil a výkladem opatřil dr. J. L. Sýkora. — Část I. Evangelia a Skutky apoštolské. 38 Kč (váz. 50 Kč), pro čl. Děd. 34 Kč (váz. 46 Kč). — Část II. Listy apoštolské a Zjevení sv. Jana. 32 Kč, (váz. 50 Kč), pro členy Děd. 28 Kč, (váz. 46 Kč). — Obě části dohromady svázané 90 Kč, pro členy Dědictví 82 Kč.

Celá Bible Česká 262 Kč (váz. 370 Kč), pro členy Dědictví 236 Kč (váz. 344 Kč). — Desky na celé dílo (4 svazky) 50 Kč.

B) Zkrácené otisky z velikého vydání.

Evangelia se stručnějším výkladem. — Svazek I. Evangelium sv. Matouše, 6 Kč, pro čl. Děd. 5-40 Kč. — Svazek II. Evangelium sv. Marka 2 Kč, pro čl. Děd. 1-80 Kč. — Svazek III. Evangelium sv. Lukáše. 3-50 Kč, pro čl. Děd. 3-10 Kč. — Svazek IV. Evangelium sv. Jana. 3 Kč, pro čl. Děd. 2-70 Kč. — Všechny 4 svazky najednou zakoupené 14 Kč, pro členy Dědictví 13 Kč.

C) Kapesní vydání.

Nový zákon. Přeložil dr. J. L. Sýkora. Část I. Evangelia. 3 Kč (váz. 12 Kč).

Žaltář. Přeložil a výkladem opatřil dr. Jan Hejčl. 8 Kč, pro čl. Dědictví 7 Kč; ve vazbě celoplátěná 20 Kč.

D) Otisky z kapesního vydání.

Evangelia: Sv. Matouše, 1 Kč. — Sv. Marka, 80 h. — Sv. Lukáše, 80 h. — Sv. Jana, 80 h.

E) Perikopy.

Perikopy čili Výňatky ze Starého i Nového zákona. Upravili dr. J. L. Sýkora a dr. J. Hejčl. 10-50 Kč, váz. 25 Kč.

F) Nový zákon, staré vydání.

Nový zákon, Staré vydání z r. 1888. Cena 6 Kč.

II. Spisy nábožensko-poučné.

Katolická mravouka. Napsal dr. K. L. Řehák. 4-50 Kč.

Liturgika o posvátných dobách svaté katol. církve. Sestavil Bohumil Fr. Hakl. Cena 4-50 Kč.

Epištoly nedělní a sváteční celého roku. Výklad sepsal Jan Felizna. Cena 6 Kč.

Výklad katechismu. Napsal dr. Ant. Podlaha. Ctih. Tomáše Kemp. čtvero knih o následování Krista. Cena 9 Kč.

Milosrdný Samaritán. Poučná a modlitební kniha pro nemocné a jejich ošetřovatele. Cena 6 Kč.

Křesťansko-katolická domácí kniha na každý den v roce. Napsal J. P. Silbert, přeložil Frant. Klíma. Cena 6 Kč.

Pravdou k životu. Katolické vodítko. Upravil František Synek. Dva díly. Cena 3 Kč.

Tomáše Kempenského Čtvero knih o následování Krista. S obrazy od Führicha. Přeložil a modlitby připojil dr. Jan Nep. Sedlák. 14 Kč, váz. v celoplát. vazbě 28 Kč, v kůži se zlatou ořízkou 47 Kč.

Soustavná věrouka pro lid. Napsal P. Frant. Žák T. J. Díl I. 9 Kč. — Dílu II. část I. 7-50 Kč. — Část II. 10 Kč. — Díl III. 40 Kč, pro členy Dědictví 38 Kč. — Díl IV. 20 Kč, pro členy 18 Kč.

Dědův odkaz. Kniha pro dospívající jinochy. Napsal K. Balík. Cena 3 Kč.

Květnice. Kniha pro dívky. Napsal K. Balík. Cena 5 Kč, váz. 16 Kč.

Otec. Kniha pro otce. Napsal K. Balík. Cena 4 Kč.

Pane, nauč nás modlití se! Několik slov o modlitbě Páně. Sepsal Ant. Melka. Cena 6 Kč, pro členy Dědictví 5 Kč; váz. 12 Kč.

Nedělní a sváteční čítanka. Napsal K. Balík. Cena 15 Kč.

Druhá nedělní a sváteční čítanka. Napsal K. Balík. Cena 15 Kč.

Třetí nedělní a sváteční čítanka. Napsal K. Balík. Část I. Cena 5 Kč. Část II. Cena 5 Kč.

Z duchovního života. Napsal P. Alois Štork T. J. 2. vyd. Cena 6 Kč, váz. 12 Kč.

Život podle Bož. Srdce Páně. Napsal P. Josef Jaroš S. J. II. vyd. 20 Kč, váz. 32 Kč.

III. Modlicí knížky.

Útěcha duše. Modlitby, které upravil dr. J. Nep. Sedlák. Cena 3 Kč, pro členy Dědictví 2-50 Kč.

Hodiny Mariánské. Přeložil dr. Jan Hejčl. Cena 1 Kč.

Modlitby za zemřelé. Napsal dr. Jan Hejčl. Cena 5 Kč, váz. 12 Kč.
Na slavnost Božího Těla. Napsal dr. Jan Hejčl. Cena 4 Kč.

IV. Knihy pro dívky.

Cestou za štěstím. Napsal K. Balík. Cena 3 Kč.
Prvosenky. Čítanka pro školy obecné. Díl I. váz. 10 Kč.

V. Životopisy a účta svatých.

Čtrnácte ctihodných mučedníků Pražských z řádu sv. Františka. Napsal P. Klemens Minařík. Cena 3 Kč.
Svatá Lidmila. Napsal dr. František Stejskal. Cena 7-50 Kč, pro členy Dědictví 6 Kč.
Svatý Jan Nepomucký. Napsal dr. Frant. Stejskal. — Díl I. Životopis. 12 Kč. — Díl II. Úcta, kanonisace a obrana. Cena 14 Kč.
Co sluší uvážiti o sv. Janu Nepomuckém. Napsal Jos. Rybák S. J. — **Proč nedošlo již dříve k svatořečení Jana Nepomuckého.** Vysvětluje dr. Jan Nep. Sedlák. Cena 2-50 Kč.
Svatý Václav. Jeho život a účta. Napsal dr. Fr. Stejskal. Cena 25 Kč, pro členy Dědictví 20 Kč.
Nedej zahynouti nám ni budoucím! Napsal Josef Rybák S. J. Cena 2-50 Kč.
Svatý František Serafinský. Od P. Bonaventury J. Wilhelma. I. 7 Kč, II. 7 Kč.
Upozornění! Ještě jest na skladě malý počet vzácného díla „**Církev vítězná**“, a to sv. I., II. a III., za nepatrný obnos 25 Kč za všechny tyto tři díly. Díl IV. jest již úplně rozebrán.

VI. Spisy dějepisné.

Trojí Řím. Od Msgra Gauma, přelož. A. Koutný. Díl I. 4-50 Kč. — Díl II. 6-50 Kč.
Posvátná místa král. Českého. Sepsal dr. Antonín Podlaha. Díl I. Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký, 6 Kč. — Díl II. Vikariáty: Berounský, Bystřický a Plzeňský. 6 Kč. — Díl III. Vikariáty: Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský. 6 Kč. — Díl IV. Vikariáty: Kolínský a Rokycanský. 4-50 Kč. — Díl V. Vikariát Libocký. 3 Kč. — Díl VI. Vikariáty: Sedlčanský a Votický, 5-20 Kč. — Díl VII. Vikariát Slánský. 6-70 Kč.
Svatý Hostýn ve svém původu a svých osudech. Vypravuje Frant. Videnický S. J. Cena 4-50 Kč.
Lid český s hlediska prstonárodně náboženského. Napsal Karel Procházka. Cena 4-50 Kč.
Paměti Františka J. Vaváka, souseda a rychtáře Milčického, z let 1770 až 1816. Knihy I. část I. 4-50 Kč, — část II. 4-50 Kč. — Knihy II. část I. 3 Kč, — část II. 3-70 Kč. — Knihy III. část I. 3-70 Kč, — část II. 3-70 Kč, — část III. 3-70 Kč, — část IV. 10 Kč, pro členy Dědictví 8 Kč.
Světový eucharistický kongres v Chicagu a účast katolíků z Československa. Napsali dr. Josef Hanuš a poslanec Václav Myslivec. Cena 5 Kč.

VII. Povídky.

- Mžikové obrázky.** Napsal Jindřich Š. Baar. — Řada I. 1'50 Kč. — Řada II. 1'50 Kč. — Řada III. 3 Kč.
- Na cestě k lepšímu.** Napsal Alois Dostál. Cena 1'50 Kč.
- Z měst a městeček.** Napsal Alois Dostál. Cena 3 Kč.
- Od Krkonoš.** Krátké povídky z pohorského kraje. Napsal J. Ježek. Cena 3 Kč.
- Irena.** — **Pro Boha a pravdu.** Povídka. Z polštiny přeložil Václav T. Kamenský a Josef T. Kajetán. Cena 10 Kč.
- Z nedávných dob.** Různé obrázky a povídky. Napsal Julius Košnář. Cena 1'50 Kč.
- Selská pýcha.** Obraz ze života lidu. Napsala Vlasta Pittnerová 3 Kč.
- Povídky.** Napsal Jan Nep. Ráz. Cena 1 Kč.
- Rozvětvená rodina.** Povídka. Napsal Al. Dostál. Cena 3 Kč.
- Fabiola neboli církev v katakombách.** Napsal N. P. S. Wiseman, přeložil dr. K. Vrátný. Cena 7 Kč.
- V různých barvách.** Napsal Jindřich Š. Baar. Cena 3'70 Kč.
- Rodina Kulichova.** Napsala Vlasta Pittnerová. Cena 7 Kč.
- Cestou — necestou.** Napsal Julius Košnář. Cena 5 Kč.
- Vlna zkoušky.** Napsal Alois Dostál. Cena 2 Kč.
- Biblické povídky.** Napsal Prokop Holý. Cena 7 Kč.
- Jan Prchalů.** Napsal Josef Pospíšil. 8 Kč, na velinovém papíru 12 Kč.
- David a Saul.** Napsal P. Vinc. Zapletal O. P. Cena 12 Kč.
- Podvod Fulgenta Ohma.** Napsal Ant. Thein. Cena 3 Kč.
- Po cestách pokroku.** Napsal Václav Špaček. Cena 4 Kč.
- Levohradské pomněnky.** Napsal Václav Beneš Třebízský. Vybral Vilém Bitnar. Část I. Cena 5 Kč. Část II. Cena 5 Kč.

VIII. Umělecky v barvách provedené obrázky (k vložení do modlitebních knížek) a dopisnice.

- Sv. Václav** (Fr. Urban). — **Sv. Lidmila** (Fr. Urban). — **Svatá Lidmila učí sv. Václava dobročinnosti** (Josef Hellich). — **Svatý Vojtěch** (Fr. Urban). — **Sv. Prokop** (Fr. Urban). — **Sv. Jan Nepom.** (Fr. Urban). — **Ctíh. Milada** (Fr. Urban). — Cena jednoho obrázku 30 hal., 100 kusů za 30 Kč. — Umělecké dopisnice Oldř. Blažička: Velechrám sv. Víta, cena 50 hal. za kus.

Objednati lze tyto knihy a obrázky u

**Ředitelství „Dědictví sv. Jana Nepom.“ v Praze-IV. (Hradčany),
Vikářská ulice č. 35.**

Ceny v dřívějších seznamech uvedené pozbývají platnosti.

Při objednávce knih nebo obrázků nutno příslušný obnos jakož i poštovné (do 5 kg 6 Kč, do 10 kg 12 Kč) zaslati **předem**.

Knihy zasílají se jen buď proti hotovému zaplacení předem nebo na dobírku. Na úvěr, na účet nebo na dluh „Dědictví“ knih dávat nemůže!

Zprávy o „Dědictví Svatojanském“

I. Přehled členů koncem roku 1929.

Zakladatelů jest	8
Spoluzakladatelů	69
Členů první třídy	32
Členů druhé třídy	138
Členů třetí třídy	40.868

Úhrnem zapsáno členů žijících i zemřelých . 41.115

Z toho jest: 1. rodů	6.943
2. spolků, škol, knihoven atd.	1.671
3. členů duchovního stavu (kněží, bohoslovců) .	4.704

Během roku 1928 a 1929 přistoupilo k „Dědictví“ 233 nových členů (mezi nimi jest 14 rodů, 6 spolků a 38 osob duchovního stavu); od uveřejnění jejich jmen bylo nutno upustiti pro velikou drahotu tisku.

Během roku 1928 a 1929 došlo ředitelství „Dědictví“ oznámení o úmrtí 10 členů.

II. Pravidla „Dědictví Svatojanského“.

1. Vklad člena **třetí třídy** obnáší jednou provždy 80 Kč (z toho připadá 60 Kč na vklad, 5 Kč na diplom a 15 Kč na zásilku starších knih, darem dávaných). Člen **třetí třídy** dostává každého roku jeden výtisk podílu.

2. Za rod, školu, obec, spolek, knihovnu a pod. platí se za členství **třetí třídy** jednou provždy 170 Kč (z toho připadá 150 Kč na vklad, 5 Kč na diplom a 15 Kč na zásilku starších knih, darem dávaných).

3. Člen **druhé třídy** se vkladem 140 Kč dostává dva výtisky, člen **první třídy** se vkladem 200 Kč dostává tři výtisky podílu. Rody, školy, obce, knihovny a pod., platí za členství **druhé třídy** 320 Kč, za členství **první třídy** 470 Kč. Doplněním vkladu možno postoupiti do třídy vyšší.

4. Spoluzakladatelem „Dědictví“ se stává, kdo složí jednou provždy nejméně 1000 Kč; dostává ročně čtyři výtisky podílu.

5. Vklady dlužno složiti v plném obnosu najednou: s p l á t k y s e n e p o v o l u j í.

6. Kdo k „Dědictví“ přistoupiti hodlá, nechť zašle poštovní poukázku příslušný obnos pod adresou „Ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze-IV. (Hradčany)“ a na odstřížku poukázky nechť napíše své jméno, příjmení, stav a bydliště, pak svou osadu farní a diecése, ke kteréž přináleží. Jde-li o členství rodu, buďž udáno jméno jak manžela, tak manželky i s jejím příjmením, které měla za svobodna.

7. Každý člen ať si lístek na odebírání knih dobře uschová a každého roku před vyzvednutím nového podílu od svého duchovního správce podepsati dá. Na tento lístek může si pak člen, žije-li v Čechách, podíl v knihkupectví B. Stýbla v Praze, Václavské nám. č. 30 n., vyzved-

nouti (lístky mají barvu z e l e n o u). Členové v olomouckém arcibiskupství vybírají knihy svého podílu v knihkupectví R. P r o m b e r g r a v O l o m o u c i (lístky jsou barvy č e r v e n é), členové pak z biskupství brněnského nechť se o podíl hlásí v knihkupectví Karla Winikera v B r n ě (lístky jsou barvy ž l u t é). Ostatní členové z jiných diecésí vybírají své podíly u toho knihkupectví, které mají na lístku udáno. Každý člen povinen jest o podíl svůj každoročně hlásiti se u toho knihkupectví, které na přední straně jeho odběrného lístku jest vyznačeno, a nikoliv u ředitelství, jak omylem se stává.

8. Každý člen bez výjimky, nechť přistoupil kdykoliv, povinen jest každého roku p ř i v y b í r á n í p o d í l u v příslušném knihkupectví zaplatiti 2 Kč ve prospěch „Dědictví“ a knihkupci za vydání podílu 50 h, celkem tedy Kč 2,50, jinak by mu podíl nemohl býti vydán.

9. Kdo by si přál, aby mu knihkupec knihu poštou zaslal, nechť připojí ještě příslušný obnos na poštovné. Členové z A m e r i k y nechť složí v knihkupectví B. Stýbla v Praze jistou část peněz jako zálohu na další zasilání ročních podílů.

10. Přestěhuje-li se některý člen z Čech na Moravu, nebo odeběře-li se z brněnského biskupství do olomouckého, nebo naopak, ať to oznámí ředitelství a připojí svůj odběrný lístek dosavadní, načež mu ředitelství pošle nový lístek na odbírání knih, aby mu pak v příslušném knihkupectví vydávány byly.

11. Poněvadž členský či podílný lístek může se ztratiti nebo i odcizen býti, každý si číslo jeho pro takový případ na jiném místě, na př. v modlitební knížce, zaznamenej; když skutečně ztráta se udála, požádej ředitelství o nový lístek s udáním čísla lístku ztraceného nebo aspoň čísla diplomu a zašli zároveň 20 Kč jakožto poplatek za vydání lístku nového. Připomínáme však, že kdyby se potom pohřešovaný lístek zase našel, týž žádne platnosti již nemá. Podobně, kdo by z jiné příčiny potřeboval lístek nový, na př. je-li dosavadní lístek jeho již vyplněn, ať pošle jej ředitelství a přiloží 20 Kč, načež mu bude zaslán lístek nový.

12. Když by člen u m ř e l, žádáme snažně pozůstalých přátel, aby úmrtí jeho poznamenali na jeho podílný lístek a tento ředitelství „Dědictví“ buď sami zaslali nebo požádali svého duchovního pastýře, aby lístek ředitelství zaslal.

13. Knihy z a r o d se odebírají tak dlouho, pokud jméno rodu toho se neztratí. Není-li synů, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dívky jejich však, jiné jméno již nesoucí, nemají práva toho; rod v y m ř e l.

14. Každý nově přistoupivší člen dostane mimo p o d í l t o h o r o k u, k d y s e p ř i h l á s i l, ještě darem některé starší knihy podle ustanovení ředitele (nikoliv podle vlastní volby přistoupivšího člena!).

15. Kdo si nevyzvedne podíl během dvou let po jeho vydání, p o z b ý v á n a ň p r á v a; podíl ten propadá. Povolení k dodatečnému vybrání propadlých podílů v žádném případě se nedává.

16. Knihy „Dědictvím“ vydané, pokud jsou na skladě, lze objednat přímo u ředitelství „Dědictví“. Ředitelství vyřizuje objednávky, pokud možno, obratem pošty. Při objednávce knih buďtež příslušný obnos za knihy i poštovné zapraveny vždy předem, a to jak od jednotlivců, tak od knihkupectví. Na úvěr, na účet nebo na dluh „Dědictví“ knih nedává.

Knihy zasílají se buď proti hotovému zaplacení předem nebo na dobírku.

17. Členů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak veškerí členové očekávají, mezi oktavem svatého Jana Nepomuckého oběť mše svatě za živé i mrtvé členy „Dědictví“ každoročně obětovali. Ostatní členové nekněží buďtež v označeném čase s týmž náboženským úmyslem přítomni mši svatě. U hrobu sv. Jana Nepomuckého v Praze slouží ředitel „Dědictví“ každého roku ve dnech svátku sv. Jana Nepomuckého blízkých dvě zádušní mše svatě: jednu za všechny v Pánu zesnulé členy a druhou za Antonína Hanikýře, zakladatele „Dědictví“.

III. Činnost „Dědictví Svatojanského“ v roce 1930.

Jakožto podíl na rok 1930 vyšly tyto tři knihy: 1. Apoštol Indiánů P. Petr Jan De Smet S. J. 1801 — 1873. Napsal Josef Kinzig. Autorisovaný překlad Antonína Sehnala. Ozdobeno dřevoryty Arnošta Hrabala. Cena 6 Kč. — 2. Buď — anebo. Podle Roberta Müdera zpracoval Msgre Dr. Ant. Dohalský. Cena 4 Kč. — 3. Bible Česká. (Lidové vydání.) Přeložil Dr. Jan Hejčl. Díl prvý: Knihy Starého zákona. Svazek I. Patěro knih Mojžišových. Část I.: Genesis a Exodus. Cena 5 Kč. — **Celkem obnáší cena letošního podílu 15 Kč!** Jak veliký to úrok z nepatrného vkladu 80 Kč jednou provždy složeného!

Mimo podíl vyšlo štědrosti J. M. nejdůstojnějšího pana **Dra Jana Nep. Sedláka** čtvrté vydání **Tomáše Kempenského Čtvero knih o následování Krista**. Velecenná tato kniha v překrásné úpravě prodává se ve prospěch „Dědictví“ za 14 Kč, váz. v celoplátěné vazbě za 28 Kč.

IV. Dary pro „Dědictví Svatojanské“.

Adam Al., M. Nová Ves Kč 12.—, sl. Bušková Kč 10.—, Dostál K., Chlumec n. Cidl. Kč 50.—, Fabian Jos., Dříteň Kč 30.—, Farní úřad, Kylesovice Kč 968.40, Farní úřad, Slabce Kč 20.—, Fiala Met., Bítov Kč 5.—, Franzová L., Král. Vinohrady Kč 9.50, Gazárková J., Strážnice Kč 15.—, Jeřábek Vl., arc. notář, Ratenice Kč 500.—, Knapková M., Prostějov Kč 20.—, Komárek Fr., děkan, Chocet Kč 80.—, Kubitová Fr., Skryje Kč 20.—, P. Marek A. od A. Nováka Kč 10.—, Maule Em., katecheta, Praha Kč 150.—, Milosrdné sestry, Nitra Kč 4.—, N. N. Kč 500.—, N. N. Kč 20.—, N. N. odkaz Kč 8.200.—, Neradová M., Oselce Kč 50.—, Petrásek Jan, os. děkan, Chotětov Kč 100.—, Reiner Karel odkazem Kč 1000.—, Sál Václav, spiritual, Slatiňany Kč 50.—, Sehnal A., děkan, Rapotín Kč 400.—, Skála J., děkan, Kladno Kč 80.—, Spáčilová Anna Kč 31.50, Svaz katol. charity od N. N. Kč 50.—, Šulc Josef, Praha Kč 10.—, Tiefenbach Jak., Hnojice Kč 10.—, Týral Ant., Dačice Kč 5.—, Vacková M., učitelka, Bohuslavice Kč 100.—, Vojtaššák Jan, biskup spišský Kč 7.—, Vyskočil Ant., rolník, Křepenice Kč 30.—.

Největším dobrodincem „Dědictví“ letošního roku jest

J. M. nejdůstojnější pan Dr. Jan Nep. Sedlák,
světící biskup pražský,

jenž nákladem více než 50.000 Kč vytisknouti dal ve prospěch „Dědictví“, jehož byl po dlouhá léta ředitelem, čtvrté vydání svého překladu **Tomáše Kempenského „Čtvero knih o následování Krista“**. Štědrým svým darem pomohl šlechetný mecenáš vydatně „Dědictví“ v nynější jeho tísní.

V. Stručné dějiny „Dědictví Svatojanského“.

Kněz Ant. Hanikýř věnoval r. 1831 jistinu 1000 zl. stř. k založení fondu pod názvem „Dědictví sv. Jana Nep.“, z jehož příjmů by se vydávaly užitečné knihy v jazyku českém pro katolický lid. Jistinu tu zaslal konsistoři Pražské, žádaje, aby věci té se ujala. Teprve r. 1833 schválila vláda „Základní pravidla“ Dědictví, jež vešlo v činnost teprve po smrti zakladatelově (roku 1833) přičiněním prvního ředitele a redaktora Dědictví metropolitního kanovníka Václava Pešiny roku 1835. První knihou nákladem Dědictví vydanou byl spis Jana Valeriána Jirsíka „Proč jsem katolíkem?“ Pešina staral se nejen všemožně o získávání údů Dědictví, jichž počet, jenž obnášel roku 1846 toliko 1151, zvláště od r. 1847 rychle se množil, takže r. 1857 dostoupil výše 16.492, ale i o utěšenou činnost vydavatelskou, takže možno nazvati jej právem druhým zakladatelem Dědictví. R. 1855 bylo Dědictví od Apoštolské Stolice schváleno a odpustky obdařeno. Po Pešinovi (r. 1857) následovali v úřadě ředitele a redaktora Dědictví: Dr. Innocenc Frencl 1858—1862 a Vincenc Bradáč 1862 až 1874; r. 1874 oddělen byl úřad ředitele od úřadu redaktora. V úřadu ředitele vystřídali se: Karel Schwarz 1874—1884, Dr. Kl. Borový 1884—1895, Dr. Jan Nep. Sedlák 1896—1908, Dr. Josef Tumpach 1909—1916; v úřadě redaktora: František Srdínko 1874—1906 a Dr. Ant. Podlaha 1907 až 1916; od r. 1916 zastává úřad ředitele i redaktora Dr. Ant. Podlaha. Počet členů obnášel roku 1860: 21.188, r. 1870: 24.792, r. 1880: 26.419, r. 1890: 27.830, r. 1906: 29.965. Od r. 1854 do 1906 vydávána byla každého roku pouze jedna vázaná kniha; od r. 1907 — 1920 vydáváno každého roku několik neváz. knih rozmanitého obsahu. Roku 1907 bylo 30.343 údů, r. 1920: 39.575, r. 1927: 40.882, r. 1929: 41.115; z nich jest na živu asi 10.000. — Pro drahotní svízele poválečné bylo nutno zvýšiti roku 1920 členský vklad z 20 Kč na 45 Kč, r. 1922 na 80 Kč, pro rody, školy a knihovny z původních 40 Kč na 170 Kč; mimo to jest každý člen každého roku při vyzvednutí podílu povinen zapraviti v příslušném knihkupectví (v Čechách u B. Stýbla v Praze, na Moravě u R. Prombergera v Olomouci a K. Winikera v Brně) 2 Kč ve prospěch Dědictví a knihkupci za vydání podílu 50 hal. Přes nesmírné zdražení tisku vychází každého roku několik knih jako podíl, a mimo to i několik knih ve prospěch Dědictví. Po převratu mělo Dědictví svého jmění na 400.000 Kč, z čehož roční důchod jest skrovný vzhledem k tomu, že Dědictví potřebuje ročně na 80.000 Kč. Činnost Dědictví udržuje se tedy většinou soukromou obětavostí ředitele Dědictví, výtěžkem z prodeje starších knih a ze vkladů členů nově přistupujících. — Zásluhy Dědictví o církev katolickou v zemích českých jsou veliké: valná část důležitých spisů nábožensko-poučných vyšla jeho nákladem; mimo to vykonalo Dědictví knihami svými veliký úkol i na poli národním, posilujíc jimi v lidu vědomí národní, a to zvláště v krajinách poněmčovaných. Kéž by Dědictví nalézalo hojně štědrých příznivců, aby vždy víc a více mohlo rozkvétati!

Dědictví Svatojanské

plníc svůj úkol šířiti knihy obsahu nábožensko-poučného, vlasteneckého i zábavného pro lid československý, nabízí skupinu cenných knih za mimořádně snížené ceny. Tím umožněno i vrstvám nemajetným, toužícím po vzdělání i ušlechtilé zábavě, poříditi si dobrou četbu. Jsou to následující díla: Fr. Stejskal: Sv. Václav, Fr. Stejskal: Sv. Ludmila, Jos. Pospíšil: Jan Prchalů, P. Vinc. Zapletal: David a Saul, t. Synek: Pravdou k životu I. a II. díl, Prvosenky, kniha pro dívky, Dr. Jan Hejčl: Modlitby za zemřelé, Dr. Jan Hejčl: Na slavnost Božího Těla, Dr. Jan Hejčl: Hodinky mariánské, Prokop Holý: Biblické povídky.

Úhrnná cena i s poštovným jest pouhých 45 Kč místo 88.50 Kč. Objednávky vyřizují se obratem pošty, však pouze proli předem zaslanému obnosu. Složenka zašle se na požádání k tomu účelu. Přihlášky přijímá

Ředitelství Dědictví Svatojanského
v Praze-IV., Vikářská ulice číslo 35.